

Thomas Bernhard

Düzelti

ROMAN

Çeviren: Sezer Duru

YKY'nin
1000.
edebiyat
kitabı

Yapı Kredi
Yayınları

Thomas Bernhard 9 Şubat 1931'de Hollanda'nın Heerlen kentinde Avusturyalı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Annesi yazar Johannes Freumbichler'in kızıdır. Bernhard, Viyana ve Seekirchen'de annesinin ailesinin yanında büyüdü. 1943 sonbaharından 1944 sonbaharına dek Salzburg'da yatılı bir okulda okudu. 1945 yazında Salzburg'daki Johanneum'a başladı. 1946 sonunda bütün aile Salzburg'a taşındı. 1947'de lise öğrenimine ara vererek bir bakkalın yanında çıraklık yaptı. 1948'de zatülcenp, 1949 ilkbaharında ağır bir akciğer rahatsızlığı geçirdi. 1949 Şubatı'nda büyükbabasını, 1950'de annesini yitirdi. 1951 yılına kadar Grafenhof'taki sanatoryumda kaldı, orada ilk yazarlık denemelerini gerçekleştirdi. 1952-1957 yılları arasında Salzburg Mozarteum Akademisi'nde müzik ve oyunculuk öğrenimi gördü; Artaud ve Brecht üzerine hazırladığı benzersiz bitirme çalışması büyük bir yankı uyandırdı. 1957'den başlayarak serbest yazarlık yaptı, uzun süreli olarak yurtdışında kaldı. 1965'te Ohlsdorf'ta (Yukarı Avusturya'da) bir çiftlikte yaşamaya başladı. Seksenli yıllarda Viyana'da da yaşadı. 12 Şubat 1989'da Gmunden'de (Yukarı Avusturya'da) öldü.

Kitap-lık dergisinin Mayıs-Haziran 2001 tarihli 47. sayısında "vesikalık konuğu" olan Thomas Bernhard ile Kurt Hofmann'ın yaptığı bir dizi söyleşiden oluşan *Thomas Bernhard'la Konuşmalar* adlı kitap YKY tarafından 2000 yılında yayımlandı.

Türkçede başlıca yapıtları: *Wittgenstein'in Yeğeni*, Metis, 1989; *Kahramanlar Alamı*, Can, 1992; *Neden. Bir Değini*, Mitos, 1993; *Malizen. Bir Vazgeçiş*, Mitos, 1994; *Suluk. Bir Karar*, Mitos, 1997; *Soğukluk. Bir Dışlanma*, Mitos, 1997; *Bir Çocuk*, Mitos, 1997; *Tiyatrocu*, Mitos, 1999; *Odun Kesmek*, YKY, 1999; *Bitik Adam*, YKY, 2000; *Eski Ustalar*, YKY, 2002; *Ses Taklitçisi*, YKY, 2003; *Yok Etme*, YKY, 2005; *Don*, YKY, 2006; *Beton*, YKY, 2007; *Yürümek • Evet*, YKY, 2009.

Sezer Duru 1942 yılında doğdu. 1962 yılında Avusturya Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi'nde dört sömestr sosyoloji okudu. Daha sonra Orhan Duru ile evlenerek gittiği Ankara'da Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İstanbul'da bir süre Goethe Enstitüsü'nde çalıştı. 25 yıl kadar da Alman televizyon kanalları ZDF ve ARD'de muhabirlik yaptı. Max Frisch, Heinrich Böll, Sigfried Lenz, Jerzy Stefan Stawinsky, H.M. Enzensberger, Bertolt Brecht, Gustav Meyrink, Peter Handke, Edgar Hilsenrath, Dieter Glattauer, Thomas Bernard, Tezer Özlü gibi yazarlardan Türkçeye, Ferit Edgü, Demir Özlü, Adalet Ağaoğlu, Başar Sabuncu gibi yazarlardan Almancaya roman ve oyunlar çevirdi. Orhan Duru ile birlikte *Dünya Batıyor mu?, O Pera'daki Hayalet* adlı kitapları kaleme aldı. Ayrıca kız kardeşi Tezer Özlü için *Tezer Özlü'ye Armağan* adlı kitabı hazırladı. Sezer Duru Alman Liyakat nişanı, Abdi İpekçi Barış Ödülü, Uluslararası Yazar ve Çevirmenler Merkez/Rodos ve Frankfurt Edebiyat Evi 2007 Ödülü ve 2008 Dünya Kitap Yılı'nın En İyi Çeviri Kitabı Ödülü'nün sahibidir.

*Thomas Bernhard'ın
YKY'deki kitapları:*

- Odun Kesmek (1999)
Bitik Adam (2000)
Eski Ustalar (2002)
Ses Taklitçisi (2003)
Yok Etme (2005)
Don (2006)
Beton (2007)
Yürümek • Evet (2009)
Ödüllerim (2010)
Düzelti (2011)

THOMAS BERNHARD

Düzelti

Almancadan çeviren:
Sezer Duru

Roman

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 3444
Edebiyat - 1000

Düzelti / Thomas Bernhard
Özgün adı: Korrektur
Çeviren: Sezer Duru

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu
Düzelti: Ömer Şişman

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Offset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul

Çeviriye temel alınan baskı: Thomas Bernhard Werke 4, Suhrkamp Verlag, 2005
1. baskı: İstanbul, Ekim 2011
ISBN 978-975-08-2103-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2010
Sertifika No: 12334
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main, 1975

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Bir gövdenin sağlam olabilmesi için, tek bir düzlemde durmayan, en az üç dayanak noktası olması gerekir, diye yazmış Roithamer.

Höller'lerin Çatı Odası

Başlangıçta hafif olan, ama sürünceme ve bozulmayla birden ağır bir zatürreeye dönüşen, tüm gövdeyi ıstıraba sokan ve beni üç aydan az olmamak üzere kendi memleketimdeki iç hastalıklar denen alanda ünlenmiş olan Wels hastanesine bağlayan hastalıktan sonra, doktorların bana önerdikleri *ekim sonunda* değil, ama *ekim başında* mutlaka istediğim ve kendi sorumluluğum içinde, Aurachtal'daki hayvan doldurma sanatçısı Höller'in davetine uyarak, hemen Aurachtal'a ve Höller evine, anne babamın Stocket'teki evlerine uğrayarak, yolumu uzatmadan, *hemen Höller'lerin çatı odası* diye anılan yere gitmiştim, dostum Roithamer'in intiharından sonra, ki o da hayvan doldurma sanatçısı Höller'le arkadaştı, vasiyetiyle kararlaştırdığı, Roithamer'in binlerce yazılı notunu, ama aynı zamanda da onun kapsamlı, *Altensam ve Altensam'la ilgili her şeyin, koninin özel olarak göz önünde tutulmasıyla* başlığını taşıyan taslaktan oluşan geride bıraktıklarını gerektiğinde düzenleyecektim. Höller evindeki hava, hâlâ ve bütünüyle Roithamer'in intiharının etkisindeydi ve benim oraya vardığım anda, tasarıma; Höller evinde, daha doğrusu Höller'lerin çatı odasında Roithamer'in bana bıraktığı yazılarla uğraşmam, bu yazılı malzemeyi gözden geçirmem ve düzenlemem için uygundu, birden aklıma sadece Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşmak dışında, aynı zamanda bu uğraş hakkında yazmak da geldi ki, burada ona başladım, ayrıca Höller'in hiçbir koşul öne sürmeden, hemen Höller'lerin çatı odasına girmemi söylemesi uygundu, oysa Höller evindeki başka mekânların da

amacım için önerilmesine karşılık, ben, son derece bilinçli olarak, tam dört çarpı beş metre büyüklüğündeki, Roithamer'in her zaman sevdiği ve özellikle de yaşamının son dönemini geçirdiği, ona amaçları için ideal görünen Höller'lerin çatı odasına yerleşmiştim, ne kadar süreyle olacağı Höller'in umurunda değildi, o çatı odası ki, inatçı Höller tarafından usun ve yapı sanatının tüm kurallarına karşın Aurach'ın hem de en dar olduğu yerde yapılan evindeydi, hem Höller'in hem de Roithamer'in amaçları için yapılandırılmış ve inşa edilmişti, benimle birlikte İngiltere'de onaltı yıl geçiren Roithamer orada son yıllarda nerdeyse hiç ara vermeden kalmıştı, daha önce de kalmıştı, özellikle de kız kardeşi için Kobernausserwald'da yaptığı koninin inşası sırasında, hiç değilse amacına uygun biçimde orada gecelemişti, sonra da koninin tüm inşaat sürecinde artık evi olan Altensam'da gecelelemiş, hep, son yıllarda onun için her alanda ideal olan Höller'lerin çatı odasında kalmıştı, Roithamer son yıllarda, İngiltere'den, asla doğru Altensam'a gitmemiş, ama doğru Höller'lerin çatı odasına gitmişti, basit olan bu evde (Höller evi) kendisini zor olan için (koni) güçlendirmişti, ikimizin de kendi bilimiyle uğraştığı İngiltere'de, her zaman da Cambridge'de olmamıza karşın, son yıllarda doğrudan doğruya Altensam'a gitmek istememiş, ama hep doğru Höller'lerin çatı odasına gitmek zorunluluğunu duymuştu, onun için en sevdiği alışkanlık olan bu duruma uymadığı zamanlarda Altensam'ı ziyaret etmek ona en korkunç şey olarak gözükmüştü, o kendine İngiltere'den doğru Altensam'a gitme iznini veremiyordu, Altensam'la ilgili her şeyin içine dalamıyordu, birçok defa Höller evinden dolanarak oraya gitme iznini de *vermemişti* kendisine, kendisinin söylediği üzere zaman azlığındandı bu, hataydı bu, son yıllarda Höller'lerin evine ve Höller'e ve Höller'lere uğramadan Altensam'a gitme deneyini yapmıyordu, asla, önce Höller'i ve Höller'lerin evinde Höller'leri görmeden önce Höller'lerin çatı odasına yerleşmeden, iki ya da üç gün yalnız Höller'lerin çatı odasında olanaklı olan, ona zarar vermeyen, tam tersine onu güçlendiren kitaplara kendini adanmadan, Höller'lerin çatı odasında kitapları ve yazıları okumadan, ki bunları okumak ne İngiltere'de ne de Altensam'da mümkündü onun için, ne İngiltere'de ne de Altensam'da onun için

mümkün olmayanları düşünmek ve yazmak mümkündü, *burada Hegel'i keşfettim*, deyip durmuştu hep, ilk kez burada gerçekten Schopenhauer ile ilgilendim, ilk kez burada *Gönül Yakınlıkları* ve *Duyarlı Yolculuk*'u duru bir bilinçle tedirgin edilmeden okuyabilirdim, burada, Höller'lerin çatı odasında *çatı odasından önce onlarca yıl* bana kapalı olan düşüncelere birden girebildim ve gerçekten, yazdığı gibi, esas düşüncelere, benim için en önemli olanlara, hatta yaşamsal önemi olanlara, burada Höller'lerin çatı odasında vardım diye yazıyor, Höller'lerin çatı odası dışında benim için her zaman olanaksız olanlar olanaklı oldu, zihinsel yeteneklerime itaat etmek ve böylelikle zihinsel yeteneklerimi geliştirmek ve çalışmamı ilerletmek, çünkü Höller'lerin çatı odası dışında her zaman bunlardan alıkonuyordum, zihinsel yeteneklerimi geliştirmekten, oysa böylece Höller'lerin çatı odasında onları düzenli olarak geliştirebiliyordum, Höller'lerin çatı odasında her şey benim düşünceme yararlı oluyordu, Höller'lerin çatı odasında her zaman zihinsel zenginliğimin bütün olanaklarına izin verilebiliyordum ve birden Höller'lerin çatı odasında kafama ve düşünceme ve de bütün yapıma, dış dünyanın yaptığı baskıdan kurtuluyordum, inanılmaz olan Höller'lerin çatı odasında, birden inanılmaz olmaktan çıkıyordu, imkânsız olan (düşünmek!) artık imkânsız olmuyordu. Onun düşüncesi için gerekli olan ve onun gereksinimini duyduğu durumları her zaman Höller'lerin çatı odasında hazır buluyordu, düşüncesinin mekanizmasını çekkinmeden ve tamamen tedirgin edilmeden yürürlüğe koymak zorunda oluşu, nereden gelirse gelsin hep Höller'lerin çatı odasına girdiğinde olanaklı oluyor ve bu mekanizma çalışıyordu. İngiltere'deyken, diyor, sürekli sadece ve hep ve hangi tinsel kavrayışta olursam olayım keşke Höller'lerin çatı odasında olsaydım diyordum, hep düşünce ve hissettiğinin son noktasındayken, keşke Höller'lerin çatı odasında olsaydım diyordu, öte yandan Höller'lerin çatı odasında ilelebet kalmak, ilelebet, özgür ve tedirgin edilmeden düşünebilmekle aynı anlamı taşımıyordu, gerçekten de o, kendi deyişiyle, Höller'lerin çatı odasında ilelebet kalma olanağı olsaydı da ilelebet kalabilseydi, bu durum onun bütünüyle mahvolması dışında bir duruma götürmezdi, gerektiğinden daha uzun süre Höller'lerin çatı odasında kalsaydım di-

yor, en kısa sürede mahvolurdum, o zaman tamamen vazgeçerdim diyor, buydu düşüncesi, ki bu yüzden hep *sadece belirli bir süre, kendisinin önceden tahmin edemediği, ama gene de tam ölçülmüş bir zaman içinde* Höller’lerin çatı odasında kalmaktaydı, Höller’lerin çatı odasında kalmanın ideal olan süresi, onun için ondört ya da onbeş gün olmalı yazdıklarından çıkarttığımız üzere, her zaman ondört ya da onbeş gün, ondördüncü ya da onbeşinci gün, Höller’in dediğine göre, Roithamer yıldırım hızıyla eşyalarını toplayıp Altensam’a gitmiş, ama çoğu zaman Altensam’da uzun süre kalmak için değil, tersine çok kısa bir süre kalmak için, hep Altensam’da gereken zaman içinde kalmak için, çünkü Altensam’a kısa zaman dışında ya da en kısa zaman dışında dayanabilmesi olanaksızmış ve Höller’lerin evine ondört gün geçtikten sonra Altensam’a gitme niyetiyle yerleştiği oluyormuş, oraya gideceği bildirilmiş olup bekleniyor olmasına rağmen Altensam’a gitmek yerine Höller’lerin Aurach’ın en dar olduğu yerdeki evlerinden İngiltere’ye döndüğü de oluyormuş, Höller’lerin evinde kalışı onun için yeterli olduğundan değil sadece, ama Höller’lerin evinde ve Höller’lerin yanında, düşüncesinde o kadar ilerlemiş oluyormuş ki, Altensam’a uğrayıp yolunu uzatmadan gene İngiltere’ye dönüyormuş, daha doğrusu Cambridge’e, orada *bir yandan eğitim görüyor, öte yandan aynı zamanda hep ders veriyor* ve kendisinin her zaman yinelediği gibi kendisinin de kesinlikle bilemediği tarzda şimdi eğitim mi almakta yoksa ders mi vermekteymiş, çünkü *ders verirken, temelinde eğitim alıyordum, eğitim alırken temelinde ders veriyordum*. Gerçekten Höller’lerin çatı odasında algıladığım atmosfer benim için de ideal olandı, Roithamer’in çatı odası olan ve her zaman Roithamer’in çatı odası olarak kalacak olan çatı odasına hemen yerleştim ve başından beri niyetim Roithamer’in kâğıtlarına çalışmak ve tüm bununla ilişkili oluşum hakkında notlar almaktı ve kısa süre sonra Höller’lerin çatı odasının Roithamer için ideal olan yer olduğunu kavradım, Höller’lerin çatı odasında yaşıyordu, orada batıya doğru, yani karanlığa doğru köpüren Aurach, kuzeye doğru da, yani gene karanlığa doğru sürekli ve hep kaya duvarına çarpan ve şakırdayan su ve yaş ve parlayan taşlar gözüküyordu, Höller’lerin evindeki bu kalıplara o “Altensam’daki Höller’in evinde alıştırma” diyordu, özellikle de

Höller'lerin çatı odasında son yıllarda ardı ardına olup bitenleri, özellikle de *son üç yılda*, bu süre içinde en az beş ya da altı kez dört ya da beş aylığına İngiltere'den Altensam'a ve de temelinde yalnız Höller'lerin çatı odasına gelmişti, Höller'in işinin de, onun titiz hayvan doldurmasının da onu çektiği açık, özellikle de o acayip, bütünüyle ışık koşullarıyla ilişkili olan Aurach vadisindeki koşullar, bu basit olan, ama gene de tam bu yerde sürekli hissedilen ve çoğunlukla çok acı veren doğada oluşan günlük hareket ve bu günlük harekete bağlı olan insanlar; Höller'in anne babası ve kayınpederi ve kayınvalidesi ve karısı ve henüz okul öğrencisi olan çocukları, orada her şey, kapatılan ve içi boşaltılan vahşi hayvanlar ve kapatılan ve içi boşaltılan kanatlı hayvanlar ve bunlarla ilişkili işler ve doğaya bağlı yaşam koşulları çevresinde dönmekteydi, Roithamer özellikle de burada, Aurach'ın en dar olduğu bu yerde başyapıtı olan koninin inşasını ilerletmek için ideal olan yeri bulmuştu, üç yıl süren tinsel çalışmayla kız kardeşi için sanat yapıtı olarak yapacağı yapıyı tasarlamış ve ardından gelen üç yılda en büyük, kendisinin de bir defasında nerdeyse insanlıkdışı bir enerji olarak tanımladığı enerjiyle, hem de Kobernausserwald'ın ortasında inşa etmişti. Şimdi içinde bulunup Roithamer'in, daha çok da koninin inşasıyla ilgili yazılarıyla ve Roithamer'le ve geride bıraktıklarıyla uğraşacağım Höller'lerin çatı odasında, nerdeyse uzun süren hastalığım için ideal olan çalışmanın değerini bulmak zorundaydım ve Roithamer'in koninin inşası için en önemli planları bu çatı odasında tasarlamasını *aynı ideal biçimde hissetmeliydim*, şimdi, Roithamer'in ölümünden aylar ve bu arada çökmeye terk edilmiş koniyi uğruna inşa ettiği kız kardeşinin ölümünden yarım yıl geçtikten sonra, şimdi Höller'lerin çatı odasında hâlâ bir yığın ve büyük çoğunluğu hiç kullanılmamış olan, ama hep koninin inşasıyla ilgili olan planları ve de bununla ilgili Roithamer'in son yıllarda edindiği tüm kitap ve yazıları, her dildeki kitap ve yazıları, hem de bilmediği dillerdekileri, birçok dil bilen ve tanıdığım hiçbir insana benzemeyen biçimde dile yetenekli olan erkek kardeşi Johann tarafından çevirttiklerini, ki bu çeviriler de Höller'lerin çatı odasındaydı ve daha ilk bakışta böyle çevirilerden yüzlercesinin söz konusu olduğunu görmüştüm, Por-

tekizceden ve İspanyolcadan bir yığın çeviri olduğunu daha Höller'lerin çatı odasına girdiğimde görmüştüm, bu yüzlerce ve binlerce malzemeyi yorucu çözümlemeyle gene de niyeti için, koniyi inşa etmek ve tamamlamak için kullanmıştı, benim bilmediğim ama onun iyi bildiği, yapı sanatıyla uğraşan bilim adamlarının bildiği önemli akıl yolları için kullanmıştı, *mimar ve mimari sözcüğünden nefret ederdi*, o asla mimar ya da mimari sözcüğünü kullanmazdı ve *eğer ben ya da bir başkası mimar ya da mimari derse hemen karşı çıkar, mimar ve mimari sözcüğünü duymak istemediğini söylerdi*, bu iki sözcüğün uygunsuz, yanlışlıkla ortaya çıkmış hakaret sözcükleri olduğunu, düşünen bir insanın bunların kullanımına izin veremeyeceğini söylerdi, ben de onun yanındayken bir daha asla mimar ve mimari sözcüklerini kullanmadım, Höller de mimar ve mimari sözcüklerini kullanmamaya alışmıştı, biz, tıpkı Roithamer gibi her zaman sadece yapı ustası ya da yapı ya da yapı sanatı sözcüklerini kullandık, yapı sözcüğünün en güzel sözcüklerden biri olduğunu Roithamer'in, benim şimdi taşındığım çatı odasında hem de, kapalı, yağmurlu bir akşamda, Aurach'ın bu en dar yerinde gerçekten de sıkça tekrarlanan ve belki de Aurach'ın en dar yerini tümünden etkileyen, ama birden geri çekilen selden korktuğumuz sırada dile getirmesiyle bilebildik, sel her zaman Aurach'ın bu en dar yerinde büyük zarara neden olurdu, ama Höller'lerin evi korunurdu, Aurach'ın aşağı kısımları ve arkası büyük zarar görürdü, ama tam da Aurach'm en dar yerinde olan Höller'lerin evi korunurdu, çünkü ev Höller'in berrak aklıyla inşa edilmişti, Aurach'ın aktığı her yanda her şeyin tahrip olması ve kırıp geçirmesi ve harebeye dönmesine karşılık bir tek Höller'lerin evi korunurdu, bu inanılmaz duruma herkes şaşırıp kalırdı, o kapalı ve yağmurlu akşamda, biz gene böylesi tahrip edici ve kırıp geçiren, ama sonra gene de gerçekleşmeyen selden ürkerken Roithamer bize yapı sözcüğünün güzelliğini ve yapı yapma sözcüğünün güzelliğini ve yapı sanatı sözcüğünün güzelliğini açıklamıştı. Zaman zaman nasıl da böylesine önemli bulduğu bir sözcüğü, hangisi olursa olsun birden tüm diğer sözcüklerden ayırırdı, çoğunlukta da biz Roithamer İngiltere'den geri döndüğünde Höller'lerin evinde ve her zaman düzenli biçimde haftasonlarında bir akşam

buluşur ve onun dinleyicileri olurduk. Bir seferinde bize tüm gece boyunca *durum* sözcüğünü açıkladığını anımsıyorum, *koşul* sözcüğünü ve *tutarlı* sözcüğünü. Höller’lerin çatı odasında ve de hiç değişmeden Roithamer’in kitap ve yazılarının ve planlarının ve yazı ve düşünce konularının bulunması beni etkiledi. Höller’lerin çatı odası koninin inşasının fikir ve yapılandırılması odasıydı, tüm fikirler *önce* burada ele alınmış ve tüm planlar tasarlanmış ve koninin inşası için gerekli kararlar verilmişti, Roithamer buradan inşaatın idaresini yürütmüştü. Kireç badanalı duvarlarda yüzlerce ve binlerce kitap ve yazıyla dolu olan, yapılar ve neticede inşa etme ve inşa etmeyle ilgili, bütün doğa ve özellikle de inşa etmeyle ilgili taş tarihiyle, özellikle statikle ve Kobernausserwald’ın doğası gibi bir doğa içinde koni inşa etmenin olanaklarıyla tıka basa doldurulmuştu yumuşak tahtadan yapılma raflar, bu son derece basit yumuşak tahtadan raflar, sekiz santimetrelilik çelik çivilerle birbirlerine eklenmişlerdi, Höller’lerin çatı odasına girdiğim anda, ki o ana kadar hiç yalnız kalmamıştım orada, hep Roithamer’le ya da Höller’le ya da ikisiyle birlikte olmuştum, Höller’lerin çatı odasına girdiğimde birden Höller’lerin çatı odasında hiç çekinmeden Höller’lerin çatı odası hakkındaki düşüncelerime kendimi bırakabilme olanağı çıkmıştı ortaya, doğal olarak niyetim olan Roithamer’in yazılarıyla uğraşma işiyle ve özellikle de başyapıtı olan koninin oluşumuyla ilgilenecek, bunları gözden geçirecek ve düşünecek ve belki de şurada burada birbiriyle ilişkili olmayanları birleştirecek, Roithamer’in öngördüğü asıl ilişkiyi yeniden kuracaktım, çünkü Roithamer’in ana taslağına ilk göz attığımda bile gördüğüm bir durumdu, onun çalışmasını yarıda kesmesi kız kardeşinin ölümü ve bununla ilişkili olarak çalışma seyrinde ortaya çıkan düzensizliklerin, hem de hiç de kesilmemesi gereken yerde koni ve de Altensam ve Höller evi hakkındaki, özellikle Aurach’ın akışı ve Aurach’ın en dar yeri hakkında, yapı malzemeleri ve de hep yinelenen koninin inşasıyla ilgili her şeyin birden, ana taslaktan kopmuş oluşunun sonuçta kız kardeşine duyduğu hayranlık yüzünden olduğunu anladım, planladığı ve iyice etüt ettiği ve sonunda ilerlettiği ve gerçekten de tamamladığı yapı, bildiğim üzere İngiltere’de son yarım yılda olabilecek en yüksek

enerjiyle bütün bu koşullarda, hem de sırf bu iş için kiraladığı Cambridge'deki odasında çalıştığı ve bana anlattığı üzere, koniyle ilgili çalışması hakkında pervasızca bir savunma ve aynı zamanda koniyle ilgili çalışmasının analizini yapacağı bir yazı yazmak için çalışıyordu, oysa bilimsel çalışmasının yanında temelde böyle bir şey yapma serbestisi yoktu, ama buna aldırıyordu, çünkü kendi hakkındaki taslağı ve onunla ilişkili durumları *şimdi* ve de kız kardeşinin ölümünün ardından hemen bitirmek zorundaydı, eğer bitirecekse, olasılıkla artık zamanı kalmadığını hissediyordu, yaşam süresinin tehdit altında olduğunu ve gittikçe daha fazla, günden güne bu sürenin (kendisi tarafından) tehdit altında olduğunu ve kısa zamanda son bulacağını hissediyordu ki inanılmaz bir kayıtsızlıkla, özellikle de kendisine karşı ve her şeyden önce, bildiğim üzere, duyarlı ruh hali içinde niyetini gerçekleştirmek zorunda olduğunu biliyordu, koninin inşası hakkındaki taslağı bitirmeliydi; önce koniyi planlamak ve yapılandırmak ve gerçekleştirmek ve tamamlamak için bütün enerjisini kullanmıştı, sonra da aynı ve daha büyük bir enerji ile şimdi anladığım üzere kapsamlı bir yazı ile koninin inşasını açıklamak ve özellikle de haklılığını ortaya koymak istemişti, çünkü her taraftan ona sitem edilmişti, bu gibi fikirlere karşı olunduğu sırada bu gibi fikri olması, böylesi tasarılarla ve onların gerçekleşmesine *karşı* olunan bir zamanda böylesi bir tasarımı gerçekleştirmeye kalkışmasının ve yapmasının ve hatta sonunda tamamlamasının, Roithamer gibi bir karaktere ve akla sahip insanların *karşısında* olunan bir zamanda, böylesi muhalif bir karaktere ve akla sahip bir insanın, birden ona düşen mirası, herkesin öne sürdüğü gibi, delice bir fikre uyarak kullanması, aklına birden düşen bu delice fikre yatırması, bundan, bu fikirden asla vazgeçmemesi, kendine kalan parayla kız kardeşi için koni inşa etmesi, içinde yaşanacak bir koni hem de, bu fikrin en anlaşılmaz yanı da, koninin normal olarak görünür bir yerde değil de Kobernausserwald'ın tam ortasında planlanmasıydı ve de oraya inşa edileceği ve tamamlanacağıydı, önce herkes, planladığı bu işi gerçekleştiremeyecek sandı, ama o gittikçe daha fazla artan ve birdenbire sadece zihnini ele geçirmekle kalmayan, ama herkesin kavradığı gibi çalışmasının bütün yoğunluğu ile bu niyetini ciddiye aldı,

birden Kobernausserwald içine açılan yolu gerçekleştirdi, hem de aylarca geceler boyu uğraşıp hesapladığı bu yol tam da Kobernausserwald'ın ortasına çıkıyordu, çünkü o tam olarak Kobernausserwald'ın ortasına koniyi inşa etmeyi tasarlıyordu ve de onu tam da Kobernausserwald'ın ortasına inşa etti, tüm hesapları kendisi yaptı, çünkü o, şimdi söylemek zorundayım ki, işçiler dışında, mimarlardan ve profesyonel inşaatçılardan nefret ediyordu, Kobernausserwald'ın orta noktasının hesaplanmasını bitirinceye ve inşaat temelinin kazılması başlayıncaya kadar huzura kavuşamadı, o zamana kadar Roithamer'in bu deli niyetinin gerçekleşeceğine inanmayanlar birden şaşırıp kaldılar, Kobernausserwald'ın orta yerine giden yol *gerçekten açıldığında* ve inşaat temeli kazılmış *olduğunda* o hesaplamalarının sonunda, İngiltere'den geri dönmüş ve Höller'lerin çatı odasına yerleşmişti ve yolun açılması ve inşaat temelinin kazılmasıyla bizzat kendisi kontrolü ele almış ve işi hızla ilerletebilmişti, bunlar uzmanlar için bir bilmeceydi, tek başına bir kişinin planını bu hızla gerçekleştirmesine, yolun tamamlanmasının gerektirdiğinin yarısı bir zamanda açılmış oluşuna, inşaat temelinin normal olarak hesaplanandan üçte biri bir zamanda açılmasına şaşırıp kalmışlardı. İnşaat temeli o zamana kadar kazılan en derin temeldi ve temele giden yol en iyi açılan yoldu, her şey en iyisi olmak zorundaydı. Evet, insanlar Roithamer'in Kobernausserwald'ın tam ortasındaki araziyi koni için satın alabileceğine asla inanmamışlardı, özellikle de *böylesine delice bir amaç için*, çünkü koni gibi bir yapının inşası, herkes tarafından, özellikle de uzmanlar tarafından, tamamen delice diye nitelendiriliyordu ve bugün de tamamen delice olarak nitelendirilmekte, çünkü Roithamer'in koniyi inşa ettiği arazi daha önceki aristokrat sahibinin, bir Habsburglunun, mülklerinin elinden alınmasından sonra devletin mülküne geçmiş, hangi özel kişiye verilirse verilsin bu saçma ve gerçekten de delice bir düşünce olarak görülmekteydi, hele hele arazide koniye giden bir yolun yapılmak durumunda oluşu, devlet mülkünün yeniden, kim olursa olsun özel bir kişiye geçirilmesi, bu özel kişinin orayı yeniden satın alabilmesi deliceydi, ama Roithamer kısa zamanda ve tamamen anlaşılabilir bir gizlilik içinde devlet mülkündeki tüm arazileri alabilmişti, orada koninin inşasının

yapılacağı yere yol açmak istemişti, sonra da Kobernausserwald'ın orta yerindeki büyük araziyi, kız kardeşi için koni inşa etmek istediği araziye almıştı ve arazilerin alınmasından hemen sonra ve formalitelerin tapuya geçirilmesinin tamamlanmasından önce yolun açılması ve yolun yapılması ve koninin inşasıyla uğraşmaya başlamıştı, o zaman çevre, bildiğim üzere, dehşete kapılmış, özellikle de Roithamer'in kardeşleri kendilerini şaşır-mıştı, kardeşlerinin delice fikrinin, deli Roithamer tarafından gerçekleştirileceğini düşlerinde bile göremezlerdi, ama onlar ge-çerli satış anlaşmalarını kabullenmek zorunda kaldılar ve yol ya-pımının ve nihayet koninin inşasının başladığını anladılar, o sı-rada bile Roithamer'e haciz konulması ve onun tamamen hacze-dilmesi için dava bile açtılar, ama doktorlar heyeti *tamamen nor-mal olduğunu* savladı, ne olursa olsun Roithamer'in düşünce du-rumuna karşı rapor hazırlayanlar ve onun kardeşleri tarafından tutulup paraları onlar tarafından ödenenler Roithamer'in nor-mal olduğunu rapor edenler karşısında azınlıkta kaldılar. Bir in-sanın kafasında koni inşası gibi bir fikri geliştirmesi ve sonra gerçekten de ne yapacağını bilememesi, mirasıyla bu fikrini ger-çekleştirmeye kalkışması ve projesinin ortaya çıkması için tüm enerjisini ve yaratma sevincini buna yöneltmesi, bu insanın deli olduğunu savlamaz, gözlemleyenlerin ve akrabaların büyük ço-ğunluğunun, bu insanın deli olduğunu düşünmelerine rağmen, onlar böyle bir insanın deli olması gerektiğini düşünüyorlardı, çünkü normal bir insanın koni inşa etmek gibi delice bir fikri olamazdı, *bugüne kadar hiç inşa edilmemiş bir koniyi inşa etme* gibi bir fikri, mirasa konduğu ve milyonlara, hem de yüzlerce milyo-na varan meblağı böylesi bir fikir için harcaması, gerçekten de Roithamer bildiğim üzere bütün miras parasını koni inşasına ya-tırmıştı, milyonlar dışındaki ne kadar olduğunu benim de bilme-diğim meblağı kız kardeşinin geriye kalan ömrü için onun har-camasına bırakmayı düşünüyordu, Roithamer'in Altensam'da yaşayan kardeşleri de o sırada tam da bu meblağ için aralarında kavgaya tutuşmuşlardı, çünkü Roithamer'in kız kardeşinin ölü-münden sonra gene Roithamer'in eline geçmişti ve Roithamer'in ölümünden sonra da gene kardeşlerinin eline. Bu noktada dene-bilir ki koninin kendisi ve koniye ait bütün arazi, yani koniye

ilişkin bütün gayri menkul, ki bunları son derece yüksek bir meblağa, ama dürüstçe satın almıştı, yeniden devletin eline geçti, vasiyetnamede *koninin bozulmaya bırakılması, bir daha asla hiç kimse tarafından ona dokunulmaması ve dolayısıyla tamamen*, Roithamer'in onu yerleştirdiği *doğaya terk edilmesi* şerhi vardı. Ama bu konular hakkında şimdi ayrıntılı konuşmayacağım. Bu inşaatla ilgili kitap ve yazılarla tika basa dolu olan yumuşak tahta raflar dışında kalan Höller'lerin çatı odası yüzlerce ve binlerce, hepsi de koninin inşasıyla ilgili olan planlarla doluydu, milyonlarca çizgi, bilgi ve rakam duvarları örtmekteydi ve bu milyonlarca çizgiye, bilgiye ve rakama şöyle bir baktığımda önce delireceğimi ya da en azından hastalanacağımı sandım, koninin hesaplanmasıyla ilgili bu malzeme karşısında delirmeme düzeyine gelip sakinleştiğimde bu yazıların tetkikine kendimi verebilirdim, çünkü önce Höller'lerin çatı odasının duvarlarındaki hesaplar ve tasarımlarla uğraşmak niyetindeydim, daha sonra raflardaki kitap ve yazılara eğilecek, çekmecelerde duran malzemeyi ele alacaktım, önce kendimi burada Höller'lerin çatı odasında şimdiye kadar benim bilmediğim *zihinsel malzeme* gerçeğine alıştırmalıyım, bundan yola çıkarak Roithamer koniyi ve koniyle ilişkili her şeyi kurmuş ve inşa etmişti. Yani başlangıçta, hiç değilse ilk saatlerde bütün bu kâğıtların somut öğrenimi düşünülmezdi, önce Höller'lerin çatı odasına yerleştim, çantamı boşalttım, getirdiğim gerekli şeyleri yerleştirdim, yeni çarşaf geçirilmiş ve taşrada tüm yeni çarşaf geçirilen yataklar gibi doğanın kokusunu çevreye yayan yatağımı kontrol ettim. Üzerine oturup yatağın iyi olduğunu saptadım, sonra paltomu dolaba astım, Roithamer'in çatı odasında yalnız olarak, ki bu çatı odasını rahatlıkla böyle niteleyebilirdim, çünkü Höller de bu çatı odasını Roithamer'in çatı odası diye nitelemekteydi, bende hemen bir *düşünce* odasında bulunduğum izlenimi oluştu, bu odadaki her şey düşünceyle ilişkiliydi, buraya giren düşünmek zorundaydı, sürekli düşünmek koşuldu, sürekli düşünmeyen hiç kimse buraya dayanamazdı, bir an bile dayanamazdı, Höller'lerin çatı odasına giren biri, düşünmek, hem de Höller'lerin çatı odasıyla ilişkili şeyleri düşünmek zorundaydı, aynı zamanda da Roithamer'in düşüncesine bürünmek ve bu düşünceyi düşünmek zorundaydı çatı odasında bulunduğu süre

içinde, bu düşünceden vazgeçerse o anda delirir ya da ölürdü diye düşündüm. Buraya giren biri Höller'lerin çatı odasına girdiği andan önce düşündüklerinden vazgeçmek, o andan sonra sadece Höller'lerin çatı odasının izin verdiklerini düşünmek zorundaydı, çünkü yalnız düşünmek yeterli değildi Höller'lerin çatı odasında kısa bir süre için de olsa hayatta kalmak için, bu *Höller'lerin çatı odası düşüncesi* olmak zorundaydı, ki bu da yalnız ve yalnız Höller'lerin çatı odası ve Roithamer ve koni ile ilişkili her şeyin düşünülmesi demektir. Şimdi Höller'lerin çatı odasında Höller'lerin çatı odası düşüncesine benzer biçimde düşünmem gerektiği gerçeğini hemen kavramıştım, Höller'lerin çatı odasını gözden geçirdiğim anda Höller'lerin çatı odası düşüncesi dışında başka bir olanağın düşünülemediğinin bilincine hemen varmıştım diye düşündüm, yavaş yavaş buraya egemen olan düşünce yazılarını öğrenmek, onlara çalışmak, bu düşünce yazıları içinde düşünebilmek kararını alırken, Höller'lerin çatı odasına doğrudan ve hiçbir hazırlığı olmadan gelen biri için bu değişimin, bu yazılara alışmasının ve kendini onlara vakfetmesinin ve bu düşünce yazıları içinde ilerlemesinin kolay olmadığını biliyordum. Burada, Höller'lerin çatı odasındaki her şey Roithamer'dendi ve ben çatı odasının Roithamer olduğunu söyleyecek kadar ileriye gittim, oysa akıl bu tür hükümler verirken dikkatli olmak zorundaydı, bense daha oraya ilk girdiğim anda tüm varlığımı bu hükme teslim etmiştim. Höller, Roithamer'in Höller'lerin çatı odasında son kalışından bu yana hiçbir şeyi değiştirmemişti, o, şimdi Höller'den öğrendiğime göre, kız kardeşinin Altensam'daki cenazesinden sonra, ki şimdi gene öğrendiğime göre, oraya isteksiz gitmişti, doğal olarak kız kardeşi yüzünden değil, ama öbür kardeşleri yüzünden isteksizdi, siyahlar giymiş Höller'in dediğine göre, o zamana kadar asla böyle giyinmemişmiş, çünkü Roithamer, Höller'in dediğine göre, ömrü boyunca bir kez siyahlar giymişmiş, kim gömülürse gömülsünmüş, Roithamer asla siyah giymezi, sadece kız kardeşinin cenazesinde siyah giysi içinde görünmüş, bu siyah giysi onu çok zarif göstermiş, Höller'in dediğine göre, yani o bu zarif siyah giysi içindeyken Höller'lerin evindeymiş ve Höller'lerin odasında suskunmuş, *tadına vara vara* susmuş Höller'in dediğine göre, hiçbir şey

yemek, hiçbir şey içmek istememiş ve Höller, Roithamer'in şimdi, kız kardeşi ölüp gömüldükten sonra sona yaklaştığı izlenimini edinmiş, henüz yaşıyordu, yaşıyordu henüz, oysa aslında artık öldüğünü hissediyordu, çünkü uğruna koniyi inşa ettiği kız kardeşi onun her şeyiydi bilimi yanında, doğabilimi yanında, Cambridge'de söylediğimiz gibi ders verdiği, aynı zamanda öğrendiği, öğrenen bir insan gibi öğrendiği bilimi yanında, diyor Höller, birden ölümcül görünmesi, diyor Höller Roithamer'i anlatırken, sadece onu tüketen bir etki yapmamış kız kardeşinin cenazesinden sonra, aynı zamanda ölümcül bir etki yapmış, Roithamer çoktan ölmüştü, sadece tükenmiş değil ya da bütünüyle tükenmiş değildi Höller'lerin evine geldiğinde, aşağıdaki odada iki saat oturmuş ve karısının, Bayan Höller'in sunduğu hiçbir şeyi yemek ya da içmek istememişti, oysa her zaman kabul ederdi bunu, üç saat sonra bir bardak suyu bir dikişte içmişti, başka hiçbir şey almamıştı ve geceye kadar suskun halde odada oturmuştu ve o, Höller, ne bir şey söylemeye ne de susmaya cesaret edebilmişti, o durumda, diyor Höller, bana bu durumu iyi tanımlayarak, ama gene de açıklayamadan, çünkü Höller Roithamer hakkında konuştuğunda her şeyi iyi tanımlardı, ama gene de açıklayamazdı, ama o, Höller, kendini anlatmak ve açıklamak için sözcüklere gereksinim duymazdı, nerede ve ne açıklanacak olsa, Höller'in açıklama biçimi susarak anlattığında hep başarılı olurdu, Roithamer bütün gece odada oturmuş ve çatı odasına çekilmek istememiş, diyor Höller, belki de o andan itibaren çatı odasının ona verdiği dünyaya, yani *her şeye* geri dönmek istemişti. Gece yarısına doğru bayan Höller, ortalık birden soğuduğu için onun bacaklarına bir örtü örtmüştü, o, Roithamer hiç karşı çıkmadan buna razı olmuştu, diyor Höller, sonra saat dörde doğru birden kalkmış ve hiçbir şey söylemeden yukarıya çatı odasına çıkmış ve birkaç dakika çatı odasında ayakta kalmıştı. Çatı odasında hiçbir şeyi değiştirmemiş, diyor Höller, hiçbir eşyaya dokunmamış. Orası şimdi olduğu gibi o zaman da öyleymiş. Ben de çatı odasında hiçbir şeyi değiştirmedim, diyor Höller. Çünkü o gitmiş ve bir daha ondan hiçbir haber alamamışlar. Ölümü onun için sürpriz olmamış, öyle diyor Höller, Roithamer'in her şeyi o son akşamda ve o son gecede onun ölümüne işaret et-

mekteymiş, o, Höller, o gece, Roithamer'i gördüğü son karşılaşmada Roithamer'in bundan böyle uzun yaşamayacağını kavramışmış. Artık benim varoluşum diye bir şey yok, Roithamer'in Höller'e söylediği son sözler olmuş. Bense Roithamer'e Londra'da bir kez daha rastladım, bana telgraf yolladığı için onu Victoria istasyonunda karşılamış ve evine getirmiştin, orada bana kız kardeşinin cenazesini anlatmıştı, o kısa, hiçbir karşı koyuşa dayanmayan cümleleriyle. Burada Roithamer tekrar karşımda canlıydı, çünkü gerçekten buradaydı, onu net olarak görüyor ve duyuyordum, aslında burada olmadığı halde ne söylediğini tıpkı onu gördüğüm gibi duyuyordum, böylece burada oluşunun bilincindeydim, onun eşyalarına bakarken, onun son yıllarda çatı odasında soluduğu havayı ben de şimdi içime çekerken, burada sürekli düşündüklerini ve benim de şimdi düşündüğümü, bütün Höller ailesi atmosferi içinde, Roithamer'in kendini Altensam'dan çözüp kendini gittikçe artan biçimde ve sonra da bütünüyle koniye adadığı yıllarda alışkanlık edindiğinde, gerçekten de Roithamer bana sıkça, Höller'lerin atmosferinin ve Höller'lerin atmosferinin yarattığı durumlarla ilişkili olan düşüncesinin tek ve tek önemli gereksinim olduğunu, son yıllarda da bir yandan onu İngiltere'ye, ders verdiği yere, Cambridge üniversitesine bağlayan, öte yandan koninin inşa alanı olarak belirlediği Kobernauserwald'a bağlayan, son yıllarda kaldığı yerlerden birinde, İngiltere ya da Avusturya'da, İngiliz olanda büyük bir kararlılıkla ve tinsel uyanıklıkla, diğerinde, Avusturya'da aynı ölçüde küçümseme ve tiksinsinmeyle, güvensizlik ve düş kırıklığıyla da olup kendi ülkesine karşı nefretin sınırına dayanan duygular içinde ve bu duyguların sınırının çoğu zaman olağanüstü keskin bir usla geçilmesine rağmen de olsa büyük bağlılık ve sevgiyle bağlandığını söylüyordu, çünkü bir yandan Avusturya'yı seviyor olsa da, çünkü burası onun vatanydı, oradan nefret ettiği de aynı ölçüde açıktı, çünkü burası onu ona gereksinimi olduğunda ömür boyu rencide etmişti, itelemişti, Roithamer gibi bir insanı yanma yanaştırmamıştı, Roithamer gibi karakterlerin, onun ve benim ülkem olan böylesi bir ülkede, temelinde işleri yoktu, böyle bir ülkede onlar gelişim gösteremezlerdi ve bu gelişim gösteremezlik içinde sürekli olarak bilinçliyidiler, böylesi bir ülke böylesi bir ül-

kenin utanmazlıklarına karşı çıkmayan insanlara gereksinim duyar, böylesi bir ülkenin ve böylesi bir devletin sorumsuzluklarına karşı çıkmayanlara gereksinim duyar, böylesi bir devlette, Roithamer'in her zaman yinelediği gibi kamu düşmanı, bütünüyle alçalmış bir devlette, en kaotik olmasa da kaotik durumların egemen olduğu yerde, bu devletin vicdanı Roithamer gibi birçok insana karşı suçlu, vicdanında bütünüyle hain ve alçak bir tarih yatmakta, *devlet olarak bu daimi sapıklık ve orospuluk*, Roithamer'in tekrar tekrar ve tutkusuzca ve doğuştan gelen hüküm verme kesinliğiyle söylediği gibi, ki bu durum onun deneyleri dışında başka bir şeyden kaynaklanmıyordu ve Roithamer deney dışında hiçbir şeye izin vermezdi, hep yinelediği gibi bu ülke ve bu devlete dayanmanın sınırı aşıldığında bu ülkeyle ve bu devletle ilgili hainlikleri ve alçaklıkları ve bu devletin kamusal tehlikesini ortaya atılan birkaç sözcükle dile getiremeyeceğini, böyle bir konunun analizinin ve bilimsel çalışmasının yapılabilmesi için verilerinin eksik olduğunu, çünkü kendisinin ana konusu olan doğa bilimlerine ve koniye yoğunlaştığını, zamanın, kendi kafasının politik saldırılarla yorulduğunu, kendisinin politik ya da kamusal politik saldırılardan yorulduğunu, bu iş için *başkalarının, uygun kafaların ya da politik saldırılar için ön ve arka kafaların bulunduğunu* söylüyordu, ama kendisi de zaman zaman hüküm verme gücünü kendi ülkesinden ve ait olduğu devletten, yani Avusturya'dan, bu dünyada en anlaşılmaz olan ülkeden aldığını, bu dünya tarihinde zorluk derecesi en yüksek ülkeye uygulamak zorunda olduğunu, kendisini zaman zaman Avusturya ve Avusturyalılar hakkında söz söyleme tehlikesine attığını, bu başka hiçbir ülkenin yapmadığı gibi mahveden bir devletin, başka hiçbir ikinci halkın mahvolmadığı gibi mahvolan bir halkın, doğuştan gelen akıl zaafı yanında sahtekârlıktan ve her alanda her türlü olanakla devletsel ve ülke politikaları açısından sahtekârlıktan başka bir şeyi kalmamış olan yörelerin bir zamanlar Avrupa'nın merkezi olması, Roithamer'e göre akli olarak ve kültür tarihi açısından üretim fazlasıdır, elde kalmış bir devlet malıdır, orada devletin vatandaşları yalnız ikinci ve üçüncü ve dördüncü, ama her durumda yalnız en son seçeneğe razıdır, daha ilk yıllar bile Roithamer'e, tıpkı bana da olduğu gibi bu

devletin ve bu ülkenin, hangi anlamda olursa olsun zihinsel uğraşı olan bir insanın gelişmesi için uygun olmadığını gösterdi, burada zihinsel gücün bütün belirtileri hemen zihinsel güçsüzlüğe dönüşür, burada bütün ilerleme uğraşı, yükselmek ve ilerlemek boşunadır, insan aklını ve çabalarını ne tarafa çevirirse çevirsin, bu kendini ileriye götürme, yükselme, devam etme çabaları, batmaktan başka bir şey değildir, Avusturya insanı daha doğduğu anda başarısız bir insan olmuştur ve kendinden vazgeçmek zorunda olduğunu açıklıkla görmek zorundadır, şayet bu ülkede ve bu devlette, hangi eyalette kalırsa kalsın, o burada kalıp mahvolmak istemekle, zorla yaşlanarak ve hiçbir şey elde etmeyerek kendi devletinde ve kendi ülkesinde mahvolacak, bu korkunç ölümcül süreci gözleri açık olarak kendi tininde ve yapısında görecektir, ömür boyu geriye doğru bir yönelişi göze almak durumunda olacak, bu devlette ve bu ülkede kalarak ya da olabildiğince çabuk buradan uzaklaşacak ve bu mümkün olan en hızlı uzaklaşmayla kendini kurtarmak isteyecektir, tinini kurtarmak, kişiliğini kurtarmak, doğasını kurtarmak isteyecektir, eğer çekip gitmezse, diye yazmış Roithamer, bu ülkede mahvolacak, hain bir insan değilse de bu ülkede ve bu devlette hain bir insana dönüşecek ve alçak bir insan ve rezil bir doğaya sahip değilse bu ülkede ve bu devlette hain ve alçak bir doğaya dönüşecek ve hain ve alçak bir yaratık olacaktır, bu yüzden ilk andan itibaren, düşünmenin ilk anlarından itibaren bu ülkeden ve bu devletten kendini kurtarması gerekir, tinsel yetenekleri olan bir insan bu ülkeye ve bu devlete sırtını dönmelidir, hele de bu devleti ve bu ülkeyi oluşturan her şeyden kaçarsa, geride bırakırsa daha da iyi olur, nereye olursa olsun gitmeli, bu yer dünyanın sonu da olsa demeli böyle bir insan, hiçbir durumda burada kalmamalı, burada onun için hiçbir şey yoktur acınılacak ve tini mahveden ve kafayı boşaltan ve onu sürekli olarak küçüklüğe ve hainliğe zorlayan şeyleri beklemek dışında, burada onu her şey sürekli aşağıya çekecek, sürekli lekeleyecek ve inkâr edecek ve o burada kendi Avusturya ülkesinde her zaman hain yanlış anlaşılmalara ve hain lekelenmelerle karşı karşıya kalacak ve böylece varoluşu mahvolmaya ve böylece ölüme ve böylece yok olmaya bırakacak kendini. İyice bakacak olursak, Roithamer için, hâlâ

bir şeref olması gereken vatan sözcüğü anlamına gelen vatânın bu unvanı hak etmediği dışında bir olasılık bulunmadığını görürüz, çünkü vatan denilen bu yerin gerçekte onun için, tıpkı bu vatandan çıkan pek çok başka kişi için de olduğu gibi, hiçbir suçu bulunmadığı halde, sırf burada doğduğu için ömür boyu süren akıl almaz bir ceza olduğunu bilir, Roithamer gibi biri hiç durmadan elinde olmayan bir şey yüzünden vatânı tarafından cezalandırıldığını hisseder, çünkü kimse doğumundan sorumlu değildir, ama Roithamer çok erkenden, hatta üç kardeşi ile Altensam'da geçirdiği çocukluğunun ilk yıllarından bu yana mahvolmamak için buradan gitmek, bir an önce gitmek ve hiçbir dolambaçlı yola sapmadan gitmek zorunda olduğunu anlamıştı, zaten kardeşleri de sonunda mahvolmuşlardı, çünkü kardeşleri de kesinlikle Avusturya yüzünden mahvolmuş olmalıydı, büyük ağabeyi Altensam'da, Altensam'daki koşullar yüzünden, Altensam'da hüküm süren ve her zaman hüküm sürmüş koşullar yüzünden ve bu büyük ağabey hiçbir zaman Altensam'dan çekip gitme girişiminde bulunmadığından, Altensam için kendine özgü olan gelişimi yaşamıştı, Altensam'daki öldürücü süreci, ki bu süreç öldürücü süreç olmaktan başka bir şey değildi, ilk andan itibaren bu sürece hiç karşı koymadan kendini bırakmıştı, hiçbir zaman Altensam'dan çekip gitme deneyine girişmemişti, Altensam'dan vazgeçmemişti, ne bunun için gerekli olan güce sahipti, ne de cesarete, kararlılığa ve iradeye sahipti bu büyük ağabey, ki onu tıpkı küçük erkek kardeşi de tanıdığım gibi çocukluğundan beri tanıyordum, Altensam'da her şeye hükmeden düzensizlik olan düzeni, inanılmaz büyüklükteki mülkün öldürücü karmaşasını büyük ağabey olduğu gibi kabullenmişti, çünkü anne babası ondan bunu talep ediyordu, o da tıpkı hepsinin Altensam'da büyüdükleri gibi Altensam'da büyümüştü ve o da Altensam'da herkes gibi olmuştu, tipik bir Altensamlı yani, başka hiçbir şey bilmeyen, Altensam dışında başka hiçbir şeyi kabullenemeyen, Altensam'da gözünü açan ve Altensam'ı sonuna kadar yaşadıktan sonra, Altensam'la birlikte ölecek biri. Genç erkek kardeş ise her zaman büyük ağabeye bağımlı oldu, genç olan büyük ağabeye göre daha da kırılgan, daha da zayıftı ve ikisi birlikte gerçekten de ömür boyu süren, Altensam'a özgü bir ölüm

beraberliği oluşturdular, her ne kadar ikisinin ortanca kardeşi olan Roithamer'den daha uzun yaşadılarsa da, koni yzunden olen kız kardeş de daha uzun yaşadı, onlar ortanca erkek kardeş Roithamer'den daha uzun varlıklarını sdrdurdüler, sefalet içinde omür sdrdüler, Altensam'a hiç de istemediğim halde gittiğimde, hâlâ nasıl sefalet içinde omür sdrdurdüklerini görüyordum, her ikisi de Altensam'da geriye kalanlar olarak, her zaman oldukları kişiler dışında bir řey olmadıkları halde, tamamen Altensamlılar olarak, ki iřte bu *sapına kadar Altensam* diyen Roithamer bu duruma hep karşı koymuştu, yaşamı, varoluşu, yaşamda kalma varoluşunun temelinde her zaman Altensam'a karşı koymak vardı, asla Altensam'a teslim olmamayı, Altensam'da takılı kalmamayı, herhalde her zaman ve her şeyde dūřünmek zorundaydı, bu dūřünceден ırak olan hiçbir dūřünce, hiçbir fikir onun için olanaklı bir dūřünce değildi diye dūřünüyorum, asla Altensam olmak, *asla erkek kardeşlerim gibi tamamen Altensam olmamak*, gerçekten de Roithamer bize bıraktığı zihinsel çalışmasını, ki tüm bu yazılar, hem de en ufağı ve en önemsizi bile Roithamer'in omür boyu sdrdurdüğü dūřünceler Altensam'da takılı kalmamasına bağlı, tüm omrü boyunca ve tüm güç olan varoluş boyunca onun kafasında Altensam'dan kopma dışında daha önemli bir dūřünce olmamıştı, çünkü Altensam'dan kopma, hem de tamamen bilinçli ve radikal biçimde Altensam'dan kopmanın anlamı dūřünebilmek demekti, Altensam'sız, ki onun dūřüncesi buydu, gene de Altensam olmadan olanaksızlaşırdı, çünkü gerçekte Altensam ve Altensam kökenli olma ve her zaman buna karşı koyan bir kiři ve kişilik oluşuyla ilişkili ve böyle dūřünmeyi gerektiren onun dūřündüęü ve çalıştığı biçimdeki tinbiliminin de Altensam'la ilgisi var, yani Altensam'dan uzaklaşma ve Altensam'dan dışarı çıkma ve bir daha Altensam'a dönmemekle ilişkili. Erkek kardeşler başlangıçtan beri Altensam'da kalmak durumundaydılar, Altensam'da kendi çöküşlerini düzenlemeye, zaten başka hiç kimse de onlardan başkaca bir řey beklemiyordu, Altensam'da kaldıkları için bu ikisi giderek daha büyüyen bir yoğunlukla, bugün varlıklarını sdrdurseler de, Altensam tarafından çökertildiklerinin farkına varmamışlardı, onlar çoktan mahvedildiler Altensam'da, oysa Roithamer, Altensam onu zayıf dūřürse de

asla Altensam tarafından mahvedilmedi ve kız kardeşi de istisnaydı. Roithamer, kendisi gibi bir insan için olanaklı olan büyük bir sevgiyle ona bağlıydı ve bu sevginin doruk noktası olarak onun için koninin yapımını göze almış ve girişmiş ve gerçekleştirmiş ve tamamlamıştı. Ama Roithamer'in kız kardeşi gibi bir insanın doruk noktası olan böyle bir durumu taşıyamayacağını, bugün hayatta olmayışı ortaya koymuştu. Ama bu konuya daha sonra değineceğiz. Altensam'dan uzaklaşmak zorunda oluşu Roithamer için henüz bir çocukken büyük bir insanın zihin açıklığı ile belli olmuştu ve o Altensam'dan uzaklaşmanın hazırlığını yaparcasına Altensam'da kendini hep diğerlerinden ayırmıştı, ondaki her şey daha çocukluğunun ilk yıllarında Altensam'dan gideceğini ve Altensam'ı gerçekten de kesinlikle ardında bırakacağını gösteriyordu, çünkü onun düşündüğü gibi bir düşünme biçimi Altensam'la ve Altensam'dan ayrılmadan olanaksızdı. Ve bu ayrılma gerçekten radikal olmalı dedi kendine erkenden ve sonra yalnız Altensam'dan değil, Avusturya'dan da vazgeçme kararını aldı, Altensam ve Avusturya'dan radikal bir biçimde ayrılmayı gerçekleştirdi. Eğer bir gün geri dönersem, ki bir gün geri dönme riski en büyük olan, o zaman elde ettiğim her şeyi yok etmiş olurum, benim için ölümcül bir zaaf olan zaafa kendimi bırakmış olurum, bir anda, bugüne kadar kendimi hep kurtardığım akli zaafa düşerim. Altensam'ı o her zaman akli zaaf olarak görmüştü, Altensam'da yaşayanları da, akrabalarını da bu akli zaaf içinde yaşayan zayıf akıllılar olarak görmüştü ve hiçbir şeyden, bu zayıf akıllıların içinde bulundukları akıl zayıflığına geri dönmekten korktuğu kadar korkmadı. Orada olmama ve karar verilen şeyi sürdürme, ileriye götürme, ruh halini hep daha çok ve daha çok düzeltmek isteme de işkence gibidir, hem de büyüktür ve gurbetteki zorluk, gurbet denilen yerde tutunabilmek de en büyük ve de en şiddetli bunalım yaratan şey olsa da, asla Altensam ve Avusturya'daki zayıf akıllıların akıl zayıflığı ortamına geri dönmem, diye yazmış Roithamer. O zamanlardan kalan birçok not, daha ilk saatlerde dikkatimi çekmişti, ama Höller'lerin çatı odasına girer girmez Roithamer'in ruh haliyle ilgilenmeye vermedim kendimi. Roithamer'in ruh haline aceleci bir giriş yapmanın tehlikesinin bilincindeydim, bu ilk temas an-

larında ve ilk temas saatlerinde, her zaman kırılğan bir takatsizlik taşıyan kendi ruh halim de düşünöldüğönde sadece tedbirli ve çok dikkatli olmam gerekir diye düşünödüüm. Beklenebileceğı gibi, Höller'lerin çatı odasına getirdiğim kâğıt yığının ve Roithamer'in telif haklarına ilkin çekinceyle yaklaştım, çünkü mahkeme kararıyla bana verilmiş olan Roithamer'in ardında kalan yazılarıyla, onun bütün mirasıyla olası bir aceleci ve özensiz uğraş verme tehlikesi vardı, söz konusu uğraş konusunda dikkatli olmam gerektiğinin bilincindeydim, ne de olsa Roithamer'in yazılarının ruh halimi ve bütün bünyemi yaralama olasılığının en büyük tehlike olduğı benim için açtı. Ama birdenbire ortaya çıkıp aylarca süren zatürreenin yarattığı *düşünme hastalığını* fırsat bilerek Roithamer'in geride bıraktıklarıyla daha sonra değil ama hemen uğraşmaya karar vermişim, çünkü önce Roithamer'in geride bıraktıklarıyla *hemen uğraşmaya başlamaktan korkmuştum*, çünkü böylesi istikrarsız bir sağlık durumum içinde, yalnızca yaralanmayacağımı, bu durumda Roithamer'in düşünce dünyası ile karşı karşıya gelmemin doğru olmadığını biliyordum, çünkü ben Roithamer'in fikirlerine ve onların gerçekleştirmelerine her zaman bağımlıydım, çok iyi biliyordum bunu, gerçekten de zaman zaman kendimi Roithamer'in bu fikirlerine ve onların gerçekleştirmelerine tamamen teslim etmişim, Roithamer'in düşünödüğü benim de düşünceimdi, onun gerçekleştirdiğini benim de gerçekleştirmem gerektiğini düşünüyordum, zaman zaman büsbütün onun fikirlerine ve onun düşünme biçimine kendimi kaptırır olmuşum, kendi düşüncemden, ki her düşünce gibi kendine has, ayrı ve kendi başına devinen bir düşünceydi, vazgeçmişim, yaşamımın uzun dönemlerinde ve özellikle de İngiltere'de, ki oraya büyük bir olasılıkla Roithamer orada olduğı için gitmişim, artık kendi düşünceimi düşünemez olmuş, artık sadece Roithamer'in düşünödüğünü düşünür olmuşum ve bu durum bizzat Roithamer'in de çok sık dikkatini çeker olmuştu, benim onun düşüncesinin boyunduruğına girmiş olmam onun için açıklanması güç ve bu yüzden de dayanılmazdı, sadece ona ait olan tüm düşünce cereyanlarına kapılmasam da, onun kendi düşüncesinde olduğı yerlerde dikkatli olmam gerektiğini, kendimi tamamiyle bırakmamam gerektiğini, çünkü artık kendi dü-

şüncelerinde değil de bir başkasının düşüncesinde, ona egemen olan ve hayranlık duyduğu kişinin ya da hayranlık duymadığı birinin, tersine zorla egemen olan bir düşünürün düşüncesi altına girenin sürekli tehlikeyle karşılaşacağından, kendi düşüncesinden değil de sürekli bu başkasının düşüncesinden kendini öldüreceği, yok edeceği düşüncesindeydi. İngiltere’de uzun süre kendi düşüncemi düşünmem olanaksızdı, hep Roithamer’in düşünceleriyle düşünebildim ki bu yüzden aslında bütün bu İngiltere sürecinde, gerçek şu ki kendim değildim. Kendi düşüncem gerçekte Roithamer’in düşüncesi olduğundan, aslında orada değildim, hiçtim, uzun zaman Roithamer’in düşüncesi içine çekildiğim için, ki bu Roithamer’in gözünden kaçmamıştı, yok olmuştum. Belki de bu Roithamer’in düşüncesiyle yok olma durumu Roithamer’in ölümüne kadar sürmüştü, ancak şimdi kendi düşünceme yeniden kavuştuğumu görüyorum, Höller’lerin çatı odasına girdiğimde diye düşünüyorum. Şimdi bu kadar uzun bir süreden sonra, diye düşünüyorum, gördüğüm eşyalar hakkında kendi algılamamı açıklıkla geliştirme yeteneğine yeniden kavuştum, Roithamer’in gördüğü ve benim de gördüğüm görüntülerin algılanmasını değil. Yani benim Höller’lerin çatı odasına girer girmez birdenbire uzun yıllar süren tutukluluktan, her ne kadar Roithamer’in düşünce hapishanesinin tutukluluğundan ya da Roithamer’in düşünce zindanından değilse de, kurtulduğumu görüyorum. Şimdi Roithamer’e uzun zaman sonra kendim olarak bakıyorum, aynı zamanda da Roithamer’e olasılıkla şimdiye kadar asla kendim olarak bakmadığımı düşünüyorum. Roithamer gibi bir insan ve böyle bir karakter ve böyle bir varoluş yetisi, diye düşünüyorum, gelişiminin belli bir yerinde, yani en uç noktasında, durmak, patlayarak durmak, parçalanmak zorundaydı. Roithamer’le uğraşırken nasıl bir büyüklükle uğraşmak zorundayım, diye soruyorum kendi kendime, öyle bir kafayla ki her şeyi en uca sürüklemeye niyetliydi ve mecburdu ve bu her şeyle olan zihinsel ilişkisi, karşılıklı etkiyle en yüksek başarıları ortaya koyabiliyordu, kendi gelişimini, karakterinin gelişimini ve ona bağışlanmış olan zihinsel yeteneklerini en uç noktaya ve en uç sınıra ve en yüksek dereceye kadar geliştirdi ve buna ek olarak bilimini de en uç sınıra ve en uç noktaya

ve en yüksek dereceye ve bir de üstelik kız kardeşi için koni inşası fikrini de en uç noktaya ve en büyük boyutlara ve en uç sınıra ve bunun yanı sıra bir de en uç yoğunlukta ve en yüksek boyutlarda ve zihinsel yetisinin en uç sınırına dek bununla ilgili açıklama yapmaya hazırdı ve sonuçta kendisi olan her şeyi bir tek noktaya topladı ve zihinsel yetisinin ve sinir geriliminin ve gerçekten de bu genişleme ve birleştirmenin en yüksek derecesinde ve kusursuz yoğunluğunda yırtılmak zorunda kaldı. Bu en yüksek yoğunlaşmaya ulaşabilmek için kendini ve zihnini Altensam ve Avusturya'dan kurtarmıştı ve her zaman en yüksek yoğunlaşmaya ulaşma isteği içinde var olmuştu onun, içinde bulunduğu her şey ve her bir şeyde bu yoğunlaşma isteği vardı, ki en uç noktadaki bu istek onda başka hiçbir şeyde olmadığı gibi apaçık bir göstergeydi, insanüstü bir çabayla, olamadığı şeye ve sonunda olduğu şeye ulaşabilmek için, olduğu şeyden, gerçekte her şeyden vazgeçmişti. Biz yaşadığımız sürece herhalde çoğu zaman ve belki de hiçbir zaman Roithamer gibi bir insanla karşılaşamayız, çünkü o varlığının en yoğun başarısını elde etmek için her şeyi yapma olanağını gördü, önce bilimsel bir disipline girdi, bu disiplini her gün ve her an kendi içinde olanaklı olan en yüksek yoğunlaşmaya dönüştürdü ve gittikçe daha yoğun olarak böylesi bir yoğunlaşmaya dönüştürmek *zorundaydı*, birdenbire olanaklarının kusursuzlaştırılması dışında başka bir seçeneği kalmamıştı, öteki her şey onun için olanaksızdı, onun gibi biri bir an olsun kendi en iyi olanaklarını göz önünde tutmaktan başka bir şey görmez ve Roithamer gibi olağanüstü yaşam ve de doğabilim yeteneği olan biri için bu süregelen ve ömür boyu süren yoğunlaşma, böylesi bir yaşam ve doğabilim yeteneği için süregelen ve ömür boyu süren tutukluluk anlamı taşır, çünkü böyle bir insan belli bir andan sonra amacına ulaşma yeteneği dışında başka hiçbir şeyle yaşamayı sürdüremez, bu durum onun birdenbire aymasını sağlamış, her şeyden öte önemli ve itici gücü olmuştur, böyle biri birdenbire, gelişimi ve sonunda amacına ulaşması önünde engelleyici ya da azıcık tedirgin edici bulduğu her şeye karşı savunmaya geçerek varlığını sürdürmüştür, her şeye karşı koyarak, bu amaç için faydalı olan şeyler dışında başka hiçbir şeyle ilgilenmeden, böyle biri doğal olarak gittikçe yal-

nızlaşır ve sürekli daha acılı olan bu yolda ilerler, her durumda bu yolda yalnız ve kimsenin desteği olmadan yürümek zorundadır, Roithamer bu durumun bilincine çok erken varmıştı, o birdenbire her şeyi, Altensam'la ve Altensam çevresiyle ilgili her şeyi, yani hem zihinsel hem de fiziksel akrabalığının amacına ulaşmak için, birdenbire en engelleyici şey olduğunu kavrayarak geride bırakmış, bunlardan vazgeçmişti, oysa diğerleri, kardeşleri ve geriye kalan akrabalar, Altensam'daki alışkanlığa alışkanlıktan, Avusturya alışkanlıkları mekanizmasının alışkanlığından, bilinen ve doğuştan gelen alışkanlıklardan vazgeçmeye hazır değildiler, ne de böyle bir yetenekleri vardı, o başkalarının vazgeçemediği her şeyden vazgeçti, sürekli başkalarının vazgeçmediği ve geride bırakamadıkları her şeyden vazgeçmeyi ve geride bırakmayı her zaman düşündü, başkalarının yaptıklarını ya da yapmadıklarını gözlemlemesi yeterli olmuştu, bunları kendisi için yapması ya da yapmaması gibi, başkalarının yapmadıkları onun çalışmalarıydı, onun çalışmaları başkalarının yapmadıklarıydı, bu mekanizma içinde daha çocuk yaşlarında, diğerleriyle ilgili her şeyi sürekli gözlemleyerek, kendisi, karakteri, düşüncesi dışında kalan her şeyi sürekli gözlemleyerek, böylesine büyük bir deneyim kazanabilmişti, çünkü o her zaman başka her şeyden ve başka herkesten başkaydı, böylece o sürekli her şeyi ve herkesi gözlemleyerek, diğerlerinden başka bir yöne girmesi, diğerlerinden başka bir yolda ilerlemesi, diğerlerinden başka bir yaşam sürmesi, diğerlerinden başka ya da diğerlerinin sürmeleri gerekliliğine inandıklarından başka bir varoluşu sürdürmek durumunda olduğunu yüksek derecede bir açıklıkla görmüştü, böylece onun önünde açılan ve başkalarının önünde açılmayan başka olanaklar doğmuştu, zamanla o bunları gittikçe artan çok özel, yalnız ona özgü, yalnız doğuştan onun olan ve eğitimle edindiği ritim içinde kendini bağımlı buldu, Roithamer başkalarının çok sonradan kavradıkları ya da hiçbir zaman kavrayamadıklarını çok önceden kavramıştı ve onun başkalarıyla olan ilişkisinin en belirgin göstergesi her zaman bütünüyle idraksizlik ve bundan kaynaklanan sürekli anlayışsızlık olmuştu, herkes kendi arasında anlaşıyordu sürekli, ama onu asla anlamamışlardı, bugün ölümünden sonra da anlamıyorlar. Temelde onun geli-

şimini asla algılamamışlardı, çünkü onların, onun gelişme çizgisi olarak algıladıkları şey, onun gerçek gelişme çizgisinden başka bir şeydi, o her zaman başka bir yola sapmıştı tıpkı her zaman başkalarının sandığından başka düşünceleri izlediği gibi, onlar için Roithamer'in yaradılışı, ki başkalarının yaradılışından tamamen ayrılıyordu, hiç anlaşılmamıştı, ona kendi kafalarıyla bakıyorlardı yalnızca, yani duygularıyla, kendi algılamalarıyla, ama Roithamer'in gelişimi başkaydı, onlar kardeşlerini (ya da oğullarını) görebildikleri ölçüde görüyorlardı, ama onu aslında kendisinin olduğu gibi göremiyorlardı ve kız kardeşi bile, ki onu hiçbir insanı sevmediği gibi sevmişti, bu olağanüstü insanın gerçeğini ve doğrusunu onunla ilişkiye ya da temasa geçtiğinde görememişti. Roithamer'e önyargılara kapılmadan açık ve doğru biçimde bakacakları yerde karanlık bir duruma bakmışlar ve böylece her zaman ve onun tüm yaşamı boyunca onun dışında bir başkasını görmüşler, onu kendi istedikleri biçimde görmüşler, ona nasıl egemen olacaklarını görmüşler, tıpkı onlara zaman zaman ürkütücü ya da zaman zaman ürkütücü olmadığı biçimde, temelinde asla onlardan biri olmayan biri olarak görmüşlerdi, çünkü onlardan biri olsaydı onu *açıkça* göreceklerine inanmaktaydılar. Onu kendi dünyalarının dışına itmekten daha fazla istedikleri bir şey olamazdı, ama o anne babasının ana mirasçısı olduğu için diğerlerinin parasını ödemişti, babası büyük ağabeyini değil de onu Altensam için, sapık bir aşağılama nedeniyle seçmişti şimdi kavradığım üzere, çünkü babası ortanca oğlunu son derece bilinçli olarak Altensam'a özgü bir felaketin içine çekmek istemişti, babasının fikri şuydu, Altensam için en uygun olmayanı, ki babası bunun bilincindeydi, Altensam için uygun olmamakla kalmayıp, Altensam'dan ısrarla, bütün düşüncesiyle nefret edeni, Altensam mirasçısı yapmak, Roithamer'in Altensam'a sahip olup kardeşlerinin payını ödemesi konusu hakkında başka bir yazı yazılmalıdır, ama bu durum benim alanıma girmemekte, Roithamer babasının isteği doğrultusunda Altensam'a sahip olacak ve her şeyleriyle Altensam'a bağlı olan diğerlerinin paylarını ödeyecekti, babası diğerlerine Altensam'da oturma hakkını bile vermemişti, yalnızca payları ödenecek, başka bir şey verilmeyecekti, sanırım Roithamer'in babasının aklında, sev-

diği diğerlerine değil de nefret ettiği Roithamer'e Altensam'ı bırakarak onun ve Altensam'ın mahvolması dışında başka düşünce yoktu, çünkü bütün bunlar, Roithamer'in babasının böylesine bir düşünceye sahip olması ve böylesi bir mahvetme kararı alması onun yapısına ve yaşam koşullarına tamamen uygun düşünüyordu, ölümünden sonra ortanca oğluma Altensam'ı bırakarak diye düşünmüş olmalı ihtiyar, yalnız ömrüm boyunca mahvetmeyi düşündüğüm ortanca oğlumu mahvetmekle kalmayacak, aynı zamanda Altensam'ı da mahvedeceğim, ki onu mahvetme niyetindeydim, ayrıca öteki çocuklarımla yaşamalarını da mahvedeceğim, çünkü bu adamın kavrayışında kendinden sonra gelenleri ve aynı zamanda da kökenini mahvetmekten daha uygun hiçbir şey yoktu, yani kendinden sonrakilerle birlikte Altensam'ı mahvetmek, bunun için Altensam'ı ortanca oğluna bırakma tasarrufu bir garantiydi ve gerçekten de Roithamer'in kardeşleri ödenen servetlerini kısa zamanda tükettiler ve hiçbir servete sahip olamadan kalakaldılar, erkek kardeşlerinin cömertliğine ve vicdansızlığına kaldılar, ki onları kendine has gerçeklik ve adalet ve doğruluk duygularıyla mahvetmeliydi, tüm varlıklarıyla bağlı oldukları Altensam'dan sürerek, ama o onların Altensam'a sığınmalarına ve oturmalarına izin verdi, hepsine Altensam'da ev ve var olma olanağı tanıdı, Altensam tarımından elde edilen geliri onların cebine koydu ve bu gelirler arazinin büyüklüğü ve arazinin verimliliği düşünöldüğünde az değildi, tüm geniş çevrede bu kadar yüksek gelire sahip olan başka bir arazi bulunmuyordu, istenirse yüzlerce kilometre ötelere gidilsindi, Roithamer bu gelirlerden feragat etti, hatta bir yeğenini idareci olarak görevlendirdi, onun *kendisiyle değil erkek kardeşleriyle* yaptıklarını bildiği halde bunu göze aldı, Roithamer'in bu cömertliğinin aptallık sınırında olup olmadığını, bir seferinde, gördüğüm üzere kendisi not etmiş, ama Roithamer'in davranış biçimi ve karar verme tarzı her zaman kendisine has olmuştu. Erkek kardeşlerin hiçbir şeyleri yoktu ve kardeşlerinin arazisinden faydalanıyordu ve kız kardeş de arada bir, İngiltere'de ders veren ya da eğitim gören ya da herhangi bir fikre saplanan erkek kardeşine karşı olan öteki erkek kardeşlerin yaptıklarını anlatıyordu. Koninin inşası sırasında erkek kardeşler erkek kardeşi birkaç milyon do-

landırmışlardı, ama Roithamer onların yaptıklarını bildiğini hiç açıklamadı, her şeyi olurlarına bıraktı, o Altensam ve erkek kardeşlerin kaderine çoktan beri aldırmıyordu. Erkek kardeşlerimle benim aramda anlayışsızlık, tiksinden başka bir şey yok, başka hiçbir şey, okuyorum bunu, Altensam ve kendi geçmişimi çürük bir koku gibi geride bıraktım. Burada, Höller'lerin çatı odasında Roithamer en zor dönemlerde bile, bilimsel olarak çoktan çözülmüş olan kız kardeşi için yapacağı koni uğraşının bilincindeydi, kendi erkek kardeşlerinden birkaç kilometre uzakta olan bu yerde, onlar temelinde ortanca erkek kardeşlerine ait olan paraları çarçur etmekten başka bir şeyle meşgul değildiler, her türlü düşünceden nefret ediyorlardı, düşünceyle ilgili her şeyden, daha başından küçük görüyorlardı bunu ve bu tavırlarını saklamıyorlardı, tam tersine her fırsatta açıkça ortaya koyuyorlardı, Roithamer'in yazdığına göre kardeşlerim olan bu güzel, ama tamamen mahvolmuş insanların kafalarının içinde benim arazimi sömürmeleri ve elde edebilecekleri her şeyi sömürmeleri dışında bir şey yok, onlar ahmaklık, yüzeysellik dışında bir şeyle sürdürmüyorlar varlıklarını, öylece yaşayıp gidiyorlar, tıpkı Altensam'da öylece yaşanıp gidildiği gibi, *bense burada bilimime gömülmüş, kendim için gereken en gerekli şeyleri, yeni bir pantolon örneğin, alamıyorum*, çünkü bunları alacak zamanı kendim için ayıramam, diye yazmış Roithamer, oysa erkek kardeşlerim sürekli yeni moda giysileri yığıp duruyorlar, her an yeni bir araba alıyorlar, bunun dışında da davranışları saçma ve benim görüşlerimin tam tersi, ama erkek kardeşlerimin davranışlarını ortaya dökmekten vazgeçtim, ayıplamaktan da, gerçekten de kendim için en gerekli olanı alabiliyorum, zaten en gerekli olan dışında bir şey de istemiyorum ve en gerekli olanla yetinmem benim bütün mutluluğum, çünkü, aynı zamanda tutkum olan kendi bilimim için yararlı olanı yapıyorum, tüm eylemim, tüm düşündüğüm ve eyleme geçirilmiş davranışlarım, söylediğim, düşündüğüm ve uyguladığım her şey bilimime ait ve dolayısıyla mutluluğuma bağlı, diye yazmış Roithamer ve kardeşlerim hakkında hüküm verme yetkim yok, çünkü onlar hakkında hüküm veririm, onların doğasına karışmış olurum, buna karışmaya hiçbir hakkım yok, sürekli kendi kendime, onlar benim doğamdan tamamen

başka bir doğaya sahipler diyorum, böylece ardından kardeşler hakkındaki düşünce ya da başkaları hakkındaki düşünce kesiliyor bir anda ve doğrudan ortaya çıkan sorun gene çözülmüş oluyor. Gerçek şu ki Roithamer'in emrinde milyonlar ve devasa bir miras vardı, kendisinin en gerekli olanla mutlu olması, bu saçmalık doğal olarak sürekli yanlış anlamalara yol açıyordu, aslında Roithamer, devasa bir servet diye anılan servete sahip olduğu halde neden en gerekli olanla yetindiğini biliyordu, çünkü o birdenbire ona düşen bu devasa serveti kendi amacı için kullanıyordu, bilimi için, ki doğabilimiydi bu ve de koninin inşası ile doruk noktasına çıkarmıştı onu. Kobernausserwald'da koni inşa etme planının uygulanması için ona gereken meblağı en büyük mutluluk olarak görüyordu, bunun için, babasının ölümünden ve kardeşlerine düşen parayı ödedikten sonra kalan milyonlara sahipti. Devasa meblağ denilen mirasını deneyi için, sonuçta o güne kadar asla gerçekleşmemiş olan koni yapıtı için kullandı, çünkü belki de ondan önce koni olarak bir ev yapma, hem de onun planladığı gibi bir ev yapma düşüncesine sahip olunmuş olsa bile, böylesi uygulanacak bir plan için gereken paraya sahip olunmamıştır, onun vicdanı rahattı, çünkü milyarlarca meblağın dünyada siyasetçiler tarafından tamamen gereksiz yere harcanıldığı düşünülecek olursa, yani halkın serveti olan paranın her gün siyasetçiler tarafından gereksiz ve saçma amaçlı kullanılarak yok edilmesi düşünülecek olursa, kendi kendisine şunları söyleme gereğinden başka bir çaresi kalmamıştı: birdenbire ortaya çıkan parayla bir yapı gerçekleştirmek sık sık değil ve belki de bir kez ortaya çıkan bir şanstır, *benim gerçekleştirdiğim ve dünyada tek olan ve yapı dünyası diye anılan dünyada mutlaka tek olanı*, ve o kendi kendine, koniyi inşa ettim diyebilirdi, ilk olarak koniyi ben inşa ettim, benden önce hiç kimse, her şeyi göze aldım ve bütün varoluşumu ve bütün olanaklarımı bir tek bu koniyi tasarlama, onu geliştirme ve bitirme düşüncesine verdim. Ben bu koniyi sadece tasarlamadım, diyebilirdi kendi kendine ve bu düşünce çabalarında birçok engelle karşılaşmasına, her yıl birdenbire ortaya çıkan olanaksızlıklara rağmen, işi, koni bilimini ilerletmek, bu zorlukları yenmek mümkün oldu, ben şimdiye kadar dünyada kimsenin tasarlamadığı koniyi sadece tasarlamadım, böylesi bir

koni tasarım olarak da asla yoktu, böylesi devasa bir koni, böylesi akıl almaz büyüklükte bir koni ve de içinde olağanüstü bir doğa anlayışıyla oturulabilir bir koni yoktu, bu doğa anlayışı Kobernausserwald'ın ortasındaydı, ben böyle bir koniyi sadece tasarlamadım, *ben gerçekten de bu koniyi inşa ettim ve herkes koniyi inşa ettiğini görebilir*, diye yazmış Roithamer. Öte yandan başkalarının onun konisini, onun yapı sanatını görmeleri ve yakından incelemeleriyle ilgilenmiyordu, özellikle de uzmanlar diye anılan, yapı uzmanlarıyla ilgilenmiyordu, mimarlık dünyası denilen dünyayla da, onlar doğal olarak koninin bitiminin hemen ardından kendisine başvurmuşlardı, kendisi böylesi bir koninin tasarlanabilirliğini *ve* inşasını, hem de Kobernausserwald'ın ortasında kanıtlamıştı, bunu kendisi dışında kimseye göstermek zorunda değildi ve zaten koniyi tamamlayarak bunu kendine kanıtlamıştı ve altı yıl boyunca kafasında böylesi bir koninin hem de Kobernausserwald'da inşasını kendine kanıtlama dışında bir şey yoktu ve de bu koni Roithamer'in koninin inşasıyla ilgili olarak kendi kendisine koyduğu kurallara uygun olmalıydı ve koniyle ilgili her şey uygundu, koni tüm kuralları dikkate almıştı ve tamamen amaca uygundu, ki bu durum bir yapı için en yüksek ödüldü. Höller'lerle birlikte yemem istenen akşam yemeğine kadar olan zamanı eşyalarımı düzenlemekle geçirdim, onları çıkarmış ve masanın üzerine ve iki koltuğun üzerine ve yatağın üzerine koymuş ve ceketimle paltomu dolaba asmıştım, az sayıda eşyamanın çantadan çıkarılıp yerleştirilmesi süreci, yanıma Höller'lerin evinde beş ya da altı gün mutlaka yeterli olacak kadar eşya almıştım ki çantadan çıkartılmaları ve yerleştirilmeleri iki saatten fazla tuttu, hep Roithamer'i düşünmek zorunda kaldım, *onun* nasıl yaşadığını ve *onun* nasıl büyük bir zorluk içinde sürekli ve bu derece uzun dönemlerde olabilecek en büyük disiplinle ve her zaman bilimiyle bağlantılı yaşadığını ve hangi koşullarda ve sonrasında birdenbire tekrar ortaya çıkan rastlantılarla ve İngiltere'de nasıl yaşadığını ve yaşamının Altensam'da nasıl ve sonunda *nasıl* son bulduğunu düşündüm. Bu düşünceler sürekli Höller'lerin çatı odasındaki Roithamer'e ait eşyalardan kaynaklanıyordu, bunlar bende akıl almaz ve gerçekten de anlatılamaz bir hayranlık uyandırıyordu daha odaya ilk girdiğim

andan itibaren, Roithamer'in anlattığı biçimdeydi oda ve Roithamer Höller'lerin çatı odasını biliminin çekirdek hücresi olarak çok sık anlatmıştı, yaşamının son üçte birlik diliminin kaynağı olarak, evet, bana bir seferinde, Höller'lerin çatı odası olmadan ve Höller'lerin çatı odasını ne zaman isterse kullanabilme, evet kullanma olanağı olmasaydı, artık yaşamını sürdüremezdi belli bir andan itibaren, kendini tamamen bilimine adanmış andan itibaren, bu an birdenbire ortaya çıkmıştı, günün birinde Roithamer Altensam'dan İngiltere'ye dönmüş ve bana Höller'lerin çatı odasına duyduğu hayranlığı anlatmıştı, biz Cambridge'de Roithamer'in evinde buluşmuştuk, olasılıkla onu meşgul eden doğabilimsel ya da felsefi ya da doğabilimsel-felsefi bir konuyu tartışmak için, tıpkı çoğu zaman belki de başına geldiği üzere öğrencileri ya da öğretmenleriyle ortaya çıkan bir çatışmayı konuşmak için ve Roithamer'in huyu, böyle birdenbire ortaya çıkan, her ne nedenden olursa olsun ortaya çıkan bir konuyu sürdürmesine izin vermezdi, ve olağan olduğu üzere, sonradan, birden, gene bırakırdı bunu, kendi sürdürdüğü bir konu mutlaka *sonuna kadar* düşünülmeliydi ve kendi içinde denenmiş olmalıydı kendisi böyle bir konudan memnun oluncaya kadar, bir konuyu ele almak demek, böyle bir konuyu sonuna kadar düşünmek demekti, bu konunun hiçbir yanı eksik, ya da hiç değilse en son dereceye kadar açıklanmamış kalmamalıydı, böyle anımsıyorum şimdi, o birdenbire o konudan değil, Höller'lerin çatı odasından söz etmişti, ilk kez böylesi bir ısrarla söz ediyordu, Roithamer'in hiçbir zaman gereğinden fazla evlerden söz etmediğini bildiğim için şaşırmıştım, Höller'lerin çatı odası hakkında bir saatten fazla konuşmuştu, bütün ayrıntılarıyla bana Höller'lerin çatı odasını anlatmaya çalışmıştı, gözümün önünde yavaş yavaş canlanmasını sağlamıştı, birdenbire değil ve böylece biraz bulanık bir şey gibi, açıkça ve büsbütün anlaşılması güç, ama yavaş yavaş bir doğabilimcinin dikkatiyle, bir eşyayı öbür eşyadan, bir acayipliği öbüründen ayırarak Höller'lerin çatı odası, içindeki bütün eşyayla ve garipliklerle anlatımının ve açıklanması süreci onun hayran gözlerle baktığı ortamı, aynen onun anladığı gibi anlayabilmiş, oranın onun bilimi ve gelecekteki varoluşu için birdenbire *koşulsuz anlam ve önem olarak anlaşılmasını* kavramış-

tım. Höller'lerin çatı odasının iç duvarlarına bakarken kendi bakışımı şimdi Roithamer'in yıllarca önce yaptığı anlatımla karşılaştırdım, *benim* gördüğüm ve gözlemlediğim Roithamer'in anlattığı ile örtüşüyor muydu, *benim* Roithamer'in anlatımıyla hayal ettiğimin, *benim* şimdi kontrol etme ve deneme fırsatı bulduğum gerçeikle Roithamer'in anlattıkları örtüşüyor muydu, bir yandan Roithamer'i duyuyor ve bakıyor ve gözlemliyordum ve öte yandan kontrol ediyor ve aynı zamanda Roithamer'in bana o zamanlar Höller'lerin çatı odasını anlatışını, tüm duvarları ve nihayet tavanını Höller'lerin çatı odasının ve de uyumsuz, dar yerine geniş karaçamdan yapılmış tabanını ve üzerinde en garip, yüzeyden bakınca hemen görülen, Avrupa dışındaki alanların yeryüzü tertiplerini anımsatan, herhalde öyle yeryüzü tertipleri olmalı ki bunlar, yeryüzü tertipleri ve Avrupa dışındaki yerlerde, Asya ya da Güney Amerika'yı anımsatan şeylerdi, o zamanlar Roithamer'in söylediklerini işittim, sanki şimdiki zamanda konuşuyordu, büsbütün onun sesiydi, yükselişi, alçalışı, konuşmasının ona has bütün aralıklarıyla, yavaşlamalarıyla ve hızlanmalarıyla, o zamanlar İngiltere'deki ortamda Höller'lerin çatı odasının ilk keşfedildiği günler yaşıyorlardı ve bu ona ideal görünmüştü, Höller'lerin çatı odasındaki her şey onun için yeniydi ve bunu öyle bir sesle anlatıyordu ki, sanki akıl almaz, hem akıl almaz, hem de muazzam bir yeniliği anlatır gibi anlatmıştı Roithamer o zaman Höller'lerin çatı odasını, sürekli Höller'lerin çatı odasının belki de ve hep üzerine bastığı biçimde, aslında onun çoktan sona erdirdiği yaşamının ikinci yarısı için en büyük ve en önemli ve belki de *en yaşamsal öneme sahip olan keşfi* olarak altını çiziyordu, sürekli Höller'lerin çatı odasından söz ediyordu, bizim de Aurachenge'de Höller'in inşa ettiği yapıyı tıpkı onun gibi daha ortaya çıkışında anladığımız için ve sıklıkla gözlemlediğimiz için, tanıyorduk, ama biz o zamanlar, binanın ortaya çıkışında birden beliren anlamı, ki Höller'in Aurachenge'de yaptığı binanın anlam ve önemini aklımıza bile getiremezdik ve Höller'lerin çatı odası da zaten anlam ve önemini Roithamer kanalıyla kazanmıştı, ona, odadaki ilk uzun kalışında birden, sık sık kalktığı ve şimdi olduğu gibi o zaman da pencerenin kenarında duran yazı masasına gidip, yazı masasının yanına gidip, hiç de yazma

amacıyla, asla yazma amacı için düşünülmemiş, asla çalışma masası olarak düşünülmemiş olan, Höller'in Gmunden'deki vah-
şi nehirleri kapatma mühendisinin dul karısından payına düşen
miras parçasıydı, Höller onunla ne yapacağını bilmediğinden,
şaşkınlıkla Höller'lerin çatı odasına koymuştu, çünkü uzun süre
Höller evinde, tıpkı çoğunlukla insana miras kalan parçaların
nereye konulacağı bilinmediği gibi ayak altında kalmış, hep ayak
altında kalmış ve Höller birden onu, yazı masasını, ki basit bir
yazı masasıydı, üzerinde akça ağaçtan bir plaka vardı, çatı odası-
na koymayı akıl etmişti, Roithamer'in Höller'lerin çatı odasında
geçirdiği bu ilk gecede kalkıp masaya gitmesi ve oturmasıyla,
Roithamer'in bana söylediğine göre, bu yazı masası yanında ve
yazı masasına ilk defa oturduğu anda koni inşası fikri gelmiş aklı-
na, birden, masaya oturduğum anda kız kardeşi için onu en çok
mutlu edecek şeyi hissetmiş ve o andan itibaren kız kardeşini en
mutlu edecek ev olarak bir koni inşa etme fikri artık ona rahat
vermemiş ve orada, daha önce hiç oturmadığım yazı masasında
oturarak, koniyi yapmaya, onu gerçekleştirmeye, onu sırf kendi
kendime kafamda tasarlamaya, inşa etmeye ve gerçekleştirmeye
daha o gece yazı masasına oturur oturmaz koniyle ilgili notlar
almaya ve eskizler çizmeye başlamıştım *ve koninin konumu da,*
yani Kobernausserwald'in ortası ilk anda not alırken ve eskiz çizer-
ken kafamda belirmişti, koninin konumu Kobernausserwald'in
ortası demiştim sürekli kendi kendime, koninin büyüklüğü ve
yüksekliği ve derinliği ve genişliğiyle ilgili daha ilk eskizleri çı-
zerken, ilk notları alırken, statik hakkında da aynı anda düşün-
müştüm, çünkü dedim kendi kendime, koninin inşası bir statik
sorunu ve bütün gece yazı masasında oturup kaldım ve eskizler
çizdim ve notlar aldım ve sabahın dördü oldu, ta ki bütünüyle
yorgun düştüğümün bilincine varana kadar, bu eskizler ve bu
notlar demişti bir seferinde İngiltere'de Höller'lerin çatı odasını
anlatırken, koniyle ilgili eskizler ve notlardı, ki daha sonra ko-
niyle ilgili altı yıllık çalışmamda hep dönüp baktıklarım oldu, bu
ilk eskizler ve notlar en önemli olanlardı, planlama ve inşaat sı-
rasında bunların *en* önemliler olduğu ortaya çıktı, bu eskiz ve
notların temeline ve aslına dayanarak inşaatı yaptım altı yıl bo-
yunca, sırf bu amaca yoğunlaşan koni yıllarında, diye yazmış

Roithamer. Şimdi ise Roithamer'in betimlediği odaya ben yerleşmiştim ve onun içini kavramayı deniyordum, yatakta oturarak ya da masa başında ya da yazı masasında ya da köşe koltuğunda, ya da oradan oraya gidip gelirken, ki sürekli oradan oraya gidip geldim, çünkü oradan oraya gidip gelirken gördüklerimde, baktıklarım ve gözlemlediklerimde odaklanmada en büyük yeghinliği sağlıyor ve aynı zamanda tetkik ediyordum, içine girdiğimi sanıyordum ve Höller'lerin çatı odasının eşyalarını gözlemler ve tetkik ederken yoğunlaşmanın böylesi büyük bir yeghinleşmesi isteği ile, ne zamanki birden hızla oradan oraya gittiğimde, düş kırıklığına uğramadım, Roithamer'in İngiltere'de söylediklerini şimdi daha iyi duydum, daha etkili duydum ve bunu daha iyi ve daha etkili olarak anlayabildim, Höller'lerin çatı odasının içini gözlemlemem aynı zamanda giderek ve Roithamer'in anlatımındaki ses tonuyla beni sonunda Roithamer'in söylediklerinin tüm anlamına itti, Höller'lerin çatı odasında onun İngiltere'de yaptığı konuşmayı yeniden duyarken birden her şeyi anımsadım ve onun açıkladıklarının tüm anlamını kavradım ve böylece en ideal karşılaştırmayı yapabildim ve gittikçe Roithamer'in anlatımının ne kadar kesin olduğunu kavradım, o İngiltere'de Höller'lerin çatı odasını o an içindeymişçesine anlatmıştı bana, sanki her şeyi görmekteydi, yoksa bu derece titiz bir anlatım mümkün olamazdı, ama, Roithamer'in anlatım sanatının her zaman ne kadar titiz olduğunu zaten biliyorum, en ufak bir gürültüden bile etkilenmeden, Aurach'ın dinmeyen gümbürtüsü ne benim için ne de Roithamer için Höller'lerin çatı odasında asla dikkat dağıtıcı olmamıştı, patlayan, özellikle de Aurachenge'de iyice patlayan Aurach'ın gümbürtüsü dışında en ufak bir gürültü dikkat dağıtıcı olmamıştı, böylece ben, Roithamer'in anlatımına ve kendi o anlık gözlemime Höller'lerin çatı odasında yoğunlaşma olanağı bulmuştum, ben şahsen içimdeki her şeyi bu anlatıma ve bu gözleme göre ayarlamıştım ve bu yoğunlaşmamda kendimi gürültülerle tedirgin ettirmedim, neyse ki birden Höller'lerin evinin bütününde ve hem de bu yoğunlaşma için en büyük sakinlik ortaya çıkmıştı, oysa bu garipti, çünkü Roithamer'i ve onun anlatımını duyduğumda ve benim için çatı odasının onun anlatımına dayanarak ortaya çıkan yoğunlaşma

durumu başladığında, Höller'lerin çocukları okuldan eve dönmüş ve benim çatı odasından gördüğüm üzere çevre ormancılarını hazırlanmak için Höller evine girmişlerdi, ortalık son derece sessizdi. Böylece benim Höller'lerin çatı odasındaki eşyalara tek tek bakmam olanağı doğmuştu, tıpkı bilimsel bir çalışmayı gözden geçirir gibi, her ne nedenden olursa olsun, ki böyle bir neden her zaman vardır, mutlaka gözden geçirilmesi gerektiği gibi. O her zaman sadece kendisi ile meşgul olduğundan, her zaman kendi bilimine yoğunlaşmıştı ve bu çalışma ve bu yoğunlaşmaya dışardan bakan için, kendisi dışında ve bilimine yoğunlaşması dışında başka bir şey yokmuş görünümünü veriyordu, onun her alandaki iyi bilgisi dikkat çekiciydi, kendisinin olmayanlar sa afallatıcıydı, örneğin o görünüşte onu hiç de ilgilendirmeyen, hiç ilgilendirmemesi gereken her şey hakkında olağanüstü bilgiye sahipti, örneğin politika alanında, son derece dikkatle izlemek zorundaydı, yoksa muntazaman yaptığı aydınlatıcı politik bilgileri ve politikayla ilgili her şeyi yapamazdı, ben hep onun nasıl bir titizlikle güncel politik olaylar hakkında bilgi sahibi oluşunu gördüm ve onun her zaman bu güncel politik olaylar ve çoğu zaman da tüm dünyayı ilgilendirenler hakkında değil de, *dünya politikasının yüzeyinin altında yatan, onu sürekli ve karar verici biçimde etkileyen* olayları tartışmaya açar, onlarla kendisini o anda meşgul eden, görünüşte bu politik olayların uzağında olanlarla tartışmaya açardı, her zaman öyle açıklamalar getirirdi ki bunlar politik dünyayı sarsan ya da tam tersine, durgunluğa iten durumların kanıtı olurdu, akıllı bir insan için koşul olması gerektiği üzere, *her gün* dikkatli ve eleştirel bir okuyucu olarak ulaşabildiği gazete ve dergileri okurdu ve politika hakkında mümkün olan her yerden bilgi edinirdi, kendi dediği gibi, bunlara karşı büyük bir hayranlık duyardı, politika sanatı tüm sanatlar içinde en önde olandı ve herhalde bu saptamayı öne sürerken politikayı bilim sırasına koymuyordu, tersine sanat olarak algılıyordu, o kendi gibi olmasaydı, her zaman ve de mümkün olan en yüksek enerji ile kendini politika sanatına adardı, ama doğabili mi ve temel yapımı çalışmasını, o her zaman en kendine has olan yaşam görevi olarak bilmişti ve böylece politikaya ve ısrarla altını çizdiği gibi *politika* sanatına atılmamıştı, benim bugün gördü-

ğüm üzere, o her zaman daha çok da politik, hem de kendi söylediği gibi, sakın olduğu zamanlarda bile, bu gerçekte dünya için karar verilen ve dünyayı değiştiren ve bu yüzden dünyayı mahveden akıl almaz politik olaylara öfkelenir ve bu sürekli politika hakkındaki, belki de ona hiç uygun düşmeyen öfke içinde kendi asıl bilimiyle, doğabilimiyle uğraşırdı, çünkü o her şeyin kendisini ilgilendirdiği bir insandı, tüm düşünsel varlığını doğabilimine ve doğaya yoğunlaştırmış olmasına rağmen politika da onu hiçbir şeyin ilgilendirmedeği gibi ilgilendirirdi, *benim asıl bilimim doğabilimi* demişti bir seferinde, benim olan, kendimi yaltımama yararlı olan, özellikle de dünyadaki politik olaylara son derece öfkelenen ve onları aydınlatmaya hazır biri olarak kendi bilimimde ilerlemek için buna gereksinimim var. Böylece o kendi konusu hakkında konuştuğunda ve bu konu hakkında konuşurken, konusunu açıklamayı denerken, açık bir dille, kısa cümlelerle, sürekli açıklamaya ve konunun aynı zamanda denetlenmesine yönelik anlatım sanatının olması makul, kendisinin en temel konusuna, doğabilimine, her an konuyla ilgili çabasına yeniden hâkim olur ve yeniden keşfederdi, tıpkı her düşüncenin daha önce düşünüleni tekrar tekrar ve daha iyice keşfetmesi gerektiği gibi makul, böylesi bir ilgi içinde hep politik olanı göz önünde bulundurma ve her zaman güncel politik olayları politika tarihi ile birliktelik düşüncesinde ilişkilendirme durumu vardı, çünkü düşünen insan yalnız kendi bilimini değil, aynı zamanda her şeyi, mantıksal olarak kendi bilimi ile bağlantılı olanı, tıpkı tersine her şeyin kendi bilimi ile, aynı zamanda kendi olanaklarının ya da olanaksızlıklarının ve olasılıkların ya da olasılık dışındakilerin öteki her şeyle ilişkili oluşu gibi. Bu yüzden benim Höller'lerin çatı odasında birçok politik içerikli not bulmuş olmam şaşırtıcı değil, hemen dikkatimi çeken şey, duvarlara tutturulmuş ya da yapıştırılmış sayısız notun bu tür politik notlar olduğuydu, İngiltere'de de severdi bunu, odasının duvarları çoğunlukla politik içerikli notlarla kaplıydı, bu bir yandan doğabilimsel, öte yandan politik düşünce ilişkisi ve onun, bir yandan dikkat çekmeyen, öte yandan dikkat çeken zihinsel çalışması içinde kendisini evinde hissediyordu ve bu durum her zaman o bilimi hakkında konuşurken, aynı zamanda politika ve

başka her şey hakkında konuşuyordu, politika, bilimi ve diğer her şey hakkında konuştuğunda, çünkü bilim adamı ya da bizim bilim adamı olarak gördüğümüz ya da varsaydığımız kişi ya da bilim adamı diye anılan, kendisini bir bilime adamış, böyle bir bilime adama zorunluluğunda gören kişinin yalnız kendi bilimi içinde düşünmesi gerekmez, eğer böyle ciddiye alınması gereken bir bilim adamıysa, sürekli başka her şeyi ve her şeyden yola çıkarak kendi bilimini ve tersini düşünmek zorundadır, varoluşu sürekli sorgulama durumu dışında bir şey değildir, bilim adamı olan kişi, sürekli sorgulamak zorundadır o anda düşündüklerini, her şeyin nasıl olması gerektiğini, çünkü *aynı anda her şeyi düşünmeden düşünce olmaz* dedi. Düşünülen her şey ve böylesi düşünmeyle ele alınanlar, dedi, politiktir, bütünüyle politikleşmiş bir dünya ve bu dünyayı hareket ettiren bütünüyle politikleşmiş bir toplumla işimiz. Aslında insan bütünüyle politik bir varlık, nasıl davranırsa davransın ya da ne yaparsa yapsın, hatta bu gerçeği istediği an inkâr etsin, fark etmez. Ama onun sanatlarla olan düşkünlüğünün belirtileri ki burada müzik önde geliyor, kendi deyişiyle politika sanatının ardından onu en çok etkileyen sanat olan müzik zaman içinde en sevdiği dal olmuştu, bunlar Höller'lerin çatı odasında benim tarafımdan hemen keşfedilmişti, bir yığın nota defteri, piyano parçaları, ayrıca onun kendi eliyle yazdığı birçok nota örneği, bunlara dayanarak o, ki kusursuz bir kulağa sahipti, doğabiliminde ilerlemeyi umut ediyordu, çünkü müzik, diyordu sürekli, doğabilimine ve insanın yapısına en yakın olan sanattır, müzik temelinde işitilir kılınan matematiktir ve bu gerçek ile doğabilimcisinin amaçları ve anlayışı ve sürekli yeni anlayışlara ve idraklere varması için zaruridir, bu yüzden Roithamer bilimi dışında, doğabilimi ve onunla ilişkili disiplinler dışında, en fazla ona faydalı olan sanat olarak müzikle ilgileniyordu, onun sık sık birkaç günlüğüne kalmak üzere Cambridge'den Londra'ya, Purcell ya da Händel'den belirli bir eseri, ki İngiltere'de Handel yazılıyor ve öyle okunuyor, dinleyebilmek için gittiğini biliyorum, çünkü bu dinletileri kendi alanında ilerlemenin kaçınılmazı olarak değerlendiriyordu, düşündüğümü ve ilerlettiğimi müzik olmadan düşünemem asla ve ilerletmem, diyordu, böylece ben müzikten yola çıkarak kendi

bilimsel ilerlememde bir ileri adımı mümkün kılarım, Purcell ve Händel dinleyerek, Purcell ve Händel dinlemediğim duruma göre daha hızlı ilerleyebilme olanağım olur ve o Händel ve Purcell'i başka hiçbir besteciyi sevmediği kadar seviyordu, bu ikisini Bach'tan daha üstün tutuyordu ve sonra da Mozart ve de olasılıkla kökeniyle bağlantılı olarak açıklanabilecek olan Bruckner'i, ona karşı özel bir ilgisi vardı, bir seferinde Oxford'dan gelen bir müzikbilimciyle üçümüz biraraya geldiğimizde, Roithamer'in müzik bilgisinin, ki çekinmeden bunu *müzikbilimsel* bilgiler diye adlandırabileceğimizin onaylandığını görmüştüm, hâlâ Oxford'lu müzik bilimcisinin şaşkınlık sesleri çıkarttığını kesinlikle anımsıyorum, kendisi savaşın patlak vermesinden kısa süre önce Naziler tarafından Viyana'dan kovulmuş biriydi, *düşüncesinden taviz vermediği* için (bu Roithamer'in yorumu) o zamanlar bu en yüksek derecede yetkili adam İngiltere'nin en çok saygı duyulan müzikbilimcisiydi, Roithamer müzikbilimi ve sanatıyla ilgili bir yorum yaptığında, ki Roithamer belki de Purcell ve Händel'in beste sanatını incelemek üzere İngiltere'ye gelmişti, çünkü İngiltere'ye gelmeden önce Purcell ve Händel'i seviyor ve bu ikisiyle ilgileniyordu, hatta ufak bir yazı bile yazmıştı, *Händel ve Purcell* başlığını taşıyan bir karşılaştırma yazısıydı bu, ama kaybolmuştu, Roithamer'in henüz yirmili yaşlarının ortalarındaiken yazdığı değerli yazılarından biriydi, olasılıkla bunların kalitesinin gerçek değerini bilememişti, aslında bu onun karakteriydi, kendi yazdığı sanat yapıtlarını bitirdikten sonra, ne kadar başarılı olurlarsa olsunlar, mutlaka küçük görür, daha fazla onlarla ilgilenmezdi, benim anımsadığım üzere Anton von Webern hakkında yazdığı bir yazı, ki son derece özel bir müzik kavramı ortaya koyuyordu, kaybolmuştu tıpkı daha önce belirttiğim Händel ve Purcell hakkındaki yazı gibi, Hauer ve Schönberg kuramları üzerine haftalar süren çalışma da Roithamer'i Altensam'daki cumbalı odasına bağlamıştı ve çevresi her zaman, çalışmaları için kaçınılmaz olan onun piyano çalma sanatının başarısına şaşırmıştı, çünkü kardeşleri gibi onun da aldığı müzik dersleri Altensam'da görevlendirilen, çocuk ve gençlere Latince dersi de veren, Viyana'dan ağır bir akciğer hastalığı yüzünden ayrılmış, Roithamer'in babasının bir dostunun aracılığı ile

Altensam'a gelen başkentin olağanüstü hümanist okulu olan Schotten lisesi profesörü tarafından veriliyordu ve bu dersler en vasat olanlardı, çünkü Roithamer'in anne babası gözlerini, onlar yüzünden de Altensam'a gelen profesör Roithamer çocuklarını müzik gibi *müzik derslerine* değil, matematik ve yabancı dillere çevirmişti, ama Roithamer her zaman diğerlerinden değişikti ve kardeşleri yabancı dillerde öne çıkarken, hem de eski dillerde de, *ölü diller* diye anılanlarda da öne çıkarken, bunların hiçbiri onu ilgilendirmiyor ve o en dikkatli müzik öğrencisi oluyordu, Altensam'da da hastalığı devam eden, ama Altensam'a hastalığını henüz geçirmemiş olan Viyana'dan gelen profesörün vasat derslerini daha başından itibaren kendisine en önemli görünen sanatı için, henüz tam büyümemiş biri olarak kendini kaptırdığı doğabiliminde ilerlemek için araç olarak müziği görmüştü, çünkü Roithamer daha o zaman, onbir oniki yaşındayken müziğin ve müzik bilgisinin doğabiliminde ilerlemenin koşulu olduğunu içgüdüsel olarak kavramıştı ve daha o zamanlar müzik bilgisini geliştirmek için her türlü fırsatı kullanmıştı ve müzik kavramının ve piyano çalmak gibi müzik uygulamasının basit dersinden kendisine ustalık çıkartmayı bilmiş ve bu ustalığı ömrü boyunca tutmakla kalmamış, aynı zamanda büyütmüş ve yoğunlaştırebilmişti. Müzik dinlemek onun için müzik çalışmakla aynı anlamı taşıyordu ve bu yüzden müzik dinlediğinde bu eylem onu dinlediği aracılığıyla her zaman daha keyifli bir havaya sokmakla kalmıyor, ama müzik dinleme ve çalışma aynı zamanda *düşünmeye* itiyordu onu. Başkaları müzik dinlerken ve *eğer* müzik dinlerken hissediyorlarsa, Roithamer için müzik dinlemek *ve* hissetmek *ve* düşünmek *ve* kendi doğabilimine çalışmak olanaklıydı. Onun ana ilgisi her zaman bir yandan Purcell ve Händel'e ve Mozart'a ve Bruckner'e yönelikti ve öte yandan yeni ve en yeni müziğe yönelikti, Hauer, Webern, Schönberg ve artlarından gelen bestecilere. Webern'in yaylı çalgılar kuvartetinin başlangıcını eliyle bir hesap pusulasının üzerine yazmış ve yazı masasının üzerindeki duvara asmıştı Höller'lerin çatı odasında. Bu başlangıcı seviyordu ve onun için her zaman önemli olmuştu. Onun için en önemli olan kitaplar hemen sayılabilirdi ve ben onları Roithamer'in hep tekrarladığı anlatımlarından çıkarabiliyor-

dum, ki bunları o bu kitaplarla ilgili olarak söylerdi, temelde hep aynıydı, Montaigne, Novalis, Hegel, Schopenhauer, Ernst Bloch'tu bunlar ve bu kitaplarla kendisini tanıdığını düşündüğünden, Roithamer'le aynı yöreden gelen ve her zaman Roithamer çevresini dikkatli biçimde gözlemleyen kişi, sadece birkaç felsefi ve edebi yazısına kendi imzasını atan Wittgenstein gibi onun yazıları da her zaman yanındaydı, bunlar o kadar azdı ki nerede olursa olsun ve nerede çalışırsa çalışsın, her zaman yolculuk çantasına koyabiliyordu ve yanında taşıyabiliyordu, ama her zaman uzanabileceği bir yerde olmalıydılar. Burada, bu Höller'lerin çatı odasında bunlar ölümünden sonra yazı masasının üzerindeki rafta kendisinin koyduğu yerde duruyorlardı, orada kalmışlardı, artık sonuna kadar buraya aittiler, burası Roithamer'in asıl çalışma odasıydı, onun fikirlerinin ve düşüncelerinin odasıydı, yaşadığı sürece benim ve Höller'lerin dışında asla başkasının girme izninin olmadığı yerdı, bunu Roithamer Höller'lerle yaptığı gizli bir anlaşmayla sağlamıştı, onun dışında kimsenin bu odaya gelmemiş oluşu ve Roithamer yokken bir tek Höller'in girebildiği, benim bile giremediğim, yaşadığı sürece Höller dışında, ki o da sadece havalandırma amacıyla, belli aralıklarla çatı odasına girebiliyordu, çatı odasında hiçbir şeyi yerinden oynatma izni yoktu, her şeyi Roithamer'in doğru bulduğu biçimde ve her zaman büyük bir düzen içinde tutmak zorundaydı, Höller'lerin çatı odasında her şey Roithamer'in doğasına iyice uygundu, onun özelliklerine ve yalnız ona mahsus olan dünya görüşüne uygundu, belirliydi, değişmezdi, Roithamer İngiltere'den dönüp oraya tekrar girdiğinde Höller'lerin çatı odasındaki en ufak bir değişikliği hemen farkederti, ya da Güney Tirol'den, ki çoğu zaman İngiltere'den doğrudan oraya giderdi, orada yaşayan yakın dostu bir müzikbilimcisini ziyarete, ki Roithamer'in sürekli altını çizdiği üzere bu kişi esaslı bir matematikçiydi de, Trient Üniversitesi'nde ve Trient'de ders vermediği zamanlarda Rovereto yakınlarında bin metrenin üzerinde tek başına olan bir miras mülkünde yaşıyor ve çalışıyordu ve kendini tamamen çalışmasına adıyordu, Roithamer'e göre, yıllar boyunca kendisini adadığı, son derece ilginç çalışmasının nesnesi durumuna getirmişti, ya da Roithamer bazen kaçtığı Kaernten'den

geri döndüğünde, orada Klagenfurtlu bir odun tüccarının kızı olan çok sevdiği kuzini yaşıyordu, ki onunla iki üç yılda bir ya da iki gün geçirirdi, ama Roithamer çoğunlukla İngiltere'den dosdoğru Höller'lerin çatı odasına gelirdi ve bu arada Höller'lerin çatı odasında herhangi bir şeyin değişmiş olması düşünülemezdi, Höller'lerin çatı odasında hiçbir şeyin değişmemesi için Höller en büyük dikkati gösterirdi ve bu konudaki en büyük güveni de Roithamer'in yokluğunda Höller'lerin çatı odasına hiç kimseyi sokmamasıydı, Roithamer Höller'e çatı odasının kullanımı için sürekli olarak belli bir ücret ödemeyi önermiş, ama Höller böyle bir ücreti kesinlikle reddetmişti, o, Roithamer'in aslında hiçbir zaman ve kimsenin kullanmadığı çatı odasını kendi amacı için kullanmasını ödül olarak algılamıştı, Höller'lerin çatı odasının Roithamer tarafından kullanılması ve onun orada yaşaması, ki Roithamer'in Höller'lerin çatı odasına taşınmasından çok önce, onun olağanüstü, tanıdığı tüm diğer insanların üzerinde kıymetli bir kafaya sahip olduğunu biliyormuş Höller ve dediği üzere dâhi bir insanmış, olağanüstü ve kıymetli ve dâhi insan pek yakında çevrede tanınacaktı, aslında boş olan ve bu boşluğu içinde az zamanda bozulacak olan çatı odasını, bilimi için kullanmasının, dostuna, çocukluk, okul ve gençlik arkadaşına, kendisi anlamıyor olsa da, onun bilimi ve sanatı için bu çatı odasını sunabilmesi Höller için en doğal durumdu, Höller Roithamer denen insandaki hiç durmaksızın ortaya çıkan olağanüstülük belirtilerine hayrandı, Roithamer arkadaşının hayranlığına hep karşı çıkmıştı, evet, ona hayranlık duyan arkadaşını hep rencide ediyordu, biri bir diğerine hayranlığını daha belirgin olarak gösterdiğinde, bu gibi durumlar için hassas olan Roithamer'in dayanaabileceğinin üzerine çıktığında bu hayranlık, o her zaman Höller'e Roithamer'e hayranlık duyulmasının hak edilmediğini açıklamak için her yola başvururdu, ama kendisine çalışan herkeşe olması gerektiği gibi saygı gösterilmesini isterdi, saygı, daha doğrusu saygı gösterme arkadaşlar arasındaki en faydalı şeydi, onlara ve özellikle de dostluklarına en tutarlı, en uygun olandı, insanların saygı duymaktan başka bir şey yapmamaları gereken yerde hayranlık duymaları, saygı duyma dışında bir şey olmaması gereken bu hayranlık hatası birçok insanın altından

kalkamadığı bir durumdu, çünkü saygı duyma tek tek kişiler arasındaki en zor davranıştı, saygı duyma çoğunluk için olanaksızdı, ama işte asıl bu yüzden saygı duyma en önemli şeydi, ama insanlar saygı duymak yerine hayranlık duymayı yeğliyorlar ve hayranlıkları kanalıyla sadece zihinleri bulandırıyor ve başkasında kıymetli olanı hayranlıklarıyla berbat ediyorlardı, oysa uygun bir saygıyı korumalıydılar, ama Höller Roithamer'e karşı bir hayranlık duygusuna kaptırmıştı bir kere kendisini ve zamanla Roithamer bu hayranlık yüzünden Höller'i rencide etmekten usanmıştı. Ama belki de Höller'in Roithamer'e duyduğu hayranlık saygı dışında bir şey değildi, karşılıklı olarak birbirlerine dikkatli davranıyorlardı, evet, benim bildiğim üzere, birbirlerine karşı, her biri kendi olanakları içinde, saygı gösteriyordu. Komodin, sanıyorum Höller evinin eşyalarına asla uygun düşmediğinden, Josefin tarzı ender bulunur bir eşyaydı, üç çekmeceli, ceviz ağacından, kapakları basit süslemeliydi, Roithamer'in isteğiyle ve belki de ona ait olan Altensam mülkünden Höller'lerin çatı odasına getirilmişti, belki de Roithamer'in en sevdiği mobilya parçasıydı diye düşündüm, en üst çekmeceyi tuvalet eşyalarını koymak için açtığımda çıkan koku da, bu titizlikle çalışılmış, kaplama olmayan, aynı biçimde masif, tamamen ceviz ağacından yapılmış komodin bana hemen Altensam'ı anımsattı, çünkü sıklıkla, hem de çocukluğumdan itibaren, önce yaşlı Roithamer'in arkadaşı olan büyükbabamla, sonradan yalnız olarak neredeyse her gün bulduğum Altensam'da, şunu söylemek zorundayım ki her zaman ve evdeyken benim için sürekli gizemli ve devasa, bitmez tükenmez Altensam'dan, onun sonsuz sayıda ve sonsuz eski duvarlarından etkilenmiştim, binlerce ve binlerce mobilya ve resimle dolu olan yüzlerce odasından, genç bir insanı, hele bir çocuğu, tersi olana, hatta dar denebilecek koşullardan gelen birini mutlaka kendine çeken bir yanı vardı, evet ilgilendirmek zorundaydı, hele Altensam'da yaşayan insanlar çocukluğumun en gizemli kişileri idi, birden düşündüğüm üzere Altensam'm devasa mobilya mevcudundan gelen komodinın çekmecesini açtığımda, sarı kâğıt gülü buldum, bunu bir seferinde Roithamer vurmuştu, öyküsü şöyleydi: Roithamer yirmiüçüncü yaş gününü, Cambrigde'deki odasında birdenbire aklına

düştüğü üzere benimle birlikte Altensam'da geçirmek istemiş ve biz de sonradan birlikte, devasa sellerin yaşandığı Hollanda sahillerindeki maceralı bir yolculuğun ardından Altensam'a gelmiş ve Altensam'da geçirmiştik, biz, Roithamer ve ben her yıl Mayıs ayı başında Stocket'te düzenlenen müzik festivaline gitmiştik ve onun doğum günü akşamının tümünü ve bütün geceyi sabahın erken saatlerine kadar açık havada yapılan müzik festivalinde geçirmiştik ve yeme içme konusundan da geri kalmamıştık, biz daha önce dört ya da beş ay kendimizi tamamen çalışmalarımıza verdiğimizden, Roithamer doğabilimine, ben matematik eğitimime kapanmış olduğumuzdan ve bilimsel Cambridge'e son derece bilinçli olarak kendimizi kapattığımızdan ikimizin de gevşememiz doğaldı. Düşünüleceği üzere bu müzik festivali bizim için doğru olandı, kendi bilim havamızdan çıkmamız için uygundu ve bizi kendine mecbur ettiren ruh halinden, ki biz doğal olarak zihinsel konularımıza sürekli yoğunlaşarak gerçekten de artık tehlikeli sayılabilecek ölçüde kapanmıştık, bu durumu müzik festivalinde bütünüyle dağıtma olanağını bulmuştuk, kendimizi özgürleştirmiştik, hemencecik ve büyük bir istekle kendimizi bu duruma kaptırmıştık. Müzik festivalinde olağanüstü olmayan bir şey yoktu aslında, bizim ülkemizdeki bu müzik festivalleri hep aynıdır, bu müzik festivallerinin etkisi daha uzun yıllar boyunca işlerine kenetlenen insanlar için faydalıdır ve bu yüzden doğal olarak herkes yılda iki ya da üç müzik festivaline gerçek keyif ve eğlence içinde koşar, ülkede uygulanan panayır denen ve halkı inanılmaz biçimde kendine çeken müzik bandolarından ayırmak için bu gösterilere müzik festivali deniliyor, başka bir şey yüzünden değil, ama düzenleyiciler bu kutlamalara *Kirtag* değil de, *müzik festivali* derken daha fazla rağbet gördüklerini biliyorlar ve böylece bu organizasyonlar, panayırdan değişik değillerse de bugün müzik festivali olarak anılıyor, herkes bu müzik festivallerine gidiyor ve bu müzik festivalleri kural olarak cumartesi akşamı erkenden başlıyor ve pazar öğleden sonra geç bir vakitte bitiyor. Altensam'da, Roithamer'in kardeşlerinin onun doğum gününü unuttukları, hiç orali olmadıkları sırada biz kısa süre orada kaldıktan sonra müzik festivaline gitme olanağını bulduk, bunu gerçekleştirdik

ve üzerimize böylesi bir müzik festivaline uygun giysiler geçirdik ve müzik festivaline gittik. Önce kendimizi gösteriye iyice kaptırmıştık ve hızla içtiğimiz bir yığın bira ve içkiyle kendimizi böylesi bir müzik festivali için gereken neşeli havaya sokmuştuk, ikimiz de doğal olarak birçok tanıdık yüzle karşılaşmıştık, okul arkadaşlarını, onların kız kardeşlerini ya da karılarını görmüştük, onlarla hemen çeşitli sohbetlere dalmıştık, ama bu sohbetler büyük ölçüde, bizim, Roithamer ve benim neden günün birinde İngiltere'ye gittiğimizi, orada ne işimiz olduğunu ve İngiltere'de bizim ne olduğumuzu ve ne diye ülkemizde kalmadığımızı ve burada onların oldukları gibi kişiler olmadığımızı açıklamamıza gelip dayanmıştı. Önce temelde bize yöneltilen sorulardan oluşan bu sohbetler bizim için sıkıcı olmamıştı ve soruların hepsini istekle yanıtlamıştık, örneğin şimdi İngiliz miyiz, artık Avusturyalı değil miyiz, Londra'da mı yaşıyoruz yoksa başka yerde mi, bilim adamları olmuşmuş muyuz, kapasitelerimiz neymiş, ülkeye geri dönmeyi düşünüyor muyumuz ve sürekli de, ne kazanıyormuşuz, sterlin olarak değil, şilin olarak söylemeliymişiz ne kazandığımızı, sterlin olarak değil, herhalde onlar için sterlini Avusturya şilini olarak hesaplamak zordu, İngiltere'de aralıksız yağmur yağdığı doğru muymuş ve orada her şeyin sis altında kaldığı, İngiltere kraliçesini görmüş müyüz hiç, onunla kişisel olarak karşılaştığımız olmuş mu, onunla konuşmuş muyumuz, soruların sonu gelmiyordu ve gittikçe daha çok insan müzik festivalinde bize soru yöneltti ve bizim de gittikçe daha fazla yanıt vermemiz gerekti, ikimize artık dayanamaymcaya kadar sormuşlar, biz de yanıt vermiştik ve çoktan sarhoş olan yüzlerce insanın arasından kendimize bir yol açmış, atış standına gitmiştik. İkimiz de birdenbire *bir atış standı önünde* durduğumuza şaşırmıştık, çünkü ne ben ne de Roithamer hiçbir zaman bir atış standının önünde durmamıştık, her ne nedenle olursa olsun ikimizin de yaşamımız boyunca bir atış standı önünde işimiz olmamıştı, Roithamer'in erkek kardeşlerinin tersine, onlar palavradan değil, tam tersine kendilerini kanıtlamış çok iyi atışçılardı ve atış festivallerine ve av atışlarına katılmışlar ve yüzlerce ve yüzlerce ödülü atış sanatlarının kanıtı olarak odalarına asmışlardı, onlar usta atışçılar ve gerçekten de av

ve atış fanatikleri olarak geniş çevrede tanınıyor ve saygı görüyorlardı, benden ve dostum Roithamer'den farklı olarak, tersine biz sadece atış yapamamakla kalmazdık, hiçbir zaman da atış yapabileceğimizi sanmazdık ve temelde avı ve avla ilgili her şeyi küçük görürdük, evet nefret ederdik, bildiğim üzere Roithamer de avdan nefret ederdi, avcılığı anlardı, ama nefret ederdi, erkek kardeşlerinin bu tutkusu hakkında hep konuşurdu ve hep de erkek kardeşlerinin bu tutkularından iğrendiğini söylerdi, ama avlanmanın bir Roithamer tutkusu olduğunu anlatırdı, babası bile büyük bir avcı ve atışçıymış, birçok yıl, evet onyıllarca eyalet usta avcısı ve resmi av denetleme komiseri olmuş, Altensam kökenli olmak demek aynı zamanda avdan ve atıştan zevk alan bir kişi olarak doğmuş olmak demekmiş, avı ciddiye almayan, hatta avı küçük gören ve büyük bir kararlılıkla avdan nefret eden birinin orada bulunuşu herhalde Altensam'da ilk defa görülüyordu, Roithamer'in kardeşlerinin, sırf bu nedenden ötürü bile anlaşıl-maz biçimde bozulmuş gördükleri kardeşlerinden nefret etme-seler de, ona soğuk davranmaları doğaldı, ama bu yüzden ona karşı ne horgörü ne de nefret duyabiliyorlardı, çünkü birdenbire Altensam'a sahip olan erkek kardeşlerine bağımlıydılar, gerçekten de onun eline düştüklerine inanıyorlardı, onları günün birinde bütün mahvolmuşluklarıyla Altensam'dan kovabilirdi, ama bu Roithamer'inkinin tam tersi bir davranış olurdu, ama ava geri dönecek olursak, bir Roithamer'in tüm kuralların dışına çıkarak Altensam tarihinde ilk kez avcı ve de hele asla atışçı olmayan birinin, diye düşündüm birden, yüzlerce ve binlerce, sinirlerimizi bozan ve bıkkınlık veren sorulardan kaçarak, atış standında duruyor olmamız, şimdi atış standında durmamız akıl almazdı. Atış yapmak için mi?, diye sordum kendime ve o anda Roithamer iki düzine fişegin parasını ödedi ve atış yapmaya başladı ve karşısında ve düzensiz olarak porselen kapları içinden sarkan kâğıt güllere atış yaptı ve bunları teker teker düşürdü, öyle ki çevredekiler şaşkına döndüler bir anda, atış standı sahibi olan kadın da şaşırdı, ki ben onu köyden biri olarak tanıdım, o da bizi tanıdı, atış standında duranların hiçbirisi, Roithamer'in bir tek gül bile vurabileceğine inanmamıştı, ama o mümkün olan en kısa zaman içinde arka arkaya *bütün* gülleri vurup düşürmüştü. Atış

standı sahibesinin kâğıt gülleri eğilerek toplayarak ve bağlayarak Roithamer'e uzatması sırasında ben çevredekileri gözlemledim, onlar isteseler de istemeseler de Roithamer'i, müzik festivalinde şimdiye kadar gördükleri en iyi kâğıt gül nişancısı olarak algılıyorlardı, Roithamer'in kendisi ise sanki kendi kendine, nasıl olup da atışta hiç deneyimi olmadığı halde ve doğrusu bir tek kere, o da dokuz yaşındayken babasının desteği ile eline silah almış ve kâğıt güllere doğal olarak başarısız atış yapmıştı, şimdi yirmidört fişekle yirmidört kâğıt gülü vurmasının nasıl olup da mümkün olduğunu soruyor gibiydi. Çevredekiler doğal olarak Roithamer'i hemen yeni bir kâğıt gül serisi vurmaya davet ettiler, ama böylesi bir meydan okumaya yanaşmadı. Gül demetini başının üzerinde salladı ve kalabalığın içinden geçerek atış standından uzaklaştı ve oturacak yer olan bir masaya yaklaştı. Ben onu izledim ve onun birden kendi vurduğu birbirine bağlanmış ve onun havada tutmasıyla, tazelerinden daha güzel görünen kâğıt gülleri, yanından geçen tanımadığı, ona kız kardeşini anımsatan bir kıza hediye ettiğine tanık oldum. Tüm kâğıt gülleri, bu sarı olanı dışında, şimdi, tuvalet eşyalarımı koymak için açtığım bu üst çekmecedeki onu yeniden keşfetmiştim. Kaç yıldır Roithamer bu sarı kâğıt gülü saklamış diye düşündüm, herhalde ona yirmiüçüncü yaşgününde hep müzik festivalini anımsatmıştı ve müzik festivaliyle ilgili her şeyi. Kâğıt gülü çekmecedeki çıkartıp ışığa doğru tuttum, kuşkusuz bu kâğıt gül, Stocket'teki müzik festivalinde diğer yirmiüçüyle birlikte nişan aldığıydı. Bu müzik festivali, anılarımda güzelliğini koruyor, sonradan orada büyük tahta bir masada, çocukluğumuzdan tanıdığımız köylü oğlanlar ve kömür ocağı işçileri eşliğinde oturmuştuk sabaha kadar, Roithamer onlara Altensam'da geçen kendi çocukluğunu birdenbire anlatmıştı, hem de onun için karakteristik olan etkileyici anlatım biçimiyle, ki bu Altensam çevresi köylü çocuklarının da anlatım biçimleriydi, Roithamer Altensam köylü çocuklarına daha çok benziyordu, kendi Altensam kardeşlerine benzer hemen hiçbir yanı yoktu, Altensam civarının köylülerinin yaşam tarzlarını ne kadar da iyi biliyordu ve bu yaşam tarzını ne kadar çok sevdiği geldi aklıma, elimde kâğıt gül, pencerenin yanında dururken ve pencerenin yanından Höller'lerin çatı odasını kapı-

ya doğru gözlemlerken, köy çocuklarının arasında onlardan biriydi, onların arasında büyümüştüm diyordu hep, Altensam'da değil, köylü çocuklarının arasında ve onların aileleriyle ve gerçekten de Roithamer Altensam civarındaki köylerde oraların insanları arasında çocukluğunda daha çok vakit geçirmişti, evi olan Altensam'da ise, daha az, özgürlüğün her anını değerlendirmişti, Altensam'da ona hain ve anlaşılmasız görünen ebeveyninin eğitim kalesindeki baskılardan kurtulmak, *gerçek akrabaların* olduğu yere gidebilmek için, Altensam çevresindeki köylere ve bu köylerdeki insanların çevresinde olmak, köylülerin arasında olmak ve Altensam'a ait olan kömür ocaklarında çalışan gençlerin ve erkeklerin arasında olmak Altensam'da onun en sevdiği alışkanlığıydı, akşam yemeğinden sonra ve izin verilmediği halde, Altensam'dan, Altensam'ın altındaki köylere gider, orada kendisini anlayan insanların yanına giderdi, Altensam'da evlerinde olanlardan ve onu asla anlamamış olan ve anlamak istemeyenlerden uzağa, çünkü orada, Altensam'ın alt tarafında, köylülerin evlerinde ve evlerde ve ocak işçilerinin baraka ve kulübelerinde o her zaman hoş karşılanırdı ve bu basit ve aynı zamanda açık ve doğru düşünen insanlara güvenebilirdi, *beni dinliyorlardı*, diyordu Roithamer, *bir şey söylediğimde ve beni anlamaya çalıştıklarında ve anlıyorlardı da*, ve ben büyük üzüntüyle ve had safhada vicdan azabıyla yanlarına gittiğimde bana yardımcı olacaklarından emindim, onlar kendi kabalıkları içinde cana yakındılar, her zaman bana ikramda bulunurlardı ve ben onlarda istediğim kadar kalabilirdim ve gerçekten de sürekli olarak yanlarında kalmak isterdim, henüz çocukken bile, ama böyle bir düşünceye sahip olmak anlamsızdı. Altensam'da anne babam ve kardeşlerim arasında ve Altensam'ın duvarları ardında hep üşüdüğümde, aşağıya köye gittiğimde ısınırdım, çocukken izin almadan köylere gitmem kesinlikle yasaktı, ama izinli olsam da köylere gitmeme iyi gözle bakmazlardı, çünkü aşağıda köylülerin yanında kendimi iyi hissettiğimi sezerlerdi, Altensam benim için zindan dedim sıkça onlara, daha çocukken bile bu görüş bende vardı, yani Altensam'ın zindandan başka bir şey olmadığı, Altensam zindanında ömür boyu tutukluluğa mahkûm edilmiş olsam da bu zindandan günün birinde çıkmalıydım diye düşünüyordum, dı-

şarıya çıkmalıyım, Altensam'dan uzaklaşmalıyım, çünkü anne babam bana hep beni gözetim altında tutup koruyan ve cezalandırıcı gibi görünüyordu, ama beni koruyup kollayan insanlar gibi değil, anne baba ne olmalıydı, çocuklarına yol gösterici, yani Altensam'da oğullarına ve öbür çocuklarına yol gösterici ve koruyucu, ama benim anne babam asla böyle olamadılar, abartılı sertlikleri ve acımasızlıkları, biz kardeşlerden, hepimiz dahil, kendi düşüncelerine göre, ki bu düşünceler bütünüyle ve tamamen korkunç görüşlerdi, insanlar yetiştirmektir, kendi yapısal ve düşünsel aldatmacaları, sürekli yanlışları ve dinmek bilmeyen gaddarlıkları çocukluğumuzu karartıyordu, evet karartıyordu, ve erkek kardeşlerimi kendileri gibi yaptılar, bugün oldukları gibi, anne babalarının yapısal ve düşünsel aldatmacaları oldular ve kız kardeşimi de benim tanıdığım en mutsuz insan yaptılar, Altensam'da her şey bana had safhada korkunç görünüyordu ve ben de böylece her fırsatta Altensam'dan kaçtım ve aşağıya köylere gittim ve köylüleri ve ailelerini ve kömür ocakları işçilerini ve onların ailelerini ziyaret ettim mutlu olmak istediğim zamanlarda, ki Altensam'da nerdeyse hiç mutlu olamamıştım, diye yazmış Roithamer, Altensam ruhumun karartılmasıydı sadece. Roithamer Altensam'dan çıkmak için her türlü olanağı kullanırken benim için Altensam'a girmenin her olanağı iyiydi, benim Altensam'a gitme ve Altensam'a alınma olanağım, orada kesinlikle başka olanla yaşamaydı, Roithamer'in tam tersine, o Altensam'dan dışarı çıkmak ve köylülerle ve çoğunlukla da bizim evde, benim anne babamla canlanmak için aşağıdaki köylere gidiyordu, burada, sizin evde, diyordu her zaman söylediği gibi, canlanıyorum, Altensam'da her şey beni nerdeyse boğuyor, ama burada, senin babanın (benim) ve senin annenin (benim) yanında rahatlıyorum ve benim hayatta kalmam için her zaman gerekli olduğu düşüncesindeyim, diyordu Roithamer, eğer her zaman Altensam'da kalmak zorunda olsaydım, kısa sürede kişiliğimin mahvolmasına mahkûm olurdu, diyordu Roithamer, oysa ben ona zaman zaman, Altensam'a gitme olanağımın olmasının, ormandan geçilen bu dört kilometrenin, ki ben çoğunlukla büyükbabamla daha çok küçük bir çocukken bile gidiyordum, herkes kendi başına kendi kendisiyle konuşmaya dalmış ve de-

rinleşmiş olarak, çünkü böyle sessiz olma anlaşması yapmıştık aramızda daha ben dört ya da beş yaşımıdayken, kendi kendisiyle konuşarak açılmak ve bugün anladığım üzere benim için büyükbabamla yaptığım Altensam'a götüren bu gezintilerden daha çok sevdiğim ve daha önemli olan, daha kararlı olan başka bir şey yoktu, ben hep ısrarla, ve mümkünse her gün ısrarla, Altensam'a gitmek isterdim, Roithamer ise Altensam'dan çıkmakta ısrar ederdi, babamı seviyordu ve de bir köy doktorunun ev halini, bizde hüküm süren düzeni, bir yandan temizliği, öte yandan serbestliği, ki her ölçüde Altensam'daki düzensizlikten, her şeyin Altensam'da ihmal edilişinden, Roithamer'in inancına göre Altensam'daki düşünce zindanından tamamen ona iyi gelen biçimde farklıydı, Stocket'te ve bizim evde onun için, ki bana her zaman söylüyordu, Altensam'da bulamadığını bulabiliyordu, burada Stocket'te ve bizim evde onu mutlu kılan, benim ona söylediğim gibi, tersi de geçerli, beni Altensam'da mutlu kılıyordu, onun için Stocket ve benim evim neyse benim için Altensam nefes alma, ilerleme, fantezimin uyandırılması, üretim, yaşam sevinci idi, böylece biz, Roithamer kendi tarzında Altensam'dan uzaklaşarak Stocket'e, bizim eve ve bizim köye ait çevremize, kırsalımıza, doğamıza, bense tersine bizim taşramızdan, Stocket'ten dışarıya, evimizden yukarıya Altensam'a, duvarların içine, ki bana inanılmaz büyüklükte, içimdeki her şeyi sağlamlaştıran duvarların içine, yukarıya Altensam'a giderdim, aşağıdaki Stocket'te benim için erişilmez olan her şey birden erişilir olurdu, ve gerçekten de yukarı Altensam'da içimdeki düşünce ve duygu aynı biçimde açılırdı, oysa Roithamer için tersiydi, o, Altensam'da hiçbir zaman bulamadıklarını aşağıda Stocket'te bizim evde ve bizim evin çevresinde bulurdu, her çeşit korunağı ve özgürlüğü. Ve Roithamer babamı severdi, ki onunla mümkün olduğunca sık beraber olmuştu, babamın doktor oluşu her zaman onun ilgisini çekmişti, tıpkı onun, her zaman bildiğim gibi, ama şimdi geride bıraktığı yazıların içeriği hakkında birkaç bilgi toplamamın ardından kanıtlandığı üzere, özellikle hastalıklarla ilgili her şey ilgisini çekiyordu ve de değişimli olarak hem fiziksel hem de akıl hastalıklarıyla ilgili her şey, en çok da çocukken, o zaman bizim evde her gün her çeşit hastalık durumlarıyla karşı-

laşma olanağı vardı, ve o, Roithamer babamdan bütün bu hastalıklarla ilgili her şeyi hemen öğrenmek isterdi, tıpkı yaşamı boyunca onu kendi bilimi dışında, yani *insan hastalıkları* dışında hiçbir şeyin ilgilendirmedığı biçimde, burada, babamın yakınında, çok erkenden çeşitli yaygın, özellikle bizim çevremizle yakın ilişkisi olan, bu çevrede çıkan hastalıkları tanımış ve araştırma olanağı bulmuştu, Cambridge’de gecenin yarısını, kendi işinde yorgun düştüğünde, ama gene de yatağa girmeye hazır olmadığı zamanlarda, çünkü kafasında oluşan günün gerilimlerinden uyumak için gerekli huzuru bulamıyordu, benden yanında kalmamı istediğinde, gerektiğinde bütün gece, ki çok sıklıkla olurdu, ben ona şöylesine uğramaya gelirdim, kendi işimin başından kalkıp, onun yanında kendimi delirmekten kurtarmaya çalıştığımında, çünkü biz bu alışkanlığa İngiltere’de ve Cambridge’de kendimizi hemen kaptırmıştık, yani delirmekten korktuğumuzda zihinsel çalışmamızı keser, sohbet etmek için birbirimizi ziyaret ederdik, her ne kadar yine zihinsel meseleler hakkında konuşuyor olsak da, ama bu önemsizdi, çünkü birlikte ve birbirimizin yanında delirmeme garantisine sahiptik, sonra, bu buluşmalar ya benim ya da onun evinde olurdu, her iki ev de birbirinden en fazla sekizyüz ya da dokuzyüz metre ötedeydi ve her ikisi de aynı mekânlara sahipti, yani iki oda ve küçük bir mutfaktan oluşuyordu, bir çalışma odasından ve yenilenme odası diye anılan bir odadan, burada Cambridge’de Roithamer sıklıkla gece yarılarına kadar, özellikle de benim biraz önce anlattığım akşamlar ve gecelerdeki buluşmalarımızda gözlemlerinden ve bu gözlemlere dayanan hastalıklar hakkında babamın yanında edindiği deneyimlerden söz ederdi, saygı gören ve belki de son derece iyi olan pratisyen hekimin yanında erken yaşlarda edindiği deneyimlerden, çünkü bir bilim adamı, hangi bilimle uğraşıyor olursa olsun, çok erkenden ve (bir) kendi bilimine kendini adamadan önce, hastalıklarla ve özellikle de fiziksel hastalıklardan çıkan akıl hastalıklarıyla ilgilenmeliydi. Benim babamla hemen hiç temasım olmazken, babam da benimle asla gerçek bir ilişki kurmazken, Roithamer babamla en iyi ilişkiyi kurmuştu, bu durum Roithamer için de aynıydı, Roithamer’in kendisi babasıyla ilişki kuramıyordu, tersine babası oğluyla asla ilişki kurma-

yı istemezken, Roithamer'in babamla, Roithamer, ki benim bile zor anlaştığım annemle de anlaşıyordu, ben ise Roithamer'in anesiyle her zaman iyi anlaştım. Evde ve böylece bizim evde ve dolayısıyla burada, aşağıda, köyde bulamadığımı, yukarıda Altensam'da buldum, Roithamer ise bunun tersine Altensam'dan umduğu her şeyi Altensam'da bulamamıştı, böylece biz henüz çocukken hep evden uzaklaştık, ben yukarıya Altensam'a, o Altensam'dan dışarıya aşağıya bize Stocket'e. O zamanlar açık olmayan bu hareketi, benim yukarıya gitmek istememi, onun aşağıya gelmek istemesini bugün iyice anlamaktayım, bu son derece doğal bir hareketti. Altensam'da Roithamer'in babasının düşünce tarzı beni kendine çekerken, Roithamer için tersi yönde babamın mesleği ve yaşam tarzı çekici olmuştu, ben yukarıda Altensam'da kendi evimde hiçbir zaman duymadıklarımı duyuyordum, Roithamer bizde, Altensam'da hiçbir zaman duymadıklarını duyuyordu, kesintisiz ve hoşnutsuzluğumuzdan kaynaklanan huzursuzluğumuzun nedeniydi bu, kendi evlerimizde bulamayacaklarımızı aramış ve umut etmiştik sadece, çünkü bunlar bizim evlerimizde yoktu, o, Roithamer Altensam'da orada aradığını ve doğal olarak beklediğini bulamamıştı, tersine ben de sürekli Stocket'te kendi evimde hiç var olmayanı aramış, imkânsız olanı umut etmişim, böylece biz sürekli bir öteki ev umuyla yaşamıştık, orada aradığımızı bulmuştuk ve bu gerçek içinde biz kendi evlerimizde en mutsuz olanlardık, çünkü bu durum açıklanamaz, anlatılamaz bir durumdu, biz bu durumla, onun altında acı çekmemiz dışında, nerdeyse tamamen düş kırıklığına uğruyorduk, en zor yıllarımızda, onbir yaşımızdan beri, bugüne kadar bu durumla başa çıkamadık da. Biz her zaman birbirimizin evindeki her şeyi sevdik ve doğrusu çok erkenden kendi evimizdeki her şeyden nefret ettik, biz birbirimizin evindeki her şeye meyilliydik, öte yandan kendi evimizdeki hiçbir şeye meyilli değildik, kendi yeteneklerimizin birbirimizin evinde mükemmel biçimde onay gördüğünü ve nasıl geliştiklerini, oysa kendi evimizde onaylanmadıklarını ve gelişemediklerini, çünkü içimizdeki her şeyin kendi evimizde sürekli reddedildiğini gördük. Kendi evimizde sürekli hesaba katmamız gereken anlayışsızlık, birbirimizin evine gittiğimizde, bizi her alan-

da destekleyen bir anlayışa dönüşüyordu, biz teklifsizce ve özgürce nefes alıp düşünebiliyorduk. Evdeki yanlışlıklar yüzünden biz, Roithamer Altensam'da, ben Stocket'te hep son derece gergindik, bu durumdan kurtulmak ya da onu hiç değilse biraz hafifletip dayanılır duruma getirmek için tüm dikkatimizi vermek zorundaydık, ama evde yalnızken ve bizimkiler yokken ev dayanılır oluyordu, Roithamer bana geldiğinde ya da ben yukarıya Altensam'a gittiğimde. Çünkü birlikte olduğumuzda, bizim için bir şey asla bir şey olmadığında, birçok şey buluyor, kavırıyor ve bizi tatmin eden bir araca dönüştürebiliyorduk, tıpkı Roithamer'in benimle Stocket'te, tıpkı benim de Roithamer'le Altensam'da yaptığımız gibi. Ve çoğu zaman yolumuzun aynı yerde kesiştiği olurdu, onun aşağıya Stocket'e inerken, benim yukarıya Altensam'a çıkarken, yolun orta yerinde, ormanın ağaçsız olduğu alanda. Ormanın bu ağaçsız olduğu alan hakkında, çok sık karşılaştığımız ve hemen rastlantı ve akla gelen başka her şey hakkında konuşmamız üzerine Roithamer bir seferinde küçük bir yazı yazmıştı, bunu bir Linz dergisinde yayımlamıştı da, Stifter ve özellikle de kireç taşı ile ilgilenme onu heveslendirmiş ve yaşamımızda birçok anlamı olan, bugün de hâlâ çok anlamı olan bu ağaçsız alana dayandırmıştı, bu düzyazı metni Roithamer'in mantıklı düşünme tarzının iyi bir örneği idi, sonradan olduğu her şeyin, nereye vardığı daha o zamanlar bu küçük düzyazı metninde belli olmuştu, sakın, berrak düzenlenmiş düşünme mekanizması, ikimizin de çok iyi bildiği bu doğa parçasının en ufak ayrıntısına kadar betimiydi. Ben bu, bizim köyümüzle Altensam arasında bulunan ağaçsız alan hakkındaki düzyazı metnini severek yeniden okumak isterdim, başlığı *Ağaçsız Alan*'di, kayboldu, ama gene de Linz'de çıkan derginin hangi sayısında çıktığı kolayca saptanabilir, şimdi Roithamer'in ağaçsız alandaki intiharından sonra büyük önem taşımakta. Altensam'dan bize Stocket'e inen yolun anlatımı ve Stocket'ten Altensam'a çıkan yolun anlatımı, doğal olarak tamamen ayrı iki anlatım yapmıştı Roithamer İngiltere'de, Londra'da ilk defa kalışı sırasında ki o zaman da yoğun olarak Purcell ve Händel'le uğraşıyordu, ama sanıyorum bu yazıları da kayboldu. Kendisi sürekli kısa düzyazılarla uğraşmıştı, doğa betimleriyle, betimler aracılığıyla bilimsel

çalışmasındaki kusursuzluğa alışmayı amaçlıyordu, sürekli doğanın içinde ve dışında düşünerek ve bu düşünceyi ara sıra yazıya dökerek tutmak ömür boyu onun denediği şeydi, bu tip bir son denemesi Höller'lerin çatı odasının anlatımıydı, ki onun burada Höller'lerin çatı odasındaki yazı masasında olduğunu sanıyordum ve gerçekten de onu Höller'lerin çatı odasındaki yazı masasında buldum. Bu denemenin daha ilk satırlarını yeniden okuduğumda Roithamer'in kısa anlatımlı düzyazılarını toplu halde kitap olarak çıkarmak düşüncesi geldi aklıma, çünkü her şeyin, ama asla dikkate değer bir şeyin çıkartılmadığı ve yayımlanmadığı bir zamanda, asla gerçekten özgün olmamakla kalmayıp aynı zamanda da son derece dâhiyane bilimsel olan ve her yıl yüzlerce ve binlerce ton ahmaklığın kâğıda dökülüp piyasaya sürüldüğü, sefih Avrupa toplumunun ya da, çekinmeden sefih dünya toplumunun tüm sefih çöplüğü olduğunu söyleyebiliriz, sürekli sadece düşünce çöplüğü üretilen bir zamanda ve bu sürekli kokan ve sürekli olarak her şeyi en iğrenç biçimde tıkayan düşünce çöplüğünde düşünce ürünleri diye sürekli bunların takdim edilmesi, oysa düşüncenin sadece çöp ürünleri olduğu böyle bir zamanda Roithamer'inki gibi gösterişsiz ve süssüz bir sanat olan düzyazı metinlerini yayımlamak mutlaka görevdir, asla dikkat çekmeyecektir diye düşünüyorum, ama gene de kaybolmamalarını sağlamalıdır, bir kere bastırıldı mı her zaman için kalıcı olur, çünkü kuşkusuz Roithamer'in bu düzyazı metinleri düşünce hazineleridir ve böyleleri ülkemizde az bulunur. Böyle kıymetli düzyazı metinlerinin yayımlanmasının güçlüğüne bilincindeyim, tıpkı Roithamer'den geriye kalanları yayımlamanın güçlüğüne tamamen bilincinde olduğum gibi, özellikle de onun Altensam hakkındaki büyükçe çalışmasının, bunu ona dostu olan bir yayıncı önermişti ve o da bunu kız kardeşinde çıkan öldürücü hastalıktan sonra Cambridge'de ele almış ve sonunda bitirmişti, ama bitirişinin hemen ardından, daha kız kardeşinin cenazesi için yola çıktığında, daha Dover'den kıtaya geçerken, gene bozmuştu, onu düzeltmeye ve yeniden ve yeniden düzeltmeye başladığında ve sonunda burada Höller'lerin çatı odasında kız kardeşinin ölümünden sonra sürekli düzelterek yok etmişti, sandığı üzere ölümüne düzeltmiş ve böylece yok

etmişti, sandığı üzere, ama ben biliyorum ki ve şimdi Höller'lerin çatı odasında bulunduğum kısacık zaman içinde saptadığım üzere, hiç de acımasız olmayan ve böylece en mükemmel düzeltiyle yok etmemiş, tersine bütünüyle yeni bir çalışmaya dönüş-türmüştü, çünkü onun elinde bir çalışmanın yok edilmesi, onun keskin, çalışmayla en acımasızca uğraşan aklı için yepyeni bir çalışmanın yaratılması demekti, çalışmasını o kadar uzun bir süre düzeltmişti ki, düşündüğü gibi çalışma yok olmamış, ama yeni bir çalışma ortaya çıkmıştı. Onun için Altensam ve Altensam'la ilgili her şeyin anlatımı olan bu çalışma, kız kardeşi için yaptığı koninin planlanmasının ve inşa edilmesinin ve bitirilmesinin özel olarak nazarı dikkate alınması olarak algılanmalıdır, zaten onun düzeltileriyle, ki bunu açıklıkla görmekteyim, onun tarafından yok edilmemiş, ama tamamlanmıştır, o, Roithamer çalışmasının tüm düzeltisiyle, ki yanımda getirdim ve şimdilik çekmeceye koydum, Altensam ve Altensam'la ilgili her şeyi kapsayan çalışmayı, kız kardeşi için özel olarak göz önüne aldığı koninin planlanması ve yapılması ve bitirilmesini yok etmişti ve şurası kesin ki, çalışmayı yok ettikten sonra yakmayı istiyordu, çünkü bende ondan bir not var, bu notta çalışmanın bütünüyle düzeltisinden sonra çalışmayı yok ettiğini, çalışmayı düşünce karışıklığı içinde tersine çevirdiği için yakacağını söylüyordu. Ama çalışmayı yakmaya zamanı olmadı, belki çalışma onun için artık çok önemli değildi, çünkü çalışmayı, sonunda, intihar ettiği zaman unuttuğu düşünülemez, çünkü *nota sonuçta hiçbir şey o kadar önemli değil* diye yazmış ve son nota da *her şey aynı* yazmıştı. Altensam'la ve Altensam'la bağlantılı her şey, kız kardeşi için koninin planlanma, yapım, tamamlanmasına özel itinayla Altensam'ın onun için ne anlama geldiği hakkındaki çalışmasını bütünüyle düzelterek, bunlar onun kendi sözleri, böylece anlamını tersine çevirerek tamamlamıştı. Gerçekten de çalışma ancak, Roithamer çalışmasının anlamını saçma sapan bir düzelti süreciyle tersine çevirdiğinde, tamamlanmış bir çalışma olmuştu, ama buna daha sonra geleceğiz. Ben yavaş yavaş Höller'lerin çatı odasına egemen olan havada, önce öğleden sonra havasında, sonra akşam havasında, önce sabah erkenden, eğer mümkünse sabahın *köründe* Roithamer'in yazılarıyla ilgilenmeye karar ver-

dim, daha önce onlara yaklaşmamalıydım bile, önce Höller'lerin çatı odasına alışımalıydım, sabah için her şeyi hazırlamalıydım, sabahın körü için, çünkü o zaman, gün ışıırken diye düşündüm, işime başlamak istiyorum, ama böylesi hiç de kolay olmayan bir çalışmayı başarmak için gereken koşulları hazırlamak gerekir, böylece ben her ne kadar sırasıyla olsa da giriştiğim iş açısından hemen ve hastalığımından sonra Roithamer'den kalanlara eğilme işine başlamak için iyice hazırlanmalıydım, bunun için çalışma yerimi hazırlamam gerekirdi, kuşkusuz bu yer pencerenin önündeki yazı masası olacaktı, gözden geçirilecek ve gerekirse değiştirilebilir çalışmam için faydalı aydınlatma koşulları, perdeleri kapatmalı mıyım, kapatmamalı mıyım, kapının yanında ayakta dikilip yazı masasına bakarken perdeleri kapatmalı mıyım yoksa kapatmamalı mıyım diye tekrar tekrar düşündüm ve pencereye gidip perdeleri çektim ve geri gittim, yine öne gelip perdeleri açtım ve defalarca perdeleri açtım ve defalarca perdeleri kapat-tım vesaire. Önce her şeyi yarın başlayacak olan çalışmaya hazırlamalıydım, kendim için düzenlemeliydim diye düşündüm, bir şeyi değiştirmeden, ancak o zaman çalışmama başlamayı düşünebilirim. Ama ilkin bir şey değiştirmeden, önce Höller'lerin çatı odasının bütün niteliğinin ve buradan kaynaklanan havasının beni etkilemesini sağlamalıydım. Bunlar için zamanım vardı. Sistematik ve tam kararlılıkla, aynı zamanda yavaşlıkla ilerleyeceğimi düşünüyordum, kapıda dururken, asla, ama asla hızlı hareket etmeyecektim, çünkü zamanım vardı, hastalığım da tamamen iyileşmemişti henüz, her nefes alışımında kendini belli ediyordu, Aurach'ın havasından çok şey bekliyordum, hiçbir yerde olmadığından fazla orman vardı ve benimkisi gibi yaralanmış bronşitler için en iyi ilaçtı, doktorları dinleyip orada kalsaydım ne de olsa daha birçok haftayı hastanede geçirmem gerekebilirdi, ama birdenbire artık doktorları dinlemedim ve yaşamımda çoğu zaman, bir andan ötekine doktorları dinlemeyerek kurtulmuştum, belki artık hayatta olmayabilirdim gerektiği anda doktorları dinlememiş olmasaydım, doktorlar önce önemlidir, eğer anında müdahale gerektiği ortaya çıkarsa, doktorluk sanatının uygulanması sadece kişiyi kurtaracaksa, tıpkı benim durumumda olduğu gibi, birdenbire ve benim için dehşet verici, henüz bit-

memiş bir çalışmanın ortasında hem de, bir süre sonra ortaya çıktığı üzere tehlikeli, hatta hayati tehlike yaratan ve tehdit edici bir hastalığın ortaya çıktığı anda olduğu gibi, ölümcül hastalık denilen, çünkü verem bugün de ölümcül bir hastalık, gece ateşli halde birden uyandığımda ve günlerce süren bilinç kaybı ile kısa sürede hızlı bir ölümü getirebilirdi, ama beni buldular ve hastaneye götürüldüm ve doktorlar kısa sürede ateşimi düşürdüler, yine de haftalarca süren sancılı bir durumdu ve önce iyileşme düşünülmedi, sadece ağrının hafifletilmesi, tehlikeli hastalığın durdurulması, iyileşmesi değil, düşünüldü, önce böylesine iyi bir hastanede olmanın getirdiği huzur, ama birden dışarıya çıkma gereksinimi, ama insan gene de kendini tutuyor ve de hastaneden çıkıp gitmek asla düşünüleliyordu, çünkü hastalık bastırılmış, ama kontrol altına alınmamıştı bile, ancak beş ya da altı hafta sonra kontrol altına alınabildi, serumlar, iğneler, hastalığa karşı akla gelebilecek her türlü doğal ve kimyasal ilaç uygulandı, kendi uyguladığım her türlü ilaç, ama sonra birdenbire, hastalık hâlâ sürerken, hastaneden çıkma kararı, kendi sorumluluğum altında, çünkü doktorlar bu sorumluluğu üzerlerine almadılar, doktorlara karşı gelerek öylece hastaneden çekip gitmek ve mümkün olduğunca çabuk, ama gerçekte hâlâ hasta halde Aurachtal'e, Höller'lerin evine, Höller'lerin çatı odasına böylesi bir niyetle, şimdi, Roithamer'in izleyicisi olarak, Roithamer'in bıraktıklarını düzenlemek üzere, ölümcül hastalığa yakalandığım, her zaman yaptığımın aynısını gene yapmak üzere, doktorların önerisinin tersine hastaneden çıkarak, kendimi özgür kılarak gene bir işe sarılmak ve kapıda dururken çekip gitme kararının, bu akciğer iltihabı hastalığı durumunda doğru olduğunu düşündüm. Doktorların isteğinin tersine hastaneden çıkmak ve böylesi bir ölümcül hastalıkla tek başına başa çıkmak doğru anda yapılmıştı. O, İngiltere'den ayrılırken bir daha İngiltere'ye dönmeceğini gösteren en ufak bir belirti yoktu diye düşündüm, hastanede tozlanan ceketimi fırçalayıp dolaba asarken, doğal olarak ben onu kız kardeşinin ölümünün hemen ardından, ki bu amaçla Altensam'a gitmişti, geri dönecek sandım, hâlâ çok kısa kalamacağım dediğini duyuyorum, gereken zaman dışında ne yapayım ki Altensam'da, Yukarı Avusturya'da, Avusturya'da, en kısa za-

manı, bu da ona göre en fazla bir iki gündü, Altensam'da değil, Höller'lerin Aurach kıyısındaki evinde geçirecekti, Avusturya'ya, Altensam'da gerektiği kadar bir süre kalma niyetiyle gitmişti, Höller'lerin evinde ve Höller'lerin çatı odasında geceleyecekti, çünkü artık kız kardeşinin ölümünden sonra Altensam'da kalması için hiçbir nedeni yoktu, zaten ben kız kardeşimin ölümü ve cenazesi ile ilgili, zorunlu olarak ortaya çıkan görüşmeler için gelmiyorum, ama Altensam'a gitmeliyim, ama hep şunu yineledi: *en gereken zaman* için, çünkü şimdi sevgili kız kardeşinin ölümünden sonra artık onu Altensam'a bağlayan hiçbir şey kalmamıştı, kız kardeşimin ölümüyle dedi, benim Altensam'la olan ilişkim son buldu. Altensam artık tarihten başka bir şey değil, gelecekte Altensam'la hiçbir şey kaybetmeyeceğim ve o özellikle de bereketli çayırları ve tarlaları yüzünden ve uygun ulaşımı yüzünden yüksek değeri olan Altensam'ı satmayı düşünüyordu, orası hem tek başınaydı, ama her şeyden uzak ve insanı kimse- nin rahatsız etmeyeceği bir yer olup, hem de uygun ulaşımı sayesinde mutlaka yüksek bir fiyata satılırdı ve Roithamer şimdi kız kardeşinin ölümünden sonra Altensam'ı satmayı düşünüyordu, bu satıştan elde edilecek geliri onun için son derece karakteristik olan bir amaç için verecekti, bu gelirin tümünü önce cezaevinden çıkan tutuklulara vermeyi düşünüyordu, bir seferinde de Altensam'ı salıverilen tutuklulara tahsis etme fikrine sahip olmuştu, çünkü bu fikir, yani salıverilen tutuklulara, bu yoksulların en yoksullarına, toplumdan tamamen uzaklaştırılmış olan insanlara, ki sahtekârlık dışında kimse onlarla herhangi bir ilişkisi olsun istemiyordu, yardım etmeyi her zaman düşünmüştü ve birçok kere de cezaevlerinden salıverilenler için büyük miktarlarda para yardımında bulunmuştu, ama sonradan Altensam'ı cezaevinden salıverilenlere tahsis etme düşüncesinden vazgeçti, Altensam'ı satmak ve bu yolla elde edilecek parayı cezaevinden salıverilenlere tahsis etme düşüncesi daha iyi göründü, şekille ilgili tam bir fikri yoktu, *gerçekten de şimdiden bunlar konuşuluyor*, yani Altensam satılmak zorunda ve bu satıştan elde edilen gelir Garsten, Stein ve Suben tutukevlerinden salıverilen tutukluların kullanımına tahsis edilecek, bu kararının yerine getirilmesi için Roithamer vasiyetname düzenleyerek Schwanenstaedter'li noter

Süssner'i görevlendirmişti, bu noter yıllar yılı Altensam'la ilgili bütün işlemleri yürüten noterdi. Ama Roithamer'in vasiyetnamesinin gerçek içeriğini ben o ana kadar bilmiyordum, oysa Höller Höller'lerin evine gelir gelmez ilk olarak Roithamer'in vasiyetname bıraktığını, ikincisi Altensam'ın satılacağını ve gelirin Garsten, Stein ve Suben cezaevlerindeki tutuklulara verileceğini söylemişti, eğer Höller dostumuzun son isteğini benim gibi anlamamış ve Roithamer'in tüm yapısı için karakteristik bulmamış olsaydı Höller olmazdı. Çünkü her zaman toplumdışı olanları ve toplumun en aşırı ucuna itilmişleri Roithamer sempatiyle karşılardı, hiç kimsenin ilişki kurmaya yanaşmadığı suçlular her zaman onun sempatisini kazanırdı, bu ilgisi yüzünden Roithamer'den her zaman nefret edilirdi ya da en azından ona güven duyulmazdı, en çok da toplumun bu en yoksul kesimine, dünyadaki çaresizlere duyduğu ilgi yüzünden, önce ailesinin radikal antipatisini kazanmıştı ve onlar, ailesi ya da ailesinden geriye kalanlar her zaman olduğu gibi vasiyetnamenin açıldığı sırada dehşete kapılmışlardı, orada en yoksulların ve en itilmişlerin yararına olan kararlar birden açıkça ortaya çıktığı için birdenbire dehşete kapılmış olmalılar, çünkü birdenbire onun sadece böylesi yoldan çıkmış düşünceleri olduğunu bildikleri halde, dolandırıcılar, katiller, hangi cinsten olursa olsun suçlulara mirasını bıraktığını, onun kafasından geçenlerin ciddi olduğunu görmek zorunda kaldılar, ailesinin ve aile ile ilgili olan herkesin iyice dallanıp budaklanmış bir komplo içinde olduğu, herkesi kapsayan bir dehşetin *ögesel* bir dehşet olması gerekirdi, ben Roithamer'in düşündüğü her şeyin ciddiyetini bilmeme rağmen, çevre asla onun düşüncesi olan, duyguları olan düşüncelerin her zaman en ciddi olanlar olduğuna inanmak istemedi ve onun düşünceleri ve duyguları her zaman kendi varoluşu ile örtüşmek zorundaydı, çünkü başka türlü olsaydı onun ilerlemesi, ileriye gitmesi olanaksız olurdu, onlar, özellikle de en yakın akrabaları, ki Altensam'da herhalde asla bu biçimde düşünmüş değillerdi ve düşünmeyi de istememişlerdi, yani onun düşündüğü şeyi düşünmeyi, hem de gerçekleştirerek ve bu yüzden vasiyetnamesinde ve tüm yaşamında, böyle gerçekleştirmek, olanları gerçeğe dönüştürmüştü. Altensam'ın satışının belli bir meblağ altında

gerçekleşemeyecek olmasının Schwanenstaedter noteri için kolay bir iş olmayacağını düşündüm ve bu adam şimdi özellikle de Roithamer'in kardeşlerinin düşmanlığından nasıl kurtulacaktı. Roithamer'in anne babası, hele babası bu işe ne derdi, oğlu bir noter vasıtasıyla Altensam'ı satıyordu, pencereden büyük bir gümbürtüyle akan Aurach'a bakarken ve sonra özellikle de Roithamer'in babası genç ortanca oğluna Altensam'ı bırakırken, bunun Altensam'ın sonu olacağını hesaba katmış olmalıydı, çünkü yaşlı Roithamer'in ortanca oğluna Altensam'ı bırakırken bunun Altensam'ın sonu olacağını yerinde olacağını biliyordu diye düşündüm, çünkü yaşlı Roithamer Altensam için zamanın geldiğini, artık Altensam'm bu tür insanlar için olamayacağını herhalde biliyor ya da en azından hissetmiş ya da görmüş ya da hissetmiş ve görmüş olabilirdi ve o Altensam'ı Altensam'la en az ilişkisi olan ortanca oğluma bırakayım ki o, ortanca oğlum Altensam'ı mahvetsin ve sonra da hangi biçimde olursa olsun son bulsun diye düşünmüş olabilir. Öte yandan hiç de mirasına konmak istemediği ve dolayısıyla sahip olmak istemediği bir yerin mirasına konması durumundaki insandan hiç istemediği halde mirasına konduğu mülke sahip olması durumunda böylesi bir mirastan kurtulması, bu mirastan kurtulması mantıklıydı ve Roithamer Altensam mirasından kurtuldu ve kendisine özgü biçimde kurtuldu, yani Altensam'm satışından elde edilecek geliri, cezaevlerinden çıkan suçlulara bıraktı. Birden, pencerenin yanında dururken onun belki de kendini öldürme amacıyla Avusturya'ya ve Altensam'a gittiğini düşündüm, ama öte yandan bu varsayım için hiç kanıtım yoktu, gerçek şu ki, o kız kardeşinin cenazesinden hemen sonra İngiltere'ye geri dönmek istiyordu, hem yolunu uzatmadan, yani ne güney Tirol'e ne de Fransa'ya ya da Belçika'ya uğramadan Cambridge'e, kulağımda hâlâ söyledikleri *kendimi hemen işime vererek bu büyük felaketten kurtaracağım*, bu cümleyi aynen söylemişti, sanırım bu onun bana söylediği son cümle oldu, ben onu istasyona götürmüştüm, her zamanki gibi tren ve gemiyle gidiyordu, çünkü temelinde uçağa binmeye korkuyor ve bundan tiksiniyordu, bense onun yokluğunda, düşündüğüm üzere bu kısa süre içinde, kendi çalışmamın düzeltisini yapacaktım, ama en berrak zihinle bile açıklaya-

madığım garip bir huzursuzluk beni bu işi yapmaktan alıkoy-
muştu ve Reading'e hem benim hem de onun tanıdığı bir öğret-
mene gitmiştim, kendisi makine yapımı ile uğraşıyordu, bugün
bile bunun nasıl bir makine olduğunu bilmiyorum, oysa yıllar
boyunca ondan, yapımcıdan, bu makinenin yapımını dinlemiş-
tim, Roithamer de bu Reading makinesinin nasıl bir makine ol-
duğunu bilmiyordu, makineye Reading diyorduk, ben iki gün
kaldım Reading'de ve Roithamer'den haber bekledim, çünkü
Roithamer'in iki günde bir bana haber iletmesini kararlaştırmış-
tık, ne zaman döneceğini özellikle bilmek istiyordum, ama on-
dört gün hiçbir haber alamadım, sonra birdenbire Altensam'dan
değil ama Höller'den Roithamer'in artık hayatta olmadığı habe-
rini aldım, hemen aynı gün Avusturya'ya döndüm ve evde
Roithamer'in intiharıyla ilgili her şey bana ayrıntısıyla anlatıldı,
ağaçsız alanda, babamın evi ile Altensam arasındaki daha önce
sözünü ettiğim yerde kendisini asmıştı. Bu arada Roithamer yu-
karıda Altensam'da değil, ama köy mezarlığına gömülmeyi iste-
miş, bizim köyün mezarlığına, yani Stocket'e. Anne babam cena-
zenin nasıl olduğunu anlattılar, daha sonra Höller'den de dinle-
dim. Ben Altensam'da kısa kaldım, Roithamer'in erkek kardeşle-
rini ziyaret etmek istemişim, ama Altensam'da kimse yoktu ya
da ben kimsenin olmadığını sandım, çünkü bütün kepenkler ka-
palıydı ve hiçbir kıpırtı yoktu, öte yandan bu durum işime geldi,
belki de ben bu koşullarda dostumun ölümü üzerine Altensam'a
geldiğimi söylemek zorunda kalacaktım, kardeşlerini ziyaret et-
mek üzere değil, ama ortalarda kimsecikler yoktu. Gerçekten de
Altensam'da Roithamer'in ölümünü, hem de kız kardeşinin ölü-
münün hemen ardından intihar edişini ağır bir şok olarak algıla-
mışlardır ve hepsi birden Altensam'dan çıkıp gitti, uzun bir süre
için, her şey yerine oturuncaya ve önce kız kardeşin ve sonra da
erkek kardeşin ölümüyle ortaya çıkan sorunlar yatışuncaya kadar
diye düşündüm. Yukarıya çıktığımda Altensam gerçekten ölmüş
ölü bir yer izlenimi bıraktı üzerimde, sanki yukarıda Altensam'da
her şey ölmüştü. Ben Stocket'te mezarlığa da gitmişim, mezar
basitti, birkaç çelenk, birkaç çiçek vardı. Roithamer bir seferinde
bana sadece son derece basit bir tahta haç istediğini söylemişti.
Birkaç günümü gittikçe artan boğucu bir havada geçirmiştim,

hiçbir şey yapmadan, birdenbire bana tamamen boş ve artık benim için hiçbir anlam taşıyor gibi görünen doğada gezinmiştim. A alışkanlığım olduğu üzere İngiltere'den gelince her zaman ziyaret ettiğim bazı kişileri ziyaret etmişim, ama bütün bu insanlar artık beni ilgilendirmiyordu. Geceler boyu uyanık kalmışım ve artık İngiltere'ye, Roithamer artık orada olmadığına göre dönme isteği duymuyordum. Geceler en korkunç olanlardı. Bazen kalkar pencerenin yanma gider ve nerdeyse kendimi öldürecek sınıra gelirdim. Ama sonra sabahleyin yine berrak bir zihnim olurdu. Öğleye doğru gittikçe umutsuzlaşan ruh halime kapanarak yine bunalımlı olurdum. İngiltere'ye geri dönmeli miydim bilmiyordum, burada bir iş mi arasaydım, belki yakındaki Salzburg Üniversitesi'nde bir doçentlik. Ama bunlar sadece delice fikirlerdi. Babamın kütüphanesindeki kitapları okumaya da hemen ara vermek zorunda kalmışım. Roithamer'in yazılarını bana bıraktığı söylenmişti. Sanki her şey beni mahvetmek istiyormuşçasına vardı. Babama ait olan dağ kulübesine kaçtım. Orada birden hastalandım. Hâlâ Aurach'a bakarken raslantı diye düşündüm beni bulmaları. Belki de diye düşündüm, birden Höller'lerin çatı odasında bulunduğumun bilincine vararak, belki de İngiltere'ye geri döneceğim. Sonra Höller'lerin çatı odasında oradan oraya gittim. Sonra birden yalnız başıma ve Roithamer'siz İngiltere'ye geri dönme düşüncesi korkunç göründü. Önce kapının yanındaki koltuğa oturdum, sonra gene kalktım ve yazı masasına oturdum. Sarı kâğıt gülü en üst çekmecedен çıkarttım ve onu artık pek de ışık olmayan ışığa tuttum, günbatımı artık her şeyi karartmıştı, birazdan kapkaranlık olacak diye düşündüm ve sarı kâğıt gülü tekrar çekmeceye koydum. Hastaneden çıkıp anne babamın evine değil de Höller'lerin evine gelmem doğru muydu diye düşündüm, hastaneden çıkıp doğrudan Aurach'ın dibine ve Höller'lerin evine gelmiş olduğumu anladıklarında annem babam kimbilir ne kadar alınmış olmalılar, diye bir ileri bir geri düşündüm. Höller'den hoşlanmalarına rağmen, onların yanına değil de Höller'e gitmiş olduğumu belki de anlamazlar, diye düşündüm. Babam sık sık Höller'lere gelir, çocukken ben de onunla gelirdim, Höller'leri eski evlerinde ziyaret ettiğinde, bu ev aşağı Aurach'daydı ve Höller onu birden satmış-

tı, oradan elde ettiği parayla ve de yüksek bir banka kredisiyle yeni evi inşa etmişti. Satış sırasında, yeni satın alanlar çoktan eve taşındıkları halde, daha iki yıl, tam da yeni evi tasarlamak ve inşa etmek için ona gereken zaman içinde eski evde ailesiyle birlikte oturmayı sürdürme konusunu anlaşılmaya bağlamıştı. Tüm bu süreç Roithamer'in konisi için bir örnek oluşturmuştu, Roithamer şimdi kavradığım üzere tamamen bilinçsiz olarak, Höller evinin Höller tarafından planlanmasını ve gerçekleşmesi sürecini ve Höller evinin tamamlanmasını, konisini planlamak ve gerçekleştirmek için örnek almıştı. Höller kendi koşulları içinde Höller evinin planlanması ve gerçekleşmesi ve bitirilmesi için dört yıla gereksinim duymuştu, Roithamer kız kardeşi için yapacağı koninin planlanması ve gerçekleşmesi ve tamamlanması için altı yıla. Höller inşaatı yapmasaydı belki de Roithamer inşaat yapma fikrine sahip olmayacaktı, o zaman bu koni olmayacaktı, Avrupa'da bir örneği daha olmayan ev amaçlı koni Kobernausserwald'in orta yerinde bulunmayacaktı. Höller'in davranış biçimi Roithamer'in de davranış biçimi olmuştu, biri kendi amaçları için ideal olan evi, diğeri kız kardeşi için ideal olduğuna inandığı koniyi yapmıştı. Bir yandan Roithamer'in koni inşa etme cesaretini, öte yandan Höller'in Aurach'ın en dar yerinde ev yapma cesaretini düşündüm. Ve nihayet burada, Höller'lerin bu çatı odasında koni inşa etme düşüncesi çalışıldı diye düşündüm, yani koni kuşkusuz Höller evinden çıkma, Höller'lerin çatı odasından. Bu gerçek o anda olduğu kadar hiçbir zaman benim için anlaşılır olmamıştı, ki Höller'ler beni akşam yemeği için aşağıya çağırmışlardı, tavana ceviz sopayla üç kısa vuruş yaparak haber veriliyordu, yani Höller'lerin çatı odasının tabanına. Cekeyimi giyip hemen aşağıya indim. Höller ve Höller'in çocukları sofraya oturmuşlardı bile, orada Knödel'li büyük bir çömlek durmaktaydı, cam kenarında yerimi almalıydım ve oradan Höller'in odasında olup biteni, ki tam olarak çatı odasının altındaydı, iyi gözlemleyebiliyordum, oysa tersine Höller'in çocukları ve Höller ve karısı tarafından dikkatle izleniyordum, herkesin önünde bir çömlek tabak vardı ve bir de çatal, ve bayan Höller Selchspeck bir testi de şarap koymuştu masaya. Benim karşıma oturdu. O Altersee'deki Steinbach'ta bir yol yapımcısının kızıydı,

yani çok yoksul kesimden geliyordu, Aurach düzlüğünde oturan kadınların giyindiği tarzda giyinmişti, otuzaltı ya da otuzsekiz yaşındaydı, daha yaşlı değildi, ailesinin hizmetini sakince görüyordu, tıpkı yüzyıllar içinde burada değişmediği biçimde, yemeğe kim başlayacak diye düşündüm ve Höller başladı ve beni de yemeğe başlamaya davet etti, sonra çocuklar aldı ve en sonunda da bayan Höller, ki ben onun, Höller'lerin evinde bulunduğumdan bu yana bir tek söz ettiğini henüz duymamıştım, o en silikti ve davranış biçimiyle silik olandı, tıpkı kocaları tarafından büyük yoksulluktan çekip çıkartılmış kadınlar gibi, evlenilen kadınlar gibi, yol yapımcıları ya da oduncuların, marangozhane işçilerinin ya da küçük kulübe sahiplerinin çocukları gibi, sessiz ve sırf ailelerinin bakımı için uğraş veren ve günü hep aynı yatak yapma, yemek pişirme, ahıra gitme vesaire gibi işlerle geçiren, hiçbir zaman mırın kırın etmeyen ve doğallıkla kocalarına ve çocuklarına bağlı olan, ki bugün dünyanın birçok yerinde başka bir örneği olmayan kadınlardandı, ama burada Aurach kıyısında hâlâ bu şartlar ve dolayısıyla bu ilişkiler ve bu koşullar egemendi, daha iki yüz yıl ve dört yüz yıl öncesinde egemen olan şartlardı bunlar, doğa aynı doğaydı ve dolayısıyla insanlar da bu doğa içinde kötülükleriyle ve korkunç bereketlilikleriyle aynıydılar, buradaki insan cinsi diye düşündüm, tıpkı tarihin ilk zamanlarındaki gibi bir insan türüydü, genel ilerlemeyi bir yana bırakacak olursak, cahil, her şeyi kabaca algılayan ve bu yüzden sürekli ve her ne kadar tehlikeli ve acılı olsa da kendi yaşamda kalışlarını garanti eden doğayla güvenilir bir ilişki içindeydiler, tıpkı anne babaları ve büyükanne ve büyükbabaları ve büyük büyükanne ve büyük büyükbabaları gibi, çünkü ellerinden başka bir şey gelmezdi, bir kere doğmuşlardı, ve bugünkü kavramlar için düşünülemez olan durumlar, koşullar ve haller için, ama doğumlarıyla onların olan bu şartlarla başetmeleri gerekiyordu, kendi dünyaları ve bugünkü dünya arasındaki fark, rastlantısal olarak ortaya çıkan durumlarla ortadan kalkacak olsaydı ve onlar bunun bilincine varacak olsalardı bu çok kısa sürerdi, onlar yine hemen hep aynı olan yarım yüzyıl önceki kendi kurallarına dönerlerdi, ki düşünecek olduklarında bu durum onlara inanılmaz gelirdi, bunu da onlara her yerde, nerede etkisi varsa orada

aşıl原因an kiliseydi. Bu kadın benim için her zaman çekingenliğin ta kendisi olmuştı, asla yüksek sesli bir sözcük çıkmazdı ağzından, bir şey sorulmadan asla konuşmazdı, içindeki ve ondaki her şey çevresini korumaya yönelikti, çocuklarına bakar, kocasına bakar ve kendinin ve kocasının çocukları olan çocuklara, evine ve bahçeye ve nehir kıyısına inişe ve bütün bunlar bu bakım altında düzendeiydi her zaman ve onun çiçek ve bitki sevgisiyle mevsimlere göre sarı ya da mavi ya da kırmızı ya da beyaz renklere bürünüyorlardı, sanırım gizli ve sağlam kaçış yerini her zaman bunlarda buluyordu. Tüm Höller evi bu kadın tarafından temiz tutuluyordu, ama delice temiz değil, taban tahtaları haftada bir kere onun tarafından devamlı olarak soğuk suyla ovuluyordu, duvarlarda örümcek ağları yoktu, her şey beyazdı, Höller'in ailesinden kalan az sayıdaki mobilya hariç, kadının ailesinden bir şey yoktu, çünkü onların bir şeyleri yoktu, orada burada depolanan yiyecek maddeleri, dolabın üzerinde ve yatakların altında duran elmalar ve armutlardan çıkan koku bütün Höller evini sarıyordu ve sadece Höller evine mahsus bir kokuydu, bu kokuyu sıkça ve çoğu zaman da Londra'nın ortasında cadde- de birden içime çekerdim ve Höller evinin kokusu diye niteleyebilirdim, bu koku birdenbire çıkıp gelirdi, nerede olursam olayım, ama çoğunlukla da böyle anlarda Höller evinin çok uzağında olurdum, çoğunlukla yurtdışında, bu durum vatan denilen yeri ve vatanla ilgili olan şeyleri düşünmemeye neden olurdu, vatanla ilgili imgeler görürdüm ve kısa ya da uzun sürsün, o andaki ruh halime göre bu durum yeniden dayanılır bir hal alırdı. Roithamer de bir seferinde bana bundan söz etti, Aurach kıyısındaki Höller evinin kokusu ve Höller evi ve Höller ailesinden insanların kokusu, ki bu yolla ona Altensam'ı anımsatıyor, bu koku onu çoğunlukla tekrar yaşama döndürüyormuş. Bayan Höller gerçekte olduğundan daha yaşlı gösteriyordu, büyük katkısı ona evin inşaatı, aynı zamanda da bundan kısa süre önce dünyaya getirdiği bakmakla yükümlü olduğu çocuklar, onlarla ilgili dertler, *ev gerçekten uygun muydu*, gibi Höller'in bir kere dile getirdikleri, bir de buna eklenen evin finansmanıya ilgili endişeler, bayan Höller'in sağlığına yönelik tüm bu müdahaleler onun kısa zamanda, ama son derece çekici biçimde yaşlanmasına neden ol-

muştı. Kadını gözlemlediğimde anladım ki Roithamer burada Höller evinde ve yukarıda Höller'lerin çatı odasında kendini böylesi bir korunma altında mutlaka iyi hissetmiş olmalıydı, o her zaman, nereden gelirse gelsin, İngiltere'den de Aurach kıyısına ve Höller evine ve Höller'lerin çatı odasına geldiğinde, korunmasızlıktan korunmaya ve bu koşullar altında böylesine her şeyi gerçekten sakinleştiren bayan Höller gibi bir varlığın yanına geldiğinde kısa zamanda kaybettiğini gene buluyordu: var olma neşesine ve de çalışma şevkine kavuşuyordu. Höller'in çocukları anne babaları tarafından iyi terbiye edilmişlerdi, son derece canlı ve her şeye karşı önyargısızdılar, tam da arzu edildiği gibi, kız daha çok babaya, oğlan daha çok anneye benziyordu, bunun ne olduğunu bilmiyordum, anne babalarının omzuna gelecek kadar büyümüşlerdi, merak dolu gözlerle beni gözlemliyorlardı, birdenbire karşılarına çıkan, kendileri için yeni olan bu insanı gözlemlemekle ilgiliydiler, tıpkı anne babaları gibi yiyip içiyorlardı, yemek yerken tıpkı anne babaları gibi sessizdiler. Onlar da tıpkı anneleri gibi, ben onlara bir şey sormadıkça, bana hiçbir söz söylemediler, ve benim için de çok uzun zaman, hangi nedenle olursa olsun çocuklara bir söz söylemek olanaksız hale gelmişti, tıpkı bayan Höller'e karşı olduğu gibi, belki de yemek yeme sürecinin mutlak bir sessizlik içinde beni etkilemesini istemekteydim, daha başlangıçta bayan Höller'e ve çocuklara bir şey söylemek istemiştım diye düşündüm, ama bir şey söylemedim ve onlar da bir şey söylemeye cesaret edemediler, çünkü Höller onları buna teşvik etmedi, Höller atölyeden gelmişti içeriye, ellerini yıkamış ve masaya oturmuştu, bunu hemen o sırada görmüştüm ve çocuklar masada oturmaktaydılar ben içeriye girdiğimde ve Höller tarafından, karısı tarafından değil, pencere kenarına oturmaya davet edildiğimde, ki bu yerden bütün odayı ve orada olan biteni açık seçik görebiliyordum, belki de bu yer aynı zamanda Roithamer'in yeriymiş diye düşündüm, Roithamer'i tanıdığım kadarıyla bu benim şimdi oturduğum yer mutlaka onun yeriymiş, Höller'lerin odasındaki Höller yemek saatlerini ne kadar da sıklıkla anlatmıştı bana, *birden açıklamamış, ama anlatmıştı*, çünkü bu süreç anlatıma uygundu, rapor etmeye değil, her zaman böyle sessizce ve aynı biçimde oluyordu bu yemekler, tıpkı şimdi be-

nim yaşadığım gibi, yeniden Roithamer'in anlatımıyla kendi denediğim algılarımı karşılaştırdım ve Roithamer'in anlatımı (Höller'lerin odasındaki yemek zamanı) benim algılamalarımla örtüşüyordu, Roithamer odada hep sırtı duvara dönük oturuyordu, diye düşündüm, bu ona özgüydü, o herhangi bir odaya girdiğinde hemen sırtını duvara vereceği bir yer arardı ve asla başka bir yere, sırtını duvara yaslamayacağı bir yere oturmazdı, çünkü böyle bir yerden tüm odayı göz önünde bulundurabiliyordu, bu huy bende de vardı, bunu Roithamer'den almamıştım, bu huy, yani her zaman sırtı duvara vererek oturma daha çok restoran ya da kafelerde oluyordu ve bende hep vardı ve Roithamer'in bu huyunun dikkatimi çekmesinden çok önceleri vardı, şimdi ben, Roithamer'in bu cam kenarı, kapıyı gören yeri, Höller'in karşısını seçmesinin ona uygun düştüğünü düşündüm, benim oturduğum yerin Roithamer'in oturduğu yer olup olmadığını sormak istedim, ama sormadım, böyle bir soru yöneltmenin sırası değildi, Höller'lerin odasındaki her şey böyle bir soru yöneltmeme karşı çıkacak türdendi o sırada ve ben de böylelikle soruyu sormadım, içimde birden oluşan başka soruları da, yedim içtim ve gözlemlerim ve gözlemlendim ve ben doğrudan doğruya gözlemlenmesem de gözlemleniyordum, örneğin çocuklar beni sürekli gözlemliyorlardı, bana doğru bakıyor olmasalar da, tıpkı bayan Höller'in de beni sürekli gözlemlediği gibi, bana bakıyor olmasa da, masanın üzerine bakıyor ve beni gözlemliyordu ve Höller'le de durum aynıydı. Zaten bu gibi evlerde yemek sırasında asla konuşulmazdı, diye düşündüm, ama konuşmamaları benim yüzümdendi, hele ben bir söz söylemeye kalkışsaydım onlar da konuşurdu, ama herkesin susuyor olması gerçeği ve yiyip içmeleri ve bu onlar gibi susarak yeme içme süreci, benim bir şey söylememi beklemeleri diye düşündüm, ama ben tek bir söz bile etmedim. Sırasıyla yıllar önce Roithamer'le Höller'in odasına yaptığım son ziyarette gördüğüm eşyaları yeniden gördüm. Birden Aurach'ı da duydum ve sanırım tüm süre içinde Höller'in odasında her zaman tam bir sessizliğin egemen olduğunu düşündüm, her zaman kaba Aurach duyulurdu, ben de hele bu noktada, Aurach'ın en dar olduğu yerde hiç dinmeyen gümbürtüsüne, özellikle gürültülü olan Aurach'ın gümbürtüsüne alış-

mıştım ve belli bir andan sonra artık algılamaz olmuşum, öyle sanıyorum ki gerçekte Aurach'ın en dar olduğu bu yerdeki Aurach gümbürtüsü içinde tamamen sessizlik içinde olmak, çünkü artık Aurach'ın hiç dinmeyen gümbürtüsünü duymaz olmuşum, tıpkı Höller'lerin bu gümbürtüyü artık duymadıkları gibi, sadece bazen, birden tekrar bilincine vardıklarında hep duyduklarını ve bu yüzden de artık duymadıklarını ve sadece bunu düşündükleri anda duyduklarını, tıpkı benim de artık duymadığım gibi, oysa Höller evinin en dikkat çeken noktası Aurach'ın gümbürtüsüydü, oraya gelen ve gelmiş olan kişi bütünüyle bu gümbürtüyle kuşatılırdı, evet her zaman Höller evinde oturanlar için zordu bunu anlayışlı kılmak, insan bir şey söylemek istediğinde bağırarak zorundaydı, yoksa insan kendini duyuramıyordu, ama çok çabuk ve belki de öylesine çabuk, Aurach gümbürtüsü çok yüksek olduğu için, herkes buna alışıyor ve kısa süre içinde bütünüyle sessizlik olarak algılıyordu, aslında bu gümbürtüydü, tıpkı şimdi benim yaşadığım biçimde. Kimin ve bir insanın bu Aurach suyunun gümbürtüsüne nasıl dayanabildiğini soruyordu insanlar, Höller'lerin evine uğrayanlar, onlar kulağın ve tüm varlığın, böylesi bir gümbürtüde yaşayanların böyle bir gümbürtüde yaşamaya alıştıklarını bilmiyorlardı. Höller için, evini böyle bir gümbürtünün ortasına yapmış olması fark etmiyordu, bu onun eğilimiydi, *evimi Aurach gümbürtüsünün orta yerine yapacağım*, demişti Roithamer'e bir seferinde ve Roithamer onun bunu nasıl yapacağını anlamamıştı, ama Höller daha iyi bir şey yapamazdı, çünkü gördüğüm kadarıyla Höller evinin inşaatıyla ilgili her şey başarılı oldu. Tam da Aurach'ın gümbürtüsü beni kendine çeken ya da en azından Aurach'ın gümbürtüsü *de*, demişti Roithamer bir kezinde, Höller'lerin çatı odasındaiken benim için en çekici şey Aurach suyunun bu gümbürtüsü. Bu yüzden de şimdi Höller'lerin çatı odası benim hep sandığım gibi tamamen sessiz değil, tersine Aurach gümbürtüsü yüzünden gerçekten çok gürültülüydü, Höller'lerin evinde geçirdiğim birkaç saatlik zaman içinde buna alışmıştım. Yoksa Höller'ler bu gümbürtüyü duyuyor olsalardı gece nasıl uyuyabilirlerdi, gümbürtüye alışmışlar ve uyuyakalıyorlar ve uyanıyorlar ve Aurach gümbürtüsünü artık duymuyorlar. En çekici olan, akıntının

son hızda olduğu yerin kıyısındaki evler, demişti bir seferinde Roithamer, doğal olarak orada oturanlar sürekli korku içinde yaşıyorlar, böylesi bir su bir anda onları yok edebilir, çünkü şu gerçekten bilinmektedir ki, en küçük yayla suları bile belli koşullarda, özellikle de ilkbaharda yüksek dağların karları eridiğinde ya da sonbaharda uzun süren fırtınalar sırasında her şeyi sürükleyip götüreren su kitlelerine dönüşür. Her yıl biz taşan nehirleri okuyor ya da duyuyoruz, yığınla evi suların içinde sürükleyip götürüyorlar hem de içinde yaşayanlarla birlikte. Ama Höller evini öyle tasarlamıştı ki, dedi Roithamer, sürüklenemezdi, Höller evi öyle bir konumda ki, hiçbir koşulda Aurach'tan zarar görmez, Höller evini Aurach'ın en dar yerinde öyle bir biçimde yapılandırmıştı ki, ev bütün doğa felaketlerine karşı *bağışık* ve tam da bu durum Aurach'ın en tehlikeli olduğu yerde, Aurach'ın en dar olduğu yerde hiç kimsenin gelip asla bir ev yapmayacağı yerde, tam da orada bir ev yapma Höller'e artık rahat vermemiş, o sürekli evimi öyle bir yere yapacağım ki, hiç kimse böyle bir yerde ev yapmak istemeyecek, tam da orada, Aurach'ın en dar olduğu yerde, herkesi ürküten bir yerde yapacağım evimi, onun içine oturtacağım evimi, tam da oraya ve bununla doğal olarak en büyük direnişle karşılaşacağım ve o ısrarı ve planından vazgeçmemekle, tam da Aurach'ın en dar olduğu yere, Aurach'ın gümbürtüsünün en yüksek seviyede duyulduğu yere ve günün birinde suyun sürükleyebileceği tehlikesinin olduğu düşünölen, çoluk çocuğuyla yok olacağı yere ev yapmaya kalkarak, Roithamer'e göre, gittiği her yerde alay konusu oldu ve küçük göröldü, ama planından vazgeçmedi ve inşaatı yürüttü ve tamamladı. Bugün, Höller'e göre, Höller evinin nasıl ve nerede yapıldığını görmek ve söylemek, Aurach'ın onu alıp götürmediğini bilmek bir sanat değıl. Ama genel güvensizlik kaldı. Gene de Höller, Höller evinin sulara kapılıp gitmeyeceğini ve bir heyelan tarafından yok edilmeyeceğini düşünüyor (Roithamer). Bu Aurach kıyısına yapılan, asla Aurach'ın sularına kapılıp gitmeyecek ve hava felaketinin yol açacağı bir heyelandan asla yıkılmayacak ilk evmiş, çünkü, diye yazmış Roithamer, bugüne kadar Aurach kıyısına yapılan evlerin her biri sonunda Aurach vadisine düşen heyelan sonucu yok oldu, Aurach vadisinin sakinleri, her zaman

evlerini Aurach kıyısına yaptılar ve bu evler, her zaman kabaran Aurach, birdenbire ve çoğunlukla gece vahşileşen Aurach tarafından ve heyelandan dolayı sulara kapıldı ve yıkıldı, yine de bu Aurach vadisi sakinlerini her seferinde yeniden Aurach kıyısına ev yapmaktan alıkoymadı, ama Höller evi, demişti bir seferinde Roithamer, gerçekten de kabaran Aurach'ın sularına asla kapılmayacak ve heyelan yüzünden yok olmayacak olan ilk ev, çünkü her şeyin, Aurach'ın kabarcığı ve vahşileşeceği düşünüldükçe ve heyelanlarla ilişkili yıkılma olasılıklarının hepsi hesaplanarak düşünüldü ve tasarlandı ve yapıldı, üstelik de Höller gibi bir adam tarafından, o, evinin, bu evin sulara kapılıp gitmeyeceğinden ya da yıkılmayacağından emindi ve iki yıl boyunca, bu her türlü yıkıcı koşulu hesaba katarak evini tasarlamaya ve inşa etmeye kendini adadı. Roithamer'in hiçbir şekilde bir koni inşa etme düşüncesi bile yokken, Höller evinin inşasına ve Höller'in kendisinin evini tasarlamasına ve gerçekleştirmesine ve bu arada sergilediği tutuma o kadar hayranlık duymuştu ki, kendisi bile farkında olmadığı sırada içinde kız kardeşi için inşa edeceği koni fikri doğmuştu, kendisi kız kardeşi için koni inşa etmenin hem de Kobernausserwald'ın tam ortasında inşa etmenin bilincinde değilken, Höller'in yapı sanatını gözlemlerken, çünkü Höller'in Aurach'm en dar yerinde yaptığı ev yapı sanatı olarak kabul edilir, diye yazmış Roithamer, kendisi Höller'in yapı sanatını gözlemlerken çoktan kendi konisini inşa etme işine vermiş kendini, koniyi inşa etmenin ve kendisinin onu Kobernausserwald'a inşa etme, gerçekleştirme düşüncesinin ana nedenini Höller'in evinde aramak gerekir, Roithamer önce bilinçsizce Höller'in evinde ama birden aklıma gelen koni inşa etme düşüncesinin tamamen bilincinde koniyi inşa etmeye karar verdi, Roithamer'in Höller inşaatını gözlemlemesinden ve Aurach'm en dar yerindeki bu inşaatın ilerlemesinden kendisinin de böyle bir inşaatla uğraşması kararı çıktı ve öyle bir şey olmalıydı ki bu, o güne kadar ondan önce kimse tarafından (diye yazmış Roithamer), tıpkı Höller'in düşündüğü gibi, onun gibi kimsenin böyle bir şey yapmamış olduğu gibi, Roithamer'in sürekli Höller'in ev inşaatını gözlemlemesi Roithamer'in içinde koninin oluşmasına yaradı, önce kafasında, sonra kâğıtta, yüzlerce ve binlerce kâğıtta,

sonunda gerçekte, çünkü Roithamer gerçekleştirmek zorunda olan biriydi, her zaman önce sırf düşüncesinde olanı gerçekleştirmek zorunda olan bir tipti, tıpkı Höller'in de önce sırf düşüncesinde olan Aurach'ın en dar yerine ev yapma düşüncesini gerçekleştirmek zorunda oluşu gibi, Roithamer'in konisinin ön çalışmasını, şimdi iyice gördüğüm üzere, Höller yapmıştı, yani Aurach'm en dar yerinde bir ev yapma kararını aldığında, eski, anne babasından kalan evi satmaya hemen karar verip, bu parayla ve banka kredisi alarak ve karar verme gücüyle ve gerçekten de akli başında olarak yeni evi Aurach'm en dar yerine inşa etmesi, kendisi, yani Höller önce bu düşünceye *kararsızlıkla* yaklaşmış, ama sonradan büyük bir enerjyle inşaatı *ilerletmiş*. Kır-saldaki her insan gibi Höller de çocukluğundan beri sürekli göz-lemleyerek en temel inşaat bilgilerini edinmişti, ama bunları kendi kendisini yetiştirerek ve inşaat sektörüyle ilgili kitapları okuyarak yeni bir ev yapma kararı aldığında geliştirdi ve bir ev yapma sanatında belli bir yere kadar mükemmelleştirebildi, temelinde Höller'in bu davranışı Roithamer'in daha sonra tekrar-lanan davranışıyla aynıydı, önce nasıl birdenbire Höller'de, sonra da birdenbire Roithamer'de her şey yapı sanatına, tüm olanak-larla yapı sanatı bilgilerine, bunu sürekli geliştirmeye ve mükemmelleştirmeye yoğunlaştırmıştı, Höller'in bu bütünüyle in-şaata yönelik davranışı Roithamer'i, büyük olasılıkla kendisinin koni inşa etme kararını almasından önce büyülemişti, tıpkı onu, bildiğim üzere, inşa etme ve inşa etme sanatı, özellikle de ev yapı sanatının büyük ölçüde ilgilendirmiş, hatta sarmış oluşu gibi. Ama Roithamer'in kendi inşa sanatının nedeninin Höller ve onun örneği olduğunu bilip bilmediğini bilmiyorum, Roithamer her zaman Höller'in inşaatı üzerine konuştuğu ve her zaman da büyük saygıyla Höller'in inşa tarzı hakkında konuştuğu halde, herhalde Höller'in ve Höller inşa etme tarzının kendi inşaatının asıl nedeni olduğunun bilincinde değildi, Roithamer Höller ve Höller'in Aurach'ın en dar olduğu yerde bir ev yapma kararı ol-madan asla inşaat yapma düşüncesine varamazdı. Ama Höller nasıl özel bir inşaat yapmak istemişse, hem de başkalarının yap-tığının tam tersi olan bir ev, başkalarının kurallarının ve düşün-düklerinin, başkalarının akıl ettiklerinin tam tersi bir evi hem de

en tehlikeli yerde yapmak istemişse ve başkaları buna şaşıp kalmışsa, Roithamer de özel bir şey inşa etmek istemiş, başkalarından değişik bir şey, kız kardeşi için ev amaçlı bir koni, üstelik de insanüstü ölçülerde ve insansız bir çevrede, insansız bir yerde, yani Kobernausserwald'ın ortasında. İkisinin de hareket tarzı aynıydı, hem Höller hem Roithamer, olduklarına inandıkları şey aracılığıyla kendilerini gerçekleştirme arayışına girerek, her ikisi de, her biri kendi tarzında, tekil bir sanat yapıtı inşa etme konusunda sıradışı bir başarı elde etti. Ben, Roithamer'in Höller'in evinin inşa edilmesini izlerken koniyi inşa etme fikrine kapıldığını düşündüğümü söyleyerek, Höller ailesinin masada otururken, beni aralıksız gözlemlemeyi sürdürdüğü sessizliği bozmadan önce, neresinden baksan bir yarım saat geçmişti. Ne Höller ne de karısı o sırada söylediklerime karşı bir şey söylemeyince ben yine sustum, söylediğim şeyin doğru olduğunu düşündüm, Höller'lerin evindeki her şey bana, Roithamer'in Höller inşaatı dolayısıyla koninin inşasına teşvik edildiğini anımsatıyor, Höller'lerin evinde kısa bir süre geçirmek bu öngörümün doğruluğunu onayladı, ama bu öngörümün onaylanması, şimdi Höller'lerin masasında oturduğum ve koşulları düşündüğüm zamanki kadar, daha önce benim için asla bu kadar açık olmamıştı, yani Roithamer'i koninin inşasına, Höller'i de ev inşaatına götüren koşullar. Höller evini tüm (kendi) koşullar altında Aurach'ın en dar olduğu yerde, Roithamer de koniyi (kendi) tüm koşulları altında Kobernausserwald'ın ortasına inşa etmek durumundaydı. Ve gerçekten de diye düşündüm, Höller'in evindeki her şey, gözlemlenen ve insana etki yapan ve düşündüren her şey, ne olursa olsun, tuhaftı, tıpkı Roithamer'in konisindeki her şeyin tuhaf olduğu gibi, yakından bakıldığında, gözlemlendiğinde, incelendiğinde, denetlendiğinde ve tetkik edildiğinde en tuhaf olandı. Böyleydi Roithamer diye düşündüm, şimdi, Höller'lerin odasında masanın başında akşam Höller ailesiyle birlikte otururken, çünkü Roithamer öğlenleri, bildiğim üzere, kendi kendisine bakardı, öğlenleri nerdeyse bir şey yemezdi, bir bardak berrak, soğuk su, en fazla bir parça ekmek ona yeterdi, ama akşamları, işinden yorgun düştüğünde, Höller'lerle ilişki kurma ve birlikte olma iznini verirdi kendisine, aşağıya onlarla

birlikte yemek yemeye giderdi, onlar ne yiyorsa onu yemeye, çünkü Roithamer gibi bir insan Roithamer'i sürekli meşgul eden bir işle uğraştığında her zaman Höller'ler gibi insanlarla ilişkiye giremez, her zaman değil, ancak belirli, düzgün aralıklarla, yani akşamları, Höller'lerin çatı odasında tamamen yorgun düştüğünde ve Höller'lerin çatı odasında olmaya artık dayanamadığı zamanlarda, bir an bile durmak istemediğinde, Höller'ler üç ya da dört kez ceviz bir sopayla odanın tavanına, yani çatı odasının tabanına vurduklarında, gerçekten de iş artık onu bırakır ve ayağa kaldırır ve aşağıya Höller'lerin odasına götürtürdü, ben bu ritmi biliyorum ve Roithamer'in bir dinsel törendeymişçesine bu ritme bağlı kalmaya çok önem verdiğini de, Höller'in üç ya da dört kere odanın tavanına, yani çatı odasının tabanına vuruşunu Roithamer İngiltere'de sık sık anlatmıştı, bu onun işine ara vermesi anlamını taşıyordu ve bu vuruşu, dedi Roithamer, Höller her zaman en doğru anda yapardı, ne bir an erken, ne de bir an geç. O, Roithamer, bayan Höller'e hep doğru anda vurduğunu söylememiş asla, ama o her zaman doğru anda vurduğunu kabul etmek zorundaymış, çünkü bu konuda Roithamer'in hiçbir zaman bir itirazı olmamış. Benimle bayan Höller arasında bir şey kararlaştırılmamıştı ki, ama ben odanın tavanına, çatı odasının tabanına vurulmasının yemeğin hazır olduğu anlamına geldiğini hemen anlamıştım ve onun benim aşağıya odaya inmeme ve masaya onların yanma oturmamı beklediğini. Höller'in atölyesinde, bayan Höller'in vuruşundan sonra olasılıkla Höller'in çalıştırdığı freze makinesi hemen dururdu, bu Höller'in de işini bitirdiği ve atölyeden çıkıp odaya geleceği anlamına gelirdi. Ama benim algılamamın ve gözlemlerimin dışında da Roithamer bana bayan Höller'in ceviz sopayla tıklattığı zamana sevindiğini, bu tıkladmayı asla rahatsız edici bulmak zorunda kalmadığını, bunun onun için çıkışı olmayan inşa durumundan, kurgulamaktan, düşünme halinden vesaire kurtulma anlamı taşıdığını söyledi. Ben Höller'lerin şimdi bana karşı herhalde Roithamer'e davrandıkları gibi davrandıklarını düşündüm, Höller'lerin çatı odasına girdiğim andan beri ben onların Roithamer'e davranış mekanizmalarının içine alınmıştım, belki de şimdi, Roithamer'den sonra Höller'lerin çatı odasında kim kalsa, ki şimdi ben

Höller'lerin çatı odasında oturuyordum, ama başkaları da ben-
den sonra Höller'lerin çatı odasında oturacak olsaydı diye dü-
şündüm, Höller bunu yadsısa da, Roithamer'den sonra Höller'le-
rin çatı odasına yerleşecek olan herkes bu davranış mekanizma-
sının içinde olur, Roithamer Höller'lerin çatı odasında yaşarken
geçerli olan mekanizmanın ve bana öyle geliyordu ki Höller'ler
bana Roithamer'in yerine geçmiş olan kişi dışında bir başkası de-
ğilmişim gibi bakıyorlardı. Özellikle de masada Höller çocukla-
rının davranışından ben hemen onların tıpkı Roithamer'e dav-
randıkları gibi davranmak zorunda olduklarını sandıklarını
gördüm. Birdenbire karşımdaki kapının yanındaki duvarda,
üzerinde Roithamer'in adı yazılı olan bir ölüm ilanını gördüm,
bütün bu odayı gözlerimle geçerek, ki oda büyüktü, Roithamer
adını okuyabildim. Bu odadaki ve bu evdeki her şey, diye düşün-
düm, Roithamer'in intiharının etkisi altında, ki bu da doğal ola-
rak herkes tarafından *duygu karmaşası* olarak algılandı, Höller ta-
rafından da, ve Höller'lerin evindeki her şey ve de herkes
Roithamer'in ölümünün ardından bu kadar zaman geçmesine
karşın Roithamer aralarındaymış gibi davranıyordu. Kapının so-
lunda, karşıdaki duvara bayan Höller, Roithamer'in ölüm ilanını
iliştirmişti, kapının sağına da Roithamer'in kız kardeşinin ölüm
ilanını. Bu iki insanın ölümü, diye düşündüm şimdi olasılıkla
bütün vadideki ve Höller'lerin evindeki havayı belirleyecek, bu
iki insanın, her biri kendi tarzında, biri burada ve de kendi ür-
pertici ölümüne kadar, öbürü kız kardeş olarak severek Höller
evine geldiği ve özellikle de Höller çocuklarıyla iyi bir ilişkide
olduğu için çok etkilenecek. Başlangıçta Höller'in Roithamer'in
okul arkadaşı olması onu Höller'e çektiyse de, daha sonra
Höller'in Aurach'ın en dar olduğu yerde ev yapma fikri ve bu in-
şaat fikriyle ilgili her şeyin Roithamer için birden anlaşılır ve bil-
dik olan Höller'in tüm tarzı, yani onun içsel ve dışsal sadeliği
Roithamer'i hep kendine çekiyordu, özellikle de Höller evinin inşaa-
sı, Roithamer'i o derece ilgilendirmişti ki, o çoğu zaman bütün
bir gün ve haftalar boyunca Höller'in evinin inşaatına katılıyor-
du, İngiltere'den tatile geldiğinde Altensam'da kalmıyor, Höl-
ler'in inşaatında çalışarak geçiriyordu zamanı, Roithamer'in kız
kardeşi için de Höller çocukları aynı şeydi, bu çocuklar sık sık

Höller'leri ziyaret etmesini sağlıyordu, Noel ve Paskalyada Roithamer'in kız kardeşi Höller çocuklarına her zaman bu çocuklar için düşünülmüş armağanlar getiriyordu, ara sıra Höller çocuklarını tamamen yeniden giydiriyor ve onlarla göllere ya da kente gezintiler yapıyordu. Aurach'ın en dar olduğu yerdeki Höller evi, amaca en uygun yer olduğu için Aurach'm en dar olduğu yere uyan bu ev son yıllarda bu iki insanın her zaman amaçladığı yer olmuştu, şimdi ikisinin resmi karşımdaki duvardaki ölüm ilanındaydı, diye düşündüm, ikisinin ölümünün bu kadar çabuk ve hiç beklenmedik zamanda oluşuyla Aurach vadisindeki her şey o derece hüzünlü bir havaya bürünmüştü ki, bu hava kuşkusuz ikisinin ölümünün ardından burada epeydir egemendi. Bildiğim gibi Höller'lerin Roithamer kardeşlerle, bayan Höller'in de aynı biçimde şimdi ölmüş olanlarla her zaman sevgi dolu bir ilişkisi vardı, çünkü onlar erkek kardeşlerinden farklıydılar, onlar hiçbir zaman temelde doğuştan gelen biçimde Altensam'ın altındaki vadide ve köylerde yaşayan basit insanlara tepeden bakmamışlardı, burada dile getirildiği üzere, tersine çocukluklarından beri kendi insanlarından çok onlara bağlı hissetmişlerdi kendilerini, Höller'ler Roithamer kardeşlere kendi erkek kardeşlerinden, kendi anne babalarından çok daha yakındı ve onlar bu gerçeği asla bir bilmeceye dönüştürmemişlerdi. Bütün boş zamanlarını, denildiği gibi, Altensam'dan uzaklaşmaya ve aşağıya vadiye gitmeye, hep aşağıya gitmeye harcamışlardı, bu onların her zaman isteği olmuştu ve Höller'ler de en istenilen amaç olmuştu. Her ikisi için de daha erken zamanlardan itibaren, henüz onlar çocukken, Höller'ler, önce *eski* Höller evi, sonra da *yeni yapılan* Höller evi her zaman yaşam dolu olmuştu, Roithamer kardeşler her zaman Aurach vadisinde, oranın doğasından kaynaklanan çoğu zaman yorucu ve kısır olan ve aynı oranda da hüzünlü kılan griye çalan yaşamı, Höller yaşamını her zaman dayanılır kılmışlardı. Roithamer ve kız kardeşi sırf orada oluşlarıyla ve temelde eğlendirici kişiler olduklarından, Höller'leri çoğu zaman onların düzenli olarak ortaya çıkan umutsuzluklarından kurtarıyorlardı, tıpkı genç insanların her zaman yaptıkları gibi. Onların Roithamer kardeşlere şükran duyacakları çok şey vardı, tersine, Roithamer kardeşlerin Höller'lere şükran duyacakları çok şey ol-

duğu gibi. Hepimiz yemek yemeyi bitirdiğimiz sırada ben birden, bu felaket, kız kardeşin ve onun erkek kardeşinin ölümü olmalıydı dedim, ama aynı anda her şeyin bu felakete sürüklediğini ve bunun gelmek zorunda olduğunu düşündüm. Benim, Roithamer'in koni inşa etme fikrine büyük olasılıkla Höller'in Aurach'ın en dar yerinde ev yapmış olmasının yol açtıklarıyla ilgili söylediklerimi ne olumlayan ne de olumsuzlayan bir yanıt alamadığım için, tekrar bir şey söylemeye çekinmiştim, öte yandan benim için sürekli susmak ve sadece Höller odasını burada Höller'lerin masa başında oturarak gözlemlemek olanaksızdı, ayrıca, onların benden bir şey söylememi beklediklerine inanıyordum, konuşmayla ilgili bir şeyler, ama karşımdaki ölüm ilanlarına bakarken, yeniden bir şeyler söylemek istememiştim, bu kadar uzun bir süre geçtikten sonra Höller'in ya da Höller'in karısının, ki o bana karşı çok dikkatliydi, buna şaşırıyordum, daha önceki sözlerime karşılık bir şey söylemesi mümkündü, çocuklar ki, herhalde başka zamanlar asla bu kadar sessiz değildiler, tanıyordum onları, hiç de suskun değildiler, şimdi bir tek kelime bile etmiyorlardı, yeme içmeleri çoktan bitmişti ve şimdi dirseklerini masaya dayamış, bekleyerek oturuyorlardı, sanki babalarının onların kalkmalarını, zıplamalarını, odanın dışına çıkabilmeleri için bir işaret vermesini bekler gibiydiler. Dışarısı şimdi tamamen karanlık olmuştu, birdenbire Aurach'ın gümbürtüsünü yeniden duydum, sadece yorgunluktan olamazdı bu, Höller hiçbir şey söylemediği için de değildi, böylece ben ikinci kez bir şeyler söylemeye giriştim. Şimdi Altensam, dostumuz Roithamer'in kız kardeşinin ölümünden ve kendi ölümünden sonra çok sessiz kalmıştır dedim, bir yığın kapatılmış kepenkler dedim, iyi kilitlenmiş kapılar, her şey bir ölü evi izlenimi yaratıyor, bütün vadi Roithamer kardeşlerin ölümünün etkisiyle daha da karanlıklaştı, nereye bakarsak bakalım, her yerde bu suskunluk, herkesin bu bekleyen ve konuşmayan tavrı, bu mutlaka her iki Roithamer ölümüne bağlı olmalı, öngörülüyordu, hem de belli bir andan sonra diyorum, ve işte o zaman hepsi birden daha öncesine göre dikkat kesiliyor, Roithamer'in kız kardeşi, o olağanüstü varlık diyorum, koni gerçeği karşısında, erkek kardeşinin ona koniyi inşa etmesi ve de *sırf onun için ve Kobernausserwald'ın*

ortasında, bunu gerçekleştirmesine dayanamadı, koninin bitmesinden sonra ve koninin kız kardeşine teslim edilmesinden sonra Roithamer'di Londra'ya dönen, inandığı gibi, inanması gerektiği gibi, koninin bitirilmesinin en büyük, evet açıkça en büyük mutluluk olacağını düşünürken, bunun gerçekten ölüm anlamına geldiğini görmüştü, çünkü hiç kuşku yok ki Roithamer'in kız kardeşi koninin gerçekleşmesi ve tamamlanması yüzünden mahvolmuştu, koninin bittiği andan itibaren, ona teslim edildiği andan itibaren dedim tekrarlayarak Höller'e, o güne kadar olduğundan daha değişti, koninin teslim edildiği anda ortaya çıkan öldürücü hastalığa yakalandı, bugüne kadar kimse nasıl ölümcül bir hastalık olduğunu bilmiyor bunun, Roithamer'in kız kardeşi gibi insanlar birden, yaşamlarındaki belirli bir zamanda ve de böylesi ölümcül bir hastalık için uygun bir zamanda değişime uğruyor ve insan onların yavaşça *gittikçe daha derinden hastalandıklarını* görüyor, onların hastalıklı bir tuhaflığa büründüklerini, onların nasıl ardı ardına kendi tarzlarına uygun olarak bu hastalıkla ve bu hastalık içinde yokoluşlarını, çünkü gerçekte, dedim Höller'lere, Roithamer'in kız kardeşi hiçbir zaman erkek kardeşinin onun için bir koni inşa edeceğine, bunu gerçekleştireceğine inanmadı, o bu fikre her zaman çılgın ve gerçekleştirilemez bir fikir olarak baktı, ama o aynı zamanda bütün insanlardan daha çok sevdiği erkek kardeşinin yeteneklerini ve inadını ve boşvermezliğini küçük gördü ve bu yüzden kendisinin, erkek kardeşine en yakın kişi olarak yanıldığını anladı. Roithamer, dedim Höller'lere, öyle bir insandı ki, bir kez aklına koyduğu, niyetlendiği bir fikirden ne bir kişi ne de dünyadaki herhangi bir şey yüzünden vazgeçerdi, öte yandan da hiç hayalci değildi, çünkü tepeden tırnağa bir bilim adamıydı, her yönüyle tutarlı ve dürüst olmakla beraber, bir *doğabilimciydi* ve bir İngiliz üniversitesinde ders verdiği gerçeğiyle tepeden tırnağa gerçekçiydi, dedim Höller'lere, bütün yaşamım boyunca daha gerçekçi bir kafa, kendi fikrini ve kendi isteğini yürürlüğe koyma konusunda bu kadar büyük bir duyarlılığa sahip başka bir insan ya da karakter tanımadım. Öte yandan Roithamer kız kardeşini öylesine derinden biliyordu ve onu yeniden derinlemesine anlamaktan asla vazgeçmedi ki, koniyi tamamlaması ve kız kardeşine takdim et-

mesi konusunun kız kardeşi üzerindeki etkisini öngörememiş olması düşünülemezdi. Onun gibi aynı ölçüde uzak görüşlü ve derinlikli bakabilen bir insanın koninin kusursuzlaştırılıp kız kardeşine takdim edilmesinin mutlaka onun ölümüyle sonuçlanacağını gözden kaçırmaması gerekirdi. Doğrusu şu ki, Roithamer'in kız kardeşi her zaman *koni düşüncesinin planlanmasına bile inanmayı tutarlı biçimde reddetti, gerçekleşmesi ve tamamlanmasından hiç söz etmemek adına*, tıpkı, Höller'lerin de bildiğı üzere, erkek kardeşi tekrar tekrar onu, dedikleri gibi, bir *alıştırma* olsun diye, koninin yerini ziyaret etmeye davet etmiş olmasına karşın, inşaat işleri sırasında da koninin yerini ziyaret etmeyi hep reddetmesi gibi, Roithamer yıl içinde birçok kez onunla birlikte koninin Kobernausserwald'ın ortasındaki yerini ziyaret etmek için girişimde bulunmuştu, ama hiçbir zaman kız kardeşini oraya götürme konusunda başarılı olamamıştı, dedim şimdi Höller'lere, çünkü kız kardeşi endişeleniyordu ve birçok yönden endişeleniyordu, sadece koniyle ilgili bir endişe değildi bu, aksine erkek kardeşi için duyduğu bir endişeydi ve gittikçe artan ve nerdeyse dayanılır olmaktan çıkan bir endişe bildiğim üzere, çünkü koninin inşası sürecinde erkek kardeşinde meydana gelen içsel ve dışsal değişim ona sürekli artan bir acı veriyordu, koninin inşasının erkek kardeşini hastalandıracağı ve en sonunda, koniyle ilgili ne varsa hepsinin bir sonucu olarak onu *öldürebileceğı* kuşkusunda yoğunlaşmıştı ve şimdi görüyorum ki, dedim Höller'lere, gerçekten de koni her iki kardeşi de mahvetti, önce kız kardeşi, kısa süre sonra da erkek kardeşi. Bütün bunları sürekli karşımdaki duvardaki iki ölüm ilanına bakarak söylemiştim ve Höller'lerin odasında, henüz toplanmamış masanın başında en dikkatli dinleyicilerim vardı. Belirli, önceden saptanamayan bir andan itibaren özellikle de genç insanlar, otuz beşine yaklaşanlar, bir fikre saplanıyor ve bu fikri o derece ileriye götürüyorlar ki, bu fikir gerçekleşinceye ve bu fikir kendilerini öldürünceye dek sürdürüyorlar. Şimdi görüyorum ki dedim, Roithamer'in yaşamı, bütün varoluşu koninin gerçekleştirilmesi dışında bir şeyi amaçlamamıştı, her insanın sonunda kendisini öldüren bir fikri vardır, öyle bir fikir ki onu çözer ve onu izler ve onu önünde sonunda hep en büyük gerilim içinde öldürür, yok eder. *Doğa*

bilimleri ya da doğa bilimleri olarak adlandırılan (Roithamer'in deyişi ile) dedim Höller'lere, onun için bu fikre sadece hazırlıktı, ondaki her şey bu fikre hazırlıktı, koniyi inşa etmek ve bunun da dışsal nedeni, yani koniyi inşa etmek ve gerçekleştirmenin, sonradan Höller'in inşa ettiği Höller evi olduğunu, bir yandan, böyle dedim, karşı duvardaki ölüm ilanlarına bakarken, hem de Aurach'ın en dar yerinde inşa edilmesi, öte yandan Kobernausserwald'ın orta yerine inşa edilmesi, burada her türlü aklın karşıtlığı ve her türlü kolaylığın karşıtlığı olarak sonunda Aurach'ın en dar olduğu yere öyle bir örnek yerleştirmek, orada ise başka araçlarla aynı oluşumu yapmak, ama aynı hareket noktası ile Kobernausserwald'ın ortasına bunu oturtmak. Bir insanın bir fikri vardır ve yaşamının bir anında, en kesin bir noktasında başka bir insana rastlar, ki kendi doğası ve aynı zamanda en kesin anda ona rastlayanın düşünce durumuna kendini kaptırarak fikrini gerçekleştirir, fikir gerçek olur, sonunda gerçekleştirmenin tamamlanması ortaya çıkar. Roithamer de kuşkusuz böyle bir fikrin adamıydı ve o Roithamer, aynı biçimde kuşkusuz yaşamının kesin bir anında Höller'e rastladı ve o onun fikrinin gerçekleşmesini ve tamamlanmasını sağladı dedim. Ve nihayet Roithamer'in konisi Höller evinin dikkat çeken özelliklerine sahipti, tersine de Höller'in evi Roithamer'in konisinin dikkat çekici özelliklerine sahipti. Olayın doğası her iki olayda da aynıydı. Ama Roithamer konisi yüzünden mahvolurken ve kız kardeşini de bu fikri ve bu fikrinin gerçekleşmesi yüzünden öldürdüğü halde, Höller hayattaydı, o sırf, insanlar ölen hakkında, fikri yüzünden ölen ve mahvolan Roithamer gibi, gerçekleştirdiği ve tamamladığı fikri yüzünden değil, Höller gerçekten yaşayan biri gibi fikrinin içinde, fikrinin gerçekleşmesi ve fikrinin tamamlanması ile, yani Aurach'ın en dar yerine yaptığı evle yaşamaya devam ediyor ve Höller'in daha uzun yıllar yaşayacağına da kuşku yok, çünkü Höller, Roithamer'in tersine, kendi fikirleri yüzünden vesaire öldürülüp mahvedilen cinsten biri değil, o, Höller, her insan gibi, sonunda bambaşka bir nedenden ötürü, fikrinden dolayı değil, mahvolacak. Ölüm ilanlarına bakarken, şimdi onların bana, hiçbir şey sormadıkları halde, tek kelime bile etmedikleri halde, hâlâ bir şey sormamalarına rağmen bu felake-

tin nasıl olup da ortaya çıktığını düşündüm, onlar benden, tıpkı her zaman, onlar için açıklanamaz bir konuya ya da bir olaya karışmış olduğuna inanılan bir insandan beklendiği gibi, bu felaketin derin ve en derin nedenlerini bilmemi bekliyorlardı, onlara bilmedikleri, *bilemedikleri* şeyi açıklamamı istiyorlardı, ben şimdi bildiklerimi söylerken, çünkü onlar, benim bir şeyler bildiğime, hiç değilse onlardan daha çok şey bildiğime inanıyorlardı, çünkü ben Roithamer'in en uzun zaman ve en yakınıydım bildikleri gibi, en çok onunla birlikte olardım ve en yoğun biçimde, bu durum dışardan bakıldığında çoğu zaman bir başka insanla kesin olarak özdeşleşmek olarak algılanırdı, şimdi benim ve de burada, Höller'lerin odasında masada oturarak, o anda onlar için açık olmayanları açıkladığımda, ki kendileri neyin onlar için açık olmadığının farkında değillerdi, benim Roithamer hakkında söylediğim onlar için çözülmez olan bilmeceleri çözmemi, çünkü herkesten çok buna hakkım olduğundan, şimdi benim varsayımların ve tahminlerin değeri ve değersizliği üzerine bir şeyler verebilmemin, doğru olduğunu düşünüyorlardı, bunu dile getirmeseler bile, çünkü inatla suskunluklarını sürdürmekteydiler, gittikçe beni daha keskin gözlemliyorlardı, inandıkları üzere, beni korumaya almakla kalmamış, kontrol altına da almışlardı, *Roithamer'in en kesin bilgiye sahip olan en yakın arkadaşı*, benden dostum hakkında, ki Höller'in de dostuydu, kendi bildiklerinden daha fazla bilgi edinmenin tam zamanıydı, ama tersine de ben *onlardan*, özellikle de Höller'in kendisinden Roithamer hakkında daha fazla şey öğrenmek istiyordum, sandığım üzere o Roithamer'in son ondört günü hakkında benden daha fazla şey biliyordu, nihayet Höller her an birlikte değilse de son günleri her zaman Roithamer'in yakınında geçirmişti, o, Höller, sonunda hatta *Roithamer'in en içli dışlı olduğu kişiydi* mutlaka, ben Höller'in Roithamer hakkında kesin şeyler bildiğini hissediyordum, benim bilmediklerimi ve biz herhalde böylece karşılıklı olarak ikimizden birinin Roithamer hakkında bir şey söylemesini bekliyorduk, bir diğerimizin bilmediği bir şeyi, Höller'in benim bilmediğim bir şeyi, bilemeyeceğim bir şeyi, ben Höller'in bilmediği ve bilemeyeceği bir şeyi, çünkü ben Roithamer'le nasıl sıkı bir dost idiysem, ona nasıl bağlı idiysem, Höller de Roitha-

mer'e bağılıydı, dostluğun yoğunluğu da herhalde aynıydı, ama birbirinden çok ayrı türde iki dostluk söz konusuydu, çünkü ben Höller değilim, tersine Höller de ben değil. Ama Höller ve ben Roithamer hakkında bilmediğimiz bir bilgi beklentisi içindeyken, zaman geçti ve kısa süre sonra bir saat uçup gitti ve bayan Höller bu arada kalktı ve boş tabaklarla mutfığa gitti, çocuklar arkasından gittiler, bulaşığın yıkınışı, çocukların ayak banyoları mutfak kapısından algılanıyordu, bu arada Höller ve ben masada oturmuş, karşılıklı susmaktaydık. Höller'in kendisinin Roithamer'i *ağaçsız alandaki bir ağaçta bulmuş* olduğu konusuna henüz girmek istemiyordum, konuşmayı oraya getirmenin zamanı değildi, ayrıca Höller bu tatsız ve gerçekten korkunç konuyu dile getirmeden önce benim buna başlamaya niyetim yoktu. Höller'in Roithamer'i ağaçsız alanda bulduğunu ve *kendi elleriyle onu ağaçtan ipi keserek aşağıya indirdiğini* çoktan biliyordum, hastanede kalırken beni ziyarete gelenlerden birinden, tarımcı Pfuster'den öğrenmiştim. Roithamer uzun süre ortalıkta görünmemişti, kız kardeşinin ölümünden sekiz gün sonra ne Altensam'daydı ne de Höller evindeydi, ama her iki taraf da, hem Altensam'dakiler hem de Höller onun tarzı olduğu üzere haber vermeden İngiltere'ye döndüğünü düşünmüşlerdi, ki ben de bütün bu zaman içinde Roithamer'i beklemiştim, hiç haber alamadan hem de, oysa biz her iki günde bir benim Cambridge'deki adresime haber yollamayı kararlaştırmıştık, bunun dışında da Höller Roithamer'in eşyalarının, yani o sırada giydiklerinin artık çatı odasında olmadığına dikkat etmiş olmalıydı, giysileri olmadan nereye gidebilirdi ki, o zaman Höller hemen Roithamer'in başına bir iş gelmiş olabileceğini düşünmüş olmalı, çünkü onun kimseye veda etmemiş olması en dikkat çekici şeydi, bir de eksik olan giysi, Höller mutlaka Roithamer'in nerede olabileceğini Altensam'da araştırmıştı, Altensam'dakiler de buna karşılık Höller'e Roithamer'in nerede olabileceğini sormuşlardı, ama kimse bir şey *yapmamıştı*, çünkü her iki taraf da, Aurach'taki Höller'ler ve yukarı Altensam'daki Roithamer'ler Roithamer'in çoktan İngiltere'de olduğuna inanmışlardı, ta ki Höller bir kez daha Altensam'a gidip Roithamer'in nerede olabileceğini onların bilip bilmediklerini soruncaya kadar, bu fırsatta o, Höller,

Roithamer'i Stockett'le Altensam arasındaki ağaçsız alanda bulmuştum. Höller kendisinin onu bulduğu hakkında bir şey söylemiyordu ve ben de bu konuda konuşmadım, zaten geç akşamüzeri oraya vardığımda da birçok kez *ağaçsız alan* sözünden kaçınmıştım, oysa *ağaçsız alan* sözünü, sözünü ettiğim olayı anlaşılır kılmak için birçok kez kullanmam gerekiyordu. Ama insanların kendini asmış birisini ilk gördüklerinde şok geçirdikleri bilinir ve hele böyle bir durumda doğal olarak korkunç bir şok geçirmeleri beklenir. Bir yandan Höller'den dostumuzun son günleri hakkında daha fazla şey öğrenme hakkını kendimde görüyordum, öte yandan Höller benden Roithamer hakkında daha fazla şey öğrenmek istiyordu, ikimiz de bütün bu zaman zarfında bir diğerinin bir şey ve doğal olarak da dostumuz Roithamer hakkında bir şey söylemesini beklerken bütün bu zaman zarfında bir şey söylememiştik. Aralıksız, Höller'in kafasından ne geçtiğini sorup duruyordum kendime, tersine Höller de bu zaman boyunca benim içimden ne geçtiğini soruyordu herhalde, ama bu mutlaka Roithamer'le ilgili bir şeydi, başka ne olabilirdi ki. Onun burada akşamları ve Höller'den bildiğime göre çoğu zaman tüm geceleri de geçirdiğine göre, bu odada, bu Höller tarafından tam da eski Aurachtal odaları gibi inşa edilen odada, odanın tabanı için eski kurumuş karaçam rabitaları kullanmıştı, bu yüzden odanın tabanına bakmak hep bir zevk olmuştu ve Roithamer'in burada çoğu zaman sabaha kadar yalnız oluşu, sırf gümbürdeyen Aurach'ın gümbürtüsünün kendisini etkilemesini bekleme-si, *bilimsel çalışmaya* eğilmeyi ertelemesi ki bu odanın atmosferi de tıpkı Höller'in çatı odasının atmosferi gibi onun fikirleri ve bilimsel çalışması için son derece elverişliydi, Höller odasında da notlar alabiliyordu, belki nottan daha fazlasını yazıyordu, yani bu aşağıda da, Höller'in odasında da, kendi düşüncesinin amacı için uygun olan Höller'in çatı odasında ayrı olarak yalnız yeme içme için indiği bu odada da bilimsel olan zihinsel çalışmasına yoğunlaşıyordu, çünkü yukarıda Höller'lerin çatı odasında zihinsel çalışmasında her gün tamamen yorulup, yeter dediğinde, burada onunla birlikte yemek yiyen ve içen Höller'lerle dinlenebiliyordu ve çocuklar da her zaman onun için kafa dağıtmanın en iyi yolu olmuştu, onun Höller'in çocuklarıyla çok iyi anlaştığı

bilinir, Höller'in çocuklarıyla anlaşmak için her türlü olanağı vardı, başkalarının tersine, yani zihinsel bir uğraşları olanların tersine, ki onlar bu konuda hiçbir şey yapamazlardı, Roithamer ise tersine çocukları çok iyi anlayan bir insandı, bu da karakterine uygun düşüyordu, o kendini saatlerce Höller'in odasında Höller çocuklarına adayabiliyordu, onlarla oynuyor, onlara kendi uydurduğu masalları anlatabiliyor, ki bu masallar anlatırken aklına geliyordu ve bu yüzden de son derece özgün oldukları izlenimi bırakıyordu çocuklar üzerinde, çocuklar yıkanmak ve yatağa gitmek için mutfığa gittiklerinde, her zaman buna karşı çıkıyorlardı bütün çocuklar gibi aynı biçimde yalvararak, ama bunun Höller'lerin eğitim mekanizması içinde bir faydası olmuyordu onlara, o Höller'le masada yalnız kalıp oturuyordu veya bir konuşma başlıyor ya da başlamıyordu, eğer başlarsa çoğu zaman son derece basit denebilecek ya da felsefi bir konuşma kendiliğinden oluştuğunda, odada yalnız kalanlar için, Höller ve Roithamer tarafından yürütülüyordu. Roithamer bu gibi sohbetleri çoğu zaman anlatmıştı. Bütün bu sohbetler *her zaman içimizden geldiği doğallıktaydı*, diye yazmış Roithamer, ve Höller'e uygundu. Roithamer çoğu zaman İngiltere'den ve çalışmalarından ve Altensam hakkında bildiklerinden söz ederdi ve son zamanlarda da koniyle uğraşından, Höller kuş dolduruculuğu işinden, ne de olsa o yüzlerce kilometrelik çevrede bu işi yapan tek kişiydi, ve köylerde dikkat çeken her şeyden, doğal olarak ev yapımından söz ederdi. O, Roithamer, bildiğim üzere ona, Höller'e, sürekli neden Aurach'ın en dar yerinde sorusunu yöneltirdi, ve o, Höller, bildiğim üzere Roithamer'e neden Kobernausserwald'ın ortasında sorusunu. Bu sorular *hiçbir zaman cevaplanmadı*. Höller'in sanırım Kobernausserwald'ın ortası konusunda kendi tahmini, buna karşılık Roithamer'in Aurach'm en dar noktası hakkında kendi tahmini, benim de kendi tahminim vardı. Ama Höller'in ev inşaatının, Höller'e göre, Roithamer'in koninin inşasıyla ilgisi yoktu, Aurach'ın en dar yerinde böyle bir ev inşa etmek kolaydı, oysa Kobernausserwald'ın ortasında böyle bir koni inşa etmek en zor şeydi, Aurach'm en dar yerinde bir ev yapmak için onunki (Höller'inki) gibi basit bir kafa yeterliydi, ama koni inşası için Roithamer'in kafası gibi bilimsel bir kafa ge-

rekirdi. O, Höller, koniyi bittikten sonra yalnız bir kez görmüş, o benim ve Roithamer'in dediği gibi *tamamlanması* demiyordu, o, Höller hep *bitmesi* diyordu. İnşaat sırasında sık sık Roithamer'le Kobernausserwald'a gitmiş, Roithamer'le birlikte koninin inşasının ilerleyişini görmeye, aynı zamanda da onay vermeye, çünkü Roithamer Höller'de doğal olarak kendi inşaat işi yüzünden bir uzman görüyormuş, tek inşaat uzmanı olarak, aslında Roithamer Höller dışında kimseyi kendi inşaat projesinin gerçekleşmesi için uzman olarak görmemiş, bu işe karıştırmamıştı, inşaat uzmanı denilenlerin hepsi şarlatandan başka bir şey değillermiş, hepsi de asla bir şey beceremezlermiş ve çaresiz müteahhitlerin sapık sömürücüleriymiş. Ve o inşaatçıların hepsini yeryüzünü kirleten ve mahveden kişiler olarak görüyordu. Mimar denilen kişiler (ki söylediğim gibi bu sözcükten nefret ediyordu!) ve tüm kalfalar ve inşaatçılar bugün yeryüzünü mahveden ve yok edenlermiş, yaptıkları her yeni inşaatla inşaat cinayeti işleyerek insanlığa karşı yeni bir suç işlemekteymişler, bir keresinde heyecanla: *inşaatçılar tarafından inşa edilen her bina bir suçtur!* diye bağırılmıştı. Ve tüm bu suçlar dikkat çekmeden yapılır, evet bu inşaatçılar suçlu olarak nerdeyse buna itilir ve davet edilir, özellikle de devlet ve onun kurumları tarafından, yeryüzünün üzerini sapık düşüncesizlikleriyle kaplamaya ve hem de öyle bir biçimde ve hızla kendi inşaat iğrençlikleriyle kaplamaya yönelirler, öyle ki kısa sürede yeryüzü bu inşaat cinayetleri altında boğulacak. *Bütün dünya en korkunç ve en zevksiz biçimde ve canice bu binalarla tıka basa doldurulduğunda çok geç olacak, o zaman yeryüzü ölecek. Biz yeryüzünün mimarlar tarafından tahrip edilmesi karşısında çaresiziz!*, diye bağırılmıştı bir seferinde. Ben, bayan Höller odadan çıkıp çocuklarla birlikte mutfağa gittiğinde Höller'le yalnız kalmayı varsaydımsa da o sıradaki sessizlik yüzünden daha da tedirgin olmuştum, artık Höller'lerin odasını tetkik etmek tek başına yetersiz olmuştu Höller'lerin odasında kalmam için, ama yukarıya Höller'lerin çatı odasına gitmek için yemekten sonraki bu erken saatte, saat beş buçuktan geç değildi, niyetim yoktu, tabii yukarıya çatı odasına gidebilirdim, kimse bundan beni alıkoymazdı, ama bu ilk akşamda değil. Höller'le benim aramdaki suskunluk herhalde, Höller'in benim ona Roithamer'i ağaçsız alanda bul-

ması ve ipi keserek onu ağaçtan indirmesini sormam gerçeğine dayanıyordu, herhalde onun kafasından bu gerçeğin dışında bir şey geçmiyordu, çünkü Höller haftalardır aklında bu gerçekle dolanıp duruyordu çevrede, çoğu zamansa atölyeye çekilip işiyle uğraşarak ya da evin arkasındaki işlerle, tıpkı bizim Aurach vadisindeki evlerin arkasında her zaman tanık olduğumuz gibi, odun kesmek, odun kırmak, odun istif etmek vesaire gibi işlerle, belki de bu gerçeğe bir şey yapmamaktan daha kolay katlanıyordu böylece, kuşkusuz onu buna bu gerçek sürekli zorluyordu, ama o Roithamer'in intiharı ve Höller'in onu ağaçsız alanda bulması gerçeğine karşı tembellikle değil çalışmayla, sürekli bir şeyler yaparak daha kolay karşı koyabiliyordu, tıpkı herkesin bir kez ortaya çıkan korkunçluk karşısında daha kolay dayanabilmesi gibi, hiç değilse görünüşte iş yaparak bundan uzaklaşması gibi kendini ne iş olursa olsun ona adayışı gibi, Höller'in Höller evinde başka kimsenin olmadığı kadar çok olanağı vardı ki, zaten bu tüyler ürpertici ve doğrusu onu derinden sarsan olay yüzünden her gün erkenden kalkıyordu, çoğunlukla da saat sabahın dördünde, çünkü gece de kendini bu olaydan sıyıramıyordu, bu aralıksız yinelenen olayla geçen uykusuz geceler onu zayıf düşürmüştü, açıkça görülüyordu bu, Höller ben geldiğim sırada hiçbir geceyi yatağında rahat geçiremediğini söylemişti, bir ânı bile, birlikte yattıkları odada oradan oraya gittiğini, bu oradan oraya gitmeler yüzünden çocukların da uyuyamadığını, gecenin yarısını pencerenin yanında gümbürdeyen Aurach'a bakarak geçirdiğini ve herhalde, demişti bayan Höller, korkunç düşüncelerle, Höller gibi bir adam demişti bayan Höller, karısı, ancak sonsuz bir enerji ile böylesi bir olayın üstesinden gelebilir, olaydan sonraki zamana dayanabilmek ancak böyle bir tonla olabilirmiş, çünkü ben onun kocasını başka kimsenin anlamadığı gibi anlamışım. Ama yalnızken ve çalışmıyorken onun ve çocukların yanında da umutsuz olduğu izlenimi uyandırıyormuş o, haklı olarak, dedi, benim ziyaretimin kocasına bir etki yapacağını, onun yavaş yavaş Roithamer'in intiharının şokundan kurtulacağını umut ediyormuş, özellikle de kocasının Roithamer'i ağaçsız alanda bulup ağaçtan indirmek zorunda kalışı gerçeğinden kendini kurtaracağını ve benim orada bulunuşumun onun kararan ru-

huna *iyileştirici* etki yapacağına inanıyormuş. Onun şimdi masada benimle birlikte oturup masanın yüzeyine bakarken bende kırılmış bir insan izlenimi bıraktığını mı söylemeliyim? Benim görevim şimdi onunla konuşmak, ne olursa olsun bir konuşma başlatmak mı diye düşündüm, ama bu konuşma onu Roithamer'in intiharından ve Roithamer'in intiharıyla ilgili her şeyden uzaklaştırmalı. Ama ben birden şunları söyledim: bizim, Höller, Roithamer ve benim okul yolumuz aynıydı, Roithamer Altensam'dan aşağıya iner, önce Höller'i alır, sonra beni, üçümüz Stocket'teki ilkokula giderdik, kışları bizim deri okul çantalarımıza odun kömürü bağlanırdı, öğrencilerin hepsi okula odun getirirdi, durumu iyi olanlar, annesi babası zengin olanlar tıpkı Altensamlı Roithamer gibi sert odun parçaları, daha yoksul olanlar yumuşak odun parçaları getirirdi, öğrencilerin getirdikleri bu odun parçaları ile eski çini sobalar ısıtılırdı, dedim. Masanın üzerine bakıyordum, sırasıyla bir masanın üzerine, bir karşımdaki kapıya, oradaki iki ölüm ilanına, sonra gene Höller'e, ve ben söylediklerimi sürdürmeye kesin kararlıydim, oysa o anda bu anlatımı kesmem gerektiğini hissediyor ve biliyordum, sürdürmemeliydim, ama başka türlü davranamadım, çünkü o anda başladığımı gibi aralıksız sürdürmek bana son derece anlamlı görünmüştü, *zaten* söylediklerimin Höller'i birdenbire etkilediğini, sanki onun benim anlatımımın, öykümün, çocukluk raporumla nereye varacağımı biliyor gibiydi, bu yüzden benim konuşmamın son bulması düşünülemezdi, böylece bir yandan büsbütün sakinlikle, aynı zamanda da büyük bir içsel coşkuyla, *üçümüz okula birlikte yürürken bizimle ilgili en belirgin şey suskunluğumuzdu*, dedim ve gene odun parçalarından söz ettim, kışları hep yanımızda götürdüğümüz, bu odun parçalarıyla ısıtılsın diye, öğrencilerin okula yanlarında getirdikleri bu odun parçalarıyla olan anı bana büyük önem taşıyor gibi görünüyordu söylemek istediklerim için ve ben birkaç kez Höller'in bunu anımsayıp anımsamadığını sordum, kışları okula her birimizin odun parçaları götürmek zorunda oluşumuzu ve bu odun parçalarının eski okulun eski çini sobalarında yakıldığını, zenginler diye yineledim *sert* odun parçaları, daha fakirler ve yoksullar *yumuşak* getirirdi ve acaba o benim tıpkı onun gibi her zaman bir tek yu-

muşak odun parçası getirdiğimi biliyor muydu, çünkü buna mecburduk, oysa Roithamer anımsadığım üzere, bir tek değil, *iki* sert odun parçası getirmek zorundaydı. Bu kuralın nerden geldiğini artık bilmiyorum, herhalde okul müdürlüğü tarafından konuldu, ama bu kural kentteki okul yüksek makamından gelmiş de olabilir, bu da her durumda tamamen belirsiz bir bilgiye dayanıyordu. Sen ve ben her birimiz birer yumuşak odun parçası dedim, Roithamer *iki* sert odun parçası. Ve okul yolumuzu anlatmayı sürdürdüm, okul yoluna birlikte gidişimiz doğal olarak üçümüzün dost olmamızı sağlamıştı dedim, ömür boyu bir dostluk oldu bu, çoğu zaman uzun süreli olarak birbirimizden ayrı yaşadıysak da, dostluğumuz bundan hiç etkilenmedi, kendi tarihimize ilgili yaşadığımız sarsıntılar yüzünden de bozulmadı, örneğin savaş sırasında, tersine, bizim üçümüzün arkadaşlığı yıldan yıla derinleşti, gerçekten bunu da dile getirdim, çünkü birden her şeyi anlatma zorunluluğu hissine kapıldım uzun süren ve sonunda ıstırap veren suskunluktan sonra, dostluğumuzun en güzel şey olduğunu söyledim. Ayrıca bizimki gibi üçlü dostlukların ölümden sonra bile sürdüğü yorumunu yapmaya heveslendim. Bu cümle ağzımdan tam çıkmıştı ki, beni utandır-
dı ve Höller bu cümleyi belki bütünüyle doğal bir düşünceden yola çıkarak söylemiş oluşumun beni derinden utandırdığını gördü ve ben de bu utancı mümkün olduğunca çabuk atlatabilmek için hızla bir sürü şey söylemeyi denedim, amacım varmak istediğim yere varmaktı ve birden bir şey söylemiş olmak daha önce Höller’le aramdaki uzun suskunluğu telafi etmek adına bir fırsat doğurduğu için iyi oldu. Sanki bayan Höller’in ve çocukların da bulunduğu sırada masadaki bu dinmek bilmeyen suskunluk şimdi benim daha büyük bir hararetle ve aynı zamanda açıklıkla söyleyebildiğim şey için gerekliymiş gibiydi. Artık kendimi tutmam gerekmiyordu. Aslında kafamdan geçeni söyledim, herhalde hem Höller için ve belki de Roithamer için de kafamda kalan en güzel anıyı sürüncemede bırakarak bu anının birlikte gittiğimiz okul yolu olduğunu, bu okul yolunda en içten yaşantılarımızın oluştuğunu söyledim, kayalardan ve ormandan, Aurach kıyısından, kömür madeni işçilerinin evlerinin yanından geçip Stocket’i geçerek, yani köyün içinden, her türlü şeyi gözlemledi-

ğimiz, *yaşamımızı belirleyen şeyleri*, çok anlamlı olanları, daha o zamandan geleceğimizi şekillendiren ve doğrusu hep kalıcı *olan*, çünkü gerçekten de her şey, bizim bugün algıladığımız ve gözlemlediğimiz ve bize ulaşan her şeyin bu okul yolunda algılamalarımızdan ve gözlemlerimizden etkilendiğini düşünecek olursak, her şey değilse de, gerçekten de Höller'e bu algılamaların ve gözlemlerin okul yolunda olduğu savında bulundum, bizim için okula giden yol sadece bir okul yolu değildi, dedim, çünkü, bir yerden başlamak gerekirse, biz okul yolunda korkuyorduk, çünkü okula giden yol son derece tehlikeli bir yoldu, tehlikeliydi, çünkü sadece kayalıklardan ve sık ormandan geçiliyordu, ve sonra boylu boyunca tehlikeli olan Aurach kıyısından, ve biz de çoğu zaman okula giden yolda korkuyorduk, ben *okula gittiğimiz yolu kendi yaşam yolum* olarak niteliyordum, çünkü okula gittiğimiz yol, başından sonuna dek, bütün nitelikleri, olayları, olanakları ve olanaksızlıklarıyla benim yaşam yolum ve herhalde Höller'in yaşam yoluyla da karşılaştırılabilirdi, çünkü bizim yaşam yolumuz her zaman tehlikeliydi ve biz orada hep korkmak zorundaydık, bütün nitelikleri, olayları, olanakları ve olanaksızlıklarıyla her gün bu kayalardan ve ormandan geçen yoldan gitmek zorunda olduğumuz yol dedim, çocukluk benim için hep bu okul yoluyla ilişkili oldu ve çocukluğumdaki hiçbir şey bu okul yolu olmaksızın düşünülemez, ki biz orada her türlü alışkanlığı edindik, dedim, sonradan süregelen, sonradan ortaya çıkan bütün alışkanlıklarımız bu okul yolunda ortaya çıktı, bugün bizde çoğunlukla var olan korku daha o zaman okul yolunda vardı, korkuyla son derece ilişkili olan bu düşünceler, bugün de hep, başka türlü olsa da ortaya çıkan, ama hep okul yolunda bizde olan korkuyla ilişkili olan, ama hep okul yolunda bizde var olan bu sürekli düşünceler onunla ilişkili, okul yolu bize, tıpkı yaşam yolunun olduğu gibi, doğrudan doğruya hep *keder yolu* oldu, ama aynı zamanda da *mümkün olan her türlü keşfin ve en büyük mutluluğun* yoluydu, bunun tanımlanması zor dedim, acaba Höller de bu derece kuvvetle okul yolunu anımsamakta mıydı, binlerce ve yüzbinlerce duygu ve algılama ayrıntısını, duyguları, duyguların duygularını, okul yolunda edindiğimiz o ilk düşünme deneylerini, çünkü bizim bugünkü düşüncemiz önce

okul yolunda düşünceye dönüşmüştü, daha önce düşüncemiz bu derece özenli değildi, şimdi ise yetişkinler aklının mekanizması oldu, ben okul yolundaki binlerce ve yüzbinlerce hava durumunu, hava değişimlerini anımsamaktayım, onları hissediyorum, okul yolunda birden nasıl ortaya çıktıklarını ve bizim içimizi bir andan ötekine nasıl değiştirdiklerini, ormandaki renklerin sürekli nasıl değiştiğini ve ormandan vadiye devinen Aurach'ı, okul yolumuzdaki her şey renklerin ve hava durumunun değişimiydi ve de bizim ruhsal durumumuzun, yazları o boğucu atmosfer bizi okul yolumuzda hastalıklı bir duruma sokuyordu, sonradan okulda bizi en korkunç biçimde etkiliyordu ya da tüm okul yolunda boğuştuğumuz kış soğuğu ve bizim bu soğukla boğuşmamızla katettiğimiz yolu geride bırakışımızı, iyice örtünerek ve korku içinde derin ve en derin karın içinden *bata çıka*, karın çok derin olmadığı Aurach'ın en dar olduğu yerden *koşarak*, buz kütlelerinin birinden öbürüne atlayarak gidişimizi ve okul yolundaki yorgunluğumuz yüzünden okulda algımızı kaybedişimizi ve artık dersi izlemenin bizim için olanaksız olduğunu. Acaba Höller her zaman siyah, boynuna kadar kapalı elbise giyen dikkatle dinlediğimiz ve sevdiğimiz genç kadın öğretmeni anımsıyor muydu, çünkü o bizi hep gözetiyordu, her zaman bizi ve bizim koşullarımızı ve durumlarımızı gözetiyordu, oysa kural insanların ve özellikle de öğretmenlerin asla gözetmemeleriydi, daha sonra başka hiçbir öğretmen beni gözetmedi dedim, ama bu kadın öğretmen bizim içimizdeki ve bizdeki her şeyi gözett, bu gözetmeye yaşamımda bir daha rastlamadım ve yaşamın ya da özellikle de varoluşun ve tüm varoluşların eline düştükleri gözetmemelik içinde asla unutmadım. Okul yolu sonradan yaşamımızın sürdüğü gibi sürdü dedim, tüm karanlıkları, açıklıkları, tüm alışkanlıkları ve önceden tahmin edilemeyen rastlantıları ile, tıpkı okul yolunda olduğu gibi bizim yaşam yolumuz da hep en çok da birdenbire değişen hava koşulları ile belirlendi ve tıpkı bizim okul yolumuz gibi yaşam yolumuz da hep korkmak zorunda kaldığımız kabaran bir nehir boyunca ilerledi, çünkü biz okul yolumuzda kabaran Aurach'a düşmekten iyice korkarken, yaşam yolumuzda da sürekli büyük bir korkuyla yanında yaşadığımız bu nehre düşmenin büyük korkusu içinde ya-

şadık. Ama biz dedim Höller'e, okul yolunda hep uygun kıyafetler içinde giyinirken yaşam yolunda her zaman uygun kıyafetler içinde giyinik değildik ve Roithamer'in üçümüze göre en uzun, Höller'in ikinci uzun ve benimse okul yolumun en kısa olanı olduğunu söyledim, Roithamer önce Altensam'dan tek başına kalyalık duvarlardan aşağıya doğru Höller'e gelmek zorundaydı, siz ikiniz dedim, Roithamer ve sen sonra bana Stocket'e geldiniz ve sonra biz üçümüz Stocket'ten okula giderdik. Böylece Roithamer seninle buluşana kadar birçok şey yaşamış olurdu dedim Höller'e, siz ikiniz beni alıncaya kadar da birçok şey yaşamış olurdunuz, tam olarak okul yolunun en uzununu Roithamer katederdi, yedi kilometre, Höller'se beş kilometre ve ben üç kilometre, onlar dedim Höller'e orada yukardaki Altensam'da Roithamer'in hizmetine bir araç verebilirlerdi, ama Altensamlıların okul çağındaki çocuklarının hizmetine bir araç tahsis etmeleri hiçbir zaman âdetten olmamıştı, dedim Höller'e ve öbür üç Roithamer her zaman yatılı okullardaydı dedim, bizim Roithamer'imizse hiç yatılı olmadı, onların niyetleri bir tek Roithamer'i yatılı okula göndermemekti, ötekiler bütün çocuklukları ve gençlikleri boyunca kentlerde ve kentlerdeki yatılı okullardaydılar, Roithamer Stocket'teki köy okuluna gitti kendi isteği ile, biliyorum bunu *ve* babasının da isteği idi bu. Bu gerçek Roithamer'in yaşamı için en önemli olandı, dedim. Daha sonra dedim Höller'e, diğerleri kentlerden geri geldiler ve Altensam'da kaldılar, hâlâ da oradalar, ama Roithamer tam da onların geldikleri sırada uzaklaştı ve bu tam zamanında uzaklaşmak Roithamer'in gelişiminde önemli oldu, o liseye de burada, hem de Gmunden ilçesinde gitmişti, bir yatılı okula gitmemişti, bir yatılı okula zorla da gönderilmemişti, Roithamer'in okulla ilgili istekleri anne babası tarafından, ama özellikle de babası tarafından yerine getirilmişti, yani kardeşlerinin aksine yatılı olmaması, ki onların hepsi, kız kardeşi dahil başından beri yatılı okula zorlanmışlardı, aceleyle Altensam'dan gitmişlerdi dedim Höller'e, sonradan geri dönmek üzere, hem de tamamen başarısız olarak geri dönmek üzere, oysa Roithamer, bizim arkadaşımız, doğru zamanda, yani onların geri geldikleri zaman Altensam'dan ayrılmış ve hemen İngiltere'ye gitmişti, oraya her zaman hayranlık duymaktaydı ve ora-

da yavaş yavaş ve büyük bir güvence bizim için olduğu kişi oldu, şimdi Roithamer'i sınıflandırmıyordum, çünkü bu yüzde yüz bir sınıflandırma olmazdı, ama Roithamer için söylediklerim Roithamer'in kişiliğine karşı en büyük saygıyı dile getirmekteydi, bunun da karşılığını Höller'in ifadesinde görmüştüm. Roithamer İngiltere'de onda hayranlık duyduğumuz niteliklere sahip oldu, dedim ve bugün de dostça hayranlık duymaktayız, bir bilim adamı olarak, dedim ve kişiliği ile, son anda kafamdaki insan sözcüğünü daha az acı veren kişilik sözcüğü ile değiştirebilmiştim. Genç yaşlarında bu kadar çok insanın doğru bir zamanda kendilerini geliştirmek için İngiltere'ye gidişleri her zaman şaşırtıcı olmuştur ve İngiltere'ye giden herkes, bir şeyler başarmıştır, önemli kişilikler olmuşlardır, bu önemli kişilikler sözünü Höller'i inandırmak için bilerek seçmiştim, tıpkı Roithamer'in İngiltere'de gerçekten önemli bir kişilik oluşu gibi, *önemli kişilik diye anılanlar gibi*, çünkü her bir kişilik önemlidir dedim, ama dünyanın önemli kişilikten anladığı başka bir şey ve ben bu yüzden şimdi önemli kişilik diye anılan demekteyim. O doğru anda İngiltere'ye gittiği için ve doğru, ideal koşullarda dedim. Ve eğer koni inşa etme fikri ortaya çıkmamış olsaydı, bugün de İngiltere'de olacaktı, ama yaşamı sonradan oluştuğu biçimde oluşmak zorundaymış, koni düşüncesi yeni ve aynı zamanda mümkün olan en üst noktaya, doruk noktasına götürdü, dedim şimdi, koniyle uğraştığı altı yıl Roithamer için kuşkusuz doruk noktasıydı, dedim şimdi, her yanıyla doğal olarak koninin tamamlanması. Koninin tamamlandığı anda kendi yaşamına da son vermeliydi, varoluşu koninin tamamlanmasıyla sona ermişti, Roithamer bunu hissetmişti ve bu yüzden yaşamına son vermişti, koninin tamamlanmasıyla, iki yaşam da haklılığını yitirmişti, son bulmak zorundaydı, dedim Höller'e ve yeniden karşıdaki duvarda kapının solunda ve sağındaki ölüm ilanlarına baktım, Roithamer'in yaşamı ve kız kardeşinin yaşamı, ki bu yaşamı onunkiyle taviz vermeden özdeşleştirmişti. Şimdi diye düşündüm, belki de daha önce söylemek isteyip de söylemediklerimi söylemenin zamanı gelmiştir, çünkü o sırada bunun zamanı bana kışkırtıcı görünmüştü, yeniden okul yoluna dönerek Höller'in anımsama yeteneğinin ne derece kuvvetli olduğunu öğrenme deneyine gir-

dim, Höller'in anımsama yeteneğinin gerçekten güçlü ve benimki kadar kuvvetli olduğunu tahmin ediyordum, ama Höller tamamen başka bir insandı ve bu da iki insanda aynı olamazdı, bu koşul altında şimdi ortak okul yolumuzla ilgili ayrıntıları ona anımsatmaya başladım, karakteristik olan, önce dikkat çeken kaya çıkıntılarına, sonra daha az dikkat çeken, daha az karakteristik olan, okul yolundaki belli yerlerdeki kokulara, bitki kokularına, toprak kokularına, çünkü okul yolu en fazla da toprak kokularının ve taşların kokusunun ve bitki kokularının sürekli değişimiyle belirlenmekteydi, belirli kuş yuvaları, kuş sürüleri, kuş türleri, özellikle de Höller'in anımsama yeteneğini sınamak niyetindeydim, eşyaları, örneğin Aurach suyunda bir yığın insan tarafından oraya atılmış eski bisiklet parçalarını, kutuları, şişeleri, değirmen tekerlerini ki hepsi benim anılarımda olduğu gibi durmaktaydı, sıkça ve daha sıklıkla okul yolunda edindiğim bu anıları ona sordum, Roithamer'in söylediklerini de, okul yolunda karşılaştığımız durumları, Aurach'ın en dar olduğu yerde örneğin, eskiden, bizim ilkokula gittiğimiz zamanlarda sıkça görülen çingenelerin gelip oraya yerleşmelerini, onlardan korktığımızı, çünkü bize çingenelerin çocukları kaçırdıkları öğretilmişti ve ne kadar çok olursa o kadar severek kaçırdıkları, havadaki değişimleri, otlardaki refleksleri ve özellikle de kıyı eğilimlerini, ağaç gövdelerindeki özellikleri, özellikle de bizim bu Aurach kıyısındaki okul yolumuzdaki hayvanların karakteristik davranış biçimlerini, bunları anımsıyor muydu, benim onunla ve Roithamer'le birlikte bir seferinde oniki donmuş geyiği ağaç kütüklerinin arasında bulduğumuzu ve bir yere yığdığımızı, okula giderken yarı yolda birdenbire babamın eviyle okul arasında okuldan kaytarmaya karar verişimizi, okula gitmek yerine aşağıdaki yıkık değirmene gidişimizi, orada olan, bugünse yerinde bir bombanın açtığı çukura benzeyen, içinde ağaçların çıktığı bir toprak çukuru olduğunu, okul yolundaki ayrıntıları anımsıyor muydu, savaşla ilgili olanları ve o zamanlarda hissettiğimiz sürekli korkuyu ve ben Höller'in her şeyi, hemen hemen her şeyi anımsadığını saptadım, şimdi benim anımsadıklarımın hepsini. Sürekli okul yoluna geri dönmekteyim dedim Höller'e ve sonra: bir kış gününde okula geldik dedim, öğretmenin gece

bizim sınıfımızda kendini astığını saptadık. Çünkü öğretmen bir sınıf arkadaşımız tarafından, ki ikimiz de adını biliyoruz, aşağıda Aurach kıyısında kaya çıkıntısının orada kendisine tecavüz etmekle suçlanmıştı. Bugüne kadar kanıtlanamayan bu suçlama dedim, adını unuttuğum öğretmenin intiharına yol açmıştı, Höller de adını unutmuştu. Bizim, her zaman olduğu gibi önce sınıf kapısını açtığımızı ve beraberimizde getirdiğimiz odunları çini sobanın yanına yakmak için bıraktığımızı, aslında bu işi yapması gereken hademenin gelmesini beklemediğimizi, hemen kendimizin yaktığını, bunun hiç de zor olmadığını, çünkü sobada hâlâ kor bulunduğunu, bu yüzden asla çıraya gerek duymadığımızı, sadece odunları attığımızı ve sınıfın kısa sürede bizim yararımıza olan ısıya kavuştuğunu görmekteyim, ayrıca odun atmak için çömeldiğimde, dedim, öğretmenin çini sobanın üzerindeki, sonbaharda okul bahçesindeki elma ve armut dallarını kesmek için kullandığı, testerenin asılı durduğu kancaya kendini astığını keşfetmiştim. Bu olayı Höller'e anımsatmam gerekmedi, çünkü bu olay olasılıkla hakiki bir yaşantı olarak Höller'i ve beni ömür boyu etkilemişti, ama şimdi birdenbire öğretmenin intiharından söz açmak doğru olurdu, adını unuttuğumuz sınıf arkadaşımızın öğretmene attığı iftiradan, ki bu öğretmenin intiharına neden olmuştu, öğretmenin intiharından söz ederken kendimde gördüğüm soğukkanlılık dikkatimi çekmişti, bunu konuşabiliyordum, bunca yıldan sonra, evet yirmi yıl sonra ilk kez bu olay hakkında soğukkanlılıkla konuşuyordum, anlatımımındaki sakinlik Höller'in de dikkatini çekmişti, zaten öğretmenin intiharı hakkındaki sözlerimi ancak sakinlikle söyleyebilirdim, çünkü karşımdaki iki ölüm ilanı beni bunları anlatmaya yönlendirmişti, bu yüzden, önce ortak okul yolumuzdan söz etmiş ve özellikle de çocukluğumuzun ilkokul yıllarındaki, bugün başka olan olaylarla ilişki kurmuş ve okul yolunu ve okul yoluyla ilgili geçmişteki algıları sürekli bugünkü algılarla karşılaştırarak hazırlık anlamında asıl söylemek istediklerim için kullanmıştım, okul yolu betimi, okul yolunu yeniden anımsayışım, öte yandan Höller'in okul yolunu yeniden algılaması, önce benim anımsadıklarımın sınanması, sonra Höller'in belleğinin ve anımsama yeteneğinin sınanmasına başvurmuş, bununla bizim bir sınıf arkadaşı-

mızın alçakça iftirası yüzünden öğretmenin kendini astığı gerçeğine varmıştım. Büyük olasılıkla öğretmenin bu kadar geride kalan intiharı ile Roithamer'in intiharı arasında mutlaka bir ilişki var dedim Höller'e, Roithamer'in intiharı yıllarca önceki öğretmenin intiharı ile ilişkili, çünkü bildiğim üzere Roithamer için de öğretmenin intiharı yaşamsal önem taşıyan bir gerçektir. Biz çocuklar, bizim gibi dünyadan kopuk yerlerdeki çocuklar gibi çok önceden intiharla karşı karşıya kalmıştık, bu gibi yörelerde hüküm süren sürekli kişisel mutsuzluk ve dolayısıyla da genel mutsuzluk her yıl ufak çevrede düzinelerce intihara yol açıyordu, ön yaylalardaki bunalıcı hava koşulları da, burada herkes *her zaman* intihara eğilimliydi, çünkü durumlarını hiçbir şeyin değiştiremeyeceği gerçeği karşısında boğulacaklarını düşünmekteydiler, daha doğuştan herkes bu doğa içinde bu yenilginin bilincindeydi ve görüldüğü gibi hiçbir şey Roithamer gibi, bu tehlikeye maruz kalan biri, akılla hareket eden biri, duyguyla hareket eden bütün öbürlerinden biri gibi bu yöreyi terk ettiği halde, Roithamer gibi çekip gitmek için olanakları olan, öylece çekip giden biri, ki o her yere gitti, nereye giderse gitsin ve nereye kaçarsa kaçsın, doğum yerinin ve doğum yeri doğasının ve bununla ilişkili olarak ömür boyu süren kendi doğasının bunalımlı durumu ki kökeninin doğasından kaynaklanmaktaydı gördüğümüz üzere, dedim Höller'e, Roithamer sonunda kendini öldürdü, kendisi İngiltere'ye giderek bu gerçekten kaçmak istedi, kendine bir kaçış olanağı umut etti, (maddi) durumu olduğu için kendini hemen İngiltere'ye attı, ama bu işine yaramadı, o da tıpkı uzaklaşmak ve kaçmak olanağına sahip olmayan başkalarının mahvolmaları gibi kendince mahvoldu, dedim. Her türlü olanağa sahip olduğu sanılan böyle bir insanın bile dedim, sürekli zihinsel ve yapısal anlamda bunalımlı bir ruh hali içine doğmaktan kaynaklanan gerçeğe başa çıkması mümkün olmuyor, tam da böylesi bir durumda genel mutsuzluk yoğunlaşarak en korkunç olana sürüklüyor, ama bu koşullarda Roithamer gibi birini her zaman mutsuz biri olarak görmek yanlış olur, özellikle de Roithamer gibi birini, o bütün zihinsel yeteneklerle donanımlıydı ve kendini sürekli zihinsel ve bedensel olarak formda tutabiliyordu, böylece Roithamer gibi birine her anlamda en büyük

olanaklar sunulmuştı, yani en büyük mutsuzluk dedim Höller'e, doğal olarak da en büyük mutluluk, çünkü her insanda mutluluk ve mutsuzluk sürekli ve hiç değişmeyen biçimde yer değiştirir ve böylece yaşam onun doğasına uygun olarak huzurlu ya da huzursuz, ama aslında hep mantıksal biçimde son bulur, yani ölüme götürür, bu durum Roithamer'in içinde her zaman en yüksek ve en büyük olan duygu olmuştur, böyle bir insan, bu yeteneklere sahip olan bir insan yaşamını bir başkası gibi taşıyamaz, buna dayanamaz, açık bu. İntihar bizim ülkemizde doğaldır, doğaya aykırı değildir ve hakkında konuşmak da çok doğaldır. İyice kulak kabartıldığında bu doğada yaşayan bütün insanların ve de Avusturya'nın bütün sakinlerinin, sürekli intihar hakkında konuştuklarına tanık oluruz, nerdeyse şunu söyleyebiliriz ki onlar sürekli intihara ilgi duyarlar, ki doğrudur, doğal olarak herkes kendini öldürmez, ama uygun biçimde kendini öldürme düşüncesi, en kısa yoldan kendini ortadan kaldırma, yok etme düşüncesi herkesin içindedir ve kim ne düşünürse düşünsün, bu aslında onların tek düşüncesidir. Temelde sürekli kendi intiharını konuşan bu halk da böyledir, aynı zamanda da kendi intiharını engellemek zorunda kalmıştır, tıpkı her kişi gibi, bütün halk da sürekli, dedim, bu durumun içindedir, her bir kişi, kesintisiz ve de gerçekten sürekli ıstırap içindedir, ama burada her bir kişide ve bütün halkta bulunan yüksek zihin hazırlığı içinde dayanılır olur buna. Ben buna halk sanatı diyorum, dedim Höller'e, yani sürekli kendini öldürme isteği, ama zihin hazırlığı yüzünden öldürmeme ve bu duruma böylece egemen olma ve ömür boyu egemen olan ıstırap durumuna getirme, bir tek bu halkta var ve bu halkın insanlarında. Bir intihar halkı bu dedim, ama dünyadaki en yüksek intihar oranına sahip olmasına karşın en azı kendini öldürüyor, intihar rekoru bu ülkeye ait dedim. Her zaman intihar düşüncesi olmuştur bu ülkede ve bu halkta düşünülen, nerede olursa olsun, ister büyük, ister küçük kentlerde ya da kırsalda, bütün bu insanların temel nitelikleri dinmek bilmeyen intihar düşüncesidir, evet mutluluk, hep süren ve hiçbir şeyin tedirgin etmediği her an düşünülen şey kendini öldürmektir. Herkesin kendini öldürmeyi düşünmesiyle, ama öldürmemeleriyle halkımız içindeki denge kurulmakta, dedim. Ama

dünyanın geri kalan kısmı bunu, bütün bunları anlamıyor ve bu halk hakkında ne düşünüyor ve ne söylüyorsa ve bu halka ve bu halkın her bir bireğine her zaman nasıl davranıyorsa tamamen yanılıyor. Çünkü bu halkın anlaşılmasında bir gerçek dedim, dünyanın öbür kısmı her ne kadar iyi niyet gösterse de, Avusturya ülkesi ve halkı dünyanın geri kalan kısmı için ruh hali olarak büsbütün delilik taşıyan bir yer, burası kesin. Ben şimdi Roithamer'in bütün kitap ve yazılarını düzenleyeceğim, dedim Höller'e, nasıl yapacağımı bilmesem de, çünkü belki de Roithamer'in kitap ve yazılarının düzensizliği onların düzenidir, her nasılsa, ben önce yukarıda Höller'in çatı odasına *alışmayı* denedim, önce kendimi alıştırmayı, sonra da Roithamer'in geride bıraktıklarıyla ilgili çalışmaya başlayacağım. Höller'in bu amaçla bana çatı odasını tahsis etmesi benim için en uygun durum, tıpkı henüz atlatılan hastalık, her ne kadar tam olarak atlatılmadıysa da Roithamer'in bıraktıkları göz önüne alındığında aynı biçimde mutlu bir durum. Dört ya da beş gün kalmak istiyorum dedim, her şeyi gözden geçirmek için, daha sonraki dört ya da beş günde bunlarla yoğun olarak ilgileneceğim. Daha başka bir şey diyemem. Daha sonra Höller Roithamer'i ağaçsız alanda nasıl bulduğunu ve onu ağaçtan, o büyük ıhlamur ağacından ipi keserek nasıl indirdiğini anlattı. Artık onu kendi raporunu vermeye zorlamak için korkmam gerekmiyordu, her şeyi anlatıyordu ve de ona has, herhalde Roithamer'le olan birlikteliğinde edinilen mantıklı, sadece önemli ve gerekli olana dayanan biçimde. Bu rapor onbeş dakika sürdü ve ben rapor verilirken rapordaki her şeyin doğru olduğunu gördüm, Höller doğruluk fanatiği denilen cinstendi, onun sesini ve sesinin ritmini biliyordum. Dışardan, mutfaktan artık hiç ses gelmiyordu, bu arada çocuklar uykuya yatmıştı, bayan Höller hâlâ dikiş makinesinin başında oturuyordu, ses yukarıdan aşağıya geliyordu, oysa saat çoktan dokuz buçuk olmuştu, Höller evi için geç bir saattir. Yukarıdan duyulan dikiş makinesinin tıkırtısı ve aşağıdan duyulan Aurach'ın gümbürtüsü belirli, müzik kurallarına uygun bir ritim oluşturunuyordu. Onların hepsiyle yemek yemek benim için hoş, dedim Höller'e ve kalkıp veda ettim ve çatı odasına gittim. Ama tıpkı Höller gibi ben de, onun uykusuzluğuna ayak uydurup uyumadım, Roitha-

mer'in her zaman Höller'in atölyesine, doldurma yeri diye adlandırdığı atölyesine gitmesi gibi, ben de uykuya çok uzaktım. Önce kapının yanındaki eski koltukta sessizce oturarak beni yatağa götürecek yorgunluğu bulurum sandım, koltukta oturarak aklıma takılan yeni ve sürekli yeni düşüncelere karşı koyuyor, eski-leri düşünmemeye, bunları gerektiğinde kapatmaya kendimi zorluyor ya da gerekirse sonuna kadar düşünüyordum, ama bu çabam boşa çıkıyordu ve sonunda eski koltuktan kalkıp çatı odasında oradan oraya gitmeye başladım. Birdenbire Höller'in çatı odasına gelmemin doğru olup olmadığı konusunda kuşkuyla kapıldım, Höller'in önerisini bu kadar çabuk ve bu önerinin olasılıkla üzerimde ve doğrudan doğruya geleceğime yapacağı etkiyi düşünmeden kabul edişimi, çünkü birden kendi kendime burada ne işim olduğunu sordum, ve o anda şimdiden Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşmanın doğru olup olmadığı doğru muydu benim için, yüksek yaylaya ve oradaki bir kulübeye gitmem belki de henüz tam olarak iyileşmemiş olan gövdem için daha iyi olmaz mıydı, çünkü doktorların söyledikleri hâlâ kulaklarımda, yüksek yaylada kalmamı, temiz hava yüzünden, oradaki kesin huzur yüzünden önermeleri, ki onlar Aurach vadisinin, hele bu Aurach'ın en dar olduğu yerdeki nemli ve soğuk yere mutlaka karşı çıkarlardı, ben şimdi kendi verdiğim kararla hastaneden çıkarak kesinlikle korunmam gerektiğini düşünmeliydim, ama şimdi buraya taşınarak her türlü durumda organizma ve zihin için en azından yorucu etki yapacak olan Höller'lerin çatı odasına gelmiş, üstelik de Roithamer'in geride bıraktıklarıyla ilgilenecektim, ben bu işi ertelesem mi diye düşündüm, belki de yarın gitmeliyim buradan, Höller'lerin evinde kalışıma son vermeliyim yarın sabah erkenden, orada kalışımı birden kesip uzaklaşmam için kolayca bir neden bulunabilir ve ben yüksek yaylaya gidebilirim. Sürekli kafamdan geçen, ertesi sabah Höller'lerin evinde kalışımı kesmek ya da kesmemek düşüncesi içinde sürekli kessem mi, sonra kesmesem mi, sonra gene kessem mi kesmesem mi diye düşündüm, sonra yeniden kesmesem, Roithamer'den kalanlarla artık ilgilenmeyeceğim, hiç değilse şimdi değil, sonra gene, özellikle Roithamer'den kalanlarla şimdi ilgilenmek bana iyi gelecek, özellikle şimdi diyerek Höller'lerin çatı

odasında birçok kez oradan oraya gittim, bir yandan yüksek yaylada kalmanın tüm olumlu yanlarını düşünüyor, öte yandan bu mevsimde Höller evinde ve de hele benim şimdiki durumumda Aurach'ın en dar olduğu yerde kalmamın olumsuzluklarını düşünüyordum, sonra gene bu mevsimde yüksek yaylada benim şimdiki durumumda kalmanın olumsuzluklarını, ama Höller evinde kalmamın olumlu yanlarını, yüksek yaylada kalma tercihinin sürekli değişen değerlendirmesi ile Höller evinde kalmamın küçümsenmesi ve tersi, beni nerdeyse delirmenin sınırına getiriyordu, pencerenin yanma giderken örneğin, yarın sabah eşyalarımı toplama gücünü ve cesaretini bulmalıyım ve yalan söylemeden, doğruyu söyleyerek Höller evinden çıkmalıyım ve dağlara gitmeliyim, benim için Höller evinden daha dayanılır olan bir yüksekliğe, düşündüğüm gibi benim durumumda bana sadece zarar verecek olan atmosferden uzaklaşarak, sonra gene pencereden uzaklaşıp kapıya doğru giderken ve orada tersine dönerek durup kalırken, yarın hemen Höller'lerin çatı odasından taşınmanın yanlış olacağını, Höller'i düş kırıklığına düşüreceğini ve yüksek yayladaki doğaya gitmenin, hangi yüksek yayla doğası olursa olsun gitmenin, ki aslında nefret ettiğim yerler olduğunu, çünkü yüksek yaylaların denildiği gibi geniş manzaraları, sonsuz ufuklarıyla her zaman nefret ettiğim yerler olduğunu, Höller evinden çıkıp servisli bir dağ kulübesine ya da hiç olmazsa bir yayla oteline gitmekle hata yapacağımı, böyle bir dağ kulübesinde yaşama düşüncesinin en kısa süre için bile olsa ya da böyle korkunç olan bir yayla otelinde kalmanın, tüm bu yayla kulübeleri ve yüksek yayla otelleri bana her zaman sadece korkunç görünmüşlerdir, sonra gene hemen, burada Höller'in ve karısının ve Höller çocuklarının yanında ne kadar iyi olduğumu düşündüm, benim burada Roithamer'in bıraktıklarıyla ilgilenmeden de kalmamın olanaklı olduğunu, çünkü kimse ve hiçbir şey beni buna zorlamıyordu, burada Höller'lerin çatı odasında kalmak ve Höller'lerin atmosferinde olmak ve bu atmosferin doğrudan bana etki yapmasını sağlamak ve bu atmosfer içine kendimi olduğu gibi bırakmak herhalde şu anda en dayanılabilir şey, diye düşündüm, hem belki de ertesi gün sakinleşecektim, çünkü Höller'lerin evinde aradığım, tahayyül ettiğim rahatlama

hemen ertesi gün olamazdı, şu anda benim için gerekli olan rahatlama yavaş yavaş ve belki de ancak birkaç gün sonra gelecekti, sırf Roithamer'le ilgili, sürekli bana Roithamer'i anımsatan ve biçimsel olarak beni Roithamer'e zincirleyen kitaplarla ilgilenmek yerine birçok başka şey, Höller'lerin çatı odasında, oraya geldiğim sırada saptadığım, bana Roithamer'i anımsatmayan kitaplar vardı, bunların yerine Aurach kıyısında yapacağım yürüyüşler, hatta belki de büyük, düzlüğe, Pinsdorf'a yapacağım yürüyüşler benim rahatlamamı sağlardı, belki de kendimi yavaş yavaş daha da sakinleşebileceğim bir ruh haline sokabilmek için sadece *aylaklığa, dört başı mamur bir aylaklığa* gereksinimim vardı, diye düşündüm, aşağıda Höller'in atölyesinden, doldurma yerinden Höller ege, freze ve testere ile uğraşırken çıkan seslerin yukarıya geldiğini duyuyordum, aynı biçimde de Aurach'ın güm-bürtüsüne alışmıştım, Höller'in çalıştığını buradan nasıl duyuyorsam, Höller'in atölyesinden gelen seslerle tam o sırada Höller'in tamamladığı işi de *düşünebiliyordum*, bu insan o sırada tamamen Roithamer'in intiharının etkisindeydi, dedim Höller hakkında kendi kendime ve bu insanın bir iş yaparak ya da bir iş yapmadan Roithamer'in, dostumuzun, kendini öldürmüş olduğu gerçeği düşüncesinden kendini arındırmayı denemesi, acaba Höller'e ve kendime en ince ayrıntılarıyla öğretmeninin intiharını anımsatmamam daha doğru olmaz mıydı, onun cesedinin sınıfta bulunmasının korkunçluğunu, birlikte okula gittiğimiz yoldan söz etmem başlı başına hataydı, özellikle de okula yürüdüğümüz yolla ilintili şeylerden, hem de yanlış bir tutumla Höller'i ve beni o anda tekrar iyileşmez bir anımsama hastalığına sürüklediği kesin olan, şimdi içinden çıkılması güç olan üzüntü ve dehşet verici şeylerden söz etmem, Höller de şimdi benim gibi hissediyordur diye düşündüm pencerenin yanında dururken, o da şimdi, bu geç saatte kendi sorunlarıyla baş etmeye çalışıyor ve kendi sorunlarıyla hiç de baş edemeyecek, ben onu sakinleştirmek yerine buraya gelişim ve asla sevimli olmayan duruşumla, nihayet uygunsuz biçimde tedirgin ederek, tıpkı kendimi de sakinleştirmek yerine uygunsuz biçimde tedirgin ettiğim gibi birçok şeyi yapmamam ve söylememem gerekirdi, *değınmemem* gerekirdi, çünkü özellikle de benim değindiğim şeyler, her şeyi

dile getirmeden değinme huyum, konuştuğum ya da orada bulunan kişiyi hemen tedirgin eder, böylelikle Höller'i kendi değinme taktiğim ile tedirgin etmiştim, belki de akşam yemeği sırasında tüm Höller'leri, ben de tıpkı onlar gibi sustuğum halde, onlar mı benim yüzümden, ben mi onlar yüzünden susmuştuk bilemiyorum, tedirgin etmiştim, belki de, diye düşündüm, bayan Höller çocuklarla odadan ayrıldığında hâlâ oturup kalmak ve Höller'i bu derece tedirgin etmek yanlıştı. En çok da sonunda onu, itiraf etmek zorundayım ki, *Roithamer'i ağaçsız alanda keşfedişinin* anlatımına, bu raporu vermeye zorlamayıp bundan vazgeçebilmeliydim, çünkü Höller kendiliğinden bu konuda bir şey söylemezdi, ama ben raporu hemen duymak istedim ve bir kelime etmeden, suskunluğumla Höller'i bu raporu vermeye zorladım, kendimin de nefret ettiği bir huy bu bende, benimle birlikte olan insanları zaman zaman açıklamalar yapmaya ve raporlar vermeye ya da sadece anlatmaya zorluyorum, bunlar başka şey değilse de huzursuzluk yaratıyor, ama çoğu zaman bu gibi anlatımlara ve raporlara zorluyorum, bu da raporu veren kişileri tamamen kızdırıyor ve yeniden sakın bir ruh haline geri getirmiyor, tıpkı benim de böylesi bir talep karşısında aynı kızgın ruh haline girmem gibi. Bu benim kişiliğime özgü bir özensizlik, nedeni benim için iyice karmaşık, sürekli basitleştirmeyi amaçlayan, ama bu yüzden de gittikçe daha fazla ve daha fazla ve hep daha çok ve daha çok basitleştirmeden uzaklaşan, öteki bütün insanlara tıpkı kendim gibi davranma huyumdan, ki temelde yalnızca saygısızlığa yol açmakta ve bu yüzden tekrar tekrar çok çabuk tükenmek zorunda. Belki de istek gücüyle şu anda benim için Höller'lerin çatı odasında kuşkusuz zararlı olan bir şey bu ve birden her şeyin benim için zararlı olduğunu hissettim, ölümcül etkisi olduğunu söylemem gerekmeseyse de, bu zararlı ve yıkıcı şeyin, ölümcül olduğunu söylemem gerekmeseyse de, yararlı, benim için yararlı bir duruma dönüştürmenin olanağı belki de vardır. Tehlikeli, kesinlikle tehlikeli bir durumu, ki çatı odasını şu anda birdenbire böyle duyumsamak zorundaydım, hiç değilse kendi koşullarım için kullanılabilir kılabilmek, bunun için gerekli iradeyi yani zihinsel ve fiziksel gücü bulmak. Höller'den beni atölyede çalıştırmasını rica etsem, hangi iş olursa olsun, çünkü şu anda fi-

zıksel bir işin zihinsel bir işten benim için daha iyi olacağına inanmaktayım, çünkü tam da şu anda zihinsel bir işten korktuğum kadar hiçbir şeyden korkmamaktaydım, Höller'lerin çatı odasında zihinsel bir iş dışında ne yapacaktım ki, çünkü Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşmak doğal olarak zihinsel bir işti, üstelik de benim zihinsel ve fiziksel gücümü zorlayan bir işti, freze ya da testere ya da kesme ya da toplama ya da toplama ya da bir şeyleri yapıştırma ya da bir şeyleri atölyeden içeriye getirme ya da dışarıya götürme ya da bana evin arkasında odun kesme ya da odun kırma ya da odun istifleme işi verse ya da bahçede bir şey diktirse ya da çapalatsa ya da düzelttirse. Doğrusu zihinsel bir uğraş, hem de bunun gibi akla gelebilecek tüm şiddetiyle bana görünen Roithamer'den geriye kalanlarla şimdi uğraşmanın önümde oluşuna, şimdi, bu değişken beden sağlığım ve ruh halim içinde izin veremem, kendimi beyin yorgunluğuna ve aynı zamanda fiziksel bir yorgunluğa bırakamam. Ama sonra belki de böyle bir zihinsel uğraşın, Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşmanın beni kendime getirebileceğini düşündüm, kafamı ve gövdeyi yeniden canlandırabilirdi, normalleştirebilirdi. Bu düşüncelerle Höller'lerin çatı odasında eskisine göre daha yavaş şekilde birkaç kez oradan oraya yürüdüm. Sonra pencerenin yanında durarak ve Aurach'ın suyuna bakarak, ki Aurach'ın suyu Höller'in atölyesinden yansıyan ışıkla iyice aydınlanmıştı, belki de Roithamer'in geride bıraktıklarının Altensam ve Altensam'la ilgili her şeyi içeren bölümüyle uğraşmanın en yorucu iş olacağını düşündüm, kız kardeşi için inşa ettiği koninin göz önünde bulundurulmasının, tartışılmasının, bütünüyle radikal, felsefi yanını bir an bile gözden kaçırmayan yazıyla, bir yandan Roithamer'i kendisi yapan ve bugün de geride bıraktıklarıyla onu kendisi yapan Altensam'ın anlatımı, onun olağanüstü, gerçekten de yalnız bilim içinde düşünülecek bir karakter oluşu, öte yandan onu aynı zamanda ve aynı yoğunlukla yok eden, öldüren ve mahveden şey oluşu, çünkü Roithamer'in bu yazısının ve düzeltisinin, birlikte, daha önce değindiğim gibi, Roithamer'in vasiyeti oluşu, Roithamer'in zihinsel varoluşunun anlatımı ve aynı zamanda da Roithamer'in zihinsel varoluşunun mahvoluşunun anlatımı, Höller'in çatı odasına girer girmez

korktuğum için hemen ilk anda yazı masasının çekmecesine koyduğum, *kendimi hiç değilse ruh halimi dehşetli biçimde yıkıcı olan* bu yazıyla uğraşmaktan kurtardım, bu yazıda gördüğümüz, bu yazının bütünüyle düzeltisiyle uğraşmak aynı zamanda onun yazısının mahvedilmesi demektir ve onun yazısının mahvedilmesiyle birlikte doğrudan doğruya tek özgün şey olan yazısını gözden geçirebilirdik. Ben bu yazıyı henüz hastanedeiyken önce duraksayarak, sonradan ise artan bir merakla ve durdurulamayan bir ilgiyle epey üstünkörü biçimde bu yazı ve onun düzeltisiyle uğraşmıştım, tam ve duru bir dikkatle, önce *asıl*, ancak sonra da *düzeltilmiş* versiyonla ve ancak böylelikle *asıl ve düzeltilmiş* versiyonla uğraşmak zorunda kalmıştım, bu yazıyla uğraşmanın koşulu olan düşünce bende zaten daha onun bu taslağıyla ilk karşılaştığım zaman oluşmuştu, daha bana her şeyin başında, yani kendimi Roithamer'in taslağına büsbütün bırakmak ölümcül derecede cesur bir deneme olarak görünmüştü ve ben bu düşünceyi düşünerek ve Höller'lerin çatı odasında volta atarken, bir an onun taslağı üzerinde çalışabileceğimi, sonra tekrar yapamayacağımı, hissederek ve bu korkuyla ilgili fikrimi sürekli değiştirerek, yani Roithamer'in bu yazısıyla ilgilenmeye kalkışabilirim, onun bıraktığı öbür taslaklarıyla da zaten uğraşabilirim, onların içine kendimi bırakabilirim, sonra yeniden hiçbir zaman bütünüyle iyileşmemiş hastalığım yüzünden hele şimdi asla böylesine her açıdan uygunsuz bir işe kendimi verip uğraşmam doğru olmaz diye düşünmüştüm, acaba ben böyle geride kalanlarla uğraşmak için doğru kişi miydim? Bir yandan Roithamer'in ardında kalanları bana bırakarak gösterdiği güveni hissediyor, öte yandan da bütünüyle bu gerçeğin korkunçluğunun bilincine varıyordum. Roithamer için her zaman, başka hiçbir şeyi değil, ama her şeyi düşünmek önemliydi ve de her zaman doğruyu söylemek, bu da düşünen her insanda olduğu gibi onun için de en zor şeydi, fakat her şeye olan bu rıza gösterme ile gerçekten hep yaşamıştı, şu ya da bu insanın mantık ya da düşünce insanı olduğunu söylemek kolay, ama böylesi mantık insanı ya da düşünce insanı olmanın güçlüğü en zor olan ve zaten sürekli olarak böylesi mantık ya da düşünce insanı olmak olanaksız derdi Roithamer. Roithamer'den kalanlara kısa bir göz atma bile benim na-

sıl bir işle uğraşacağımı göstermişti, kalanlarla uğraşırsam, ki her zaman böyle bir girişimde bulunma cesaretim vardı, kendimi bu uğraş içinde mahvetmem zaten onun isteği idi, zaten bu yüzden de bu kalanlara kendimi vermeye sürekli olarak korkuyordum, çünkü bu uğraşın beni mahvedeceğinden ya da hiç değilse yıkacağından ya da hiç değilse sonuna kadar bundan onarılmaz biçimde tedirgin olacağımdan korkuyordum. Öte yandan Roithamer'in böyle düşünmesi, önce kendini ve kız kardeşini mahvetmesi sonra da beni, geride kalanları bırakarak mahvetmesi benim için anlaşılırdı, ardında kalanları bana bırakarak akıldan başka bir şey geçiyordu, ardında kalanları bana bırakarak beni mahvetme dışında benim onun gelişmesine bütünüyle ait olduğuma inanıyordu. Höller'lerin çatı odasında bir aşağı bir yukarı giderken bu tür düşüncelere sahiptim, bunlar birden ortaya çıkmıştı, içimdeki her şeye karşın buradaydılar, gerçekten de üzerimde yıkıcı ve mahvedici etki yapıyorlardı Roithamer'le ilgili tüm bu düşünceler ve ben birdenbire bu gibi düşüncelerin bileşimi oluvermiştim, bunlardan aşağıda Höller'lerin odasında Höller'in önünde de söz etmiştim, korkumdan, dostumuzun geride bıraktıklarıyla uğraşmanın uzun süre tedirgin edeceğini ve bu arada tamamen ihmal ettiğim kendi işimden beni alıkoyacağını, hastanede kaldığım sürede gideceğim, sonra çıkarılacağım sağlıklı olarak ya da hiç değilse yarı yarıya sağlıklı olarak ve hemen aylardır, daha noelden önce Cambridge'de yarım kalan işime sarılacağım, ama birden Roithamer'in yazılarını bana bırakması gerçeği ile, hem de belirgin bir vasiyetle, onun vasiyetname diye adlandırdığı kâğıdın sonuna konulmuştu bu şık ve herhalde ağaçsız alandaki intiharından kısa süre önce yazmıştı, bu gerçek, Roithamer'in vasiyetinin kullanımının, ardında kalanların bana düştüğü ile son bulması, şimdi benim için, ki beni tamamen kendisine yaklaştırmıştı, bu belirgin vasiyetle, sanki onun kafasının içindeki en önemli şey gibi görünmekteydi bu durum ki şimdi benim için en önemli görevi oluşturuyordu. Peki ama şimdi benim bu mirastan kurtulma olanağım yok muydu?, diye düşündüm, bu arada ceketimi dolaptan çıkarmış ve giymiştim, Höller'lerin çatı odasına getirdiğim Roithamer'den geride kalanların hepsini Höller'lerin çatı odasında bırakabilirdim, *burada bı-*

rakmak, burada bırakmak, diye düşündüm aralıksız ve bir oraya bir buraya gittim geldim ve Höller'ler acaba benim Höller'lerin çatı odasında hiç aralıksız oradan oraya gidişimden rahatsız oluyorlar mı diye düşündüm, belki de çocuklar çoktan uykuya dalmışlardı, kim bilir, Roithamer'in geride bıraktıklarını öylece burada depolasam ve çekip gitsem, belki de yüksek yaylaya, en yüksek yerde kendime bir sığınak arasam, diye düşündüm, her şeyi geride bıraksam, kendi sağlığımla ilgilenmekten başka bir şey düşünmesem, her şeyi istifleyerek düzene koysam ve burada bıraksam ve daha sonraki bir zamanda bu kalanlarla uğraşsam, sonradan, böyle bir zaman uygun olunca, çünkü birdenbire Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşma zamanının henüz gelmediğini, acele davrandığımı düşündüm, acele davranıyordum, çok hızlı hem de, bunun daha uzun bir hazırlık evresi gerektirdiğini, birdenbire üstüne varılmaması gerektiğini, oysa benim hiç düşünmeden buna hazır olduğumu, belki de benim bir yıl ya da ikinci bir yıl ya da hiç değilse birkaç aya ya da birkaç haftaya, önce kendime gelerek, beklemem gerektiğini ve ancak ondan sonra Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşmaya hazır olacağımı düşündüm. Haddinden fazla acelecilik benim için her zaman felaket olmuştu, Roithamer de haddinden fazla acelecilikten hiçbir şeyden nefret etmediği kadar nefret ederdi, bugün dünyada her şey haddinden fazla acelecilik, derdi, her şeye haddinden fazla acele ediliyor ve sürekli haddinden fazla acele ediliyor, hiçbir şey beklenmiyor; her şeye hemen haddinden fazla acele ediliyor ve her yanda her şeyin üzerine tamamen düşünce-sizce saldırılıyor, nereye bakarsak bakalım, hemen saldırılıyor ve bu da sonuçta kaos yaratıyor. Bu genel kaos, dünyada ortaya çıkan ve özellikle de son yıllarda dünyada ortaya çıkan, saldırmadan önce genel olarak *düşünülməsi* gereken şeylerin *haddinden fazla aceleciliğine* dayanıyor, saldırı ve haddinden fazla acelecilik bugünkü dünyada en korkunç huylar, dedi Roithamer, ve işte bu yüzden her şey kaotik. Her alanda önümüzde sadece kaotik bir şey durmakta. Nereye bakarsak bakalım, kaotik olan, bilime bakalım, kaotik, politikaya bakalım, kaotik, neye istersek bakalım, kaotik, bir yığın kaotik durum baktığımız, bizim işimiz hep kaotik durumlarla. Çünkü her şeye saldırılıyor ve haddinden fazla

acele ediliyor. Saldırı ve haddinden fazla acelecilik olan ve bu yüzden kaotik olan durumlar döneminde, düşünen bir insanda, onunla ilgili her şeye *saldırılmaması ve haddinden fazla acele edilmemesi gerekir*, ama her bir birey her şeye haddinden fazla acele ediyor ve her şeye saldırıyor. Kendimi ne kadar korkunç bir durum içine soktum Höller'in davetini kabul ederek ve Höller'lerin çatı odasına taşınarak diye düşündüm. Aşağıya Höller'in atölyesinin penceresine baktım ve o çalışıyor da çalışıyor ve yatamıyor ve onun benim yatamadığımı ve çatı odasında oradan oraya gittiğimi düşündüğünü düşünmeyi sürdürdüm. İnsanlar sürekli kendilerini öfkeliendiren ve tedirgin eden şeylerle karşılaşp duruyorlar, hem de her zaman huzur bulduklarını sandıkları anda huzursuzlukla karşılaşpıyorlar, dengelerini bulduklarını sandıkları zaman tam tersi bir duruma itiliyorlar. Bizde her zaman huzurun yanılması var, çünkü içimize huzurun tam girebileceği anda, *girebileceği, girebileceği, girebileceği* diyorum, yine en büyük huzursuzluk içinde buluveriyoruz kendimizi. Höller aşağıda atölyede, doldurma yerinde benim Höller'lerin çatı odasında büyük huzursuzluk içinde olduğumu düşünedursun, çünkü atölyeden, doldurma yerinden bakıldığında her şey benim nasıl düşünmek zorunda olduğuma işaret ediyordu, yani Höller'in Höller atölyesinde büyük huzursuzluk içinde oluşuna, çünkü Höller'lerin çatı odasından bakıldığında her şey buna işaret ediyordu. Höller'lerin çatı odasından çıkıp aşağıya ve Höller'in atölyesine gidebilir ve Höller'e hiç kimsenin çalışmak için uyanık olmadığı bu saatte hâlâ neden çalıştığını sorabilirdim diye düşündüm, onun şu sıradaki işinin durumunu sorabilirdim ve Höller'in bana Höller'lerin çatı odasında neden volta attığımı ve neden yatmadığımı sormasına izin verebilirdim. Ama kendime hâkim oldum ve kapının yanındaki eski koltuğa oturdum ve tabana baktım. Bir lamba yeterli diye düşündüm ve kalkıp tavan ışığını kapattım, yazı masası lambası yanıyor bir tek diye düşündüm, Höller'lerin çatı odası o kadar aydınlık değil ve belki de ben bu yüzden sakinleşirim, kendimi sakinleştirmek için her şeyi dedim, ama sürekli uyumak için ne yapabileceğimi düşündüğüm-den, uyumak niyetiyle yatağa nasıl gideceğimi düşündüğüm-den, huzurlu olmam için bir nedenim yoktu, tersine bu düşünce

yüzünden gittikçe daha çok uykum kaçtı. Ama benim için uyuyamamak kuraldışı değil ki diye düşündüm, çünkü yaşamım boyunca uykusuzlukla savaştım, kesin biçimde söyleyecek olursam, belki de belli bir ruh halinden sonra, belli yaştan sonra yani, bir kez bile olsun artık gerçekten doğru ve adamakıllı ve beynimin ve gövdemin tamamen doğal olarak gevşediği biçimde uyuyamadım. Belli bir zamandan sonra, herhalde şimdi artık yirmi yılı aşmış olan başlangıcından bu yana süregelen ruh hali içinde, ki buna Roithamer gibi *benim İngiliz ruh halim* diyorum, bir daha asla, bir kere daha tamamen gevşeyerek uyuyabilmeyi düşünemedim, bu avantaja tamamen başkaları sahip, dedim kendi kendime, tamamen başka karakterler, tamamen başka. Bir kısmı yaşam boyu ya da yaşamlarının en uzun zamanında ya da hiç değilse yaşamlarının dayanılır bir bölümünde uyumak için yaratılmış, yani bu tamamen başka olanlar, diye düşündüm, benim gibi olan başkaları, uyumuyorlar, asla uyumuyorlar, onlar uyuyamamaya mahkûm edilmiş, çünkü uyusalar bile doğal yolla gevşeyemiyorlar ve yaptıkları uyumak olarak nitelenemez, bu insanlar ömürleri boyunca uyumuyorlar, çünkü ne kadar uzun olursa olsun ömürleri boyunca kafalarının ve gövdelerinin bütünüyle gevşemesi avantajına sahip değiller. Bütün bu vadi şimdi bu saatte uyuyanlarla ve belki de derin bir uykuya dalmış olanlarla dolu, bütün bu evlerde ve kulübelerde uyuyorlar ve hiçbir yerde ışık yok, ama burada Höller evinde çokça ışık var ve onlar uyumuyor, çünkü Höller'lerin çocukları da eminim ki, diye düşündüm şimdi, uyumuyor, bayan Höller de uyumuyor, çünkü o Höller'in atölyesinden ve Höller'lerin çatı odasından yansıyan ışıklar yüzünden tedirgin. Aurach'ın gümbürtüsüne alıştılar diye düşündüm, ama atölyeden ve Höller'lerin çatı odasından gelen ışığa alışmadılar. Bu olağandışı tedirgin edici durumda uyumamaları son derece doğal diye düşündüm. Ve acaba daha kaç gece uyuyamayacaklar, çünkü bu olağandışı, Roithamer'in ölümüyle ilgili durum daha uzun zaman alacak diye düşündüm, önümüzdeki günlerde de Höller yatağında değil atölyesinde olacak ve ben de, eğer toparlanamaz ve büsbütün delirirsem, ve bunu düşünürken, içimdeki her şey ağızımdan dökülüp saçılma-ya karşıydı, birdenbire burada kalma fikrine bıraktım kendimi

yeniden, önümüzdeki gecelerde de uyuyamayacak ve Höller’lerin çatı odasındaki ışıkları açık bırakacaktım, bütün bu olup bitenlerden sonra Höller’lerin çatı odasında zifiri karanlığa dayanamazdım, diye düşündüm. Acaba Roithamer Höller’lerin çatı odasında uyumayı başarmış mıydı kuşkusuna kapıldım, çünkü Roithamer de asla uyuyamayan insanlardandı, kendini asla ve hiçbir şeyle gevşetemezdi, bugün sürekli sözü edilen ve propagandası yapılan gevşeme kehanetlerine karşın o da benim gibi ömür boyu uykusuzluğa mahkûm biriydi. Bana çoğu zaman söylediği gibi Roithamer daha çocukken uyuyamıyordu, akşam uykuya dalıyor ve erkenden uyanıyordu, ama bu uykuya dalma ve uyuma arasındaki zamana uyku denilemezdi, yalan olurdu bu. Roithamer (ve benim) gibi yapılı ve gerçekten *her zaman korunmasız karakterler, varlıklar*, her ne olursa olsun uyuma yeteneğine sahip değildirler, uykuya dalarlar ve uyanırlar, ömür boyu, ama asla uyuyamazlar. Kafalarından ve sinirlerinden sürekli bir şeyler geçer ve onları uyutmaz. Ömür boyu bu dayanılmaz duruma karşı çare ararlar ve böyle bir çareyi bulamazlar, çünkü bu hastalığın çaresi yoktur, ve bu gerçekten de akıl hastalığından başka bir şey değildir. Bu şekilde uykusuz insanlar akıl hastalığı ile doğarlar, daha çocukken bu akıl hastalığı onlarda vardır ve ister Roithamer cinsi ister Höller cinsi olsunlar iyileşmeleri olanaksızdır. Geceler, diye yazmış Roithamer, en korkunç olan. Gece her şey dehşetli, en önemsiz, en sıradan şeyler bile, gece dehşetli ve benim gibi bir insanı ya da Roithamer gibi ya da Höller gibi birini uyutmuyor. Ve bu dinmeyen, hiçbir koşulda uyuyamama düşüncesi içinde bu durum daha da berbatlaşıyor. Kapının yanındaki eski koltukta oturarak nasıl bir geçerlikle, aynı zamanda da nasıl bir *kayıtsızlıkla* biz kendi yolumuza gittik diye düşündüm, O Altensamlı, ben aşağıdaki Stocket’ten, babası da zoolojik hayvan doldurucusu olan Höller eski, Höller’in sattığı ve daha sonra satın alanın yıktığı Höller evinden gelerek. Çeşitli çıkış noktalarından, pozisyonlardan çıkarak tek olan, tek kabul edilebilir noktaya, ölüme doğru geldik. Şimdi Roithamer ölüydü, önce fikri ile kız kardeşini ölüme sürüklemişti, bense yaşıyordum, Höller yaşıyordu ve o nasıl ve ben nasıl yaşıyorduk. Ama artık şurası kesin ki, ben de şimdi hızla ölüme doğru gitmek zo-

rundaydım, her ne kadar Roithamer'den başka türlü olsa da, sürekli intiharı düşünen biri olmadığım halde, belki de ondan daha çok yaşama yeteneğim olduğu için hep bir çıkış yolu buluyordum, oysa Roithamer çıkış yolu bulamamıştı, ama günün birinde ben de çıkış yolu bulamayacaktım, günün birinde herhangi bir anda, ki kesin olan andır bu, herkes bir şekilde çıkış yolu bulamamaya mahkûmdur, insan yapısı böyledir. Yaşam uzunluğunun en uzun olduğu düşünüldüğünde, aynı zamanda da en kısa olduğu, çünkü bir dakika içinde düşünülüp duyumsanabilir, hem de hep böylesi (cesur) bir düşünce kafadan geçtiğinde. Hep olanaksız olan ve olanaklı olanla varoluş sınırında kalarak kişi kendini hep derin bir memnuniyetsizlik içinde bulur. Ama sürekli yeniden kendisine bir yaşam ortamı hazırlar, belki de yaşamı olduğu gibi sevmektedir. Her zaman sahip olduğumuzdan daha fazlasını isteriz, bize uygun olandan fazlasını ve bu yüzden de mutsuzuzdur. Mutluysak, eğer Roithamer ve başkaları gibiysek, bu mutlu olma halini hemen dağıtırız ve yine mutsuz oluveririz. O ana kadar duyduklarımın başka türlü bir şey duyduğum için kalktım ve pencerenin yanına gidip dışarıya baktım. Karanlık, atölyeden sızan ışıklarla engelleniyordu, Höller devasa bir kuşu doldurmakla meşguldü, hangi kuş olduğunu bilemedim. Devasa kara bir kuştı Höller'in dizlerinin üzerinde tuttuğu ve içine bir sopayla selüloz dolduruyordu. Saat onbirdi ve Höller yaşamı boyunca sabah saat dörtte kalktığı için, daha çocukken bile hep sabah dörtte kalkardı, çünkü babası da her zaman sabah dörtte kalkardı, yani Höller sabah dörtle beş arası kalktığı için, Aurach vadisinde herkes sabah dörtle beş arası kalkardı, bu kadar geç kalmak ve bu koşullar altında bu kadar geç kalmak ona iyi gelmeyecekti diye düşündüm. Sürekli olarak yukardaki Höller'lerin çatı odasındaki pencereinden Höller'in atölyesinde devasa kara kuşu nasıl doldurduğunu, kuşun içine gittikçe daha çok selüloz tıktığını gözlemledim, bu gözleme için, o kuşu doldurmayı bitirene kadar son derece uygun bir yerden gözlemledim ve ben öylece en az yarım saat kadar Höller kuşu dolduruncaya kadar hareketsiz kaldım. Höller doldurulan kuşu birdenbire yere attı, kalktı ve atölyenin arka tarafına geçti, artık onu göremiyordum, ama atölyeye bakarak Höller'i gene görünceye

kadar bekledim, döndü ve gene koltuğa oturdu ve kuşu doldurmaya yeniden başladı, şimdi Höller'in yanında yerde son derece büyük bir selüloz yığını görmekteydim ve bu son derece büyük selüloz yığını şimdi yavaş yavaş, daha önce çoktan doldurulduğunu sandığım kuşun içine doldurulacak, diye düşündüm. Kuşun doldurulması ile gece onun için dayanılır hale geliyor diye düşündüm. Saat onikide o hâlâ kuşun doldurulmasıyla meşguldü. Sürekli acaba hangi kuş bu diye düşünüyordum, şimdiye kadar bu kadar büyük kara bir kuş görmediğimi, belki de yabancı, buralarda görülmeyen cinsten bir kuş cinsiydi ve aşağıya Höller'in yanma atölyeye girsem diye geçirdim kafamdan ve ona hangi kuş cinsinin söz konusu olduğunu sorsam mı. Bu kuşun egzotik bir kuş olması olası, dışardaki düzlükte yaşayan ve oradaki bereketli çevrede zenginlik içinde yaşayan ve sık sık yurtdışına ve denizaşırı ülkelere avlanmaya giden avcılardan biri orarlardan, Güney Amerika ya da Afrika'dan getirmiş olabilirdi, Höller şimdi nasıl bir enerjiyle kuşu selülozla dolduruyordu, ben bu kadar çok selülozun kuşun içine sığabileceğini düşünemiyordum, ama Höller hâlâ selülozdan bir parçayı kuşun içine tıkiyordu, birdenbire devasa kuşun içine selüloz tikiştirilmesinden iğrenmiştim, arkamı döndüm, kapıya baktım, ama sadece bir anlığına kapıya bakmam mümkün olmuştu, çünkü kapıya bakıyor olsam da Höller'in selülozla tıkadığı devasa kuşu görüyordum, böylece döndüm ve pencereden dışarıya ve Höller'in atölyesine baktım, çünkü ben Höller'in devasa, kara, temelde korkunç olan kuşu dolduruşunu görürken, gerçekte diye düşündüm, zihnimde canlandırmada değil, şimdi devasa kara kuşun Höller tarafından dolduruluşunun etkisi altında artık nasıl olsa uyumayı düşünemem açıkçası, Höller tarafından kuşun içine selüloz doldurulması, hangi hızla, bu işi hangi hızla yapıyor olması, gittikçe hızını artırması, sonunda Höller'in büyük ve olabilecek en büyük hızla selülozu kuşun içine tikiyor olması, bende mide bulantısı yarattı, ama pencereden dışarıya atölyeye bakmak zorundaydım. Artık geri de dönemiyordum ve kendimi Höller'in kuşu selülozla tamamen doldurması sürecine bırakmak zorundaydım, nerdeyse kusacaktım, o sırada Höller bu korkunç çalışmaya son verdi ve kuşu, o uzun, kalın bacaklarında devasa tırnakları olan

kuşu çalışma masasının üzerine koydu. Şimdi doldurulan kuşu dikecek diye düşündüm ve gerçekten de Höller sırf kuşu dikmek, gereken şeyleri almak için yerinden kalkmış ve arka atölyede gözden kaybolmuştu. Ya da şimdi çalışmaya son verir ve atölyede oradan oraya gider ve odasına gidip yatar diye düşündüm, ama o sırada Höller bir yığın kuka ve iğnelerle geri dönmüştü bile ve işine devam etmek için çalışma masasına oturmuştu. Höller'in nasıl çalıştığını neden gözlemliyordum diye düşündüm ve başka bir şeyle uğraşmıyorum, başka bir işe başlamıyorum, bütün gece rahatça sürecektir bir iş ve ben hangi iş olursa olsun diye düşündüm, sırf gece böyle bir işle geçip gitsin. Ama ne yapabilirdim ki? Elle yapılacak bir işe Höller'lerin çatı odasında girişemezdim, bunun için Höller'lerin çatı odasında hiçbir olanak yoktu ve zihinsel bir çalışma için artık duru bir kafaya sahip değildim. Öte yandan kendime aşağıya Höller'in atölyesine, belki orada yardım etmek için gitme iznini vermemiştim. Höller'in atölyesinde mutlaka bir şeyler yapabilirdim, hiç olmazsa yerleri süpürebilirdim. Pencerenin yanından ayrılmak için bütün irademini kullansam, dedim ve arkamı döndüm ve kapıya doğru birkaç adım attım, kapıya doğru gittiğim sırada umutsuz bir durumda olduğumu düşündüm, belki de ciddi bir delilik içindeydim. *Had-dinden fazla acelecilikle* Höller'lerin çatı odasına yerleşerek delirmiş miydim?, diye düşündüm, ama sonra hemen ardından, nasıl böyle düşünürüm diye, delilik *bu, böyle* düşünmek, diye düşündüm ve yazı masasına gittim ve sarı kâğıt gülü üst çekmecedan çıkardım. Müzik festivalinde bir şeyler olmuştu Roithamer'e diye düşündüm, sarı kâğıt gülü ışığa doğru tutarken, o zamanlar müzik festivali sırasında onda bir değişim olmuştu, nasıl bir değişim olduğunu belki de bilemeyeceğim bir değişim. Ama gördüğümüz ve düşündüğümüz her şeyde hemen bir anlam aramaz mıyız? Hayatında atış yapmamış bir insanın müzik festivalinde birdenbire yirmidört atışla yirmidört kâğıt gül vurması nasıl oluyor. Ve sonra da bu güllerin yirmiüçünü oradan geçen tanımadığı bir kıza ya da tanımadığı bir kadına armağan edip kendine bir tanesini saklıyor. Ve bu sarı kâğıt gülü sonra bu kadar yıl kendine saklıyor, onu her yere yanında götürüyor, sanki bu sarı kâğıt gül olmadan artık var olamazmış gibi. Kâğıt gülü çek-

meceden çıkarınca sakinleştim. Kâğıt gülle eski koltuğa oturdum ve kâğıt gülü ışığa doğru tuttum. Biz her şeyde ve herkeste ve her şeyde bir acayıplık aramaya kaptırmamalıyız kendimizi, bu kadar ileriye gitmemeliyiz, bilmecemsi, anlamlı bir şey aramamaya, sarı bir gül, daha doğrusu Roithamer'in Stocket'teki müzik festivalinde yirmiüç diğer, çeşitli renkteki kâğıt güllerle vurduğu sarı bir gül dışında başka bir şey değildir. Her şey neyse odur, başka bir şey değil. Biz kendimiz için algıladığımız her şeyi yani gördüklerimizi ve içimizden geçirdiğimiz her şeyi sürekli anlamlandırmalara ve bilmecelere bağlarsak önünde sonunda deliririz diye düşündüm. Biz sadece gördüklerimizi görmeliyiz ve bu da gördüklerimiz dışında bir şey değildir. Gene Höller'e baktım Höller'lerin çatı odasındaki pencereden ve onun devasa, kara, tıka basa doldurduğu kuşu nasıl diktiğine. Sonra birden, belki de gözlerim aşağıda Höller'in atölyesindeki ışık alma koşullarına alıştığından, ya da ışık alma koşulları birdenbire değiştiğinden bunun gibi birçok büyük kuş gördüm, Höller'in atölyesinin arka tarafı bu tür kuşlarla doluydu, hepsi bu büyüklükteki devasa kuşlardan değildi, hepsi kara değildi, ama *hiçbiri yerel kuşlar değildi*, olasılıkla diye düşündüm, bu kuşlar bir kuş delisinin malı, Amerika'ya, Güney Amerika'ya ya da Hindistan'a böyle devasa kuşlar avlayıp onlara sahip olmak isteyen zengin bir kuş delisinin malı. Devasa bir kuş koleksiyonu diye düşündüm, sürekli: devasa bir kuş koleksiyonu ve bu arada kafama vurup sürekli: devasa bir kuş koleksiyonu, devasa bir kuş koleksiyonu! dedim. Roithamer her zaman Höller'in işiyle çok ilgili konuşurdu, onun kuş hazırlayışından, dolduruşundan, ve her türlü hayvanı, akla gelebilecek her türlü kuşu ve Höller'i çalışırken gözlemlemek Roithamer için, kendi anlatımıyla, ölü doğa varlıklarının hazırlanışına ve doldurululuşuna ve dikilişine bakmak hep canlandırıcı olmuştu. Roithamer için diye düşündüm şimdi, bu doldurulmuş doğa varlıklarının sanatsal varlıklara dönüşmesi her zaman doğa ve sanat ve sanat ve doğa arasında çeşitli bakış açılarına yol açmıştı, bunlar onun için her zaman en bilmecemsi sanat varlıkları olmuştu, çünkü doğrudan doğruya sanat varlıklarıydılar ve burada, hâlâ yüzlercesinin ve binlercesinin henüz doğa varlıklarıyla dolu olan doğanın içinde Höller

tarafından böylesi sanatsal varlıklara dönüştürüldükleri için, doğa varlıklarının Höller'in elleriyle doğanın ortasında sanatsal varlıklara ve bunun gibi şeylere dönüştürüldükleri için. Höller doğa varlıklarından sanatsal varlıklar yaratıyordu ve bu sanatsal varlıklar her durumda daha önce oldukları asıl doğa varlıklarından daha bilmecemsiydiler. Roithamer Höller'in saf doğa varlıklarıyla saf sanat varlıkları yapma işi örneğinden yola çıkarak çoğu zaman doğa ve sanatla ilgili düşünceleri birleştirmişti, tüm bu düşünceler Roithamer tarafından doğal olarak hep aynı biçimde tümünden, yani bu düşüncelerin dışındaki düşüncelerle de ilgiliydi, hepsi şimdi yeniden önüme serildi. Ama artık hiçbir tanımlama yapacak halde değildim. Öte yandan bunca kuşağın, en azından savlandığına göre, Höller'den önce dört ya da beş kuşağın nasıl hayat boyu hayvanları doldurma ve hazırlama işini yaparak ve bilinçli ya da bilinçsiz, yüzlerce yıl saf doğa varlıklarını saf sanat varlıklarına dönüştürdükleri konusunu düşündüm. Bu düşünme hali bir saat sürdü. Höller'lerin çatı odasında volta atarak Roithamer'in ardında bıraktıklarına sadece *yaklaşmam*, önce sadece *yaklaşmam* gerektiğini düşündüm, Roithamer'in ardında bıraktıklarına hemen girersem, onları inceleme ve belki de işleme gibi bir niyetim olursa, ki buna hakkım yoktu, hakkım yoktu ve hem de saygısızlıkla yaparsam, çünkü işlemek ona karşı saygısızlık anlamı taşır, ama benim Roithamer'den kalanlara dair hiçbir zaman saygısızlığım olmamıştı. Belki de bu kopuk parçaları, belki de bu lime lime parçaları birbirleriyle ilişkilendirmem ve bir yığın kopuk ve lime lime parçadan oluşan, onun düşüncesini bir bütün haline getirmem, sonra da bir bütün olarak yayımlamam düşünülemezdi, çünkü Roithamer'den kalanlarla ilk temasımın beni düşündürdüğü gibi, bunlar her durumda büyük çoğunlukla onun düşüncesinin kopuk parçalarından oluşuyordu, kendisi bunları koninin tamamlanmasından (Roithamer), bitirilmesinden (Höller) sonra bir bütün haline getirmek istiyordu, önce bütün gücünü koninin tamamlanmasına vakfetmişti, koniyi tamamladığım zaman (Roithamer), o koniyi bitirdiği zaman (Höller), o bütün gücüyle hemen ve koninin tamamlanmasından sonra yeni, çok daha büyük bir güçle, yeni bir düşünce hamlesiyle, bana aylarca önce İngiltere'de söylediği gibi, yazı-

larının tamamlanması (Roithamer) ya da bitirilmesi (Höller) ile uğraşacaktı, gerçekten de, dedi Roithamer, koniyle ilgilendiğim bütün bu yıllar içinde, bilimsel yazılarımda sadece parçalar ortaya koyabildim ve sadece böylesi parçalar yeterli değil, bu gibi parçalar, ama öncelikle eğer kişi kafaca bu işe hazırsa, *doğru ruh halinde, anlıyor musun*, dedi Roithamer bana, bir bütün haline getirilmelidir. Böylece gerçekten de hemen gördüğüm üzere Roithamer'in bana bıraktıkları yüzlerce ve binlerce parçadan oluşuyordu ki onları işlemeyecektim, çünkü buna hakkım yoktu, zaten aslında işleme diye bir hak yoktur, kim neyi işlemeye kalkarsa kalksın, hiçbir zaman buna hakkı yoktur, ama her yerde ve bütün dünyada aralıksız bitirilmemiş düşünce ürünleri denilen, birdenbire bu işlere devam edemeyenlerin zihinsel çalışmaları, hangi nedenle olursa olsun, ama çoğunlukla da hastalık ve umutsuzluk durumlarından ötürü ya da özeleştirme nedenleriyle, dedi Roithamer, kendi kendilerinin düşündüklerini bozma nedenlerinden ve sonra da kendilerinin ömür boyu düşündüklerinin tümünü bir yana bırakmalarından sonra başkaları da böyle bir yana bırakılmış ve terk edilmiş parçaları, kopuk kopukları, düşünce kopukluklarını ele alır ve bunlar üzerinde işlemleri ve yayımlamaları gerektiğini düşünürler, nerede olursa olsun yayımlamak isterler, bu yayımlama işi her durumda bir suçtur, belki de en büyük suçtur, çünkü birçok zihinsel ürün ya da bunun gibi birçok zihinsel ürün söz konusudur, ki onu ortaya çıkaran tarafından iyi nedenlerle bir kenara itilmiş ya da bırakılmıştır, Höller'lerin çatı odasında volta atarken kendi kendime ve hep bunu düşünerek, hastanede de düşünerek, Roithamer'in bıraktıklarını asla işlemeyeceğim dedim, bu işleme suçunu işlemeyeceğim, işlemeci diye anılan, bu iğrenç cinsten suçu işleyen kişi olmayacağım, Roithamer'den artakalanları *sıraya dizecek, gözden geçirecek*, belki de sonra, o sırf bununla ilgilendiği için, hem de sadece Roithamer için değil, benimle bunun arasında ilgi kurduğu için bir mektupla hastaneye bildiren, hem de beni büyük bir kötümserliğe iten bir biçimde bunu bildirdiği için, bunları yayıncısına göndermemi isteyen, bu yayıncıya Roithamer'den geride kalanları görme olanağı sağlamamı dileyen Höller mektubu, diye düşündüm, odada volta atarak ve bu yüzden belki de Höller'leri

yatak odalarında tedirgin ederek, çünkü Höller'lerin, bayan Höller ve çocukları kastediyorum, uyuduklarını sanmıyordum, çünkü gerçekten de uyudukları düşünülemezdi, çünkü her şey buna karşıydı, çünkü birdenbire ortaya çıkan hava değişimi ve sağanak buna karşıydı, birdenbire uykusuzluğumun ve gittikçe artan huzursuzluğumun asıl nedenini anlamıştım, akşamki hava değişimi herkeste korkunç bir huzursuzluk yaratmıştı, bu olasılıkla Höller'in de uykusuz kalmasına ve atölyesine sığınmasına neden olmuştu, aşağıya atölyeye kısa süreli bir bakış onun, Höller'in hâlâ büyük kara kuşla uğraştığını saptamaya yeterliydi, onun bu işi kısa sürede bırakacağı asla düşünülemezdi, belli bir süre sonra bile Höller kuşla uğraşmayı bırakmayacaktı, diye düşündüm, sonra tekrar, onların burada Aurach'ın en dar yerinde her zaman birdenbire, yoğun biçimde ortaya çıkan hava değişimlerine maruz kaldıklarını, bu hava değişimlerinin birçok durumda ölümcül olduğunu, insanların bu hava değişimleri yüzünden varoluş sınırına itildiklerini ve bir tek bu yüzden ortaya çıkan umutsuzluk ve aşırı umutsuzluktan çalışarak çıkabildiklerini tıpkı sürekli kuşla uğraşan Höller gibi, tıpkı akşam yemeğinden sonra dikiş makinesinin başına oturan bayan Höller gibi, belki de şimdi hâlâ yatakta değildir diye düşündüm, hâlâ dikiş dikmektedir, dikiş makinesiyle olmasa da, onun odasındaki küçük masanın başında oturup elle diktiğini ya da yamadığını ya da örgü ördüğünü, her ne ise, o böylesi hava değişikliği getiren geceyi atlatmalıydı, her şey, her şey, herkes diye düşündüm geceyi atlatmalı ve düşündüm ve gene kapıya ve gene pencereye doğru gitmiştim ki hafiflemiştim, çünkü böyle başkalarının durumlarıyla ilgilenen düşünceler insanın kendi düşüncelerini hafifletir. Roithamer'in geride bıraktıklarını düzenleyip gözden geçireceğim, şimdi bu iki kavrama, düzenlemek ve gözden geçirmeye yoğunlaşmıştım ve birkaç defa kendi kendime yüksek sesle *gözden geçirme ve düzenleme*, dedim, sonra gene birkaç kere *gözden geçirme ve düzenleme*, ama üzerinde çalışmak değil, ben bir tek satırı bile değiştirmeyeceğim, geride kalanlarda en ufak bir değişiklik yapmayacağım, bunları gözden geçirip düzenleyeceğim, durmaksızın gözden geçirip düzenleyeceğim dedim ve sonra aralıksız söyledığım bu gözden geçirip düzenleyeceğim sözleriyle ya-

tışabildim, gözden geçirip düzenleyeceğim derken sakinleştiğimi sanıyordum ve bu yüzden sıkça ve sürekli gözden geçirme ve düzenleme dedim, asla, en ufak bir tetkik etme değil, dedim kendi kendime. Ve esas çalışma olan, yani *Altensam ve Altensam'la ilgili her şeyin, koninin özel olarak göz önünde bulundurulması*, ki sonunda, hastanedeyken bu yazıyla ilk temas ettiğim sırada gördüğüm üzere, Roithamer'in herhangi bir zamanda düşündüğü, yoğunluk ve ona has biçimde ortaya koyduğu ve onun tarafından başka hiçbir şeye benzemeyen biçimde yayımlanmaya uygun olan yazıyı olduğu gibi yayıncısına göndereceğim, ilk, yani sekizyüz sayfalık çalışmayı ve ikincisi olan bu çalışmanın üçyüz sayfalık metnini ve üçüncüsü olan ve ikinci metnin sadece seksen sayfalık metnini, Roithamer'in *bütün bu çalışmalarının üç metnini*, çünkü bu üç metin birbirleriyle bağlantılıydı, biri diğerinden çıkmış ve bir bütün olarak, bin sayfadan fazla bir bütün olarak ve kendi içinde her şeyin aynı anlamı taşıdığı ve içinden insanın en ufak bir şeyi bile çekip çıkaramayacağı, yoksa her şeyin bozulacağı bu metinleri, diye düşündüm şimdi yeniden Höller'lerin çatı odasında oradan oraya volta atarken, Roithamer yıllarca süren bir çalışma sonunda ilk metni tamamladığında ve bundan kuşkuya düşerek ikinci bir metinle bu metni tamamladığında ve bu ikinci metinde de aynı biçimde kuşkuya düşerek üçüncü bir metin hazırladığında, hep bir önceki üzerinde kuşkuya düşmek zorunda kaldığı metinden yola çıkarak ve sonunda ölümünden kısa süre önce, yani doğrusu şu ki Londra'dan Altensam'a geldiği sırada, trende o en son metni, seksen sayfalık metni, düzeltmeye ve açmaya başlamıştı ve böylece, düşüncesine göre, yok etmeye de başlamıştı ve bu sonuncu en kısa metni de yeniden kısaltacağını düşünmüştü ve daha da kısa bir metin ortaya koymayı istemişti, sekizyüz sayfadan fazla bir çalışmayı kapsayan malzemeden sonunda sadece yirmi ya da otuz sayfayı kapsayan, bildiğim üzere ve onun da düşüncesine göre, her zaman kendisinin en önemli zihinsel ürünü olarak adlandırdığı bu ürün hakkında büsbütün kuşkuya düşmüş ve yok etmişti ve düşündüğü üzere, tam da bu sürekli bütündeki ve düzeltmedeki altüst etme süreciyle ve sonunda onun düşündüğü gibi, kız kardeşinin cenazesine gittiği yolculukta Londra dışındayken, Do-

ver, Brüksel vesairede tamamen yok etmeyi düşündüğünü düzelttilerde görüyordum, bu süreç ile sekizyüz sayfadan fazla tutan bütünü, bunun gibi dört yüz sayfaya ve sonra yine yüzelli sayfaya ve sonra sadece seksen sayfaya ve en sonunda yirmi sayfa bile tutmayan bir ve son bir tutarlılıkla bütünden hiçbir şey kalmamasına yol açarak, *ancak böylece bütünü ortaya çıkarması, bunların hepsinin bir bütünü oluşturduğu*, dedim kendi kendime aşağıya Höller'in atölyesine bakarken ve Höller'i gözlemlerken ve aynı zamanda da benim bu sırt çantasında hastaneden Höller'lerin çatı odasına getirdiğim bütünü, Roithamer'in başyapıtı denilen yapıtı Roithamer'den geriye kalan diğerleriyle birlikte annemin bana hastaneye getirdiği sırt çantasında sürüklemem ve özellikle de Roithamer'den geriye kalanları bu sırt çantasında taşımam gülünç diye düşündüm, oysa bu çantada bizim ailenin yüksek yaylaya giderken erzakı taşınırdı, içinde her zaman yün çoraplar ve salamlar, yağ ve ayak bandajları, kulak koruyucuları ve ayakkabı bağcıkları, şeker ve ekmek ve bunların hepsi de karmakarışık bir halde bir arada taşınırdı, tam da bu yüksek yayla sırt çantasına Roithamer'den geriye kalanları koyarak Höller'lerin çatı odasına sürüklemiştim ve de *sürükledim* demek zorundayım, çünkü binlerce sayfa söz konusuydu ve, diye düşündüm, bildiğim üzere yüzlerce ve binlerce kopuk parçadan oluşmaktaydı, bir yanda birbirleriyle ilintili, öte yandan birbirleriyle tamamen ilintisiz, pencerenin yanında dururken, eski koltuğa otursam mı oturmasam mı diye düşündüm, ama bu parçaları işlemeyeceğim, bu geride kalanları işlemeyeceğim, her şeyi düzenleyeceğim ya da hiç değilse yazılmış bu yığına bir düzen getirmeyi deneyeceğim, ama hiçbirini işlemeyeceğim, *işlemek* ya da *üzerinde çalışmak* sözcüğü bile zaten hep midemi bulandırır. Gerçekten de daha varışında Roithamer'in şu başyapıtı denilen, Altensam ve Altensam'la ilgili her şeyin koni göz önünde tutularak çalışmasını yazı masasının çekmecesine koymuştum, bu arada geriye kalanların hepsi henüz sırt çantasındaydı, çünkü geride kalanları daha da beter karışmasınlar diye sırt çantasından nasıl çıkarcığımı bilmiyordum, başyapıtı denileni çıkarmış ve çekmeceye koymuştum ve sırt çantasını yazı masasının yanındaki kanepeye koymuştum, işte orada kanepenin üzerinde hâlâ duruyordu sırt

çantası, ki kurumuş tavşan kanıyla lekelenmişti şimdi gördüğüm üzere, olasılıkla babamın işiydi, ve şimdi sırt çantasını boşaltsam mı diye düşündüm, sırt çantasının içindekileri, şu yüzlerce ve binlerce sayfayı dikkatlice çıkartsam ve yazı masasına mı koysam, içinde bulunduğum bu ürkütücü durumda her açıdan kararsız ve gittikçe değişen hava koşullarına daha fazla öfkelendiğim gerçeği içinde sırt çantasının içindekileri çıkartma olanağım olabilir miydi, sırayla, dikkatlice ve mantıklı ve ellerimin toparlayabileceğim olası tüm sakinliği ile, sayfaların bana görünen büyük düzensizliğini daha da büyük bir düzensizliğe sokmadan, sırt çantasını boşaltıp boşaltmama düşüncesi beni umutsuzluğun sınırına getirdi ve bir öyle bir böyle düşündüm, bir sırt çantasını boşaltırım, sonra, sırt çantasını boşaltmam diye, sonunda sırt çantasının yanına gittim ve sırt çantasını yakalayıp ve sırt çantasının içindekileri kanepeye boşalttım, sırt çantasını birden yakalamış ve ters çevirerek içindekileri kanepenin üzerine boşaltmıştım. Bunu şimdi yapmamalıydım dedim kendi kendime ve bir adım geriye gittim ve bir adım daha ve sonra gene bir adım daha ve pencerenin yanından, yani sırtım pencereye dönük halde, kâğıt yığınını baktım, bunlar şimdi penceresinin oradan gördüğüm üzere hâlâ hareket ediyorlardı, arka arkaya Roithamer'in geride bıraktıklarının birkaç kâğıdı yukarıdan aşağıya kâğıtların arasındaki boşluklar olan yerlere düşüyordu, bu boşluklar son bulunca ben kâğıtların yere düştüğünü gördüm. Avucumun içiyle ağzımı kapattım, çünkü bağırmak istiyordum ve bu korkunç ve aynı zamanda da korkunç-gülünç olan durumda yakalanmaktan korkmuşum gibi geriye döndüm. Ama gerçekte ve doğal olarak kimse beni gözlemlememişti. Höller devasa kara kuşu dizlerinin üzerinde tutmakta ve onu dikmekteydi. Kanepeye gittim ve ardı ardına Roithamer'den geriye kalanlardan mümkün olduğunca çok, ellerime sığıdığı kadarını alıp bunlarla yazı masasının çekmecelerini doldurdum. Aralıksız bir avuç kâğıt alıyor ve bunları yazı masasının çekmecelerine tıkiyordum, en son kâğıt da yazı masasına girinceye kadar, sonunda çekmeceyi, tıka basa doldurduğum son çekmeceyi kapatmak için dizimden yardım almak zorunda kaldım. Sonra sırt çantasını yakalayıp onu dolabın üzerine fırlattım. Sırtım pencereye dönük

halde şimdi kendi kendime korkunç bir şey yaptığımı söyledim. Ama önemli olan geride kalanları şimdi görmemem diye düşündüm, kâğıtların hiçbirini görmemem. Doğal olarak kâğıtların yazı masasına konması gerçeği, şimdi içinde bulunduğum ve dehşet verici durumu değiştirmemişti. Tersine şimdi daha beter bir pişmanlık duyuyordum, çünkü sırt çantasından kâğıtları çıkararak, sırt çantasını kanepenin üzerinde birdenbire ters çevirerek, diye düşünüyordum, herhalde kâğıtları karmakarışık hale getirmiştım. Ve bildiğim üzere Roithamer'in kâğıtları nerdeyse hiçbir zaman işaretlenmemiş olduklarından, sayfa numaraları falan olmadığından, kâğıtları asla düzene sokamayacağıma inanmak zorunda kaldım, böylesi bir düzenleme beni delirtirdi, diye düşündüm, sürekli evet böylesi bir düzenleme beni delirtirdi, ve orada öylece dikilip böylesi bir düzenleme gerçekten ve çaresizce beni delirtirdi ve ben ne yaptım diye düşündüm, ne yaptığımı biliyordum, benden başkası ne yaptığımı bilmesede. Kapının yanındaki eski koltuğa oturdum, yorgun, büsbütün yorgun bir durumda birdenbire ne kadar çaresiz bir durumda olduğumu anladım, bir anda belki de bütünsel bir duygu karmaşası içindeyim diye düşündüm, aklımı yitirmiş olmalıyım ve sırt çantasını kaparak ve içindekileri kanepenin üzerine boşaltarak ve her şeyi karmakarışık hale getirerek, asla bir daha birleştirilemeyecek hale girmelerine yol açtım. Ve eski koltukta oturarak tekrar tekrar defalarca düzenleme ve gözden geçirme dedim, düzenleme ve gözden geçirme, bunu o kadar çok yineledim ki gülmek zorunda kaldım, yüksek sesle bir kahkaha attım, çok yüksek sesle bir kahkaha attım. Ardından şimdiye kadar olmadığı gibi sessizlik oldu. Höller ışığı söndürmüştü ve ben ayağa kalkıp aşağıya baktım ve Höller'in atölyesinin, doldurma yerinin karanlık olduğunu gördüm. Şimdi Höller'in o anda ışığı neden söndürdüğünü bilmiyordum, güldüğüm için mi, ya da benim gülüşümü hiç duymamış ve ışığı o kocaman, devasa kara kuşla çalışmasına son verdiği için mi kapatmıştı, çünkü gerçekten de Höller çalışmasından vazgeçmiş olmalı ve atölyesinden dışarıya çıkmış olmalıydı, ya da şimdi hâlâ atölyesindeydi ve ne sebeple olursa olsun ışığı kapatmıştı, peki şimdi atölyesinde karanlıkta mı durmaktaydı? Pencerenin yanına iyice yaklaştım ve kulak ka-

barttım, ama bir şey duymadım, birden tekrar Aurach'ın güm-bürtüsünü duydum, başka hiçbir şey, sanki şimdi birdenbire her şey uyumaktaydı gibi geldi bana, algılamamı bunun üzerine kurdum, bilmiyorum ama bana birden Höller evinde her şey uyuyormuş gibi geldi, ama Höller neden tam da benim güldüğüm sırada ışığı kapatmıştı, benim gülmemden kısa süre sonra Höller'in atölyesindeki ışık kapanmıştı. Ama Höller karanlık atölyede ne yapardı ki, görmediği sürece, ya da belki ışık, benim Höller'lerin çatı odasından Aurach'a yansıyan ışık atölye için yeterliydi ve o, Höller belki de şimdi atölyenin ışığını kapatıp, benim, Höller'lerin çatı odasından Aurach'a yansıyan ışığın belki de atölye için yeterli olduğunu düşünmüş olabilirdi, çünkü çatı odasından gelen ışık ona yeterliydi diye düşündüm, pencerenin yanında dururken ve sonra Höller ne diye şimdi, sabahın saat bir buçuğunda birdenbire çalışmaya son versin ki hele her şey bütün gece çalışacağını işaret ederken, hiç de onun için kuraldışı olmayan biçimde, çalışarak bütün geceyi atölyede geçirmesi, karısı yukarıda bütün gece yatak odasında oturup dikiş dikerken ve yama yaparken ve örgü örerken, bir tek Höller çocukları uyuyabildikleri için, Höller'in belki de hâlâ atölyede olduğunu, keskin kulaklı olduğu, şimdi beni gözlemlediği, çünkü böyle düşünüyordum, Höller şimdi kendisi atölyenin ışığını kapattığı için ve onu Höller'lerin çatı odasından artık göremeyeceğim için beni gözlemleyebilirdi, onun böyle bir insan olduğunu düşündüm, karanlığa sığınarak kendi bulunduğu yerden, atölye penceresinin yanındaki korunmalı yerinden beni, benim burada yukarıda Höller'lerin çatı odasında pencerenin yanında nasıl durduğumu ve aşağıya atölyenin penceresine baktığımı gözlemliyordu, olasılıkla benim hangi durumda olduğumu gözlemliyordu ve bu gözlemlerden benim durumum, benim psikolojik durumum, aynı zamanda fiziksel durumum hakkında sonuçlar çıkartıyordu ki sonradan, sabahleyin benim karşıma geceki bu gözlemlere dayanarak başka türlü çıkabilsindi, sanki beni gözlemlememiş gibi, zaten Roithamer'in geride bıraktıklarının düzenlenmesi ve gözden geçirilmesi konusunu kara kara düşündükten sonra yüksek sesli bir kahkaha atarak beni gözlemlemesine neden olmuştum diye düşündüm, artık o beni gözlemlemekten alıkoyamaz kendi-

ni, ışığı kapatır ve beni gözlemleme olanağını elde eder. Ve o ayağa kalkma gereksinimi bile duymaz ve pencerenin yanına gitmez, çünkü çalışma masasından, belki de hâlâ kuşu dikmekle meşgul olarak, beni görebilir, çünkü Höller şimdi bulunduğunu tahmin ettiğim oturduğu yerden beni gözlemleyebilir, ben Höller'lerin çatı odasında kendimi pencerenin yanında gösterdiğimde iyice gözlemleyebilir diye düşündüm, ben kendimi Höller'lerin çatı odasının penceresinin yanında gösterirsem diye düşündüm, kendimi pencerenin yanında gösterirsem Höller tarafından görülürüm, öyleyse kendimi neden gösteriyorum?, diye düşündüm, ben kendimi pencerenin yanında göstermek zorunda değilim, geri çekilebilirim, o kadar çok geriye ki Höller'in beni göremeyeceği kadar, o zaman beni görme olanağı olmaz ve geri çekildim ve düşündüm, şimdi, geri çekildiğim sırada Höller belki de atölyedeki ışığı tekrar açar, çünkü şimdi benim pencereden çekildiğimi varsayar, artık onunla ilgilenmediğimi görür, istediği gibi ışığı açar, çünkü aşağı bakmamaktayım diye düşündüm, atölyenin ışığını tekrar açabilirim diye düşünebilir, çünkü o (ben) artık aşağıya bakmamakta(yım)dır, çünkü belki de sürekli onu gözlemlemem Höller'i tedirgin etmiş olabilir, hiç kimse sürekli gözlemlenmekten hoşlanmaz, hele böyle bir kişi işine dalmışsa, tıpkı şimdi Höller'in devasa kara kuşu doldurup diktiği gibi. Artık onun atölyedeki ışığı açmaması için bir neden yok diye düşündüm, artık onu, Höller'i gözlemlemiyordum, eski koltuğa oturmıştım, ama otururken birkaç kez avcumun içiyle başıma vurmuştum sanki bu avuç içiyle başa vurma hareketi bir işe yarayacakmış gibi, bir öfke halinin içine düşmüştüm, bundan çıkamıyordum, şimdiye kadar tüm hileleri uygulamıştım diye düşündüm, bir aşağı bir yukarı gitme, pencerenin yanına gitme, pencerenin yanından ayrılma, kanepeye gitme ve kanepenin yanından ayrılma, kapının yanına gitme ve gene geri dönme, sonra tabana gözlerimi dikme, kendi ellerimle kendimi oyalama, kendi ayaklarımla, çünkü akşam yemeğinden sonra odadan yukarıya çıkar çıkmaz ayakkabılarımı, sonra da çoraplarımı çıkarılmış ve sürekli yalınayak Höller'lerin çatı odasında bulunmuştum, yalınayak, çünkü Höller'lerin benim aralıksız oradan oraya gidip gelişimden rahatsız olmamaları için, ki alışık olduğum bi-

çimde hızlı bir voltaydı bu, yalınayak oradan oraya gidip geldiğimde rahatsız etmiyorum diye düşünmüştüm hep ve her zaman İngiltere'deyken de, odada volta atma alışkanlığına sahip olduğum her yerde ayakkabılarımı ve çoraplarımı çıkarırdım, ama eller ve ayaklarla ve sonunda da Höller'lerin çatı odasında ki bütün eşyanın incelenmesi, Höller'lerin çatı odasının dış duvarında duran Höller'lerin eskiden hayvan gütmeye kullandıkları siyah lastik sosis özellikle ilgimi çekmişti, bu lastik sosisin hem de burada Höller'lerin çatı odasında ne işi vardı diye düşündüm, bunun günün birinde herhalde Höller tarafından bir kablodan kesilip ucuna çelik bir kol takılarak inek ve keçi güttüğü zamanlarda lastik sosise dönüştürüldüğünü, o zamanlarda böylesi bir lastik sosisinin olması gerektiğini, buradaki herkesin böyle kablo parçalarından yapılma lastik sosisleri olduğunu tüm Aurach vadisinde bu gibi siyah kablolu lastik sosislerle hayvanları nasıl güttükleri gözlemlenebilir, çiftliklerden dışarıya ve çiftliklerden içeriye, ama bu lastik sosisin Höller'lerin çatı odasında ne işi vardı?, ama ben daha uzun bir süre lastik sosisle ilgilenemezdim, böylece kablo lastiği sosisi ile ilgilenmekten bütünüyle vazgeçtim ve başka bir düşünce geldi aklıma: yalınayakken her zaman daha iyi düşündüğümü anladım, yalınayak olmamaktan daha iyi ve bunun neden kaynaklandığı, yalınayakken, yalınayak olmadığım durumdan daha kolay, aynı zamanda da çok daha esaslı düşünebiliyordum her şeyi ve böylece nerdeyse bir ömür boyu süren bir alışkanlığım olmuştu bu, bana izin verilen mekânlarda hemen ayakkabılarımı çıkarır ve yalınayak dolaşırdım, Höller'lerin evinde önce ayakkabılarımı çıkarmamıştım, içeriye girmiş ve hemen, ben burada hiç değilse ilk anda ayakkabılarımı çıkaramam demiştim, ama yukarda Höller'lerin çatı odasında ayakkabılarımı hemen çıkarmıştım ve çorapla dolaşmıştım, eşyalarımı çıkarır çıkarmaz çoraplı halde oradan oraya yürümüştüm ve oturmuş ve ilk olarak Höller'lerin çatı odasını araştırmıştım ve akşam yemeği için tekrar ayakkabılarımı giymiştim, çünkü çorapla akşam yemeğine Höller'lerin odasına inmeyi olanaksız görmüştüm, zaten Höller'lerin hepsi de ayakkabılıydı, yalınayak dolaşmıyorlardı, belki de *benim yüzümden yalınayak dolaşmıyorlardı, tıpkı benim de onlar yüzünden yalınayak*

dolaşmamam gibi, böylece hiçbirimiz yalınayak değildik, oysa hepimize, Höller'lere ve bana yalınayak dolaşmak uygun düşerdi, ama akşam yemeğinden hemen sonra yeniden Höller'lerin çatı odasına geldiğimde ayakkabılarımı çıkarmış ve çoraplarımı da çıkarmış ve yalınayak dolaşmışım. Bu yalınayak dolaşma çocukluğumdan kalma bir şey, o zamanlar hep yalınayak dolaşırdım, bütün yıl boyunca, sadece çok soğuk aylar hariç, herkes okula yalınayak giderdi, bir tek Roithamer'in yalınayak gitme izni yoktu. Roithamer yalınayak gidemezdi, çünkü asla hiçbir çocuk Altensam'dan aşağıya yalınayak gitmemiştir, o hiçbir şeyi, yalınayak gitmekten yürüyebilmekten daha fazla arzulamamıştı, ama bunun için ona asla izin verilmemiştir, böylece o okuldaki okula yalınayak gelmeyen tek kişiydi, çünkü ben her zaman yalınayak yürüyebiliyordum, bir doktor çocuğu için ender rastlanır bir durumdu. Yalınayak dolaşırsam kimse beni duymaz diye düşünmüştüm ve ben Höller'lerin çatı odasındaiken bu oradan oraya yalınayak yürüme alıştırmasını fazla abarttım, Höller'lerin çatı odasına girdiğimde oradan oraya yalınayak yürüdüm, ama yalınayakken yalınayak olmadığım duruma göre daha sessiz yürüdüğümün bilincindeydim, yalınayak yürümek de gürültülüyse bunun bilincinde olmam gerekmez, yalınayak ve aynı zamanda sessiz yürüdüğümün bilincinde olmam gerekmez, diye düşündüm. Gerçekten de bildiğim üzere Roithamer Höller'lerin çatı odasında hep yalınayaktı, ama Höller'lerle olan yemeklere asla yalınayak inmezdi, yaz aylarında bile, oysa o zaman Höller'lerin hepsinin yalınayak dolaşmaları tamamen normal ve doğaldı. Ama kablo lastiği sosis beni tedirgin ediyordu ve kablo lastiği sosisi duvardan aşağıya indirdim, siyah ve ağırdı ve onunla birkaç kez havaya vurdum, bu havaya vuruşu birkaç kez yeniledim, bu arada pencereye bakıyordum, acaba gözlemleniyor muyum diye. Yoksa, diye kısaca düşündüm, bu lastik sosisle yazı masasına vursam mı?, ama lastik sosisle yazı masasına vurmam, korkudan, bu lastik sosisle iyisi mi yapmamam gereken bir şeyden vazgeçtim, lastik sosisi tekrar duvara astım. Ama lastik sosis bana rahat vermedi, onu tekrar indirdim ve kapıyı açtım ve onu dışarda, koridordaki bir kancaya astım, orada hasır bir şapka asılıydı, herhalde bayan Höller'in hasır şapkasıydı diye

düşündüm. Yeniden Höller'lerin çatı odasında ayakta dikilerek, evet, işte lastik sosis şimdi artık Höller'lerin çatı odasında değil diye düşündüm, acaba hâlâ gözlemleniyor muydum, gözlemlendiğimi tahmin ettim, ama bunu kesin olarak söyleyemiyordum. İnsanın kendisinin yaptığı davranışlar yalnızca kendisi içindir ve asla kendi şahsı dışındaki bir başkası için değildir. Höller hâlâ atölyedeyse diye düşündüm, neden o zaman artık ışık yakmadı, sanki ben Höller'in atölyesinden, doldurma yerinden yukarıya ulaşan bir ses duymuş gibiydim, Höller'in el işiyle ilgili bir ses gibi diye düşündüm, öyleyse Höller hâlâ doldurma yerinde olmalıydı, iyi ama hâlâ oradaysa, saat şimdi birbuçuktu, onun benden gizlenmesine ne yol açıyordu?, diye düşündüm. Gerçekten de şimdi Höller'in elinden metalimsi bir alet düşmüş olmalıydı, çünkü ben atölyede metal bir nesnenin düştüğünü duydum. Ve sürekli: neden ışığı açmıyor? Böylece aklıma birden kendi ışığımı kapatmak geldi, Höller'lerin çatı odasını tamamen karanlıklaştırmak, Höller benim şimdi yatağa girdiğimi sanmalıydı, nihayet yatağa girdiğimi ve o da tedirgin olmadan atölyesinde olabildi, benim gözetlemem olmadan ışıkların hepsini yakarak kara, devasa kuşla çalışmayı sürdürebilirdi. Işığı kapatmış ve Höller'in atölyede ışığı biraz sonra gene yakacağını umut ediyordum, çünkü Höller'in hâlâ atölyede olduğuna emindim, çünkü onun atölyeden çıkarak odasına gittiğini asla duymamıştım, yani hâlâ atölyede olmak zorundaydı, şimdi, ben Höller'lerin çatı odasını bütünüyle kararttığım sırada ve gerçekten de Höller'lerin çatı odasında büsbütün bir karanlık egemendi ve ben Höller'lerin çatı odasından dışarıya baktığımda bütünüyle karanlıktan başka bir şey göremiyordum, birden Aurach'ın gümbürtüsünü yeniden duydum, ama Aurach'ı göremedim artık, hiçbir şey göremedim, çünkü burada Aurach'ın yanında, Aurach vadisinde ve en çok da Aurach'ın en dar olduğu yerde karanlığın en koyu olduğu ve en zifiri olduğu bilinir ve Höller'in de tam olarak evini bu en zifiri karanlık yerde, Aurach'ın en dar olduğu yerde inşa etmiş olması tipikti ve Roithamer'in de burada bu karanlığın en zifiri olduğu yerde kendini en iyi hissetmesi ya da daha doğrusu burada bu en zifiri karanlık yerde amaçları için ideal koşulları bulmuş olması. Benim için Aurach'ın bu en dar

yeri hep ürkütücü olmuştu, hiç değilse burada anlattığım üzere bu akşam buraya varışında ve varışının ardındaki gecede. Her an Höller'in ışığını açacağını düşündüm, ama açmadı, belki de diye düşündüm, durumu kavramıştı, yani benim Höller'lerin çatı odasında ışığı sırf o atölyede ışığı açsın diye kapattığımı, belki de ona yutturduğum gibi yatakta olmadığımı, ama pencerenin yanında durduğumu ve onun atölyede ışığı yeniden yakmasını beklediğimi biliyordu ve benim onu gene görebileceğimi ve gözlemleyebileceğimi. Bu tür kişilerden (benim gibi) korunmalıyım diye düşündü belki de ve hâlâ atölyenin ışığını açmadı, tamamen karanlıkta olarak atölyede oturmayı seçti ve ışığı açmıyor diye düşündüm ve belki de tamamen karanlıkta hâlâ devasa kara kuşa çalıştığı için gözlerini mahvediyor, ama ışığı açıp kendini bana yeniden gözetletmesini reddediyor. Ben de böylece daha fazla dayanamayarak ışığımı yeniden açtım Höller'lerin çatı odasında ve pencereye koştum, Höller'in benim Höller'lerin çatı odasındaki ışığı yeniden açmam gerçeği karşısındaki tepkisini görmek istiyordum. Gerçekten de Höller'i çalışma yerinde gördüm, kucağında büyük siyah kuş vardı. O, Höller, yukarıya bana bakıyordu, kuşa çalışıyor ve aynı anda yukarıya bana bakıyordu diye düşündüm. Ama o sırada ben gözetlenmek istemediğimden pencereden geriye çekildim ve geri çekilirken pencerenin yanında duran büyük elbise askısını devirdim ve yıldırım hızıyla geri çekildiğimden üzerinden yere yuvarlandım. Hemen o anda kapı açıldı ve Höller pijaması içinde kapıda belirdi. Ne oldu dedi ve ben devrilmiş elbise askısını işaret ettim. Bana elbise askısını kaldırmada yardımcı oldu. Benim hâlâ yatmadığım ve hâlâ giysilerim içinde oluşum durumuna şaşırdı. Elbise askısını kaldırmakta bana yardım ettikten sonra hiçbir şey söylemeden çatı odasından gene çıkıp gitti. Yani o hiç de atölyede değildi, hiç de doldurma yerinde değildi diye düşündüm. Giysilerimi çıkardım ve ışığı kapattım ve yatağa girdim. Saat ikibuçuktu ve ben uykuya dalmadan önce tamamen yorgun olduğumu düşündüm. Sabah Roithamer'in geride bıraktıklarına yaklaşacağım, önce *yaklaşacak* ve sonra onları *gözden geçirecek* ve *düzenleyeceğim*.

Gözden Geçirme ve Düzenleme

O, Roithamer, Altensam'dan asla uzaklaşmak zorunda kalmalıydı, ömrü boyunca Altensam'a yaklaşmaya çalışmış, anlaşılmanın her zaman mümkün olmadığı ve bunun çılgın bir fikir olduğu ve her zaman olanaksız olacağı yerde kendisinin anlaşılmasıyla uğraşmıştı, diye yazmış Roithamer, zaten Altensam'a asla en ufak bir yakınlaşma bile başarılı olamamış, çünkü o Altensam'da hep yabancı bir unsur olmuş. O aynı zamanda böylesi araçlarla donanımlı bir insan değilmiş, kendi karakterine uymayan biçimde ve karakterinin ona buyurduklarının karşısında olarak değişmeye, o, hangi ilişkiyle olursa olsun elverişli sözcüğünün uygulanabileceği insanlardan değilmiş, ama kendim ve tasavvurlarım ve fikirlerim ve bütün varlığımla ilgili olarak her zaman fırsatçı oldum, diye yazmış Roithamer. Altensam'daki her şey onun için son derece güç olmuş, bu yüzden daha erkenden artık Altensam'a dayanamaz, Altensam'a ve oranın kanunlarına kendini veremez olmuş ve ilk fırsatta Altensam'dan ayrılmış. Tıpkı onun Altensam'ı algıladığı gibi, ailesi de onu yabancı bir unsur olarak algılamak zorunda kalmış ve karşılıklı temelli suçlamalar, diye yazmış Roithamer, her iki taraf da, yani o, Roithamer bir yandan ve Roithamer'in ailesi öte yandan, birbirlerini giderek gittikçe daha fazla öfkeliendirmiş ve bitirmişler, Altensam'da sürekli bir yiyip bitirme süreci yaşanmış karşılıklı olarak ve öyle bir yiyip bitirme süreci ki bu en insanlık dışı ya da insan onuruna yakışmayan biçimde sürüp gitmiş. Doğuştan olan öğrenme eğilimi, yani her şeyi öğrenme eğilimi ona çok

önceden Altensam'ı öğrenme, Altensam'ı iyice anlama ve bu yolla kendini iyice anlama ve tanıma ve davranma olanağını vermiş ve o bu sürekli ve süren ve yaşam boyu süren öğrenmenin deneysel temeliyle her zaman davranmak zorunda kalmış ve sonunda davrandığı biçimde, tüm yaşamını, ki bunun için varoluş sözcüğünü kullanmayı yeğlerdi, daha da severek ölüme varolma sözcüğünü, başka hiçbir nedenden değil ama buna göre davrandı, onun bütün davranışları her zaman bu öğrenmenin asıl nedeninin etkisi altındaydı, bundan kendisini asla kurtaramadı, oysa başkaları hafifçe ve çoğu kez son derece hızlı olarak ilerlerler, o ise asla hafifçe ve asla hızlı olarak ilerlemedi, çünkü bu öğrenmenin asıl nedenine bağımlıydı, tüm varlığı, organizması, düşüncesi hep ve de bu yolla davranışı her zaman ve her durumda bu öğrenme ana nedenine bağlıydı. Her şey onun için en zor olan olmuştur. Ama daha erkenden normalin dışında hiç dinmeden büyüyen bu avantaj her şeyde kendini gösterdi, diye yazmış Roithamer, hiçbir şey, önceden sonuna kadar öğrenilmeden ya da hiç değilse ileriye doğru atılan her adımdan önce daha evvel olanlar hakkında açıklık kazanma deneyimi yapılmadan, doğal olarak da bilinçte, hiçbir şey hakkında açıklık kazanma olanağı yoktur, yalnız yaklaşık bir açıklık, yaklaşıklık vardır, asla gerçek idrak olamaz, ama yaklaşık, hep yaklaşık olur sadece ve sadece bir yaklaşıklık olur. Ben Altensam'ı hiçbir şeyi sevmediğim gibi severken, çünkü Altensam'ı dünyada hiçbir şeyi tanımadığım gibi bilmekteydim ve biliyorum, aynı zamanda da ondan hiçbir şeyden nefret etmediğim gibi nefret ediyordum, çünkü orada başından beri yabancı unsur olmuştum ve bütün yaşamım, bütün varoluşum, tüm ölüme varoluşum hep bu gerçekle ilintiliydi, bu yüzden olanaklarım inanılmaz bir aşınma ile karşı karşıya kalmıştı. Soru hep şu olmuştur, özellikle *nasıl ilerleyebilirim, ne gibi bir ilişki ve durumda değil*, diye yazmış Roithamer. Genç bir insanın içindeki bu durumlardan çevremin asla haberi bile olmadı ve onların da zaten asla böyle, müthiş yıkıcı, tüm bir yaşamı belirleyici ve yıkıcı ve mahvedici durumları düşünmeleri bile olanaksızdı, çünkü düşünmek istemediler, çünkü Altensam'da her şey düşünceye karşıydı, her türlü düşünceye karşı oluşunun temelli olarak Altensam hakkında söylenmesi zorunludur. Alten-

sam her zaman davranış yeri oldu, orada hiç düşünülmeden davranıldı, davranış orada düşünceyi hep bir kenara itti ve bugün de öyle, bugün Altensam'da davranış söz konusu değilse bile, çünkü Altensam'dakiler davranış yoksunu, davranış yoksunluğuna mahkûmlar, hem de birçok yıldan bu yana davranış yoksunluğuna mahkûmlar, çünkü onların dönemleri aşıldı, artık zaten hiçbir şey yok. Ama Altensam bundan otuz ya da otuzbeş yıl önce neydi? Bu soruyu kendime hep sormak zorundayım, çünkü bu soru kendime sorduğum en önemli soru, benim içinden çıktığım Altensam nedir, otuz ya da otuzbeş yıl önce, düşünmeye başladığım günlerde neydi? İçinde düşünülmeden davranılan duvarlardan ve insanlardan meydana gelen bir oluşum, yüzyıllarca böyle davranılmış. O, Roithamer önceleri, çocukluğunun ilk yıllarında, sonradan açıkça olduğu kişiyi belli etmemiş, uzun süre, ilkokula gidinceye kadar, kendisi de gerçekte kim olduğunun farkında değilmiş, kendisinin temelde Altensamlı olarak ya da Altensam'dan çıktığı için her zaman Altensam'a bir karşı duruşu olduğunu bilememiş, çocukluğunda, çoktan beri Altensam'a karşı olmasına karşın henüz Altensam'a karşı biri olduğunu bilmiyormuş, çünkü onun çocukluğu, en azından çocukluğunun ilk yılları dışardan bakıldığında Altensam'da geçen normal bir çocukluk olarak görülmüş, *Altensam'a karşı olmayan biçimde*, oysa o zamanlar bile ve dediğim gibi düşünmemin ilk işaretlerinden itibaren içimdeki her şey Altensam'a karşıydı, Altensam'la ilgili her şeye karşıydı, bugün de Altensam'la ilgili her şeye karşı, her zaman iki Altensam vardı, diye yazmış Roithamer, biri bana karşı olmadığı için sevdiğim, öbürü, ikincisi, bütünüyle bana karşı ve başlangıçtan beri büyük bir kayıtsızlıkla bana karşı olduğu için her zaman nefret ettiğim. Benim her zaman sevmiş olduğum Altensam, insanlarla ilişkili olan Altensam değildi, diye yazmış Roithamer, varlığımın sürekli sığınak bulduğu Altensam'dı, oysa öteki, benim nefret ettiğim, asla sığınak bulamadığım, beni her zaman rencide edendi. Böylece Altensam'dan nefret ediyorum dediğimde hiçbir zaman sığınak bulamadığım ve beni her zaman rencide eden Altensam'ı kastediyorum hep, beni reddeden, bu yüzden de benim de reddetmek zorunda kaldığım, ötekini, varlığımın her zaman sığınak buldu-

ğu ve hiç değilse rahat bıraktığını değil. Doğal olarak beni her zaman meşgul eden, beni dışlayan ve reddeden ve rencide eden Altensam'ı, ötekisini değil, tıpkı hiçbir zaman bana rahat vermeyen, beni dışlayan, rencide eden şeylerin tümünün uğraştırdığı gibi. Biri tarafından rahat bırakılıyor ve varlığımız olduğu gibi bırakılıyor ve varlığımız birçok şeyde, çoğunlukla da olağanüstü güzel gelişme olanaklarına yönlendiriliyor, ama öteki tarafından rencide ediyoruz ve bize rahat vermiyor, yaşam boyu rahat vermiyor ve biz de yaşam boyu onunla uğraşıyoruz, bu yüzden içine düştüğümüz huzursuzluk ve her gün düştüğümüz ve bir daha ondan kurtulamadığımız, yaşam boyu kurtulamadığımız huzursuzluk bizi yaşam boyu her şeye karşı hiddetlendiriyor. Böylece benim düşündüğüm her şey bir yandan daha çok bana huzursuzluk verenlerden oluşuyor, diğerinden, beni rahat bırakanlardan değil, diye yazmış Roithamer. Böylece Altensam'da, daha çocukluğumun ilk yıllarında düşüncem doğal olarak bana rahat vermeyenlerden oluştu, diğerinden değil. Biz tüm varlığımızla konuştuğumuzda hep huzursuzluktan kaynaklananlarla konuşuruz, diğerinden değil, diye yazmış Roithamer. Ben her zaman huzursuzluktan yola çıkarak konuştum, diğerinden yola çıkarak hiç konuşmadım, çünkü diğeri bana rahat veriyor *ve bu yollabenim*, huzursuzluktan yola çıkarak konuşmamı sağlıyor. Ve bizim sürekli bundan yola çıkarak konuşmamız ve yakınmamız gereksinimimiz olmadığından ve hiç değilse her zaman bunu göz önünde bulundurmamızdan dolayı, yani huzursuzluğumuzdan kaynaklanı, çünkü yalnız bu düşünceler ve duygular ve düşünce duyguları ve tersi doğal olarak büyük anlam sahibidir. Huzur yaşam değildir, diye yazmış Roithamer, huzur ve mutlak huzur ölümdür, diyor Pascal, diye yazmış Roithamer. Ama bu gibi açıklamalar beni ileriye götürmez, ben bu açıklamalardan uzaklaşmalıyım, diye yazmış Roithamer, tarihin kanıtladığı doğrulara takılıp kalmamalıyım. Altensam'da yetişmek, diye yazmış Roithamer aynı zamanda Altensam'dan uzaklaşma kararıydı, her şeyden uzaklaşma, Altensam olanın her şeyinden kendimi dışlama ve bu dışlama süreci bugün yaptığım her şey, nerede yapmış olursam olayım ve hangi koşullarda olursa olsun ve hele de Altensam'la hiçbir ilişkisi yokmuş gibi görün-

se bile. Belki Altensam'daki odamda uyanmak, kendi balkonlu odamda, güney cephesinde uyanmak ya da doğu cephesinde, güney ve doğu cephelerini aynı şekilde seviyordum, belki ihlamur ağacının altında uyanmak ya da mutfakta ya da çoğu zaman saatlerce oturup anne babamı beklediğim, buz gibi soğukta oturduğum giriş holünde, holün taban tahtalarını inceleyerek ve sonra taban tahtalarındaki her şeyi inceleyerek, merdivenleri, merdivenlerdeki lambaları, şapel kapısını, mutfak kapısını, holdeki eşyaları, ya da çoğu zaman geriye çekildiğim bir kilerde uyanmak, bir kezinde şarap kilerinde, bir kezinde bira kilerinde, bir kezinde elma kilerinde, ne kadar çok kiler var Altensam'da, bu kilerlerin birinde uyanmak Altensam'a karşı, Altensam'la ilişkili her şeye karşı, belki ormandaki uçurumun kenarında, defalarca gittiğim yerde, ağaçsız alanda, atalarımızdan birinin şimşek çakmasıyla devrilen ağacın altında öldüğü demir haçın bulunduğu yerde ya da erkek kardeşlerimin odasında ya da kız kardeşimin, müzik odasında belki ya da belki odun kesicilerin, uşakların, hizmetçilerin yaşadığı idare binasında, bilmiyorum, diye yazmış Roithamer. Babamla yaptığım gezintilerden birinde de olabilir, o suskun gezintilerde, hep aynı yöne doğru, yıllarca, yıllarca hep Altensam'dan aşağıya doğru devasa karışık ormana giden yönde, babamın her zaman *doğal orman* diye tanımladığı, çünkü orman sanatı koşullarına göre dikilmemiş bir ormandı, tersine insan müdahalesi olmadan yetişmiş ağaçlardan oluşuyordu, babamın her zaman söylediği gibi *en doğal biçimde kendiliğinden* oluşmuştu, babam bu ormanı severdi, diye yazmış Roithamer ve o her zaman sadece bu ormana girerdi, benim de gitmeme izin vardı, ama susmak zorundaydım. Belki de bu gezintilerin birinde, ki altı ya da yedi saat sürerdi ve suskunluğun bozulmasına asla izin verilmezdi. Temelde, babam bir tek, diye yazmış Roithamer, bu doğal biçimde oluşan karışık ormanı sevdi, başka hiçbir şeyi değil. Bu yürüyüşlerin birinde birden Altensam'a karşı uyandım ve Altensam'la ilişkili her şeye karşı *ve her şey Altensam'la ilişkili*, diye yazmış Roithamer, her şey Altensam'la ilişkisinin altı çizilmiş. Ya da bir seferinde annemle çam ormanı diye adlandırılan yerde birlikteydik ya da kız kardeşimle onun benimkinin yanındaki odasında, bilmiyorum.

Ama bu bir uyanmaydı, birden ortaya çıkan Altensam'a karşı uyanma ve Altensam'la ilişkili, sonraki bütün yaşamımı belirleyen her şeye karşı. O andan sonra gitmeye itildim, dışarıya, ama daha beklemek zorunda olduğum birkaç yıl daha vardı önümde. Okul yılları bir avuntuydu, tek başına Altensam'dan aşağıya okula gitmek, yolda başka insanlarla, Altensam'la hiç değilse doğrudan ilişkileri olmayan bambaşka bir insan cinsiyle ilişki kurmak. Çünkü okul çağına kadar başka insanlarla ilişki kurma olanağım olmamıştı, buna Altensam'da da sahip olabiliyordum, yani daha sonraki, aşağıdaki ilişkilere hazırlık olarak, ama bu bana hep yasaklanmıştı. Oduncuların yanına gittiğimde hemen geri çağırılıyordum, idare binasındaki çalışanların yanına gittiğimde de, ama belki de bu ilişki bana erkenden ve büyük ölçüde yasaklandığı için beni kendilerine çekenler de her zaman onlar olmuştu. Ve özellikle de Altensam doğumlu olanların dışındakilerden uzaklaştırılmam, sonradan Altensam doğumlu bu insanların tümünden ve bu insanlarla ilgili her şeyden nefret etmemin nedeni oldu. *Nefretti, nefretten* başka bir şey değildi, diye yazmış Roithamer. Nefret sözcüğünün altı çizilmiş. Ama ilişki kurmanın ve sürdürmemin bana yasaklandığı insanları *seviyordum*, diye yazmış Roithamer. Seviyordum sözcüğünün altı çizilmiş. Çocukluk, başlangıçtan beri içine itildiğim şeyden, yani Altensam'dan, ötekine gitmekti, bana izin verilmeyene ve esirgenene ve yasaklanana, hem de sapık bir katılıkla, bugün anladığım üzere. Benim kardeşlerimden başka türlü olduğumu hissetmiş olmalılar, onlar hiç karşı koymadan Altensam kurallarına uyuyorlardı, benim tersime hiç isyan etmiyorlardı, bense henüz çocukluğumun ilk yıllarında, hatta bildiğim üzere üç ya da dört yaşındayken kurallara ve anne babamın ya da Altensam'daki diğer eğitimle görevlendirilmişlerin bu kuralları şiddet kullanarak uygulamalarına isyan etmiştim, henüz çocukluğumun ilk yıllarında özgür hissedene, daha sonra tamamen özgür düşünen bir varlık olduğumu, onlara ve onların düşünce ve emirlerine uymak istemediğimi hissetmişlerdi. Onların bedbahtlığı beni dünyaya getirmeleri idi, bu artık dünyada değiştirilemeyecek bir şeydi, tarihin böylesine inkâr edilmesini mutlaka sık sık arzu etmişlerdir, diye yazmış Roithamer. Anne babama, tıpkı kardeşle-

rime ve bütün Altensamlılara ya da Altensam'la ilişkili olanlara, bütün dallara ayrılmış akrabalara kendi yarattıkları ve adlarını taşıyanlara burada her zaman onlara ve onların hal ve durumlarına karşı olan bir akıl ve duyguyla uğraşacakları anlaşılmaz olmuştu. Böylece babamın Altensam'ı bana vasiyet etmesi durumu da, diye yazmış Roithamer, Altensam'ı, öteki iki oğlunu ve tek kızını, kız kardeşimi, benim onlara para ödeyerek mutlu edebileceğimi sanması, babamın Altensam'ı herkesi ve her şeyi rencide eden bir vasiyetnameyle, ki erkek kardeşlerim tarafından, boşuna olsa da karşı çıkıldıysa da, Altensam'ı böylesi bir vasiyetname ile yok etmek babamın isteğinin göstergesiydi, çünkü o biliyordu ve bu bilinçle herkesten önce Altensam'ı yok edeceğini bana vasiyet ederek herkesten önce hissetmişti, diye yazmış Roithamer. Sapıklık değil, bütünüyle bilinçlilik, diye ekliyor Roithamer. Çünkü babam (sismografik olarak) Altensam'ın döneminin geçtiğini biliyordu. O, diye yazmış Roithamer, Altensam'ı bana vasiyet etme durumuyla bütünüyle yok etmeyi yeğledi, hem de en kısa sürede bütünüyle yok etmeyi, çünkü benim Altensam'dan nefret ettiğim gerçeğinin her zaman bilincindeydi, buranın yavaş yavaş daha da mahvolması yerine, ki bu eğer Altensam'ı bana değil de büyük ağabeyime ya da gencine ya da her ikisine birden, kız kardeşimin payını ödeyerek bıraktığı takdirde kuşkusuz mahvolurdu. Şimdi niyetim Altensam'ı satmak, satarsam, diye yazmış Roithamer ve elde edilen parayla, ki *son derece yüksek bir gelir olması gerekiyor*, satış daha uzun sürecek, acele etmeyeceğim, Altensam için çok yüksek bir fiyat amaçlanacak ve ben bu ücretle tutukevlerinden salıverilen tutuklular için mümkün olan her şeyi yaparsam babamın Altensam'ı bütünüyle mahvetme arzusunu yerine getirmiş olacağım. İlanlar, belki de emlakçılarla görüşmeler, ama dikkat, diye yazmış Roithamer. Altensam'ı satarak bu isteğimi yerine getirebilirim, toplumdan dışlananlar için elimdeki bütün olanakları kullanabilirim, toplumdan dışlananlar için toplumun hep istekle ve hep en büyük istekle, fazla düşünmeden, hele hele bu konuda en küçük şeyleri bile düşünmeden dışladıkları için bir şeyler yapmayı her zaman arzu etmiştir, toplumun düşünmediği ve düşüncenin onlara yabancı olduğu ve hiçbir şeyden nefret etmedikleri gibi nefret ettikleri

için suçlu durumuna düşürdüğü bu insanlara yardım etmeliydim. Benim için Altensam'dan elde edeceğim parayla salıverilmiş tutuklulara yardım etmek dışında daha önemli bir şey olmaz, ama salıverilmeyenler için de bir şeyler yapmak, olanaklar dahilinde. Ve de özellikle artık zamanını doldurmuş Altensam gibi bir mülkü yıkmak, yok etmek böylesi bir görev için şu anda bana her şeyden fazla önemli görünüyor. Bir yandan koniyi tamamlamak, ki tamamlanması göründü bile, diğer yandan Altensam'ı tutuklular için satmak. İnsan toplumu tutukevlerine tıktığı suçlularına karşı en utanmaz olanı yapıyor, diye yazmış Roithamer, bu insanları, toplum kendine has tüm bilinciyle ve elindeki tüm aldırılmazlık ve hainlik ve insanlık dışılığı ile suç dedikleri duruma itiyor, bunlar bu insanlık dışı insan toplumunun kurduğu tuzaklardan başka bir şey değil, her zaman ölüm tuzakları kuruyor ve onlara sırtını çeviriyor. Benim eğer bir görevim varsa, o da salıverilen tutuklulara yardım etmek, şu suçlular denilenlere, ki onlar toplumun hastaları gerçekte, diye yazmış Roithamer, onları hastalığa sürükleyen toplum. İnsanın asla ve hiçbir zaman suçtan söz etme hakkı yok, hiç kimsenin ve hiçbir şeyden, diye yazmış Roithamer, diğerlerinde olduğu gibi burada da hastalar söz konusu, toplum yüzünden hastalananlar ve bütün toplum, milyonlarca ve yüz milyonlarca insanın kendisi yüzünden hastalananlardan başka bir şey değil, sadece kimileri, mutsuzlar ve en mutsuz olanlar, lanetlenenler ve aldatılanlar ve horgörü ve aşağılama ve hainlikle ve bütün insan pislği ile donanarak tutuklananlar, öbürleri ise dışarda. Fiyat en yüksek olmalı, diye yazmış Roithamer. Bu parayla bu insanlar için mümkün olan her şey yapılmalı, diye yazmış Roithamer, yurtlar, benim koninin inşasından edindiğim deneyimler ışığında bina yapımları, diye yazmış Roithamer, her zaman merkezlerin yakınında, insan toplantıları, kendini yalıtmayı gerektiren her şeyden kaçınmalı, *her şeyin kendini yalıtma olduğu* dışında, iş olanakları, uğraş olanakları, kişinin en yüksek özgürlüğü. *Düşünce özgürlüğü, fiziksel özgürlük*, diye yazmış Roithamer. Bu insanlar için yeni yaşam araçları yaratılması. Sohbet olanakları. *Açılma*, diye yazmış Roithamer. Biz bir fikre tutkunsak ve birden bu fikri gerçekleştirmek olanağını elde edersek, çünkü sürekli olarak ve sürekli

ve hep büyük ölçüde bu fikirle uğraşmışsınız, hep bu fikre yoğunlaşmışsınız (koni gibi), bu fikre yoğunlaşma dışında artık başka bir şey değildir, önceden önerdiklerimizi gerçekleştirebilirsek, bu derece deli sanılmamıza ve kendimizi de bu gibi bir fikir içinde deli olarak görmemize rağmen. Her şeye rağmen bu fikrin gerçekleşmesi başarılı olursa. Yıllarca, onyıllarca başka hiçbir şeyi değil ama bu fikri duyduysak, bu fikirle özdeşleşmişsinizdir. Biz sadece yüzde yüz yoğunlaştığımız şeyde başarılı oluruz ve de bilinçaltı denilende de, en uzun süre amacımızın tamamlanması anma kadar başka hiçbir şeyi değil ama bu amacı dinlersek. Her zaman her şeyin bizim amacımıza karşı ant içtiği gerçeğinin bilincindeyse, dışımızdaki her şeyin ve çoğunlukla da kendi içimizdeki birçok şeyin bizim yapacaklarımıza ve amacımıza karşı bir ant içme olduğunu biliyorsak. Amacımıza yönelik işimizi sekteye uğratan, amacımızı vuran her şeye karşı umursamaz ve de en umursamaz olursak, sonunda kendimizi kendimize karşı koymaya yöneltirsek, çünkü bütün bu her şeyi kaplayan, amacımızın her şeyine karşı gösterilen karşı koyuşa ve isteksizliğe karşı koyarsak amacımıza ulaşabiliriz, çünkü sürekli kendimizle kuşkuya düşeriz ve bu yüzden amacımıza saldırılır ve bu kuşkular yüzünden zayıf düşeriz, amacımıza ulaşmamız bize olanaksız gözüktür, ama biz *hiçbir şeyin*, hiçbir şeyin altı çizilmiş, amacımızdan bizi uzaklaştırmasına olanak tanımamalıyız, diye yazmış Roithamer, çünkü, diye yazmış Roithamer, her şey her türlü amaca karşıdır. Daha en küçük şeylerde bile her şeye karşın amacımıza ulaşmalıyız, kaldı ki büyük şeylerde, diye yazmış Roithamer. Birden bir fikir doğuyor ve tüm yaşamımız boyunca gerçekleşmek istiyor, tüm varlığımız böylesi gerçekleşmek isteyen fikirlerden oluşuyor, bu durum kırıldığında, yaşam kırılmış demektir, ölüm gelir. Biz yalnızca fikirlerden oluşuruz, içimizde ortaya çıkarlar ve biz onları gerçekleştirmek isteriz, gerçekleştirmek zorundayızdır, yoksa ölürüz, diye yazmış Roithamer. İçimizdeki her fikir ve bir fikrin izlenmesi yaşamdır, diye yazmış Roithamer, fikirsizlik ölümdür. Saygın insan ne kadar basit görünürse görünsün, aslında hiç de öyle değildir ve ne kadar karmaşık olursa olsun hiç de öyle değildir, diye yazmış Roithamer. İnsanın fikirsizliği onun ölümüdür, diye yazmış Roi-

thamer ve ne kadar çok insan fikirsizdir, bütünüyle fikirsizdir, onlar var olmazlar. Önce ilanlar, sonra emlakçılar, diye yazmış Roithamer, ama emlakçılara çok dikkat etmeli, burada da, her ilişkide, büyük güvensizlik var, güvensizlik büyüdükçe daha iyidir, ama sonra, belirli bir noktada açıklık, böyle davranılmalı. Her zaman karşılaştırma olanağımız olmalı, karşılaştırma olanağımız olmadan düşünemeyiz, davranamayız, bir şey yoktur, diye yazmış Roithamer. Mülkleri ve fiyatları karşılaştırmalı, diye yazmış Roithamer. Emlak piyasasındaki kendi durumumuzu bilmeliyiz. Satıcıların ve alıcıların her zaman aynı aldatmaya dayanan rol kestiklerini. Altensam'ı satmam olay yaratacak, diye yazmış Roithamer, bu yüzden her şeyi mümkün olduğunca belirsiz ve arka planda halletmeli. Bu konuda konuşmamalı, satış gerçekleştiğinde bile asla bu konuda konuşmamalı. Ve özellikle kız kardeşin güvencesini sağlamalı, kimse satış yüzünden haksız yere kötü duruma düşmemeli, erkek kardeşler de, oysa erkek kardeşleri gözetmek budalalık sınırına dayanır, çünkü onlar hiçbir zaman beni gözetmediler, *onlar* bugün de beni gözetmiyorlar, ama ben onları zarara uğratarak kapı dışarıya atmam, halbuki tazminata hiçbir hakları yok, *ne hukuksal, ne de insani* açıdan, çünkü tüm çabaları bana karşı olmak her zaman, onların cinsinden ayrılmış olan kardeşlerine karşı, her şeyi yaptılar benim onların küçük görmelerini ve nefretini hissetmem için ve bana azap çekirme sanatında her zaman daha yüksek bir sanat seviyesine ulaştılar, onların bana azap verme kesinliği unutulmamalı, bana karşı olan alçaltma sanatları her zaman en büyük olandı, unutmamalı, asla benim için iyi düşünceleri olmadı, ama onları hiç gözetmemek için bir neden yok, ama ben onları bunu hak ettikleri için gözetmiyorum, bunu hak etmiyorlar, sırf onlardan kurtulmak istediğim için, kurtulmak istediğim için. Ve kız kardeşim onun için inşa ettiğim konide, koni tamamlandığında oraya taşınacak, ona tam uygun olan sanatsal bina yapıtına, ki ben onu gerçekten de mantığıma karşı ve her şeye karşı, mantığıma karşı da yeteneğimi kullandım. Koninin Kobernausserwald'ın ortasındaki yeri ona en uygun yer. En yüksek mutluluk? O zaman uyanıyor ve elde etmek istediğimiz şeyi elde ettiğimizi görüyoruz, çünkü biz vazgeçmeyen ve her şeyden öte kendimize karşı

vazgeçmeyen biriyiz, çünkü kendimize numara yapmadık ve başkalarını dinlemedik, çünkü başkalarını dinleseydik, diye yazmış Roithamer hiçbir şey elde edemezdik, çünkü başkaları her zaman bize karşı, bunun dışındaki her şey gerçektir. Altensam'ı satmak ve parasıyla salıverilen tutuklulara yardım etmek. İyi zevk denen şeye karşı çıkmak, ki her zaman buna karşı çıktım, tüm yaşam boyunca iyi zevk denen şeye karşı çıktım. Zevkli denilen bir şey yapmak isteyerek iyi zevk diye anılan şeye karşı çıkmazsak, karakterimizi yitiririz, aklımızdan, varlığımızdan vazgeçmemiz gerekir. Çünkü Altensam'ı tutuklular için yeniden düzenlemenin bir anlamı olmazdı, Altensam buna uygun değil. O zaman bu Altensam'ın ülkemizin en güzel yerlerinden birindeki tutukevlerinden başka bir şey olmazdı, hayır, bu düşünceye tümüyle boş verildi, yoksa bu çılgınlık olurdu!, çılgınlık olurdu silinmiş, sonra gene altı noktalanmış. Hem de Altensam'ı içindekilerin hepsiyle birden satmak, elden çıkarmak, satmak, akli başında olarak ve doğru zamanlamayla satmak. Noterin parmaklarına bakmak ve onu sırf gerçek başarısıyla ödüllendirmek, yoksa resmi, kanuni uygulamalarla (ve notere özgü görüşlerle) değil. Ücreti *gerçek bir başarı* ücreti olmak durumunda. Yoksa kendi olanaklarımla belki de mutlu bir rastlantıyla Altensam'ı ben mi satsam, o zaman aracı ücreti ödenmez. Hepsi de noterler ve avukatlar tarafından dolandırıldı, bu durum hiç değişmedi. Erkek kardeşlere ufak bir mülk almasının üstü silinmiş. Kız kardeşe gerekli olan her şeyle ömür boyu bakmalı. Anlaşma temeli çizilmiş. Biz anlaşmalarla ilişkili her şeyi reddediyoruz, çünkü biz bürokrasinin her çeşidini reddediyoruz, ama gerçek şu ki dünya sırf anlaşmalarla yamanmış, bunu kısa sürede görüyoruz ve bu yüzlerce ve binlerce ve yüzbinlerce ve milyonlarca ve milyarlarca anlaşma içinde yakalanan insanlar debelenip duruyor. Anlaşmalardan kaçınılmaz, ancak intihar edilirse. Her yan çoktan her şeyi boğmuş olan anlaşma dolu, anlaşmalarla boğulmuş bir dünya, diye yazmış Roithamer. Anlaşmasız ya da başka yazılı sözleşme olmadan yaşayabileceğimizi sanıp nereye kaçarsak kaçalım, kısa süre sonra gene anlaşmalara ve yazılı sözleşmelere yakalanırız, biri başka türlü düşünecek olursa delidir, olayın doğasını kötü niyetle yadsıyan biridir. Bir tek çocukken içinde de-

belendiğimiz ve umutsuzluğa düştüğümüz ve sürekli debelene-
rek umutsuz olduğumuz şeyin ne olduğunu, bunların yetişkin-
lerin, tarihin anlaşmalarının ve diğer yazılı sözleşmelerinin iple-
ri olduğunu bilmeyiz. Kim ki tüm bu anlaşmaları ve diğer yazı-
lı sözleşmeleri yok etmeye kalkar, tüm dünyayı mahvetmekten
başka bir şey yapmamış olur. Gelecekte, her şeyin mümkün ola-
cağı gibi bu da mümkündür. Ama bugüne kadar mümkün olma-
dı, yakın gelecekte de olmayacak, diye yazmış Roithamer, yakın
gelecek anlaşmalardır, yazılı sözleşmelerdir ve bunların yarattı-
ğı umutsuzluklar, engeller, hastalıklar, ölüm nedenleridir, başka-
ca bir şey değil. Biz bütün varlığımızla anlaşmalara, yazılı söz-
leşmelere, kabullere bağlıyız, ömür boyu bunların içinde tutuk-
luyuz, ne yaparsak yapalım, kim olursak olalım. Ama bizim ça-
bamız bu anlaşmalardan ve diğer yazılı sözleşmelerden kurtul-
maktır, ömür boyu, bu saçma olduğu kadar acıdır da, diye yaz-
mış Roithamer. Avukatları, noterleri bulmak ve onların soğuk-
kanlılığını denemek, tersine kendi korunmasızlığımı, avukatla-
rın ve noterlerin cahilliğini kendi korunmasızlığımla karşılaştı-
rmak. Bugüne kadar satılmış olan her şeyin ucuza gittiğini dü-
şünmek, bugüne kadar satın alınan her şeyin pahalıya satın alın-
dığını. Tüccarlık entrikaları, farkına varmalar, para, kâr, dolan-
dırıcılık, sahtecilik, istismar, diye yazmış Roithamer. Arazi top-
rağının birinci sınıf nefaseti. Ve Altensam'a ait olan bir yığın hak,
balıkçılık hakkı, odun hakları, mera hakları vesaire. En yüksek
ücret söz konusu olabilir. Tüm canlı ve ölü envanter dahil. Ülke-
sel ve ülkesel olmayan satış anlaşmalarının etüt edilmesi, maliye
dairesi hakları, satın alma budalalıkları, diye yazmış Roithamer.
Koninin tamamlanması, koni işinin unutulması, doğabilimsel
çalışmalarımın yeniden ele alınması, aynı zamanda da Alten-
sam'ın satış işlerini yürütme, diye yazmış Roithamer. Önce İngil-
tere'den, çünkü artık orada evimde olmadığım Cambridge'e ye-
niden alışmam gerek, Höller'lerin çatı odasında Höller'in bildik-
lerinin yardımıyla, benim ilerlememi, gelişmemi garantileyen
her şeyi gözden geçirmek, sonra da Höller'lerin çatı odasında de-
vam etmek. Kız kardeşimin tamamlanan koniye girişini gözlem-
lemek, ona koninin iç mekânını yukarıdan aşağıya gösteriyo-
rum, aşağıdan yukarıya değil, belki de koniye girerken onun

gözlerini kapatmalıyım, onu yukarıya, koninin iç ucuna çıkarmalıyım, sonra gözlerini açıp ona sırasıyla bütün iç koniyi tanıtmalıyım. Richter'in statik ve dayanıklılık temellerini kafamdan çıkarmalıyım, Chmelka'yı, Melan'ı kafamdan atmalıyım, koninin yapımı sırasında beni meşgul eden her şeyi kafamdan atmalıyım, *önce üç yıllık planlama sırasında, sonra koninin üç yıllık oluşumu sırasında* ortaya çıkanları, koniyle ilgili her şeyi kafamdan çıkarmalıyım, özellikle de sürekli geceleri ortaya çıkan statik sözcüğünü, uyumamı engelleyen, uyumayı düşünmeyi bile engelleyen, uyuduğumda statik sözcüğü kafamın içinde ve gerçekten de uyumuyorum, yıllardır. Koniyle ve koninin tamamlanmasıyla bağlantılı her şeyi, Altensam'ı tasfiye etmeden önce, yok etmeli. Kız kardeş, deli *eksantrik* erkek kardeş tarafından, duyuyorum, himaye edilmek üzere, diye yazmış Roithamer, eksantrik'in altı çizilmiş, koniye tıklmış, delice, çılgınca, eksantrik, allahın belası, uçuk kaçık yapıya. Ama ben gelecekte de tüm mimar denenilenleri koniye sokmayacağım, koniyi tüm yapı uzmanlarına karşı kilitleyeceğim. Bu mimar ve yapı uzmanı diye anılanlar, sanat olan yapıyı öldürmek, mahvetmek için girecekler içeriye, onu gördükleri anda. Burada söz konusu olan bir delinin, düşünce şiddeti uygulayan birinin, bir *akıl hastasının* içine düştüğü anlamsız bir fikrin kafasında yarattığı üründür, diyor büyük ağabeyim, diye yazmış Roithamer, akıl hastasının altı çizilmiş. Ama ben ömür boyu insanların ne dediklerine aldırmadım, ayrıca her zaman (benim hakkımda) düşündüklerine de, gelecekte de bunlara aldırmayacağımı düşünüyorum. Uzman güruhu, mimar diye anılanlar, düşünce şarlatanları, diye yazmış Roithamer, inşaat ustaları sömürücüleri, budalalar, betonlaşmış kalın kafalar. Mimarlar ya da yapı uzmanları hakkındaki kuşkulara bir tek yazıyla bile cevap vermediler. James Gandon örneğin, Sir John Soane, John Nash vesaireyi asla duymadılar. Girişimde bulunuyorsak bu girişimimizin kaynağını biliriz, düşünüyorsak düşünceimizin kaynağını. Boule, Hamilton, Vignon, anlayış değişikliği vesaire, diye yazmış Roithamer, boşuna konuşuyoruz. İma ettiğimizde bile, parçalara ayrılıyorlar. Neutra'nın yazılarında *hiçbir* şey yok, *hepsi* Mies van der Rohe'den, hiçbir ve hepsinin altı çizilmiş. Uzmanlarla ilişkiye girilmemesinin nedeni bunların bizim

fikrimizi mahvetmeleri, bizim fikrimizi sarsma, mahvetme dışında kafalarından bir şeyin geçmemesi. Hiçbir uzmana bir fikirle gelinmemeli, çünkü bu fikir kısa süre içinde sarsılır, sunulana kuşku duyulur, gerçekleştirilmesi olanaksız bulunur, fikir gerçekleşinceye, tamamlanıncaya kadar duvarların ardında saklanmalı. Düşünceyi ve fikri gerçekleşme, ortaya çıkmasını, tamamlanmasını en uç noktasına kadar duvarların ardında saklamalı. Ve sonra bizim fikrimizle, *bizim* olanla kaç kişi yaşamakta, bizim altı çizilmiş; fikrimize sahip çıkılır ve utanmazca sömürülür, buna sürekli tanık oluyoruz, bir fikre nasıl sahip olunup utanmazca, yüzlerce taklitçi tarafından sömürüldüğüne ve böylece bu fikrin nasıl mahvedilmeye çalışıldığına, ama fikir iyiye mahvedilemez. Her zaman olağanüstü olan bir fikre yüzlerce sömürücü sahip çıkar ve fikri baltalar ve bundan utanmazca sermaye çıkarır, hem de hep bu fikre sahip olana karşı. Düşünce ve fikri mümkün olduğunca duvarların ardında saklamalı. Tamamlandığı zaman ortaya çıkarmalı, onun hakkındaki kesin mutsuzluğa rağmen. Çoğu kişi, en yüksek yüzde ile yabancı fikirlerle var oluyor, ama bu yabancı fikirleri sonuna kadar sömürüyor, utanmazca, bu yüzden hesap vermeye çekilmiyor, tersine, her yerde bunun için kutlanıyor. Ne yöne bakarsak bakalım fikir parçalayıcılarını görüyoruz, bununla iyi para kazanıyorlar. Ben bu yüzden uzman kişiler denilenleri koniye sokmuyorum, ama koniyi artık saklayamayacağım bir an gelecek, o zaman uzman dünyası denen dünya koniye yığılacak ve fikir parçalanacak, bu gerçeği kendini geriye çekmekle ileriye atamayız, er geç koni keşfedilecek, herkes bu fikre hücum edecek ve bu fikirle ilgili yüzlerce ve binlerce fikir olacak ve koni umarsızca parçalanacak. Ama kimse fikir benim diyemeyecek, *ömür boyu benim*, ömür boyunun altı çizilmiş. Biz bir yeniliğe dikkat çekiyoruz ve herkes bu yeniliğe hücum ediyor ve onu sömürüyor, oysa bu yeniliğe *biz* dikkat çekmişizdir, ama artık bunun sözü bile edilmez. Biz bir buluşta bulunuruz ve biz değil, ama onlar, bu buluşu sömürenler, bu buluşla hava estirenler olur. Önce koninin tamamlanması, sonra Altensam'ın satışına yoğunlaşma, sonra bilimsel çalışmamın yeniden ele alınması, Cambridge, Londra, Londra, Cambridge değişimli olarak, çünkü bana her zaman iyi geldi bu deği-

şim, izinli olmanın anlamlı olduğunda, koni inşa edilip tamamlandığında, Altensam satıldığında. Zaman zaman her şeyden nefret ettiğimiz için, olanağımız var ya da biz zaman zaman her şeyden nefret ettiğimiz için, zaman zaman ilerlememiz olanaklı, nefret dışında hiçbir şey bizi ileriye, öne götürmez. Zayıf olduğumuzdan, kırılğan, asla zayıflığa izin vermemeliyiz. Ve bu ne yaşam ne de doğa, bu okuduklarımız, yaşam ve kitabi bilginin doğası, iyice geniş mesafelerde tekrar tekrar sadece kitabi bilgi doğası, kitaplardan oluşan yaşam, dergiler, her türlü makale, bozulmuş, unutulmuş insan doğasının kitabi bilgiyle aşılması, tıpkı doğa gibi, tıpkı yaşam gibi. Her zaman ve hiçbir organizmanın buna yeteneği olmadığı gibi doğayı içimize alamadığımızdan, doğa olarak yaşamı içimize alamadığımızdan, uzak yerleri, *yıllarca sırf kitabi bilgi olarak*, doğayı gazetelerle, yazılı olanla aşarız. Değişiklik olsun diye birçok dilde. Varoluşumuzun belli noktalarında varoluşumuzun doğasını böler ve artık sadece kitaplarda var oluruz, yazılı olanda, ta ki yeniden, çoğunlukla da bir başkası olarak, *her zaman bir başkası olarak*, her zaman bir başkası olarak'ın altı çizilmiş, doğada var olma olanağını buluncaya kadar ve doğada var olmayı sürdürürüz. Doğadaki bir yaşama, ki her zaman özgür bir doğaydı, sürekli olarak dayanamadık, bu yüzden sırf hayatta kalmak uğruna doğanın dışına çıktık, kitabi bilgiye daldık, kitabi bilgiyle uzun yaşıyoruz ve daha kaygısızca. Yaşamımın yarısını doğada değil, ama doğa olarak kitabi bilgide geçirdim, var oldum ve sırf bir yarısı sayesinde öteki yarısı benim için olanaklı oldu. Ya da her ikisinde de var oluruz, doğada ve doğa olarak kitabi bilgide aynı anda, bu en uç gerilimde, ki sadece kısacık bir süre olanaklıdır, bilinç olarak vardır. Soru benim doğa olarak doğada ya da doğa olarak kitabi bilgide ya da kitabi bilgi olarak doğada, kitabi bilginin doğasının doğasında vesaire, yaşayıp yaşamadığım olamaz, diye yazmış Roithamer. Düşündüğümüz ve yaşadığımız ve duyduğumuz ve gördüğümüz, algıladığımız her şeye her zaman: asıl olan daha fazlasını eklemeliyiz...tedirginliğimizin sürekli bir durum oluşu bundandır. Doğadan ötekine birdenbire geçiş, kendi zihinsel soğukkanlılığımızdan bir diğerine, diye yazmış Roithamer. Düşündüğümüz zaman, hiçbir şey *bilmeyiz*, her şey açık, hiçbir şey, diye yazmış

Roithamer. Meselenin doğası hep başka bir şeydir, diye yazmış Roithamer. Önce koninin her yöne manzarası var, sonra koninin yalnız güneye manzarası ve kuzeye, sonra sadece batıya ve doğuya, sonunda sadece kuzeye. Mekânlar, odalar değil, mekânlar kız kardeşimin doğasına bütünüyle uygun, öyleler ki kız kardeşimin içinde bulunduğu her türlü ruh haline uyum sağlıyorlar, mekânlara girdiğinde vesaire. Bunun için doğal olarak kız kardeşimin sürekli gözlemlenmesi gerekti, kız kardeşin çocukluktan itibaren sürekli gözlemlenmesi, onu her zaman hep iyice yakından ve her zaman bütünüyle önyargısız gözlemledim, onun doğasıyla uğraştım, yaşamının her yılında, ona koniyi inşa etme fikrini geliştirmeden önce de, bunu yapmam en büyük avantaj oldu. Ve de bu gözlemlemeyi bir gözleme sanatına ve bir gözleme bilimine dönüştürmüş olmam. Ve doğal olarak da kız kardeşimle ilişkili her şeyi gözlemledim, özellikle de alışkanlıklarını, onun *olanaklarını*, olanakların altı çizilmiş, olanaksızlıklarını, neyin onda doğuştan neyin sonradan edinilmiş olduğunu ve onun neyi gösteriş olarak yaptığını. Sürekli onun içseline çalıştım, mümkün olduğu kadar ve sürekli gözleme ve sürekli ve sürekli onun dışsalını gözlemleyerek, çünkü içsel, dışsalla aynıdır, gözlemcinin karar verme yeteneği ortaya çıkar. Kız kardeşimin gözlemlenmesini asla ihmal etmemem, bu gözlemlemeden asla vazgeçmemem ve bu gözlemlemede asla baştan çıkarılmama izin vermemem gerektiğinin bilinci kesin değil. Önce bütün varlığımı, yani bütün aklımı ve bütün duygumu kız kardeşime yoğunlaştırmıştım, sonra aynı yoğunluğu koninin yapılandırılması, gözlemlerimi, bildiklerimi sonunda koninin yapılandırılmasına *uyguladım*, öyle ki koninin kız kardeşim için ideal olduğunu kabul etmek zorundayım. Koninin iç mekânı kız kardeşimin doğasının içseli gibi, koninin dışı onun dışsal doğası gibi ve hepsi birlikte onun doğası olarak *koninin karakteri*, ama koninin içi ve dışı birbirlerinden tıpkı kız kardeşimin içinin ve dışının ayrılamayacağı gibi ayrılamaz, ama *ardı arkası kesilmeyen kız kardeşin gözlemlenmesi ve ardı arkası kesilmeyen koninin yapılandırılmasının gözlemlenmesi* şimdi Kobernausserwald'ın ortasında duran sonucu doğurdu. Ve sonra, kız kardeşimi gözlemlemelerim doğruysa, koninin yapılandırılması da doğruysa, diye yazmış

Roithamer. Bir nesnenin (kız kardeşimin) tutarlı olarak etüt edilmesi, öteki nesnenin tutarlı inşa biçimini doğurur. Çünkü kız kardeşim gibi bir insan için yapılan koni gibi bir yapı ancak o insanın (kız kardeşimin) etüt edilmesinden sonra onun için böyle bir yapı (koni) inşa edilebilir ve tamamlanabilir. Ben önce kendisi için yapı inşa edeceğim insanı etüt ederim, sonra yapıyı bu çalışmanın temeline oturtturarak yaparım ve böyle bir çalışmanın en tutarlı olması gerekir. Ve ancak o insanın doğasını etüt ettikten sonra ve bu çalışmamda iyice ilerleyip o insanın doğasını kavradıktan ya da hiç değilse insanın kavrayabileceği dereceye kadar kavradıktan sonra nasıl inşa edeceğimi ve hangi malzemeyi kullanacağımı anlarım. Taşlı ve kiremitli yapı. Ve statik sorunu (koninin) da ötekinin (kız kardeşimin) doğasıyla ilgili sorun. Ve *bu insanın isteksizliğine karşı* inşaat yapmak, çünkü bir tek kız kardeşim gibi bir insanın isteğine karşı inşaat yapılabilir. Nedeni kendisi için inşaat yaptığım bu insan değildir, neden karakterdir ve onun bu karakteri içinde yer alan belki *zihinsel* duyarlı, ama *duygusal* duyarlı olmayan bölümdür. Biz inşaat yapmaya karar veriyoruz, ama bunun ne anlama geldiğini bilmeyiz, hele de şimdiye kadar hiç görülmemiş kız kardeşim için yapılacak olan koni gibi bir yapının temelde öldürücü bir süreç olduğunu herkes bilir. Bu bakımdan dikkate alınması gereken her şeyi dikkate aldıktan sonra yapı sanatının son derece yüksek felsefi bir sanat olduğunu söylemek zorundayız, ama yapı uzmanları ya da yapı uzmanları diye anılanlar bunu kavrayamadılar, bu kavramdan ürüyorlar ve bu sorunsallığa asla değinmiyorlar ve biz de bu yüzden hemen hemen hiç yapı *sanatı* görmüyoruz, ama bunun yerine yalnız yapı *alçaklığıyla* karşı karşıya kalıyoruz. İnsanı tanımak ve onu anlamış olmak zorundayız ya da hiç değilse önemli bir noktaya kadar tanımalıyız ve inanmalıyız inşaat yapmadan önce, ki o zaman bile bu sınavı başardıktan sonra hâlâ bizim o kişi için inşa ettiğimiz yapımızın uygun olup olmadığı kesin değildir, uygun olduğunu sanırız, tıpkı benim kız kardeşime yüzde yüz uygun olduğunu sanmam gibi, çünkü uygun olduğunu kabul etmek zorundayım, tüm inşaat sırasında kabul etmek zorundaydım, yoksa delirirdim ve koniyi bitiremezdim, koninin tamamlanması ancak ütopya olurdu. Hangisi olursa olsun yapı-

lar, ev yapıları ve ev yapıları olmayanlar, onları inşa edenler, en az biçimde bile olsa inşaat yaptıkları kişilerle ilgilenselerdi başka türlü olurlardı, tüm bu yapılar bu yapıların yapıldığı kişilere sorulmadan yapıldı, kaldı ki onlar üzerine çalışılmadı bile. Bugün hastalıkların nedenleri nasıl araştırılıyorsa ve araştırılmak zorundaysa ve doktorlar bu araştırmanın dışına çıkmıyorlarsa, inşaat yapanların da inşaat yaptıkları kişileri araştırmaları, araştırmak zorunda olmaları, kendilerine inşaat yaptıkları insanı araştırmaları gerekir, bu insan inşaat yapan kişinin her zaman görevi olmalı bu ve bir insan için inşaat yapan kişiye o insanı araştırmadan ya da hiç değilse gerekli ve en gerekli dereceye kadar araştırmadan inşaat yapması engellenmeli. İnşaatçılar inşaat yaptıkları kişilerin doğasını doğru araştırmadan inşaat yapıyorlar, kendilerine bunlar söylendiğinde doğal olarak bunu inkâr ediyorlar. Kafalarında yalnız alacakları ücret ve kariyerleri olarak inşaat yapıyor inşaatçılar, kendilerine hangi adı verirlerse versinler, inşaat yaptıkları kişinin doğasını bilmeden inşaat yapıyorlar ve böylece *en büyük suçu* işliyorlar, en büyük suçun altı çizilmiş. Ve ben sonuçta koninin inşası için altı yıl harcadım, yaşamımdan bu yılları çıkarttığımda uzun bir süre, ama gene de önce esaslı araştırma yaptığım ve sonra esaslı inşaat yaptığım düşünülduğünde kısa bir süre. Ve her zaman gerçekten açık bir kafayla, inşaat hastalığı olmadan, inşaat psikozu olmadan, diye yazmış Roithamer. Sonra, kız kardeşimin araştırılmasından sonra, onun özellikle zihinsel ve duygusal durumunun araştırılmasından sonra, onun için yapacağım binanın koni olması kesinleşti. Başka hiçbir form değil. Ve ben daha önce asla bir insan tarafından, bir Fransız, bir Rus tarafından bile koni yapılmadığını biliyordum, benim konim oturma amaçlı yapılacak ilk koni olacak dedim kendi kendime ve koniyi yapmaya karar verdim. Biz sürekli amacımızdan uzaklaştırılır ve deli yerine konuruz ve umursamazlık ve namusluluk yüzünden birçok düşman kazanırız (ki bunlar her zaman vardı), ama özellikle de bu ve bize karşı yapılan gittikçe artan suçlamalar, bize karşı yapılan hakaretler, bize karşı yapılan ve kendi umursamazlıklarımızdan daha büyük olan umursamazlıklar bizi ileriye götürür, evet onlar sonuçta bizim sürekli karşı karşıya kaldığımız insan pisliğinden

geçebilmemizi sağlar, çevremizin iftira pisliğinden ve hakaret pisliğinden geçebilmemizi. Çevre alıkoyar ve sürekli engeller ve bizim, özellikle de bu alıkoyma ve engelleme yüzünden amacımıza ulaşmamız olanaklı hale gelir, hatta sonunda ona ulaşırız. Bize, amacımıza ulaşmamız için ne hakkımız, ne cesaretimiz, ne de alçaklığımız olduğu söylenir ve biz de bunu hissederiz, ama hakkımız ve cesaretimiz ve alçaklığımız vardır ve biz böyle olduğumuz için olduğumuzdan gittikçe daha fazla cesaret ve gittikçe daha fazla alçaklık ve hak buluruz bunun için. Amacımıza ulaşmamızı istemeyenlerin dinmeyen fısıltılarına maruz kalırız, çünkü bize başarı dilemezler, bu yüzden de sürekli onların hainliklerine, onların bizim iğrenmemize sürekli neden olan idraklerine, ki hain bir idraktır, maruz kalırız. Çoğu zaman insan pisliliğiyledir işimiz, diye yazmış Roithamer, bunun içinden geçmek zorundayızdır ve bu pislikten geçtikten sonra bir diğerinden geçmek zorunda kalırız, öylece, gittikçe daha hızlı, gittikçe daha radikal biçimde, çünkü yalnız bu *insan pisliliğinin* içinden geçmek zorunda olduğumuzu kavramışızdır. Amacımıza ancak bu *insan pisliliğinin içinden* geçişle ulaşılabilir, hain kafa atığı olarak *insan pisliliği*, ki sırf bizi öldürmeye yöneliktir. Başka bir şey söyleyen kişi *sahtekârlık şiddeti suçu* işler, sahtekârlığın şiddet suçunu, insan pisliliği sözcüğünün önce altı çizilmiş, sonra altı yeniden noktalanmış. Biz önce yakınlarımıza tutunabiliriz sanırız, ama yakınlarla tutunmanın, kısa sürede gördüğümüz üzere düşüncemizin (bizimkinin), varlığımızın, *ruhumuzun*, ruhumuzun altı çizilmiş intiharı anlamına geldiğini anlarız. Sonra biz (akıl, ruh, eşya) uzmanlarına dümen kırmak zorunda kaldığımızı inanırız, çünkü sürekli yardım aramaktayızdır, ama her zaman *derin* bir düş kırıklığına uğrarız, derinin altı çizilmiş, sadece düş kırıklıklarıyla karşılaşırız. Bildiğimiz üzere her ne olursa olsun dehşetli bir şey yapmak isteriz, en önemsiz, en görünmez şey bile her zaman dehşetlidir ve biz bunun hakkında konuştuğumuzu sanırız, sormak zorunda olduğumuzu sanırız ve düş kırıklığına uğrarız, ya iyice açık ve etkileyici de olsak anlaşılmayız ya da biz anlaşılmak istemeyiz. Her zaman yanıtız kalırız, doğal olarak da eskisinden daha zayıf olarak, çünkü bize hiç kimse ve hiçbir uzman ya da karakter, her zamanki gibi, yardım etmek istemez.

Böylece biz ömür boyu doğal olarak hep kendi kendimizle kalırız ve yalnız başımıza, kendi başımızın çaresine bakıp yolumuzda yürürüz ve her şeyi, dışardan yardım almadan başarmak zorunda kalırız. Bu yüzden içimiz hep doludur ve *asla huzura kavuşamayız*, diye yazmış Roithamer, *asla huzuranın altı çizilmiş*. Çevremizdeki her şey kötücül, diye yazmış Roithamer. Önce konide yirmibir mekân, sonra onsekiz mekân, sonra onyedi mekân. Koninin tepe noktasının altında, içinden her yöne bakılabilen tek bir mekân, ama her yönde ormana bakan aynı manzara, başkaca bir şeye değil. Üç katlı, çünkü *kız kardeşimin karakterine*, kız kardeşimin karakterinin altı çizilmiş, üç katlı bir yapı uygun. Onyedi mekânın dokuzunun manzarası yok, bunlardan ikinci kattaki meditasyon odası, burası koninin tepe noktasının altındaki oda. Meditasyon odası öyle yapılandırıldı ki içinde günlerce meditasyon yapılabilir ve meditasyon dışında başka bir şey yapılamaz, bütünüyle eşyasız, meditasyon odasında bir tek eşya bile bulunmayacak, meditasyon odasında ışık da olmayacak. Meditasyon odasının gerçek ortası kırmızı bir ışıkla belirlenmiş, ki orası aynı zamanda koninin de gerçek ortasını oluşturmakta. Bu ortadan her yöne ondört metre var. Meditasyon odasına kaynak suyu bağlanıyor. Meditasyon odasının altında oyalanma odaları. Meditasyon odasının üzerindeki koninin tepe noktasının altındaki, her yöne doğru dışarıya bakılabilen odada, ama her yöne yalnız ormanın, Kobernausserwald'ın görüldüğü oda, koninin tepe noktasının altındaki meditasyon odası, meditasyon odasının altında oyalanma odaları ve oyalanma odalarının altında benim ön odalar diye adlandırdığım odalar, oraya koniye girenler, yani koninin içine girmeye hazırlananlar için, zemin kat yani. Zemin katın beş odası var, hiçbirinin doğru bir adı yok. Bu odaların doğru bir adı olmaması gerekmede, tıpkı konideki, meditasyon odası dışında kalan odaların adı olmadığı gibi. Konide oturan kişi, yani kız kardeşim, tek tek odalara isim vermeyi deneyecek olursa, çünkü birden buna *eğilimi* olması ve sonra odalara ad vermeye mecbur olması gerekebilir, yani bir odaya yatak odası, başka bir odaya çalışma odası, bir üçüncü odaya mutfak vesaire adını verebilir, ama şunu, her durumda da yüksek sesle konideki odalara tek tek ad verilmemesi sözünü vermek durumunda-

dır, bir yapıda tek tek odaların adlarının olmadan yaşanması olanaklı olmalıdır, ama doğal olarak meditasyon odası olarak yapılandırılan odanın adı meditasyon odası olmalıdır. Odaların hepsi beyaz kireç badanalı. Dışarıya bakış pencerelerden değil, açılmayan, dolayısıyla da kapanmayan pencereler, havalandırma pencerelerin açılmamak ya da kapanmamak zorunda olduklarından her zaman doğal. Isıtma güneş enerjisi ile. Taş, tuğla, cam, demir, başka bir şey yok. Koninin içi gibi dışı da beyaz kireç badanalı. Koninin yüksekliği ormanın yüksekliğine eşit, bu yüzden koniyi görmek olanaksız, ancak tam yanında durulduğunda görülebilir, koniye giden yol, Kobernausserwald'ın içinden doğruca koniye gitmiyor, en kuzey yönünde altı kere ve kuzey batı yönünde altı kere kavisler çizerek koniye ulaşıyor, ki oraya gelen tam koninin yanında durduğu zaman onu görebilirsin. Sekizbin araba dolusu kaba moloz, ikibin araba dolusu Null-drei, diye yazmış Roithamer. Önceleri kız kardeşimin ilk planlara bakmasına izin veririm sandım, ama benim planıma gösterdiği ilgisizlik yüzünden bu niyetimden vazgeçtim, koninin üçte birini tamamlarım diye düşündüm ve *ona üçte biri bitmiş olan koniyi gösteririm*, ama bu niyetimden de vazgeçtim, çünkü birden onu kız kardeşime göstermeden önce koniyi bitirmem gerektiğini anladım, kız kardeşime koniyi bitirmeden önce gösterirsem (onun tepkisi yüzünden) benim artık koniyi bitirme gücüm kalmayacağı tehlikesi vardı, koni tamamlanmalıydı, ancak o zaman kız kardeşime koniyi gösterebilirdim, yalnız onun için yapılmış olan koniyi. Ben yaşarken kız kardeşimin başına bir iş gelirse koniyi doğaya teslim edeceğim, diye yazmış Roithamer, kız kardeşimden sonra hiç kimse koniye giremez, bu karar belki de yapılacak bir vasiyetname ile saptanır, diye yazmış Roithamer, bu vasiyetnamenin yapılması ertelenmemeli. (Gerçekten de Roithamer vasiyetnamesinde, yani yanında olan ve Höller'in bulduğu kâğıtta, koniye, şimdi kız kardeşinin ölümünden ve kendi ölümünden sonra kimsenin girme izninin olmadığını ve onun *bütünüyle doğaya* teslim edileceği kararını koymuş. Roithamer'in mirasçılarının bu karara ne derece uyacakları bilinemez.) O koniyi görünce *mutlu olmak zorunda*, diye yazmış Roithamer, mutlu olmak zorundanın altı çizilmiş. Kusursuz bir yapı kendisi için ya-

pılan insanı *mutlu etmeli*, onu mutlu etmenin altı gene çizilmiş. Fikir kız kardeşimi, kusursuz, bütünüyle onunla ilgili bir yapı yaparak bütünüyle mutlu etme fikriydi, diye yazmış Roithamer. Kusursuzluk kusursuzluğun olabileceği kadar anlamında, tıpkı her şeyin yaklaşık olması gibi. Fikir kız kardeşimin bütünüyle mutlu olabileceği dereceye kadar. Ama ya o bütün bunları anlamazsa diye soruyorum kendime. Göreceğiz. Fikir, böylesi bir yapının kusursuz mutluluk yaratmasının mümkün olduğunun kanıtlanmasıydı, diye yazmış Roithamer. Kız kardeşim koniye taşındıktan sonra, diye yazmış Roithamer, Kobernausserwald'a gittiğinde artık kız kardeşim için korku duymayacağım. Çünkü kız kardeşim için de Altensam'dan ayrılmasının zamanı geldi, özellikle de erkek kardeşlerden ayrılmasının, onlar bizim için (kız kardeşim ve benim için) yabancı varlıklar, tıpkı bizim (kız kardeşim ve benim) onlar için yabancı varlıklar olmamız gibi. Yılda bir kez, en fazla iki kez kız kardeşimi ve koniyi ziyaret edeceğim ve ikisi arasındaki ilişkiyi gözlemleyeceğim ve etüt edeceğim, diye yazmış Roithamer. Ve Höller'lerin çatı odasına çekilerek gözlemlerim üzerinde çalışacağım. Koniyle ilgili bütün masrafları kendi elimle zemin katının duvarına gömeceğim koninin tamamlandığı gün, diye yazmış Roithamer. Koni sürpriz olmaydı, artık sürpriz değil, çünkü kız kardeşim bu niyetten haberdar, ayrıca bu niyetimde ne derece ilerlediğimi de biliyor. Ama koniyi gördüğünde de gerçekten sürprizle karşılaşacak, koninin ona yüzde yüz uygun olduğu gerçeği karşısında ya da daha doğrusu nerdeyse yüzde yüz uygun olması karşısında, çünkü yüzde yüzlük bir uygunluk olanaksızdır. O zaman, kız kardeşime koniyi gösterdiğim anda benim içimdeki ve de kız kardeşimin içindeki her şey açıklığa kavuşmuş olacak. Biz kendimize ait delice diye adlandırılan bir fikri, nerede olduğunu bilmeden, bu delice fikri tüm kuşkulara ve kurallara ve suçlamalara, *her şeye* karşın ele almalı ve gerçekleştirmeliyiz. Biz fikri *sevdiğimiz bir insan* uğruna gerçekleştirmek için gerçekleştirmeliyiz, sevdiğimiz insanın altı çizilmiş. Her zaman hangi yönden gelirse gelsin, ama asla Altensam'dan gelmeyen desteği hesaba katmak açıktı. Koninin tamamlanması aynı zamanda Altensam'ın mahvedilmesi idi, koni tamamlandığında Altensam mahvolacaktı. Öm-

rümde yaptığım her şey belki de erkek kardeşlere karşıydı. Her zaman her şey kız kardeş içindi, ama erkek kardeşlere karşıydı. Bu *erkek kardeşlere karşı, kız kardeş için* olma durumunu ben kendi sanatıma dönüştürdüm. Her zaman yoğun olarak erkek kardeşlere karşı ve kız kardeş için davrandım. Ve de şimdi, koniyi inşa ederek, gerçekleştirerek, en derin biçimde erkek kardeşlere karşı, kız kardeş için davranmaktayım. Koni, *kanıtladığım şey*, kanıtladığımın altı çizilmiş. Her zaman paramla ne istersem yaparım dedim önceden. Ve bu an doğru an olduğu için. Koni (benim) doğamın sonucu. Ama ben uzmanların ya da uzman olmadıkları halde kendilerine uzman diyenlerin merakını tatmin etmiyorum. Kimse benim konimin yanma yanaşamaz. Şimdiye kadar inşaat alanını gizlemeyi başardım. Çünkü her yöne gözlemciler koydum, inşaat alanına yaklaşan herkesi haber veriyorlar, insanlar azıcık bile olsa koniyi görmeden uzaklaştırılıyor, geri itiliyor. Ama günün birinde, benim artık bu duruma hiçbir etkim olamayacağı belli bir anda, insanların gelip koniyi (zihinsel) mülkiyetlerine almaları ya da (zihinsel) mülkiyetlerine aldıklarını sanarak benim fikrimi sömürmeleri engellenemeyecek. Fikir sömürücülerinin altı çizilmiş. Öncelikle, bilimsel çalışmalarımın yanı sıra koni inşa etme fikrini uzun süre gözlemledim, tekrar tekrar sadece bu fikirle uğraştım, onu gözlemleyerek ve sonra bu fikri sınadım ve sonra da bu fikrin gerçekleştirilmesine giriştim. Hiç kimseye danışmadım, böyle bir fikre sahip olan insan, hiç kimseye, hiçbir insana, bu fikrin iyi ya da gerçekleştirilebilir olup olmadığını sormamalı, çünkü kendilerine sorulanlar ölümcül bir öğüt verirler. Ben hiçbir insana, hiçbir akla danışmadım ve fikrin gerçekleştirilmesine, fikrimin gerçekleşmesinin ne anlama geldiğini bilmeden giriştim. Fikrin gerçekleşmesinin anlamı koninin tamamlanmasından sonraki sorun. Altensam'dan epey erken ayrılmış olmam ve Cambridge'e gitmiş olmam gerçeği, her zaman, ne düşünürsem düşünüyüm, düşünmek durumunda olduğum düşüncelerimin hep Altensam ve çevresi olan ve bugün de olan asıl sahnesinden uzaklaşarak sorunlar ve fikirlerle uğraşma olanağını buldum, ki bunlarla eğer Altensam'da kalsaydım, iki yüz ya da üç yüz kilometrelik bir çevrede diyelim, asla uğraşmazdım, Cambridge'de düşünebildiğim düşünceleri düşünmem

olanaksız olurdu, Cambridge’de sahip olduğum fikirlere asla sahip olamazdım. Sahnenin iyice uzağındaki bir sahnede, sahne- den mümkün olan en uzaktaki sahnede tüm bu sahneyle ilgili olanları en iyi biçimde düşünebilmek. Örneğin Altensam’la ilgili her şeyi Altensam’m kendisinde değil de her zaman Altensam’dan en uzak yerde, örneğin koniyle ilişkili olanları Cambridge’de. Ve sadece Kobernausserwald’dan gözetlemedim koni- nin inşasını, Höller’lerin çatı odasından da gözetledim. Düşün- cemizin sahnesinden mümkün olduğunca uzakta olmalıyız ki, düzgün düşünebilelim, en büyük yoğunlaşmayla, en büyük açıklıkla her zaman yalnız düşünmemizin sahnesinden en uzak mesafede, Cambridge’de Altensam hakkında düşünmek Altensam hakkında mümkün olan en açık düşünmeyi, tersine de Altensam’daki Cambridge hakkındaki en açık düşünmeyi oluş- turdu. Sorun her zaman, gözönünde bulundurmak ve enine bo- yuna düşünmek zorunda olduğum meseleyi, olası en iyi yolla gözönünde bulundurmak ve enine boyuna düşünmek amacıyla, bu meseleye en uzak noktaya nasıl geleceğim. Meseleye yaklaş- mak, yaklaştığımız meseleyi enine boyuna düşünmeyi gittikçe olanaksız hale getirir. O zaman meselenin içinde kaybolur ve art- ık onu düşünemez oluruz, onu kavrayamayız bile. Böylece ben temelde kendi sahnemin, Altensam, Avusturya vesairenin göz önünde bulundurulması ve iyice düşünülmemesinin uygulamaya geçirilmesinden başka bir şey istemediğimden, Cambridge’e git- mek zorunda kaldım. Dolayısıyla benim Cambridge’deki bilim- sel çalışmam her zaman Cambridge’de beni en çok ilgilendiren sahne hakkında düşünme olanağından başka bir şey değildi, ka- famda Altensam’ı ve Altensam’la ilgili her şeyi özümsemekti. Bir şeyi iyice düşünebilmek için o şeyden mümkün olan en uzak- ta olmak, yani bu şeyden en uzakta konumlanmak demektir. Önce fikir olarak meseleye yaklaşmak, önce meseleye yaklaştığımız fikir olan meseleye en uzak konumu almak, ki onun hakkın- da karar verebilelim ve enine boyuna düşünebilelim, bu da so- nuçta meselenin çözülmesi anlamını taşır. Hangi mesele olursa olsun onun tutarlı biçimde düşünülmesi meselenin çözülmesi anlamını taşır, örneğin Altensam’m enine boyuna düşünülmesi Altensam’m çözümlenmesi vesaire gibi. Ama biz en uç tutarlı-

lıkla (ve onun içinde) düşünmeyiz, asla düşünmeyiz, çünkü o zaman her şeyi çözmüş olurduk. O zaman ben koniyi *tamamlayamazdım*, Höller'in dile getirdiği gibi, diye yazmış Roithamer, tamamlamanın altı çizilmiş. Höller, Höller'lerin çatı odasında son kalışından bu yana Höller'lerin çatı odasında hiçbir şeyi değiştirmede, diye yazmış Roithamer, ve Höller'lerin hiçbirinin Höller'lerin çatı odasına girme izni yoktu, tıpkı Höller'den rica ettiğim gibi kimseyi, kendi karısını ve kendi çocuklarını bile Höller'lerin çatı odasına sokmadı benim yokluğumda; şimdi Höller'lerin çatı odasına girdiğimde bunun kanıtını, Höller'in Höller'lerin çatı odasında benim yokluğumda hiçbir şeyi değiştirmedeğini görüyorum, Höller'in benim yokluğumda Höller'lerin çatı odasında bir şeyleri değiştireceğini düşünürken, diye yazmış Roithamer, şimdi Höller'lerin çatı odasında hiçbir şeyin değişmediğinin kanıtını görmekteyim, Höller'lerin çatı odasındaki tüm eşyalar, daha önce oldukları aynı yerde, tıpkı bıraktığım gibi, o, Höller haftada bir ya da iki kez havalandırmak için Höller'lerin çatı odasına giriyor ve böylece Höller'lerin çatı odasında, benim *Aurach'ın bu en dar yerindeki düşünme odamda* küflü bir koku kalmıyor, diye yazmış Roithamer, Aurach'ın en dar yerindeki düşünme odasının altı çizilmiş. Daha ilk anda, ben Höller'le Höller'lerin çatı odasına ilk kez girdiğimde, çünkü o, Höller bana Höller'lerin çatı odasını göstermek istemiş, kendi anlayışı içinde Höller'lerin çatı odasının belki de benim düşünme amacım için, özellikle de koninin inşasından ötürü uygun bir yer olabileceğini düşündüğünden, o, Höller, hep Höller'lerin çatı odasının benim ve amacım için en uygun yer olduğuna inandığından ve Höller'lerin çatı odasına her girdiğinde bu düşünce aklına geldiğinden ötürü ben de Höller'lerin çatı odasının o anda bana başka hiçbir düşünme yerinin o zamana kadar sağlayamadığını düşünmemi, özellikle de koniyle ilgili olarak ilerlememi sağlayacağını anladım ve hemen, daha Höller'lerin kapı eşiğinde dururken Höller'e, Höller'lerin çatı odasının amaçlarım için en uygun yer olduğunu ve burayı kiralamak istediğimi, kiralamak dedim Höller'e, ama Höller benim ne kadar sıklıkla ve ne zaman istersem Höller'lerin çatı odasına taşınabileceğimi ve ne zaman ve ne kadar süre istersem orada olabileceğimi, odayı bana kirala-

mayacağını, doğal olarak bana ücretsiz sunacağını söyledi, ben bu öneriyi hemen kabul ettim ve hemen aynı gün Höller'lerin çatı odasına taşındım ve düşündüğümde, Höller'lerin çatı odasında, Cambridge'de olduğu yerde bıraktığım düşüncemin ilerleceğinde haklı çıktım. Kısa sürede koninin statüğü ile ilgili en önemli hesapları Höller'lerin çatı odasında yapabildim. Cambridge'de koniyle ilgili düşüncemin sonuna gelmiştim, burada Höller'lerin çatı odasında yeni bir başlangıcım oldu. Artık koni inşa etme, gerçekleştirme ve tamamlayabilmekten vazgeçme fikrinden ürkmüyordum. Bu yüzden koninin tamamlanması düşüncesini gerçekten de Höller'lerin çatı odasına borçluyum, diye yazmış Roithamer. Birdenbire yaşamı sürdürme, çalışmayı sürdürme olanağı, altı çizilmiş, belirdi. Aynı andalığın güçlüğü, diye yazmış Roithamer, henüz çocukluğun ilk yıllarında (üç yaşında, dört yaşında?) bir yandan kendi kendinle başa çıkmak, öte yandan çevreyle başa çıkmak, geçmişle bir yandan, gelecekle öte yandan, diye yazmış Roithamer, ve her zaman daha üst derecede makul olmak, çıldırmak. Biz Altensam'm içine doğduğumuz için, hiç ön hazırlığımız olmadığından, tıpkı herkesin ön hazırlığı olmadan tanımadıkları bir çevrenin içine doğdukları ve yeni, içine doğduklarının onu mahvetmek için her şeye başvurmaları gibi, tıpkı Altensam'm beni mahvetmek için her şeyi denediği gibi, Altensam kavramını, benim kişiliğimi mahvetmesi, onun eline düşenlerin varlığını, korunmasızların, bütünüyle korunmasızların. Altensam'a karşı birden, ne olduğunu bilmeden, Altensam'dan öteye de, Altensam çevresindekini, ne olduğunu bilmeden. Anne babamız bize öğretmen olmadı, eğitime hakkına sahip olanlar olmadı denildiği üzere, ama bizim eğitimimize hiçbir hakları yoktu ve bizi kendi amaçları için eğittiler, her zaman kendi amaçları için eğittiler, sonuç, erkek kardeşlerin her zaman onların amaçları için var olmalarıydı, ama ben her zaman onların amaçlarına karşıydım. Kendi amaçları için yaptıkları eğitimle anne babam benim onların amaçlarına karşı olmamı sağladılar, erkek kardeşlerimi kendi amaçları için kazandılar, beni amaçlarına karşı olarak, *amaçlı eğitim*, amaçlı eğitimin altı çizilmiş. Anne babamın huzursuzluğu, anne babamın içindeki ve onlardaki her şey huzursuzluktan, ama her şeye karşı huzur-

suzluk, her şey için değil, örneğin her hafta yatak odalarından taşınıp bir diğer yatak odasına gitmeleri, her hafta başka bir odayı yemek odası olarak kullanmaları, sürekli hoşlandıkları şeyleri değiştirmeleri, bir bunlar için bir şunlar için, bir şu karakterler için, bir bu tam tersi karakterlerden hoşlanma göstermeleri, bir şu doğa, bir tam tersi doğa için, aslında sürekli huzursuzluk içindeydiler, çünkü asla belirli bir insan, belirli bir doğa, belirli bir şey için uzun süre karar veremediklerinden, çünkü her şeyi her zaman eşzamanlı düşünmek, sahip olmak, itelemek, kendilerine çekmek zorunda olduklarına inandıkları için temelinde düşülebilecek en mutsuz insanlardı. Sürekli cezalandırarak bizi kendilerine bağlayabileceklerini sandılar, ama beni her zaman cezalandırma stratejileriyle ittiler, anne babanın ceza vererek *çocuklara sahip olunması*, diye yazmış Roithamer, çocuklara sahip olmasının altı çizilmiş. Tıpkı babamın her zaman *trajediden*, annemin her zaman *onların hainliğinin dramından* söz etmesi gibi. Aralarında haftalarca süren suskunluk, sözsüzlük, açıkça sergilenen karşıklık kapama, birinin (babanın) haftalarca süren diğerine karşı (anneye) açılmaması ve anne babanın kaotik durumları ve bu kaotik durumlar yüzünden Altensam'da her zaman egemen olan durum. Çocuklar yapmışlar, ama çocuklara uygun değil ve asla çocuk sahibi olmak istememişler, babam yalnız mirasçıları olsun istemiş, çocukları değil, kendi izleyicilerini değil. Büyüğü ağabeyim dünyaya geldiğinde babam elliiki, annem otuzaltı yaşındaymış. Anne babam hafızamda hep *yaşlı kişiler* olarak yer etti, yaşlı kişilerin altı çizilmiş, kendilerine bile tahammülleri yoktu ve çocuklarına ise daha da az tahammül etmeye yatkındılar, temelinde onlara yabancı, tuhaf olan yaratıkları dünyaya getirmeleri gerçeği yüzünden mutsuzdular, bir ya da birkaç doğum suçu işlemiş olmanın vicdan azabını çekiyorlardı, kimin önünde suçlu, kime karşı suçlu olduklarını bilmedikleri halde. Felaket bir *gecede* gelir, derdi babam, diye yazmış Roithamer, *geceden*in altı çizilmiş. Annem sürekli endişeleniyordu, bayılma nöbetleri geçiriyordu, bunlar benim bayılma nöbetleri geçirmemi izliyordu ya da tersine oluyordu. Bizim soru sorma hakkımız yoktu, böylece onlar cevap vermek durumunda kalmıyorlardı. Denilir ya hani, hep sıkılıyorduk. İnsanlar tüm çocukluğumu-

zun ne kadar değersiz ve sıkı geçtiğini bilselerdi, kimse bize karşı yapılan bu değersizliği ve sıkı tutulmayı tahmin edemez, tıpkı çiflikteki hayvanlar gibi tutulduk biz Altensam'da. Biz, bizden her zaman istemediğimiz şeyler istendiği için, bizim istediğimiz bir şey de olsa bu, bu şeyi istememe anma kadar zorlanıyorduk. Örneğin okumak istemediğimizi okumaya, duymak istemediğimizi duymaya, ziyaret etmek istemediğimiz bir yeri ziyaret etmeye, giymek istemediklerimizi giymeye, yemek istemediklerimizi yemeye, kardeşlerim, kız kardeşim de dahil boyun eğiyorlardı, ama ben asla boyun eğmiyor ve her zaman ceza olarak boyun eğmeye zorlanıyordum, asla kendiliğimden boyun eğmiyordum. Altensam'daki katı yasalara uymak zorundaydık, ama bu sıkı yasalar başkaları içindi, bizden önce Altensam'da yaşamış olanlar içindi, bizim için değildi, ama bize özgü yasaları yaratmak için olanağımız vardı, bizim için yeni yasalar yapılmadı, böylece biz hep ve her fırsatta ve fırsatsızlıkta bizim için yapılmamış olan Altensam yasalarına uymak zorundaydık. Bu yasaların hükmü yıllarca öncesinden aşılmıştı. Tıpkı Altensam'da her şeyin ta başından beri artık aşılmış olduğu gibi, bunu çok önceden kavradığım için sürekli yaşamı tehdit edici bir durumdaydım, çünkü bu aşılmış yasalara boyun eğmek istemiyordum ve de onlara zorlanmadığım sürece boyun eğmiyordum, oysa diğerleri boyun eğiyordu hep, çünkü kardeşler gereksiz yere her zaman boyun eğen insanlardı, bense her zaman boyun eğmeyendim. İçimdeki her şeyi ve bana özgü olan her şeyi anne babam ömür boyu tedirgin etmişti, bu yüzden çok erkenden anne babamdan ayrı olmak istemiştım, kardeşlerimden de ayrı olmayı, çünkü onlar anne babamdan yanaydılar, bu yüzden her şey onlar için daha kolay oldu, bu yüzden başka türlü oldular, ben bugün de boyun eğmeyenim, gittikçe daha karşı olanım, daha muhalifim, gerçekten dayanılmaz bir karakterim, birçok açıdan gereğinden fazla uysal olmayan, hem de bu yıllarca süren umutsuz çocukluk durumundan ötürü, Altensam'da cezaevi gibi olan uzun yıllar kalışım yüzünden, çünkü ben Altensam'ı hep çocuk zindanı olarak algıladım, benim için başka bir yer değildi, Altensam'da geçirdiğim güzel günlerin sayısı bir elin parmaklarını geçmez, kendisinin anlamadığı bir suç yüzünden, bu suçu işle-

miş olduğunu asla anımsamayan, bir hukuk hatası yüzünden zindana kapatılan tutukluyla karşılaştırılabilir ancak, ki Altensam'ı böyle adlandırabilirim, çocukluğumu Altensam zindanında geçirmek zorunda kaldım. Kendi hücremde ve nerdeyse sürekli karanlık olan tutukluluğumda ve babamla konuştuğumda bu önüne çıkartıldığım bir soruşturma hâkimiyile konuşmaktan başka bir şey değildi. Sürekli ağırlaştırılmış ceza ile tehdit edildim, oysa yaşamım zaten yeterince ağır ceza doluydu. Hangi suçu işlediğim için Altensam'da ağırlaştırılmış ceza ile hücrede tutulduğumu sorduğumda yanıt alamazdım. Herhalde ben anne babamın günahlarını çekiyordum cezaevinde, anne babamın zindanında, Altensam'da, orada gene de oniki ile onüç yıl arasında zindan cezası çekiyordum. Suçsuzluğumun tanıkları doğal olarak sadece anne babamdı, ama anne babam aynı zamanda da beni suçlayanlardı, zaten beni zindanın *içine yapmışlar ve içine doğurmuşlardı*, içine yapmışlar ve içine doğurmuşlardının altı çizilmiş. Anne babamızı büyük, korkunç bir zindanda bizim nöbetçilerimiz olmaları dışında bir şey olarak görmezsek, ki ben, anne baba evimi böyle adlandırmak zorundayım, onlara sürekli umutsuzluk olarak bakmak zorunda kalırız. Babayı kendi zindanının, kendi evinin, mülkünün, benim anne baba evimin, anne baba mülkümün, Altensam'ın zindan yöneticisi olarak. Bütün nedenlerden ötürü davanın yeniden ele alınmasını hesaba katamayız, çünkü böyle bir yeniden ele alınma olanaksızdır. Kaçmayı düşünebiliriz, ama kaçamayız, çünkü bu anne baba zindanından kaçtığımızda kısa sürede mahvoluruz. O zaman salıveriliriz ve buna *süre bitmeden* denir, süre bitmedenin altı çizilmiş ve biz içine yapılmış ve içine doğurulmuş olduğumuz zindana ve bu zindan kurumuna karşı savaşı yüklenmişizdir, bu ömür boyu süren savaşı, *umutsuzluk savaşı*nı, umutsuzluk savaşının altı çizilmiş, şimdi bu savaş bize yakıştırılmıyor, önce anne babamız tarafından zindana konulduk ve nerdeyse bütünüyle mahvedildik ve şimdi de bu zindandan çıktığımızda, daha doğrusu orta olgunluğun araçlarıyla uzaklaştığımızda, bize sitemler edilir, anne babamıza karşı çıktığımız ve hem de açıkça karşı çıktığımız söylenir. Ayrıca ben anne babamı hiç ziyaret etmedim, sırf Altensam'ı ve beni ilgilendiren ekonomik sorunları konuş-

mak için Altensam'a gittim, sonradan asla anne babamla buluşma gereksinimi duymadım, ne babamla, ne de annemle, her zaman anne babasına zincirlenmiş olan kız kardeşimi ziyaret etmek için gittim, kız kardeşimle birlikte olmak için gittim, bu gibi durumlarda doğrudan doğruya anne babamı ve onlarla işbirliği içinde olan erkek kardeşlerimi görmeyi göze almak zorunda kalıyordum. Onlar daha çok uzun yıllar yaşadılar, ben bütün bu yıllar içinde Cambridge'deydim, onlar ölünceye kadar, *kendi verdiğim kararla*, kendi verdiğim kararın altı önce çizilmiş, sonra üstü çizilmiş, sonra altı noktalanmış, ben onları ölümlerinden önce en az oniki yıl görmedim, ikisi de aynı hafta içinde öldüler, annem babamın hemen ardından, kocası ölünce yaşama yeteneğini yitirdi, Altensam onu bunalttı, herhalde insanların doğal olarak öldüklerini, kalbin durduğunu kavramıştı, ama doğal olarak intihar söz konusuydu. Ama o sırada ben koniyi yarıya kadar inşa etmiştim ve koninin ucunun çalışmalarıyla uğraşmaktaydım ve babamın birden ölümü ve hemen ardından gelen annemin ölümü olayı yüzünden koninin inşasının devamıyla en ufak biçimde tedirgin etmemiştim kendimi, bir gecede ölen bu insanlar bana bütünüyle yabancı olan insanlar değiller miydi?, diye düşünmüştüm ve başka bir şey hissetmemiştim. Erkek kardeşlerimin düzenledikleri cenazeler için Altensam'a gitmiştim, o zamana kadar hiçbir şey bu çifte cenaze kadar beni bu derece iğrendirmemişti, çünkü birincisi hiç fark edilmeden diğeriyle örtüşmüştü, babanın cenazesi annenin cenazesiyle; her ikisi birlikte anne baba cenazesi, Altensam'da iki hafta *yas oyunu*, yas oyunu sözcüğünün altı çizilmiş. Bu gibi insanlar ölüyorlar ve biz bu insanlara karşı nefretten başka bir şey hissetmiyoruz. Ölüm bizim duruşumuzda bir şey değiştirmiyor, bu insanlar hakkındaki duygularımızı artık değiştiremiyor. Daha sonra da değiştirmiyor, tersine bu insanlar gittikçe daha fazla ve zamanla daha da ısrarlı olarak mutsuzluğumuzun suçluları oluyorlar. Benim yaşıyor ve çalışıyor olmam yaşamımın önemli bir noktasında onlardan kopmuş olmamdan kaynaklanıyor, onlara kalsaydı, ben çoktan beri, yıllardan beri yaşıyor olmazdım, bilinçli olarak beni öldürmek istememiş olsalar da, beni çoktan öldürmüş olurlardı. Kardeşler de yalnızca anne baba uğruna kendilerinden vazgeç-

tikleri için varlıklarını sürdürmekte. Vazgeçerek yaşamda kalmak, diye yazmış Roithamer. Anne babayı gömdüğümüz mezara gidiyoruz, onların görüşlerine göre gömdüğümüz mezara, yani kilise duvarının yanında onların yeğledikleri mezara, Al-tensam'da onlardan öncekilerin tümünün çoktan gömüldükleri mezara, ama biz nefretten başka bir şey hissetmiyoruz, hiç de başka bir olanağımız yok, artık yok ya da hiç olmadı onlarla en azından bile anlaşılabilmemiz için. Bu nedenle ben hiç anne babamın mezarına gitmiyorum artık. Çünkü böylesi bir yalanla varlığını sürdürmek zorunda kalmam, her şey üzerinde mahvedici bir etkiden başka bir şey yapmazdı. Ama doğal olarak insan kendini hiçbir şeyden kurtaramaz, içine yaratıldığı ve doğurulduğu zindanı ancak ölünce terk eder. Bize önceden sunulmuş olan, ama bizim için hazırlanmamış olan bir dünyaya doğuyoruz ve bu dünyayla başa çıkmak zorundayız, bu dünyayla başa çıkmazsak mahvoluruz, ama hangi doğa yardımıyla olursa olsun mahvolmuyorsak, bizim için hazırlanmış olan ve ne bizim için ne de bizim üzerimize hazırlanmış olan dünyaya özen göstermek zorundayız, bu dünya, bizden öncekiler tarafından hazırlandığı için her durumda bize saldırmak ve yıpratmak ve sonunda mahvetmek ister, bu dünyanın bizim hakkımızda kafasında başka bir düşüncesi yoktur, bu dünyayı kendi görüşlerimize göre bir dünyaya dönüştürmek ve sürekli olarak bunu denemek, bu dünyayı kendi görüşlerimize göre dönüştürmek, önce geride, belirsizlikle, ama sonra güç kullanarak ve açık olarak, öyle ki bir süre sonra *kendi dünyamızda yaşamaktayız, bize sunulanda değil* diyebilmeliyiz, bu dünya bizim hiç ilgilenmediğimiz ve yıpratıcı olmayan ve bizi mahvetmek istemeyen bir dünya olabilsin. Daha ilk akıl işaretlerinin görüldüğü anda biz dikkatle, üzerimize giydirilen, yıpranmış berbat, bize iyice küçük gelen ya da iyice büyük gelen ama mutlaka berbat ve her tarafı yırtılmış ve parçalanmış ve pis kokulu bir giysi gibi olan dünyayı değiştirme olanağını aramalıyız, bu giysi sanki dünya askısından aşağıya bize sunulmuştur, onu araştırmalı, tüm bu yukarı-sonra da aşağı alanı ve sonunda gittikçe daha derin, daha derin olarak sondaj yapmalıyız ki bizim olmayan dünyayı, kendi dünyamıza dönüştürme olanağını bulabilelim, tüm varoluşumuz böylesi olanaklara

yoğunlaşma dışında bir şey değildir, tıpkı bizim olmayan dünyayı ne biçimde ilerde değiştireceğimiz, sonunda değiştirdiğimiz ortaya çıksın, diye yazmış Roithamer. Değişim anı her zaman en doğru olan an olmalı, böyle bir değişim anından sonra bir diğeri gelir, diye yazmış Roithamer. Öyle ki biz yaşamımızın sonunda *hiç değilse bir süre* bize anne babamızın sunduğu dünyada değil de kendi dünyamızda yaşadığımızı söyleyebilelim. Ama insanların yüzde doksanı öldüklerinde sadece kendilerine hazırlanmış olan, anne babaları ve onlarla çalışan insanlar tarafından, kendilerine uygulanmış bir dünyada yaşıyorlar, asla, ki bunu saptamak zorundayız, hiçbir şekilde ve asla kendi dünyalarında yaşamıyorlar, anne babalarının dünyasında yaşamış ve çalışmış oluyorlar, kendilerininkinde değil. Ama, anne babalarının dünyasında değil de kendi dünyalarında yaşayan yüzde on abartılmış değil mi? Çok daha az bir yüzdede değil mi kendi dünyaları olanlar? Biz aklımızın başımıza geldiği ilk anda içine yaratıldığımız ve doğurulduğumuz anne babanın dünyasından kendi dünyamızı yaratma deneyine girişmeliyiz, herkes kendisi için ve herkes her zaman bütünüyle kendisi için, daha ilk akıl işaretlerinin olduğu anda ki bu yıllarca süren, onyıllarca süren deney gerçeğe dönüşebilsin, *fazlasıyla çaba sarfetmeyle* üstelik, *fazlasıyla çaba sarfetmenin altı çizilmiş*, ki biz sonradan varoluşumuzun sonunda, kendi dünyamızda varolduk diyebilelim ve anne babamızın dünyasında var olduğumuzun ayıbı içinde ölüme gitmeyelim, çünkü bu ayıp ayıpların en büyüğüdür. Biz aklımız yardımıyla, doğum bunun tam tersini yapar, iyice erkenden ve hiç bırakmadan ve gittikçe artan bir istek gücüyle anne babamızdan ayrılma görevine kendimizi vermemiz gerekir ki kendimize ait bir dünyada yaşadığımızı günün birinde söyleyebilelim, yalnız anne babanın dünyasında değil, kendimize ait bir dünyada var olduğumuzu söyleyebilelim. Annemin beni yazları tamamen güneş içindeki güneydoğu cumbalı oda diye anılan yere kapattığını anımsarım, bu isteğini hangi durumda olursa olsun kabul ettiremediğinde bile beni cumbalı odaya hapsedtiği konusunda hiç kuşku yok, ben zor biriydim, bu konuda kuşku yok, tıpkı anne babamın düşüncesizce şiddet kullanan kişiler olmaları gerçeği gibi, bu cumbalı oda bütün yaz boyunca hiç açılmadığı için,

bir tek ben oraya hapsedilirken açıldığı için, hiçbir vesileyle açılmadığı için ve cumbalı odanın pencereleri asla açılmadığı için, pencere pervazları on yıllar öncesinden paslandığı için ve artık pencereleri açmak olanaksız olduğu için, beni buraya hapsedmiş olması, havanın, sıcak yaz havasının çoktan boğulduğu ve binlerce ve yüzbinlerce sinek cesedinin tabanda ve tüm mobilyaların üzerinde durduğu, bir yığın ölü sineğin olduğu bu cumbalı korkunç kokulu odaya, pencereleri sinekler yüzünden yukarıdan aşağıya yıllarca süren umutsuzluk koşturması içinde pislenmiş ve anlatılamaz bir pislik içindeki bu odaya, ben kapıda *yalvarıncaya* kadar, beni çıkarmazsa boğulacağımı söylememe beni saatlerce hapsedmesini anımsarım. Sürekli bana söylediği bir de ben eksikmişim gibi sözlerle beni benzetmeye kalkıyordu, benzetiyordu da, ben kötülüğün ta kendisiymişim benim yaşımdakiler için bu gibi sözler ölümcüldür, ruh üzerine ölümcül etki yapan sözler olabilirler. Ya babam, susarak ve kendini kardeşlerime adayarak, bana değil, çünkü hep erkek kardeşlerde kendi hallerini gördü, beni hep ben henüz üç ya da dört yaşındayken çoğu zaman Altensam'daki yabancı unsur diyerek cezalandırdı. Benim için anne baba, ölümlerinden sonra da güzel bir görüntüye, hele dayanılabilir bir görüntüye dönüşemez, bu sahtekârlık için bende her türlü koşul eksik, diye yazmış Roithamer. Ve en büyük ceza ya da babamın bana karşı yaptığı son satranç hamlesi mi demeliyim, beni miras yoluyla Altensam'm içine atması oldu, Altensam'm benim için ne anlama geldiğini biliyordu, iğrençlik, iğrençlikten başka bir şey değil. Ama bununla da, gerçekten ve bütünüyle karakterime uygun biçimde demek zorundayım, ona minnettar olabilmem için Altensam'ı satma aracını verdi, satar ve geliri kafama koyduğum amaç için kullanabilir dim. Annem babam mezarlarında ters dönerlerdi, bu kaydın üstü silinmiş. Sanki ben bir zindandan kurtuluyordum Altensam'dan kurtularak, diye yazmış Roithamer. Nefret ve tikslenme, bu ikisi bugüne kadar anne babama karşı geçerli olan araçlar, benim de erkek kardeşlerime karşı uyguladıklarım bunlar mı?, diye soruyorum kendi kendime. Yalnız biraz zayıflamış derecede, diye yazmış Roithamer, o derece zayıflamış ki temelde, diye yazmış Roithamer. Gözümüz işimize ve işimizin tehlikelerine ve

kırılğanlığına çevrildiği zaman, zamanın çoğunu en yakın olana, her zaman bize en yakın olan zamana özellikle köprü kurmaya ayırırız, ve biz işi değil, hele de karmaşık olan, tüm varoluşumuzu ele geçiren zamanı düşünürüz. Nasıl olursa olsun, yalnız köprü kurmayı düşünürüz, bunu içgüdüsel olarak hissederiz. Daha çocukken bile. Nasıl ilerleyebilirim, bu hiç durulmayan düşüncedir ve çoğu zaman da tamamen önemsizdir *nasil* ilerleyebileceğimiz, sadece *ilerlememiz* önemlidir. Biz sadece ilerleme gerçeğine odaklandığımızdan ve bunun dışında hiçbir şey yapmak istemediğimizden, diye yazmış Roithamer, sahip olduğumuz bütün zihinsel ve fiziksel gücümüzü toplamak zorundayız. İş, köprü kurma yardımı, hangi iş olursa olsun, çalışma, bahçenin toprağını bellemek ya da felsefi şeyin ileriye taşınması olsun, fark etmez. O zaman bir fikre saplanmışsınız ve temelde sadece hayatta kalma gücüne sahibizdir, bu yüzden en acı verici durumdayızdır. Biz *hiçbir* şeye mecbur değiliz, diye yazmış Roithamer, hiçbirin altı çizilmiş. Tıpkı çocukken akli başında olarak çalışırsak yaşama hakkımız olduğuna inandırıldığımız gibi, tıpkı bize görevimizi yerine getirmemizin garantilendiği gibi. Hepsi de sorumsuz anne babanın yaptığı işkence, eğitimci diye anılanların sorumsuzluğu. Tamamen başka başka insanlar, karakterler olarak aynı giysilerin içine sokularak kiliseye gitme, yemeğe gitme, ziyaretler yapma, diye yazmış Roithamer. Annemizin saplantılı fikri biz erkek kardeşleri hep aynı ve Altensam için doğru olan biçimde, neyse bu?, giydirmesi, bu yüzden annenin saplantısal düşüncesinde, üçümüzün de aynı biçimde düşünmemiz ve davranmamız, aynı şeye inanmamız, yapmamız ya da yapmamamız zorunluluğunun saplantısı vardı, ama ben hep başka bir şey yaptım ve kardeşlerimle hep aynı giysileri giymeye karşı çıktım, bu da her gün felaket atmosferleri yarattı. Asla aynı değildik, diye yazmış Roithamer, ama ben de hiçbir zaman ve asla değişik değildim, değişik olduğum doğru değil, bu bütünüyle onlar tarafından sürekli öne sürülen iftira halinde suçlamaydı, çünkü ben kendi doğama uymaktaydım, başkalarına ve onların düşüncelerine aldırmadığım için değişik olarak görülüyordum, asla değişik olmayan doğama uygun varolmaya çalıştığım için, ben en doğal biçimde hep kendi doğama uygun dav-

randığım için, her gün, beni henüz çocukluğumun ilk yıllarında değişik bir doğa olarak gördüler, ayrıca ben hep huzur bozucu olarak adlandırıldım, ama bu doğruydu, çünkü ben aslında Altensam'da onların huzurunu bozan bir huzur bozucuydum, ömür boyu onların huzurunu bozdum, sonunda Altensam'da onların huzurunu bozmayı kendime baş ödev edindim, bu açıdan huzur bozucu tanımlaması başka hiçbir tanımlamanın olmadığı kadar bana uyuyordu. Biz, Altensamlı olduğumuz için, özel birileri olduğumuza, bizimle ve Altensam'la ilgili her şeyin özel olduğuna ben hep karşı çıktım, her şeyde ve her durumda, bizim, anne babamın, kardeşlerimin, benim özel olduğumuz açıklanıyordu, dünyadaki her şeyin özel olduğu ilişkisi için doğal bu, ama hiçbir şey bir diğerinden daha özel değil, her şey aynı biçimde özel, tartışılmaz bu, diye yazmış Roithamer. Anne babamızın bizimle ilgili imgelemeleri ve anne babamızın bu imgelemelere bizimle ilgili olarak yakıştırdıkları umutlar ve bunların yerine gelmemesi, imgelemeler yerine gelmez, diye yazmış Roithamer, *tek başına* imgelemeler, tek başınanın altı çizilmiş. Biz keman çalmayı ve piyano çalmayı ve flüt üflemeyi öğrenmek zorundaydık, bir yandan annemiz böyle istediği için, öte yandan birine ya da ötekine yeteneğimiz olduğu için, ama bu müzik öğreniminden bütün kardeşler aynı biçimde nefret etti, müzik beni ancak ona çalışmak *zorunda* kalmadığım zaman ilgilendirdi, ancak o zaman büyüledi, böylece özgür irademle zaman zaman, evet yıllarca tamamen müzik içinde açıldım, daha yüksek bir müzik eğitimi almak zorunda olduğuma inandım, böyle bir eğitime başladım da, ama sonra vazgeçtim, çünkü resmi müzik eğitimi beni müzikten daha çok uzaklaştırıyordu, resmi müzik eğitimi yoluyla müzikten ayrılmıştım, resmi müzik eğitimi yoluyla müziğe daha fazla gireceğim yerde, bunun etkisi Altensam'da, evimde, bana zorla verilen müzik dersleri gibiydi. Söz dinleme Altensam'da her zaman ölümcül ruhsal yaralamalarla cezalandırılıyordu. Güneşli yandaki cumbalı odadan her zaman ürküyordum, ama bu özel işkenceyle yalnız ben ürkütülüyordum, erkek kardeşlerimden hiçbiri asla cumbalı odaya kapatılmamıştı. Onlara tokat atılarak yetiniliyordu, beni cumbalı odaya hapsediyorlardı, en büyük ceza ya da mahveden, duyguları ve düşün-

ceyi mahveden sözler söylüyorlardı bana, ki bu da en büyük cezaydı doğal olarak. Biz sürekli yapmak istemediklerimizi yapmak zorundaydık. Ama hep de anne babamızın *bizim iyiliğimiz için* davrandıklarını duyuyorduk. Her gün sıkça ne kadar çok bizim iyiliğimiz için davrandıklarını, bu sözlerin sürekli yinelenmesi bile, ki en çok yineledikleri sözlerdi, sürekli biz sizin (ya da senin ya da sana) iyiliğiniz için deniyordu, bu yüzden ben gittikçe daha fazla ürkütülür ve aşağılanır oldum, bizi rahatça taciz edebiliyorlardı anne baba, çünkü biz aydınlanmamıştık. Ne kadar güzel, ne kadar sanat dolu, ne kadar medeni bir ev diyorlardı bizi ziyarete gelenler hep ve bunda kuşku duyacak ne olabilir ki. Böylesi kıymetli bir çevre, gördükleri tüm mobilyalar, sanat yapıtları, tüm mekânlar en olağanüstü olanlar, Altensam'dan doğayı gören tüm manzaralar en güzeli, en geniş. Nasıl olur da diye soruyordum kendime sıkça, insanın kendisinin mahvolduğunu görmesi mümkün olur böyle, annemin sürekli yinelediği deyişle lüks bir atmosferde? Dışardan bakan biri için hiçbir nedenin görülmediği yerde ölünür. Ama doğal olarak ben sevinç, güzellik, yaşam neşesi gibi kavramlardan bütünüyle kopmuş değildim. Doğa güzelliği vesaire, diye yazmış Roithamer. Gözlerim bu yöne doğru da tıpkı diğer yönlere olduğu gibi açıktı. Benim gibi en büyük mutluluğu düşünmek olan, daha çok da özgür (felsefi) doğa içinde düşünmek olan bir insan için sırf bu gerçek içinde, sırf böyle bir farkına varma içinde kurtulur, diye yazmış Roithamer. Acı denilenin kavranması içinde de büyük bir olasılıkla mutlu olunabilir, diye yazmış Roithamer. Örneğin en büyük mutsuzluğun yazılması en büyük mutluluk olabilir, diye yazmış Roithamer. Algılama olanağı, algılamamanın dile getirilmesi olanağı en büyük mutluluk vesaire olabilir, diye yazmış Roithamer. Hangi saptama olursa olsun saptamanın kendisinin gerçeğine bilinçli olabilirsek bu en büyük mutluluk olabilir. Tıpkı sonuçta özellikle, nasıl olursa olsun, var olma gibi, diye yazmış Roithamer. Ama biz sürekli böyle düşünceler içinde olmalıyız, bizim düşündüğümüz her şeyi ve başkalarının düşündüklerini ve duyduklarımızı sürekli tartarsak öyle bir an gelir ki biz sürekli kendi irdelediğimiz düşünce içinde öldürülebiliriz, sonunda kolayca ölmüş oluruz. Önce istemeden keman çaldım,

diye yazmış Roithamer, piyano, istemeden, çünkü zorlandım, daha sonra (özgürce) daha yüksek ve yüksek müzik eğitimi, müzik tarihi denemesi vesaire, diye yazmış Roithamer, hepsi başarısız kaldı, çünkü bir yandan zorlanmıştım, öte yandan özgürce ama resmi olarak, sonunda müzikle uğraşı, kendi isteme gücümle ve resmi yardım almadan (yüksekokul vesaire) müziğin içine girme, Webern, Schönberg, Berg, Dallapiccola vesaire. Önce isteksizce okudum, her şeyi isteksizce okudum, çünkü bu kitapları okumam anne baba tarafından mecbur ediliyordu, onlar benim kitapları sevdiğime inanıyorlardı, çünkü böyle bir sevgim olması gerektiğini düşünüyorlardı, saygı/sevgi vesaire, bense okumayı reddettim, oniki yaşıma kadar okul kitapları dışında hiçbir şey okumadım, sonra, aşağı yukarı yirmibeş yaşımdan sonra sürekli kitap okudum, özgürce, elime geçen her şeyi. Bizden istedikleri için, düzensiz, başımıza şapka takmamızı istedikleri için onyıllarca başıma şapka takmadım, şapkalarından tiksindim vesaire, diye yazmış Roithamer. Anlaşılır, ama benim anlamadığım tüm nedenlerden ötürü her zaman Altensam'dan aşağıdaki yerleşimlere gitmem engellendiyse de ben hep onlar görmeden aşağıdaki yerleşimlere gittim, önce inatla, ama sonra büyük bir kararlılıkla Altensam'ın alt kısımlarında kendimi bağımsız kıldım, onlar beni odamda sanırken ben aslında geceleri aşağıdaki yerleşimlerdeydim. Ve böyle gittikçe daha sık, onlar görmeden Altensam'dan çıkıp aşağıya gidiyordum, diye yazmış Roithamer, ta bir gün kesin olarak Altensam'dan çıkıp aşağıya indiğim gibi. Ve artık Altensam'a geri dönmedim, *bir daha asla*, bir daha aslanın altı çizilmiş. Ama bu kaçışlarda yalnızdım. Kardeşler asla ve hiçbir şeyde bana uymazlardı. Çocuklar arasındaki kesin anlaşmazlık daha o zamandan vardı. Bizim için karşılıklı olarak açıklanacak daha fazla bir şey yok, diye yazmış Roithamer. Baskı aracı olarak annemizin bayılma nöbetleri belirleyici, bulantı sandalyesi denilen sandalyeden sürekli ev işlerine egemen olmanın bulantısı, annemi bulantısız ya da bulantı belirtisi olmaksızın neredeyse hiç görmedim, buna karşılık bir doğa insanı olan baba, ama annem sürekli kendi ruh halinde, hep de hüznü, hüzünden kaynaklanan kötücül ruh halleriydi bunlar, babanın kilerse iyi niyetli, bu yüzden anne için dayanılmazdı.

Çocuksuz kalan birinci karısından ve ondan bu doğal nedenden ötürü ayrılmış olan baba, ki bunu sürekli yinelerdi, diye yazmış Roithamer, Klagenfurt'lu bir avukatın kızıydı, kafasında tiyatro ve eğlence dışında bir şey yoktu, babamısa tiyatro ve müzikle ilgili her şeyin eğlence olarak tanımlanmasını küçük gördüğü bu kadınla evlenmişti, sırf bu kadın ona bir çocuk doğurdu diye, ama çocuk ölmüştü, anne ise bu ölü doğan çocuktan sonra uzun süre yarı deli olmuştu, diyor baba, o, babam daha sonra bu duruma dayanamamıştı, çünkü artık başka bir çocuk yapamazdı, ayrılma gerçekleşti, aceleyle annemle evlendi, ki o rahatça ve iyice ve de yaşayan çocuklar dünyaya getirebildi, baba anne hakkında, sarhoş olduğu zamanlarda herkesin önünde, hem de iyi tanımadıklarının, hatta yabancıların önünde bunları söylerdi, o, *iyi doğum* yapan bir kadın dışında bir şey değildi, her zaman genç ve canlı olan, ama sonra ölü çocuk doğurarak tamamen yıpranan, ki bugün de hayatta derdi babam ilk karısı sorulduğunda, bugün de yaşıyor sanıyorum Fransa'da, ilk karısından farklı olarak ikincisi, annemiz, hep yaşlıydı, genç bir kadınken de yaşlıydı, bu gibi insanlar henüz çocukken bile yaşlıdırlar, diyor babam ve iyice bakıldığında bunu onaylayabilirim, bu gibi insanlar daha doğumlarında iyice yaşlı görünürler, yüzlerindeki ihtiyar görüntü hep ürkütücüdür, böylesi yeni doğmuş bir insan, ki annem bunlardandı, daha ilk bakışta yetmiş ya da seksen yaşındayken görüneceği gibi görülür, ama bu ihtiyarlık yüzde hep kalır, başından beri, ilk karısından farklı olarak ikinci karısı, annemiz, hesapçı bir kadındı, bu kadının her şeyi hesap, asla hesapçılık dışında başka türlü olamadı, oysa ilk karım, diyor babam, diye yazmış Roithamer, hiç hesapsızdı, ama birden, ölü doğum yüzünden *mutusuz bir doğa* sahibi oldu, ikinci karım hep hesaplı olurken, her şeyde ve doğasının her yanıyla hesaplı, bu o kadar ileriye gitti ki, diyor babam, diye yazmış Roithamer, hesaplarından biri tutmadığında korkunç durumların içine düştü, ama hesapları temelde her zaman tuttu, bu tip kadınlar kafalarına bir şey koyar, örneğin gereksiz bir şey satın almayı, diyor babam, ve bu satın almayı elde ederler, bununla ilişkiyi zayıflatırlar, hissetmedikleri, ama güçlendirdikleri, inandıkları üzere, konumlarıdır, Altensam'daki satın alımlarla, gezintilerle, yenilemelerle ilgili

olarak hep dediğini yaptırdı ve hep de mide bulantısıyla, ki bu yüzden Altensam'daki büyük mekânlar nasibini aldı, özellikle de ilkbaharda, Altensam'da annemizin mide bulantısı dışında bir şeyin egemen olmadığı zamanlarda, sıcak yazda, birden soğuyan sonbaharda. İstek ve imgelerinden ve gerçekleştirmeleri her zaman Altensam için yıkıcı etkisi olan isteklerinden birine sahipse, tehdit ediyordu, daha çok da her zaman bu tehditlerin en korkuncuyla tehdit ediyordu, diyor babam, diye yazmış Roithamer, intiharla, kendini, görecekmışız, günün birinde duvardan aşağıya atacakmış, kendini parçalayacakmış, çünkü onun hayatının bizim için bir değeri yokmuş, biz ona bağımlı olduğumuz halde, o *yaşamın odak noktası* olmasına rağmen, aslında değildi, sürekli bunu savlamasına rağmen, Altensam'daki yaşamın odak noktası değil, Altensam'm ölümünün odak noktasıydı, tehdidini asla gerçekleştirmedi de, bu insanlar, diye yazmış Roithamer, sürekli intihardan söz ederler, intihar edecekleri tehdidini istekleri ve imgeleri yerine gelmediğinde sürdürürler, çünkü bu tehdit dışında bir şeye sahip değillerdir, çünkü temelde çaresizdirler, bütünüyle çaresiz, ama kendilerini öldürmezler, bu tehditle ve bu tehdit içinde yıllarca ve onyıllarca yaşarlar ve doğal olarak tamamen doğal bir ölümle ölürlər, diye yazmış Roithamer. Babam iş gezisinde olduğu için Altensam'da yalnız kaldığında, o eve döndüğünde ona nasıl ıstırap vereceğini düşünürdü, nasıl bir korkunçlukla ki bu korkunçluk her zaman nerdeyse sapıklık sınırında olurdu, bununla onu şaşırtacağını ve bir anda korkunç, biz çocuklar üzerinde doğal olarak korkunç bir etki bırakan, bütün Altensam'ı korkunç bir havaya sokabilecek bir durumdu, baba Altensam'a dönünce o saatlerce hep saate bakarak cumbalı odasında oturur ve köyden yukarıya çıkan, onun oradan gelmesi gereken sokağın görünen bölümüne bakardı, saate bakarak sokakta olan her şeyi gözlemlerdi, hangi insanlar Altensam'a hangi görevle geliyorlar, hangileri hangi görevle ve hangi eşya ve en çok da hangi aletlerle Altensam'dan ayrılıyorlardı, çünkü güvensizlik annemizin en çok öne çıkan huyuydu, sadece bize karşı güvensizlik değil, aynı zamanda her şeye karşı ve belki de bu güvensizlik yüzünden sağlığı erkenden bozulmuştu, çünkü güvensizlik daha çocukken onun en çok öne çıkan özelliği idi, sü-

rekli güvensizliği gerçeği yüzünden doğal olarak organizması zayıflamıştı, her zaman hastalanıyordu, ya da hastalanma numarası yapıyordu, hastalanıyor mu yoksa hastalığını bahane mi ediyor hiçbir zaman saptanamıyordu, ilginç olan her zaman hastalanmasıydı, ama asla gerçekten hasta olmamasıydı, asla ciddi ve gerçek bir endişe yaratmamasıydı, yalnız hep hastalıklı bir haldeydi, annemizin bu hastalıklı hali Altensam atmosferinin düşünebildiğim tüm zamanlar içinde ana karakteriydi, hep hastalıklıydı, bu hastalıklı haliyle Altensam atmosferini de zamanla, tıpkı kendisinin de hastalıklı olması gibi, hastalıklı yapmıştı, bu durum içinde her şey, onun dışındaki her şey, aynı biçimde hastalıklı olmuştu, sonunda Altensam'daki her şey hastalıklı olmuştu, sanki o bu hastalıklı olma halini son derece bilinçli biçimde amacına ulaşmanın aracı olarak kullanıyordu, bu da bize karşı olma anlamını taşıyordu, kocasına, babamıza karşı da, hastalıklı olma haliyle Altensam'daki en önemli şeylere egemen olmakla kalmıyor, önemsiz olanlara, göze çarpmayanlara da egemen oluyordu ve hastalıklı olma hali Altensam'a gelen herkes için, Altensam'ı iyi tanımayanlar ve Altensam'ı ilk kez görenler için de hemen hissediliyordu, böyle biri hemen bu çoktan Altensam'da her şeye bulaşmış ve her şeyi kapsamış ve zehirlemiş olan hastalıklı hale kaptırıyordu kendini, onu garip bir biçimde hastalıklı bir duruma sokan şeyin ne olduğunu bilemezdi, Altensam'a gelir gelmez, ama annemizin hastalıklı halinin dışında bir şey değildi bu, ilk eş her zaman canlı ve gençtiyse, diyor babam her zaman, diye yazmış Roithamer, ikincisi, onun çocuk kadını diye andığı, her zaman yaşlı ve hastalıklıydı, bunu açıkça dile getirirdi ve annemin yüzüne karşı da çoğu zaman söylemişti, onun tek silahının, sınırsız budalalığı dışında, hastalıklı oluşu, budalalığı ve hastalıklı oluşunu ona karşı kullandığını ve de Altensam olan her şeye karşı, onun ortaya çıkışına kadar Altensam'da olan her şeye karşı ve bu da *bir sahne alış, canum!*, dediğini babamın onun yüzüne karşı duyuyorum, *bir sahne alış, canum!* Budalalık ve hastalıklı hal, diye yazmış Roithamer annemizin ana huylarıydı, babamız bu hükmünde haklıydı, biz çocuklar bu budalalık ve bu hastalıklı hal koşullarında hep acı çekmek zorundaydık, çünkü annemizin budalalığından çok hainliğinden

tıpkı hastalıklı halinden çektiğimiz gibi kendi payımıza düşeni alıyorduk, çoğu zaman bu kurnazca sahnelenirdi, her gün annemiz tarafından sahneye konan bir oyundu, başrolde kendisi oynardı. Babam çok önceden bu kadından, annemizden uzaklaşmıştı, ona çocuklar doğurmuştu, *atmıştı*, ama ancak artık çocuk istemediği bir anda çocuklar vardı, o zaman onları doğrusu hiç istemediğini anlamıştı ve böylece onlara (bize), dünyaya geldiğimiz için her zaman canlı varlıklar olarak, kendi çocukları olarak tanımlandık ve bize öyle davranıldı, aslında onları üreten kişi artık onları çoktan istememekteydi. Anne, her zaman saç taranmamış, sürekli dağınık halde diyor babam, diye yazmış Roithamer, rüküş giysiler içinde, hep yarısına kadar iliklenmiş giysiler içinde, bağlanmamış ayakkabılar içinde çorapsız, benim anımsadığım bu, bütün gün ayakta, ya içimizden birinin ya da personelden birinin yaptığı bir şeyi yakalamak için, her zaman koşan ve topallayan, ki bu da onun kısa süreler içinde yaralanmasının ya da tümörlerinin ya da bacaklarındaki iltihapların, en çok da baldırlarının yarattığı karakteristik durumlardı, ya koşar ya da topallardı, sürekli her türlü koku içinde, Kurpfuschern diye anılan yerden satın alınan, her zaman büyük miktarda satın alınan ilaçlar yüzünden, Altensam'da böyle ilaçlar yüzünden yaydığı kokularla, çoğu zaman büyükannemden kalma eski bir gecelik içinde, büyükannemin artık giymediği, sonbaharda dondan etkilenmesinler diye dalya çiçeklerinin üzerine örttüğü gecelikte, ki annemiz onu bahçıvan evindeki paçavra yığınının içinden çekip çıkarmıştı ve giymişti ve bundan sonra da yıllarca giymişti, babam bu gecelikten nefret ederdi, biz çocuklar bu gecelikten nefret ederdik, ama annemiz sadece, bizim nefret ettiğimiz bu geceliği giyerdi, fotoğraflarda bile bu gecelikte görülmekte ve her zaman bu fotoğraflar bana yabancı olan bir kadının fotoğrafları, bu resimler bana, annemin benim için her zaman yabancı bir kadın olduğu doğrusundan daha fazlasını savlıyor, o her yerdeydi ve hiç beklenmeden, sanki sürünerek gelmişti, birden ortaya çıkar ve kontrol yapardı, hangi odada olursa olsun, birden belirir ve kontrol ederdi, her zaman odalarda neler olduğunu bilmek isterdi, yıldırım hızıyla oda kapılarımızı açar ve bizi sorguya çekerdi, tam da o sırada biz hep onun gözünde yapmamamız

gereken, yapma iznimizin olmadığı bir şeyi yapar olurduk, her zaman yasak olmasa da uygun olmayan ya da gereksiz ya da utanılacak, her durumda da dikkate değer bir şey olurdu bu. İşletme binalarında ondan korkulurdu, orada çalışanların işlerini denetlerdi ve sırf sevdikleri babam yüzünden Altensam'da kalmış olan insanları, çalışmamakla ya da az çalışmakla suçlardı, bu insanların hepsine işlerini yavaş ve yanlış yaptıkları iftirasını atardı, oysa hiç kimse, hangi iş olursa olsun annemiz olan kadından daha yavaş ve daha yanlış yapmıyordu işini. Bütün gün itici bir bakımsızlıkla ayaklarının üzerindeydi, akşama doğru odasına çekilirdi, siyah, sade, temelde zarif bile diyebilemeyeceğimiz, son derece pahalı, ama onun üzerinde hiç de iyi durmayan, yaka-sız, göğsünde elmas taşlarla bezeli, büyükannemin kız kardeşinin anne babamın düğünlerinde ellerine geçen büyük altın bir broş takılı olan bir elbise giyerdi ve tiyatroya gitmeye hazırlanırdı. İşletmecilerden biri onu arabayla Linz tiyatrosuna bırakırdı, mutlaka bütün prömiyerleri seyreder ve gece yarısına doğru dönerdi ve de asla o sırada Linz tiyatrosunda gördüklerini reddetmekten başka bir şey söylemezdi, alay ederdi, hep aynı şey olurdu, avluda arabadan iner, araba işletmeci tarafından karşıdaki, arabaların durduğu işletme binasına götürülür, kendisi büyük giriş kapısını açarken birçok sözle ve sonra da kendisi için hazırlanmış sıcak kahveyi alt mutfakta içerken o gece tiyatrodaki yaşadıklarını anlatırdı, onun Linz tiyatrosu hakkında olumlu bir şey söylediğini asla duymadım, doğal olarak bu tiyatro mevcut en kötü tiyatrolardandı, orada sadece iyi niyetli, ama her zaman itici biçimde felaket oyunlar sahnelenirdi, annemin de bu tiyatro hakkında olumlu bir şey söylediği asla işitilmemişti. Ama asla bir prömiyere *gitmemeyi* başaramamıştı. Bir tiyatro fanatığıydı, oysa tiyatrodan hiçbir şey anlamıyordu, tutkulu bir tiyatro izleyicisiydi, Linz tiyatrosunun dünyanın en kötü tiyatrosu olduğunu kendisi de sürekli söylerdi, doğal olarak bu hükme varabilirdi ve bu sürekli başkaları tarafından, sahne aralarında sohbet ettiği tiyatro uzmanları denilen kişilerce onaylanıyordu, ama bildiğim üzere o bu tiyatroya gidişleri oyun başlamadan önce yolu üzerindeki esans ve krem satan parfümeriye uğrama amacıyla kullanırdı, bu krem ve esanslardan banyosunda yüzlerce şişe ve

tüp bulunurdu ve inanılmaz biçimde tüketilirlerdi, ama bu hoş kokular denilen kokular, ki annemizin hoş koku zevki tartışılır, her zaman pis kokulu merhemler ve bizim ülkemizde şifacı diye anılan şarlatanlar tarafından yapılırdı ve bu yüzden de temelde hep gereksizdi. Parfümeride bu kadında (annemiz) tamamen geçersiz olan kimyevi şeylerle kendini kamufle etmesi için tiyatro bahane, diyor babam, diye yazmış Roithamer, Büyük Opera onun parfümlenmiş delilikleri için sadece bahane, Linz'deki komedi ya da dram tiyatrolarına çamur atma deliliği için bahane. Ne tiyatrodan bir şey anlardı ne de müzikten, ayrıca bunlara aldırmazdı da, ama onun için tiyatro (Linz'de) ve müzik (Linz'de), Linz'deki büyük konserlere de giderdi çünkü, sırf Linz parfümerisinden akla gelen tüm koku döküntüleriyle donanmasının fırsatı ve bahanesiydi, bu konser ve tiyatroya gidişler onun için bize sanat anlayışını ve kültür gereksinimini kanıtlama amacını taşıyordu, özellikle de babamı bu ziyaretleriyle *küçük düşürmek* istiyordu, her zaman dile getirdiği gibi bu kültürsüz adamı, yüksek sanattan haberi olmayanı, epey paraya mal olan bu ziyaretleriyle, diyor babam, kendi sanatına işaret etmek istiyordu. Ama aslında annemizin kültürü yoktu, en az bir kültürü bile yoktu, ve babamızın, annemizin kafasındaki kültür gibi kültürle gerçekten de ilişkisi yok derdi, ki o bu konuda haklıydı, onun kafasındakiyle hiçbir ilişkisi yoktu, sırf bu yüzden bile, yani onun kafasındaki kültürle ilişkisi olmaması dolayısıyla kültürlüydü, diye yazmış Roithamer. Baba hiç değilse ardı ardına ilginç bir kitap okurdu, anne ise, ben onun yakınında olduğum süre içinde, diye yazmış Roithamer, asla iyi bir kitap okumadı, kitaplardan, özellikle de iyi kitaplarla ilgili olan her şeyden kendisinin de söylediği üzere deli gibi nefret ederdi ve her zaman bizi, kardeşlerimi de bu iyi dediği kitaplardan uzak tutmak için her şeyi yapardı, iyi ya da temelinde kitaplara yaklaşma olanaklarını asla ortaya çıkarmazdı ve de üç ya da dört bin kitabı, atalarımızın ve büyük anne babamızdan kalan kitapları kapsayan Altensam'daki kütüphane hep kilitliydi ve biz babamıza değil, annemize sormak zorundaydık kütüphaneye girmek istediğimizde, ki orası her zaman dehşet verici darmadağın bir durumda olurdu, çünkü asla düzenlenmez ya da tozu alınmazdı, onlarca yıldır almamaz-

dı ve annemiz bizim okumak istememizi asla doğru bulmazdı, hangi kitabı olursa olsun kütüphaneye gitme izni isteğimiz olduğunda bizi müzik odasına yönlendirirdi, müzik odasında oyalanmalıydık, kütüphanede değil, kuşkusuz bu ikisi arasında en zararsız olanı müzik odası, oraya tıklırdık, oysa annemiz, anne babamız bizim, kardeşlerimin de, müziği sevdiğimiz, ama müzik yapmaktan, buna zorlandığımız için nefret ettiğimizi biliyorlardı. Kütüphane bize kilitliydi, diğerleri benden daha az orayla ilgiliydi, diye yazmış Roithamer, benim kütüphaneye girme olanağım yoktu, çünkü annem oranın anahtarını kendi anahtar dolabına kitlemişti, kitaplar yetişkinler içinmiş, hastalıklar gibi kafayı çarparmış derdi hep annemiz, masal okuyabilirmişiz, ama biz masal okumak istemiyorduk, masallara evet, başka her şeye hayır. Kendisi özellikle de benim kütüphanede dünyanın Altensam'dan daha büyük ve temelinde benim bildiğimden bütünüyle başka türlü olduğu deneyini edineceğimden ürküyordu, ben sekiz ya da dokuz yaşında olduğum zamanlardan söz etmekteyim. Sekiz ya da dokuz yaşındayken birdenbire her şey değişti: o zaman annem kendimi kütüphaneye *atmam* gerektiğini düşündü, her gün kütüphaneye gitmem gerektiğini, ama *ben* artık oraya girmek istemiyordum, bir tek kitabı bile okumaya karşı koydum, buna mecbur edilmeme de izin vermedim, bütün bunlar annem için, diye yazmış Roithamer, anlaşılmazdı doğal olarak, ben önce oraya girmek istemiştım ve oraya sokulmuyordum, sonra girmeliydim ve artık girmek istemiyordum. Kendisi yaygın olan, çocukların sekiz ya da dokuz yaşına kadar büyüklerin kütüphanesi diye anılan yerde işleri olmadığı düşüncesine sahipti, ama sekiz ya da dokuz yaşındayken yetişkinlerin kütüphanesi diye anılan kütüphaneye *sokulmaları* düşüncesindeydi ve bu önerilere uymak istemekteydi. Ama kütüphane artık beni ilgilendirmiyordu. Öylesine eski bir kütüphaneydi ki diye düşünüyordum ve ben Altensam'dan ayrılınca yeni kitaplara yöneleceğim diye, şimdiyse eskilere değil, beni mutlaka ilgilendirirlerdi, diye yazmış Roithamer, ama kendimi buna mecbur etmiyordum. Altensam'da yeni kitaplar yoktu, babamın orman, ağaçlıklar ve av kitaplarını bir yana koyarsak, yalnız en az kırk ya da elli yıllıklar ve çok daha eskileri vardı, babamın orman ve orman

işletmeciliği ve avcılık kitapları hep en son çıkan kitapları kap-sardı. Babayı anlatma denemesi: ona olan ęuvenimiz her zaman büyüktü, ama o gittikçe daha çok bu kadının, annemizin, etkisi altına giriyordu ve bizden uzaklaştırılıyordu, biz yıllar ve bu yıl-lardaki, her zaman onun karısının, annemizin, Altensam'da ya-rattığı olaylar içinde, ki hastalık süreçleri dışında başka bir şey değildi, bu kadının eğilimi yüzünden ortaya çıkıyordu ve Alten-sam için mutsuzluktan başka bir şey değildi, yıllar içinde baba-mızdan uzaklaştık, babamız da bizden uzaklaştı. Bu kadın baba-m üzerinde de yıpratıcı bir etki yaptı ve o kısa süre sonra, baş-langıçta gösterdiği karşı koymadan vazgeçerek bütünüyle onun isteklerinin gücüne boyun eğdi ve onun bu isteklerinin gücü onu ele geçirdi, Altensam'daki her şey bu Eferdingli bir kasabın kızı olan kadının, annemizin, isteklerinin gücüyle yönetildi, Al-tensam'daki her şey birden hastalıklı, hastalık bulaştırılmış ola-rak, ki daha önce asla hastalıklı değildi, babamın birinci karısı zamanında da değildi, ki onu sık sık ziyaret ederim, babamı asla affetmedi, affedemedi, onun yaşamını hemen hemen mahveden bu insanı, çünkü onu sadece çocuklarını doğurması gereken biri olarak görmüştü, bunun dışında onun için başka bir anlam taşı-mıyordu, babamın l doğan çocuğundan sonra onun doğası b-tnyle değişmişti, buna babam neden olmuştu, bu kadını Al-tensam'dan uzaklaştırarak, annemin etkisiyle, ki babam ona açıkça ve yüzüne karşı zaruri çözüm olarak nitelediğini söylerdi, çünkü ilk en iyi olana inanmalıydı, diyor babam, diye yazmış Roithamer, zaruri çözüm olarak bu kadının etkisi altında, *zaruri çözüm olarak kadın*, diye yazmış Roithamer, zaruri çözüm olarak kadının altı çizilmiş, ki o ortaya çıktığı anda küçük burjuvalığını ve kabalığını, öte yandan zavallılığını, terbiyesizliğini ve bilgi-sizliğini Altensam'a taşımayı denedi ve bunda başarılı oldu, bu etki hemen Altensam'a ve Altensam'la ilişkili her şey için yıkıcı oldu, babam buna önceleri karşı koydu, ama sonra Eferdingli ka-dınla geçirdiğı kısa yılları kapsayan birlikteliğin ardından, kırk yaşlarına yaklaştığında vazgeçti, kendinden de vazgeçti, önce Altensam'dan Eferdingli kadının etkisiyle vazgeçti diyor babam, diye yazmış Roithamer, sonra kendinden vazgeçti, onun için bir andan ötekine birdenbire Altensam'la ilişkili her şey belki de

umursanmaz oldu, ben yaşamımın en önemli hatasını yaptım, diyor babam, diye yazmış Roithamer, ben Eferdingli kadınla, bu kasap fizyonomili kasap kızıyla, diyor babam her zaman, diye yazmış Roithamer, bu kasap yaşamı içeriğiyle dolu kadınla evlenmemeliydim. Ama sonunda her şey vız gelir, diyor babam, diye yazmış Roithamer. Babam bu hata dediği şeyden önce Altensam'da doğmuş ve büyümüştü, malum yatılı okul deneyiminden sonra, amacı için gerekli olan orta ve yüksek okulları Passau ve Salzburg ve Viyana'da bitirdikten sonra, Altensam'daki erkeklerin her zaman sürdürdükleri hayatı ve varoluşu sürdürmüştü, bir yandan orman işletmeciliğine ve tarım işletmeciliği işlerine dayalı, öte yandan rahatlığa eğilimli, özellikle de ava mümkün olan tüm sevgiyi böylesi tekdüze bir yaşam tarzına adamıştı, bu uğraşlara ve eğilimlere uygun huzurlu, kenarında köşesinde bile olağandışı olmayan bir yaşamı sürdürmüştü ta ki yalnız yaşamının onun için olanaksız olduğunu anlayıncaya kadar, anne babası, benim büyükbabam ve büyükannem, erken öldüğü için ve o anne babasının ölümünden sonra, kendini Altensam'ın işletmeciliğine bütünüyle vermişti, bu durum onu dolandırıyor ama tatmin etmiyordu, çünkü Altensam gibi bir işletme ne kadar iyi, ne kadar muazzam ve önemli fonksiyonlarıyla kusesursuz olsa da, her zaman sağlıklı, hiçbir zaman zorluklara düşmemiş tarım ve orman işletmeciliğinden oluşan bir işletme olsa da, yani aynı zamanda odun işletmeciliği, tuğla, çakıl ve çimento atölyeleriyle, bu derece sağlıklı bir işletme babam gibi, böylesi bir işletmede büyümüş ve işi bilen bir adamı memnun edebilirdi, ama onu bile zaman içinde tatmin edemedi. Doğal olarak her şeyden vazgeçme dışında onun tatmin olma olanağı yoktu, ama böyle bir adam değildi, bu gibi düşüncelere kırk yaşına yaklaştığı zaman vardı, kendini kısıtlayarak kurtarmak ve birden, sırf soğukça hesaplanmış halefler düşüncesiyle dünyaya çocuklar getirme kararı verdi, birincisiyle olan başarısızlık yüzünden, belki de o kadın kendisine daha uygun, daha yakın biriydi, ikincisiyle, ki ömür boyu akla gelebilecek en imkânsız kadındı onun için, bu da kısa sürede ortaya çıktı, ama kadın ona istediği çocukları doğurmuştu, ama birdenbire ortaya çıkmalarından sonraki anda onları hiç de istemediğini anladı, artık biliyorum bunu

ve her zaman gizli gizli hissettim, çocuklara gereksinimi vardı, onları daha çocukluklarının ilk yıllarında bile ihmal etmek için, yaşam yeğînliğinde çocukların durumu içinde ihmal edebilmek için, o çocuklar ki kendilerinden çok önceleri sanki *onun içinde* onun varisleri olmuşlardı. Onun bu ipin ucunu bırakması, vazgeçmesi, ardından, kırk yaşma geldiğinde, kendisini sırf eğilimlerine vermesi doğal olarak, onun artık gücü kalmamasıyla, ikinci karısının, annemizin, hızla ve iyice yayılmasına neden oldu, ama dediğim gibi bu onun *umurunda bile değildi*, umurunda bile değildinin altı çizilmiş, bir hata yapmıştı ve aynı zamanda ipin ucunu bırakmış ve kendinden de vazgeçmişti, bundan sonra ben babamı bir tek ava giderken gördüm, ya yalnız ya da av arkadaşlarıyla birlikte, çoğu zaman erkek kardeşlerimle beraber, ama asla benimle değil, çünkü ben dediğim gibi asla ava karşı anlayışlı bir ilgi göstermedim, artık işletme faktörü olarak değil, orman orman olarak ve av hayvanları ilgilendiriyordu onu, başkaca bir şey ilgilendirmiyordu ve ömrünün sonuna kadar tek ilgisi olan av dışındaki bu ilgisizliğinin içine bizler, onun çocukları da bütünüyle giriyorduk. Günden güne Eferdingli kadına karşı sevgisizlik saptamıştı içinde, bu kadını sonunda kabul edeme, artık kabul etme istememe olarak ele almış, tıpkı yok edilemeyecek bir şey gibi, ama kendisiyle sevgisizlik ve nefret ilişkisi dışında başka bir ilişkinin kurulamayacağı biri gibi. O, babamız, bu kadının her alanda tamamen zıddıydı ve bunun rastlantısal bir tanışma olduğu gittikçe daha belirginleşti, olasılıkla Eferding'deki bir dost ziyaretindeydi, gerçekten de birinci karısından beklediklerinin umutsuzluk ve başarısızlıkla sonuçlanmasından ötürü belki de o gerçekten, kendisinin de söylediği gibi, aklını hiç kullanmadan, hiçbir şey olmayan ve daha ilk andan itibaren sadece yaşlı ve pasaklı görünen, sonradan da Altensam'da güçlenen ölçüde bu durumunu sürdüren bu kadının tuzağına düşmüştü. Ama bütün bu durumu tek yönlü olarak görmek ve suçu sadece Eferdingli kadında görmek de *olanaksız*, olanaksızın altı çizilmiş. Gerçekten de babamız, annemizin evi olan Eferding'deki hana sık sık giderdi ve kasap dükkânı da buraya aitti, orası hâlâ annemizin erkek kardeşi tarafından işletiliyor, günün birinde yine orada kalmış ve bu durum da Altensam'ın

batması anlamını taşımış ya da daha doğrusu Altensam'da artık batabilecek ne kaldıysa onun batması anlamını taşımış, çünkü Altensam gerçekten de o sıralarda batmaya başlamışmış, çünkü babam, içinden her şeyden vazgeçmişmiş, bir tek bundan sonra dünyaya çocuklar getirmek istemekteymiş ve hangi kadından olursa olsun diyor kendisi, ama temelinde onu artık hiçbir şey ilgilendirmemekteymiş. Ve ipin ucunu bıraktığı andan ve vazgeçtikten sonra da, o günkü Altensam'ı ihmal etti ve ondan vazgeçti. Altensam'da annemizin ortaya çıkışı da bundan sonra dışarıya karşı da bu ihmalin ve vazgeçmenin bir işaretiydi, biz bu çoktan ortaya çıkmış olan ihmal ve vazgeçme sürecinin içine doğduk ve sırf bu gerçek yüzünden zayıf düşürüldük. Biz bu ihmal ve vazgeçme sürecinin içine kapatılarak bu ihmal ve vazgeçme sürecini doğal olarak başından beri varoluşumuz olarak hissettik ve bundan sonra da hep bu etkinin altında kaldık, artık bu durumun dışına çıkamıyorduk, babamızın bu ihmal ve vazgeçme eğiliminin içine sürüklendik. Biz dünyaya geldiğimizde babamız Altensam'dan uzaklaşmış, oraya sırtını dönmüştü, biz artık sadece her gün ağırlaşan bu durumu yaşıdık, çökme sürecini, ki bir yandan artık Altensam'dan uzaklaşan babamız, öte yandan bu Altensam'ın temelde var olan ve kolayca anlaşılabilir köken sorunlarından ötürü, küçük burjuva ortamı, özellikle tamamen küçük burjuva hali, Eferding vesaire yüzünden nerdeyse iğrenç bir biçimde hızlanan çökme sürecini. Doğal olan hangisi olursa olsun oğlanlardan birinin babasına gidip onun sıkıntıda olup olmadığını sormasıdır, ama ben asla babama gitmedim, en büyük sıkıntıda bile gitmedim ve babama hiçbir zaman önemli sorular sormadım, çünkü sorularımdan hiçbirinin onun tarafından cevaplandırılmayacağını biliyordum, çünkü o daha biz dünyaya gelmeden önce bizden uzaklaşmıştı ve anneme de asla gitmedim, çünkü annemden korkuyordum. Babamla hiçbir ilişkim yoktu, oysa ömür boyu bu ilişkinin kurulmuş olmasını istemiştim, çünkü babamın ne bana ne de kardeşlerime karşı bir ilgisi vardı ve annemden korkuyordum, korkuyorduk, ama ben kardeşlerime göre daha çok korkuyordum ondan, çünkü annem benden, kardeşlerimden daha fazla nefret ediyordu, öte yandan babamla aram kardeşlerimden yine de daha iyiydi, on-

lar anneme karşı daha fazla bir anne baba ilişkisine sahiptiler. Bir tek kız kardeşim babam tarafından hiç kimseyi sevmediği kadar seviliyordu, bu durum her zaman ve her fırsatta ortaya çıkıyordu, onun ölümünden sonra kız kardeşim en korunmasız kaldı. O, kız kardeşim, bana benzer biçimde, ama belki de çok daha büyük bir kanıtın gücüyle benden daha çok babaya benziyordu, ki ben de babaya benziyordum, anneme değil, içimdeki Eferdingli'yle akrabalığım yoktu, annemle yoktu, bende ondan hiçbir şey yoktu, her şey ya da nerdeyse her şey babamdan geçmişti, ve her şey daha büyük ölçüde kız kardeşime geçmişti, oysa iki erkek kardeşim de her şeyi Eferdingli'den almışlardı, Eferdingli'de olduğundan başka biçimde ortaya çıkmış olsa da doğaları bütünüyle Eferdingli'yle aynıydı, annemle aynıydı. Bu yüzden ben erkek kardeşlerimle asla yakın bir ilişki kuramadım, çünkü onlarda hep Eferdingli'yi görüyordum, Eferding'le ve Eferdingli'yle ve onun geçmişiyle ilgili her şeyi görüyordum, tersine de erkek kardeşlerim bende ve benim (onların) kız kardeşlerinde her şeyi benim, bizim babamızla ilgili her şeyi, daha çok da kız kardeşimde görüyorlardı, benden nefret ediyorlardı, kız kardeşim onlara hep *tuhaf* geliyordu, onu sürekli delilikle suçluyorlardı, oysa bu babanın doğası dışında bir şey değildi, Altensam ondan, kız olduğu için benden başka türlü açıkça nefret ediyordu, nefretten başka bir şey hissetmiyorlardı, bilinçsizce, annemin tarzında, ki o da her şeyden bilinçsizce nefret ederdi, tıpkı onun içinde ve ondaki her şeyin her zaman bilinçsizce etkili olduğu gibi, ama daha büyük bir hesapla, çünkü annem gibi insanlar hiç de akıl insanları değildirler, bunlar içgüdü insanlarıdır ve duyguları, hangi yönde olursa olsun aslında sahtekârlıktan başka bir şey değildir, doğalarının bilinçsiz sahtekârlıkları onlara uygun bir *doğasılığa* bilinçsizce dönüşür. Aslında annem başlangıçta hep benimle uğraştı, ama kısa süre sonra bendeki her şeyin ona karşı olduğunu anladı ve bu yüzden beni kendisine çekmeyi her durumda ve her araçla denedi, ama beni kendi yanına çekme amacına erişmek için, doğa olarak olanaksız olan, boşuna, saçma bir çaba olduğunu gördüğü, *kabullendiği* zaman küçük görüşüne ve nefretine tüm kapıları açtı. Ben kendi doğam gereği onun doğasına, belki de onun düşündüğü biçimde uya-

mazdım. Doğan çocukların doğdukları andan itibaren nereden oldukları ve nereye yöneldikleri, çünkü her zaman böyle bir yönelme eğilimleri vardır, benim durumumda bu doğrudan babamdan geliyordu ve bunu görmemek ve değiştirmek istemek çılgınlıktı. Benzer durum kız kardeşim için de vardı, ama bütün bunları annem doğal olarak hain biçimde hissettirdi, hele çocuklukta kırılğan olan bu varlığa. Çocuk ona hep yabancı kaldığı halde bunu hiç anlamadı, buna cesaret edemedi açıkçası, yoksa babamla hiç de yabana atılamayacak sorunları olurdu. Böylece anne babamız dünyaya çocuk getirmiş ve iyice bilinçli olarak ve hangi nedenlerle olduğunu biliyorum, bir yandan babamla ilgili miras nedenleri yüzünden, süreklilik ilişkisinin sabitleştirilmesi nedenleriyle ve bunun da anlamı onun için, annemiz için, Altensam'a sahip olmaktı, öte yandan doğaya karşı işlenen en büyük suç olan sırf *hesapla* çocuk yapmaktı, hesaplanın altı çizilmiş, bu çocukların bir kısmı baba tarafında, bir kısmı anne tarafında kaldı, erkek kardeşler anne tarafında, benim Eferding tarafı diye adlandırdığım tarafta, diye yazmış Roithamer, ben ve kız kardeşim baba tarafında, Altensam tarafı denilen tarafta, diye yazmış Roithamer. Böylece daha başından beri Altensam'ın içine düştüğü iki öldürücü taraf yaratılmıştı. Babam tüm bu olayların ve bağlantılarının bilincindeydi, bu yüzden ben onu daha sonra gözümün önünden ve kafamdan ve hatta uzun zaman anımsama yeteneğimden bütünüyle kaybettim, bu durum, ki birdenbire gözümün önünde yeniden açık ve seçik olarak belirliyor, biz dünyaya gelir gelmez o temelinde bizden uzaklaşmıştı, bizi sırtının gerisinde yalnız bıraktı ve ben gerçekten de babamı, gri Loden giysisi içinde ava ya da kaçma amacıyla ormana girerken görüyorum, hep bizden uzaklaşarak, temelinde kapanmanın ve yaşam görevlerinin kararmış durumunun yarattığı vicdan azabıyla. Onca yıl babamla ilgilenmiştim, ama onun tarafından her zaman itildim, cevap vermez, benden uzaklaşmaktan başka bir şey yapmaz, beni kaale almaz. Yıllarca ve onyıllarca süren böylesi bir itilme ve kaale alınmama durumu sonradan bizim bir anda bu gibi bir insanı, onun için her ne hissedersenek hissedelim düşüncemizden uzaklaştırmamıza götürüyor, artık onu düşünmez oluyoruz ve sanki hiç var olmamış gibi, sadece arada bir içimiz-

de oluyor, ama ardından hemen başka bir şey düşünüyoruz. Baba mutlaka kırk yaşına kadar bütünüyle mutlu bir insandı, kırk yaşından sonra ise tam tersi oldu, diye yazmış Roithamer. Altensam ve Altensam'la ilişkili her şey hakkında, koninin özel olarak göz önünde tutulmasıyla anlatımının denenmesi: akşam saatlerinde, Salı ve Cuma, boş diye anılan öğleden sonralarda da Altensam hakkındaki çalışmama bütünüyle yoğunlaşmak, amacım için bana yıllarca uygun, hiç uygun gözükmeyen oda olduğunu anladıktan sonra, ideal çalışma yerini, her durumda benim yapmak istediğim şey çerçevesinde uygun olan, son zamanlarda sürekli fizik enstitüsünün nemli taş duvarları arasında kaldıktan sonra, Höller'lerin çatı odasında her zaman egemen olan durumun amaçlarım için her zaman ideal yer olduğunu anladım, bir tek Höller'lerin çatı odasında koni projesini yapmak benim için mümkün oldu, tıpkı şimdi burada Cambridge'deki odamda, gerçek bir manzarası olmayan, sırf nemli, yaş enstitü duvarına bakan bu yerde koninin tamamlanmasından sonra, koniyle ilgili çalışmalar hakkında düşünmenin olanaklı hale gelmesi gibi, dönüşümden sonra, bilimsel çalışmamın içinde tamamen kaybolup gitmeden önce, bu çalışmalara kendimi tamamen kaptırmadan önce, geri döndükten bir süre daha, aslında *yazma işi* olan bu işe, yazma işinin altı çizilmiş, *çekilerek*, çekilerek'in altı çizilmiş, son altı yıl içinde olan biten her şey hakkında açıklık kazanmak istemiştım, koniyi tasarlamam ve inşa etmem altı yıl sürdü zaten, bir yandan benimle ilgili olarak, kökenimle, Altensam'la ilgili olarak kısa, ama temelinde çok da uzun olan, beni sık sık ve sürekli delirmenin kıyısına iten zamanı yazmak istedim. Fikir ve fikrin gerçekleşmesi, koni fikrinin ele alınma olarak gerçekleşmesinin tamamlanması ve beni son yıllarda tamamen ele geçiren amacın gerçekleşmesi ve tamamlanması, yapmak istediğim şey içinde kendimi kendime karşı anlaşılır kılmanın güçlüğü değil sadece, ki her zaman sırf delilik ve tamamen umutsuz olarak görüldü, bir de koninin gerçekleşmesi ve tamamlanmasına katılan tüm diğer kişilere anlaşılır kılmak vardı. Bir yandan İngiltere'ye, Cambridge'e, öte yandan nihayet aynı zamanda Kobernausserwald'da koni inşa etmeye tüm enerjimi ve böylece koninin inşaat alanı olarak sahnesine adadığım

gerçeğinin göz önünde bulundurulmasıyla, Cambridge ya da Kobernausserwald'da doğru anda bulunma güçlüğü içinde, birinin diğerini sorumluluğun alt çizgisine getirerek ihmal etmemeliydim. Gerçekten de ben yıllarca, Cambridge'i ihmal etmek için Cambridge'de olmalıyım, aynı zamanda da Kobernausserwald'da ve bu Höller'lerin evinin çatı odasında, en doğrusu, koninin inşasını ihmal etmemek içindi, şimdi, koni tamamlandıktan ve ben Cambridge'i kaybetmedikten sonra, aynı zamanda koniyi inşa etmek için, öğretim görevimi ve çalışmaları, Cambridge'i ihmal etmeme gücünü gösterdiğimi görmekteyim, çünkü birini ötekinden ayırt etmem mümkün olmuştu, Cambridge'i koni çalışmam yüzünden ihmal etmemek, Cambridge'deki işim yüzünden koniyi ihmal etmemem ve her iki işi de en büyük yoğunlaşmayla yürütmek. Kaldığım yerleri değiştirerek elde ettiğim güven, bir Cambridge'de, bir Höller'lerin çatı odasında, bir yandan İngiltere'de, öte yandan Avusturya'da, yer değişimini bu gerçeğin bilincinde olmadan hep doğru zamanda yapmış olmam, bilinci bir yana bırakıp hep doğruyu düşünce yeteneği olarak yapmam için, yer değişimini ve düşüncelerimde tamamen geçişsiz olarak Cambridge'i terkedip Kobernausserwald'a gitmem ve de tersini yapmam, çünkü ne kadar da çok Cambridge'deydim (düşüncede) ve aslında Kobernausserwald'da olduğumda ve tersine Kobernausserwald'da olduğumda (düşüncelerimde) ne kadar çok aslında Cambridge'deydim. Zaman zaman kendime Cambridge'de olduğum halde aslında gerektiği için şimdi Kobernausserwald'dayım dedim, tersine de şimdi gerektiği için Cambridge'deyim, ama aslında Kobernausserwald'dayım. Kafayı hemen birinden diğerine geçirme yeteneğim her zaman vardı, daha çocukken bile bir şeyden ötekine hemen geçirebiliyordum. Özellikle Cambridge'deyken Kobernausserwald için yüksek derecede etkili olma gerçeği, Kobernausserwald'dayken en yüksek derecede Cambridge için etkili olma, ben diğerindeyken ötekisi için yoğunlaşmanın daha büyük olması ve tersine bu olanaktan vazgeçilmesi olanağına çocukluğumun ilk yıllarından beri sahiptim, diye yazmış Roithamer. Koniyi inşa etme Cambridge'de ders vermem ve öğretmem ve öğrenmem, tersine Cambridge'de başarıyı bütünüyle yoğunlaştırabil-

miş olmam gerçeği, koninin inşası gerçeği olmadan düşünülemezdi. Biz (son derece yorucu) bir işte ya da çalışmada ya da tutkuda vesaire, yoğunlukla hızla ve büyük bir kararlılıkla aynı anda bir başka işe ya da çalışmaya ya da tutkuya başlادıksa, onunla ilgilendiğimizde, amaç edindiğimizde ve artık onun ucunu bırakmadığımızda ilerleriz, diye yazmış Roithamer. Bizi çoğu zaman umutsuzluk sınırına getiren işin ya da çalışmanın ya da tutkunun biri yoğunlukla böylesi ikinci bir zorlanmanın gerçeği yüzündendir. Herkes böyle bir koni yapma, planlama ve gerçekten de inşa etme fikrine bir tek benim sahip olabileceğimi söyledi, haklıydılar. Bu fikre götüren nedenleri iyi kavramak, çünkü belki de her şey bu fikir için nedendi. Fikrin nedeni ve fikrin asıl nedenin etkisi olarak gerçekleşmesi, diye yazmış Roithamer, tıpkı fikrin tamamlanmasının nedeni olarak gerçekleşmesi vesaire gibi. En güzel olan, *en büyük tatmin*, inşa etmek, en büyük tatminin altı çizilmiş. Herkes inşaat yapmak ister, ama herkesin inşa etme olanağı yoktur ve inşa eden herkesin bu tatmini vardır. Hele şimdiye kadar kimsenin inşa etmediğı bir şeyi inşa edersek. *En büyük tatmin*, en büyük tatminin altı çizilmiş, bizim planladığımız ve bizim yürüttüğümüz yapının sanat yapıtı olarak tamamlanmasıdır. Biz çığır açan ve en önemli felsefi, yazınsal bir işi bitirebiliriz, en büyük tatmin olmaz bu, bir yapıda başarılı olduğumuzda elde ettiğimiz tatmin olmaz, hele bu yapı bizden önce kimsenin inşa etmediğı bir yapıysa. O zaman biz insan için mümkün olan her şeyi elde etmişizdir. Bu yapının tamamlanması açıkça bize her şeye mal olmuş ve bizi gerçekten mahvetmiş olsa da. Dünyada bizim ve tek olan böylesi bir yapının sanat yapıtı olarak karşılığı sadece *her şey* olabilir, her şeyin altı çizilmiş. Önce böylesi bir fikre yanaşmaya korkarız, zamanla bize bütünüyle egemen olan bu fikrin altında ezilmek zorunda kalırız sonunda, düşünelim, diye yazmış Roithamer, bu bir yandan fikrin bize dehşetli bir başkaldırısıdır, öte yandan bizim için fikre bir başkaldırı, ama sonuçta fikrin bize başkaldırısı haline gelmiştir. Fikir bizden onu yapmamızı ister, gerçekleştirmemizi ister ve artık bizden onu gerçekleştirmemizi istemekten vazgeçmez. Biz hep vazgeçmek isteriz, ama sonunda vazgeçmeyiz, çünkü doğamız böyle bir vazgeçmeye karşıdır ve gerçekten de bu fikrin ger-

çekleşmesine çabalarız. Kafamız, bütün doğamız birdenbire sadece bu fikirden oluşur. Şimdi her zaman altında acı çektiğimiz her şey, köken ve her şey, Altensam'la ilişkili her şey, her şey, en çok da ve her şeyden önce kökenimizin çizgisi, bu kökenimizin tarihi bizim için işkenceden başka bir şey olmamasına rağmen, işimize yarar. Her şey bizim için faydalıdır, hele en dehşet verici olanın en faydalı oluşu gibi. Fikrimizi gerçekleştirme umudumuz vardır, çünkü kökenimizin işkencesi ve şimdiki zamanımızın işkencesi yüzünden, çünkü şimdiki zamanı sadece algılamayız, o da tıpkı tarihin bizim için işkence olduğu gibi işkencedir bizim için, çünkü biz tarih ve köken işkencesi yüzünden büyük ve en büyük ölçüde, eğer bu işkenceler büyük ve en büyükler ise fikrimizi gerçekleştirme yeteneğine sahibizdir. Fikir ne kadar büyük olursa, fikir olarak amaç o kadar büyük, tarih ve köken işkenceleri de o büyüklükte gerekli olur. Birdenbire kökenimin ve tarihimin işkence sermayesinden kaynaklanan fikir için dehşetli olan sermayenin bilincine vardım ve özellikle de benimle ilişkili olan tarihin bilincine vardım ve açık bir zihinle kullanımına sunulan bu araçların tümünü devreye sokabildim. Çünkü Altensam benim için işkence tarihi, işkence olarak köken, işkence olarak şimdiki zaman dışında, az sayıdaki tesellileri benim bir yana koymam, buradaki bütünüyle tuhaf doğa koşullarını örneğin, düşünce koşullarını, hayvanları, bitkileri vesaire tek bir geri çekilme olarak vesaire, neydi ki, diye yazmış Roithamer. İşkence olarak insanlar, doğa ve sanat tarihi, amacıma ulaşmanın olanağı olarak, diye yazmış Roithamer. Burada her zaman egemen olan ilişkilerin son noktasında. Üzerinde fikrimi gerçekleştirebildiğim koniyi tamamlayabildiğim Altensam *temeli*, temelin altı çizilmiş, Altensam ve Altensam'la ilişkili olan her şeyin mutlaka gerekli oluşuydu, çünkü her zaman bir şey başka bir şeyden çıkar, diye yazmış Roithamer. Olduğu biçimiyle koni Altensam'sız düşünülemez, tıpkı her şeyin başka her şey olmadan düşünülemeyeceği gibi vesaire, diye yazmış Roithamer. *Ürkütücü fikir*, diye yazmış Roithamer, ne kadar ürkütücü olursa gerçekleşmeye o kadar yakın olur. Böylece her şey benim çocukluğumda ve gençliğimde Altensam'da edindiğim gözlemlerimin son noktasında koninin gerçekleşmesi ve tamamlanması için gerekliydi,

konideki (ve içindeki) her şey ve başka her şey vesaire, diye yazmış Roithamer. Ben Altensam'ı ve kız kardeşimi incelerken ve Altensam ve kız kardeşimi iyice düşünürken ve deneyleri her zaman ileriye götürdüğümde koniyi inşa etmeyi ve gerçekleştirmeyi ve tamamlamayı başardım. Koni inşa etme amacımın ür-kütücülüğüne kendimi bıraktığım için, yaşamımın *dehşetliğine*, dehşetliğin altı çizilmiş, diye yazmış Roithamer. Sanki önceleri, tüm gelişme yılları koniye yönelen gelişme yıllarından başka bir şey değilmiş gibi, bu dehşetliğe doğru yaşamışım, ona doğru varolmuşum gibi. İnsan dehşetliğin, ki herkesin yaşamında böyle bir dehşetlik vardır, üzerine gitmeli ve onu gerçekleştirip tamamlamalı, ya da böyle bir dehşetliğin içine girmeden bu dehşetlik tarafından kendinin mahvolmasına izin vermeli. Bu yüzden insanlar yaşamlarının belli bir yerinde ve de her zaman yaşamlarının buna yönelik önemli bir yerinde yaşamlarının dehşetliğinin üzerine gitmeliler mi yoksa bu dehşetin içine dalmadan dehşetlik tarafından mahvedilmelerine izin mi vermeli arasında gider gelirler. Çoğu bu dehşetlik tarafından kendilerini mahvetmeye vermeyi yeğlerler, üzerine gitmek yerine, çünkü doğaları dehşetin üzerine gitmeye ve gerçekleştirmeye ve tamamlamaya uygun değildir, bu doğa böylesi bir dehşetlik tarafından onlar üzerine gitmeden mahvedilir. Daha o zaman ortaya çıkan fikir çoğunu mahveder, diye yazmış Roithamer. Ve sanat yapıtı olarak böylesine bir dehşetlik, yaşamsal sanat yapıtı olarak, bu dehşetlik ne olursa olsun ve her insanın böylesi, kendi doğası her zaman böylesi bir olanak olduğu için böylesi bir olanağı vardır, insanı oluşturan bütünlük içinde bunun üstüne gitmesi ve gerçekleştirmesi ve tamamlaması gerekir. Biz böylesi bir dehşetliğin üzerine gittiğimizde, korunmasızlığın içine girmekten başka bir şeye girmemişizdir ve artık kendi içimizde ve kendimizle birlikte ve fikrimizle birlikte dehşetlik dışında bir şey olmayız ve her şey bize karşı olur. Biz artık başka bir şey yapamayacağımıza inandığımız için sürekli vazgeçmek isteriz, çünkü doğamızın böylesi bir dehşetliğe gerçekten yeteneği olup olmadığını bilemeyiz, bunu ancak bu dehşetliliği fikir olarak gerçekleştirip ve tamamladığımız zaman görürüz, tıpkı benim koni için yeteneğim olup olmadığını, koni tamamlanmadan önce bile-

mediğim gibi. Ama amacımıza ulaştığımızda bu amaca giden yol hakkında hiçbir şey bilmeyiz ve hep yinelenen biçimde ve hep daha büyük ömür boyu süren bir kuşkuyla, amacımıza, örneğin koni fikrinin gerçekleşmesine ve tamamlanmasına ulaştığımızı inanamayız, diye yazmış Roithamer. Sonunda amacımıza ulaştığımızda, hangi amaç olursa olsun, bu amaç isterse yapı sanatı eseri olsun, biz bundan dehşete düşen kişilerizdir. Höller, Höller'ler ve Höller'lerin çatı odasının betimi denemesi: statik çalışmalarına başlamadan önce Höller'i, Höller'i gözlemlemek için ziyaret ettim, önce Höller'i gözlemlemek ve sonra onun kendi kafasından çıkan ve kendi elleriyle inşa ettiği, çalıştığı evi gözlemlemek için, birinin çalışması başka birinin çalışmasına itici güç oluşturur. Höller beni içtenlikle evine ve ailesine kabul etti, benim her zaman olduğu gibi kısa süre Höller'lerin evini ziyaret etmemin yeteceğini sandım, hiç zorlanmadan onun kişiliğini ve yapı işini ve ailesini bana yeterli gelen süre içinde gözlemlerken, *bana gerekli olan süre içinde*, onun evinde hepsiyle birlikte yaşamam, öyle var olmam, var olmak zorunda olduğum biçimde var olmam, koni inşa etme fikrimin gerçekleşmesi için, bu işe girişmem için gerekliydi. Çünkü koni inşa etme fikri, ki Höller de koni denince bir şey düşünemedi ve Höller de koninin Kobernausserwald'ın ortasında inşa edileceği fikrini delice bulmak zorunda kaldı, onda bunu gözlemleyebildim, çünkü koniyi inşa etme fikri ancak ben Höller'lerin evi hakkında açıklık kazandığım zaman gerçekleşebilirdi, bunu Höller'e söyledim ve benim Höller'lerin çatı odasında bulunmam gerektiğini de, çünkü daha öncesinden de, orayı ilk gördüğüm andan beri, Höller'lerin çatı odası benim düşünce amaçlarım için ideal bir yer olarak görünmüştü. Höller'lerin evinin gözlemlenmesi ve keşfedilmesi, Höller'lerin eviyle aynı zamanda Höller'in kişiliğinin gözlemlenmesi planımın gerçekleşmesi, koninin yapımı için girişeceğim ilk işti. Höller'e tasarımımla anlaşılır kılmayı denedim ve o da beni hemen anladı. Ve Höller ailesine benim Höller evinde kalışımın nedenini ve faydasını anlattı, çocuklara da benim şimdi haftalarca Höller evinde hangi amaçla onlarla birlikte yaşayacağımı ve var olacağımı söyledi, tıpkı benim söyleyeceğim gibi, hep benim fikrime yoğunlaşarak. Benim Höller'lerin evine iyice nüfuz et-

memin, önce kavramamın, sonra nüfuz etmemin başarılı olması gerekiyordu kendi fikrimi planlamaya başlayabilmek için. Bu amaç için benim gözlemlene yeteneği ve bu gözlemlene yeteneğini gözlemlenen şeye, yani Höller evine doğru biçimde uygulamak dışında başka bir şey yapmam gerekmiyordu. Böylece en gerekli olanlar ve istek dışında bir şey almamıştım yanıma, Höller evini kavramak ve araştırmak için, aynı zamanda Höller'i ve onun zihinsel *idrakini* ve Höller'in ailesini ve çatı odasını kavramak için bir Nisan günü sabahın köründe, Altensam'dan bir an önce çıkıp gitmek istediğimden, kimse gittiğimi görmesin diye, çünkü ben görünmeden, dikkat çekmeden Altensam'dan çıkıp gitmek istemiştım, bunu başardım da; biz sıradışı ve alışılmamış bir şey tasarlırsak, koni yapımı gibi bir fikri örneğin, diye yazmış Roithamer, bütünüyle gizlilik içinde hareket etmeliyiz, davranışlarımızda mümkün olduğunca dikkat çekmemeliyiz. Böylece bir gece önce İngiltere'den Altensam'a gelmişim, *daha o akşam* aşağıya Höller evine gitmişim, Höller'le konuşmuş ve benim ertesi gün Höller evine taşınmamın ve amacımı izlememin mümkün olup olmayacağını sormuştım, Höller aşağıdaki odada, onların yemek yediği yerde hemen anlamıştı, bu oda da bütün ailenin beraber yemek yiyebilmesi amacına tam olarak uygundu, Höller orayı bütün ayrıntılarıyla bu amaç için ideal biçimde yapılandırmış ve gerçekleştirmişti, tıpkı Höller evindeki öbür odalar gibi ve ben onun bu evinin her ayrıntısında görülen, hiç değilse algılanan, hiç değilse hissedilen ustalığı, bu inşa etme sanatını nereden aldığını sormuştım kendime, alttaki odada yani hepsinin birlikte akşam yemeği yedikleri yerde, aynı zamanda kapıya vurarak içeriye girmişim, Höller'lerin hepsinin orada olmalarına karşın odadaki sessizliğe şaşırarak, yemek sırasında bir tek söz söylenmemesine ve Höller bana onların yanında yer almamı işaret ettiğinde, onların yanına oturmalıydım, bayan Höller hemen kalkıp mutfaktan benim için yemek getirmişti içeriye, kendi yediklerinden başka bir yemek, onların ne yediğini anımsamıyorum artık, bana hangi yemeği getirdiğini de anımsamıyorum, sadece başka bir şey olduğunu anımsıyorum ve bütün süre boyunca bir tek söz söylenmediğini, çocuklara bir şey söylemek istemişim, ama çocuklar sırf suskunlukları

yüzünden onlara bir şey söylememi benim için olanaksız kılmışlardı, Höller'in kendisi ve bayan Höller de suskundu ve ben bu yüzden akşam yemeği süresince oraya gelişimin amacını ortaya koyamamıştım, bana hiçbir şey sorulmadı ve bende de konuşmam gerektiği duygusu yoktu, öte yandan doğrudan doğruya Altensam'dan ve o akşam annemle yaptığım bir tartışmadan, ki sonunda Altensam'dakilerin hepsine yönelen ağır bir tartışmaya dönüşmüştü, oraya geldiğim anda hemen bir kavga çıkmıştı, sanırım gereksiz, işletme binasının yeni bitmiş boyanması hakkındaydı, orası Altensam'a gelir gelmez dikkatimi çekmişti ve ben işletme binasının dış cephesinin anımsadığım üzere iyi durumdayken neden birdenbire sebepsiz yere yeniden boyandığını, bu fikrin annemden mi çıktığını, bu fikrin delice ve annemin kişiliğine özgü biçimde delice ve saçma ve kanımca tamamen gereksiz bir fikir olduğunu söylemeden sordum, doğal olarak annem her şeyi dinlediği için hiç dile getirmediklerimi de duymuştu, her zaman söylenmeyenleri de, ama kendi aleyhine düşünülenleri de duyardı, bense yaşamım boyunca annemin aleyhine olanları düşündüm, bu düşünülenler çoğu zaman dile getirilmese de, bu yüzden de her zaman kavgalar çıkardı Altensam'da, henüz gelmiştim ki kavga çıkmıştı, o öğleden sonra da, henüz bavalumu bile odama götürmemiştim, aşağıdaki holdeydim ve kendimi tutamayıp anneme işletme binasını boyatmanın kimin fikri olduğunu sordum, işletme binasının hiç de boyanmaya gereksinimi olmadığını, özellikle de artık eskimiş, ama hiç de çok eski olmayan ve kanımca kırmızımsı tonlarda tutulan *eski* boyanın işletme binasına daha çok yakıştığını, işletme binasının doğu cephesinin karakterine çok daha uygun olduğunu, gündoğumuna karşı olduğunu, çünkü böyle bir binanın konumunu düşünmenin onu boyamadan önce önemli olduğunu, ama şimdi ben işletme binasına bakarken hiç de neşe duymuyorum demiştim anneme, oysa ben kırmızımsı boyalıyken oraya baktığımda hep neşe duyuyordum, özellikle de akşamları, ama artık neşe kalmadı dedim, bunun, işletme binasının bu iğrenç yeşil renge boyanmasının sadece annemin fikri olabileceğini ve de gereksiz ve çok yüksek bir boyama maliyeti çıkardığını söyledim, annemi sadece düşüncelerimde suçlamıştım, ama o her şeyi duyan biri oldu-

ğundan benim düşündüklerimi, benim sadece içimden düşündüklerimi, asla dile getirmediğimizi de duymuştu, oysa bunun etkisinin tamamen bilincinde olmam yüzünden asla dile getirmemişim düşündüklerimi, zaten İngiltere'den döndüğüm anda, çünkü ne de olsa o kadar sıklıkla Altensam'da olmuyordum ki annemle bir tartışmaya girmeyi istemiş olayım, Altensam'a geldiğim her seferinde, Altensam iyice yaklaştığında, daha büyük bir kararlılıkla, annemle bir tartışma çıkmasın diye her şeye başvuruyordum, ama Altensam'a geldiğim anda annemle aramızda tartışma çıkıyordu, çoğunlukla ben daha oturmadan annemle derin bir tartışmanın içinde buluyordum kendimi, ve sitemler ve her zaman yüksek sesle, eski tartışmaların yinelenmesine dayanan sitemlerin üstü kapatılmıyordu ve bütün karşılıklı sevgisizlik ve bütün karşılıklı nefret bir an ya da kısa bir süre için dile getirilmemiş olsa da yine açıkça ortaya dökülüyor ve sahneyi karartıyordu. Ömür boyu annemle olan tartışmaların dışında bir şeyden ürkmemişim, ama bu tartışmalar her zaman ve de karşılaştığımız anda patlak veriyordu ve artık üstü kapatılamıyordu. O öğleden sonra, ki Altensam'da dinlenmeyi tasarlıyordum onca yorucu aydan sonra, upuzun, İngiltere'nin dehşet verici ikliminde daha da uzayan ve daha yorucu ve bu yüzden korkunç olan altı aydan sonra Altensam'da dinlenmek istemişim, bir kere de öngördüğüm gibi uzun kalayım, Altensam'da uzun süre kalayım demişim, ki orası başka hiçbir yerin olmadığı gibi uygundu, ama asla böylesi bir tasarı için gerçekten uygun olamamıştı, daha oraya varır varmaz işletme binasının yeni rengi gerçeğini görmek zorunda kalmışım ve hemen bunun zevksiz bir renk olduğunu görmüş, akılsızca yapılmış bu boyamanın söz konusu olduğunu görmüştüm, ayrıca da hemen tahmin ettiğim gibi büyük masraf çıkarttığını, bu paranın bana ait olduğunu görerek annemle hemen bir tartışmaya girmişim, biz hemen birbirimize akla gelebilecek bütün suçlamalarla saldırmış, aynı anda defalarca tekrarlamıştık bunları, ve bir ben ona, sonra bir o bana *sakin olsana, sakin olsana* diyerek ve bu nerdeyse sapkınca *sakin olsana, sakin olsana* sözünün ikimiz arasında oradan oraya savrulmasının nedeni olasılıkla bizim tartışmada gittikçe daha derinleşmemizdi ve sonunda her zaman olduğu gibi bu tartışmanın so-

nunda tamamen yorgun düşerek, çünkü bu tartışmaların sonunda tamamen yorgun düşerdik ki sonradan çabayla ve sadece büyük bir azimle bunun üstesinden gelebilirdik, annem bu tartışmanın en doruk noktasında beni, sırf rahatlık nedenleriyle o gün kimsenin olmadığı mutfığa çağırır, ahçı kadın izinli olurdu, bir şeyler yemeye ve çay içmeye davet ederdi, kendisinin ikimiz için, yani bana hoş geldin demek için hazırladığı ufak bir yemeği yemeye ve ben annemin ardından mutfığa yönelirdim ve susarak onunla bir fincan çay içer, doğal olarak artık yiyecek halim kalmadığından hiçbir şey yemezdim. Orada, tartışmadan sonra mutfakta oturmak, diye yazmış Roithamer, temelinde hep aynı şeydi, geliyorum, tartışıyoruz, çay içmeye gidiyoruz, sessizce orada oturuyoruz, iyice yorulmuş olarak, artık birbirimizden nefret edecek durumda değiliz, biz şimdi karşılıklı oturarak her şeyi nasıl oluruna bırakıyoruz, nasılsa öyle olsun, değiştirilemez oluşuna, sonra birdenbire benden yolculuğumun nasıl geçtiğini anlatmamı ister, yolculuk nasıl geçmiştir, Londra'da hava kötü müymüş iyi miymiş, bu arada neler yapmışım, dostlar, bilim adamları, bu noktaların hepsi sırayla sorulur, ama sırf onun *Cambridge* deyişine, *Londra* deyişine bile gene karşı çıkmak zorunda kalıyordum, *Dover* deyişine, *Brüksel* deyişine, *Köln* deyişine, hem de hep gözlerini bana dikerek bana İngiltere'den eve döndüğümde parolalarla sorular sorardı, hiçbir şey eksik kalsın istemezdi, ondan hiçbir şey saklamamalıydım, ama ben hep donuk olandım, suskun olandım her zamanki gibi. Benden tek söz çıkmazdı. Bir parça ekmek çiğnemeye çalışırdım ve onun beni gözlemlemesi, onun egemenlik alanına girdiğimi düşünmesi yüzünden ekmek boğazıma takılırdı. Her zaman olduğu gibi kardeşlerim odalarındaymış ve onların odalarında bizim mecburi tartışmamızın bitmesini, bizim *sakinleşmemizi* beklediklerini düşünürdüm, o zaman gelecekler, İngiltere'ye giderek onların hepsinden kendini esirgemiş olan kardeşlerine kendilerini gösterecekler. Söz söylemeden, söz söylemedenin altı çizilmiş, kalkardım ve annemi mutfakta yalnız bırakırdım ve Altensam'dan çıkıp aşağıya Aurach'a, Höller evine giderdim. Annemle tartışmamızdan Höller'lerin suskunluğuna. Höller'lerin odasında masanın yanında oturarak, Höller'le akşam yemeği yiyerek, ondan

başka türlü bir şey yaparak, altı çizilmiş, yani annemle tartışmanın etkisiyle ve de bu yüzden zayıf düşmüş bir halde şimdi Höller'leri gözlemlerken, Höller tarafından da daha öncesinde annemin beni gözlemlediğinden farklı biçimde gözlemliyordum, *nasıl* farklı biçimde, nasılın altı çizilmiş, olduğu söylenemez, ama bambaşka bir gözlemlenme söz konusuydu, Höller'ler Altensam'dakilerden başka türlü oldukları için bambaşka bir gözlem yetenekleri vardı diye düşündüm, ama daha basit değiller, basit denen insanlar basit değiller, bir yandan annemle işletme binasının boyanmasıyla ilgili tartışmamızın etkisi altında, annemin suskunluğunun etkisi altında ve Altensam mutfağında annemle aramdaki suskunluk hali yüzünden ve yine tartıştığımız için, ikimiz de, annem de ben de, hep korku içindeydik, Altensam'a geleceğimi bildirdiğimde ve sonra da geldiğimde ya bir seferinde işletmenin boyanması, ya herhangi bir satın alma ya da herhangi bir satış, bir arazi spekülasyonu ya benim ya da annemin kabul etmeyeceği ya da artık sadece tamamen kendi içine çekilmiş ve artık hiç kaale alınmayacak babamın neden oluşuyla, öte yandan şimdi benim Höller'lerin odasındaki suskunlukla karşı karşıya kalışım ve tıpkı Höller'ler gibi masada aynı suskunluğa tutulmam. Höller'lerin odasındaki masalarında onca zaman boyunca bir tek söz bile sarf edilmeden akşam yemeği sona eriyor, bayan Höller tabak çanağı topluyor, herkes odadan çıkıyor, susarak, çocuklar da yıkanmak için, mutfağa giden annelerinin ardından, Höller hole geçiyor, akşam yemeği için teşekkür ettikten sonra onu izliyorum, şimdi neden akşam vakti Höller evine geldiğimin nedenini açıklayabiliyorum, niyetimin bir süre Höller evinde kalmak olduğunu söylüyor ve Höller'den bir süre Höller'lerin çatı odasında *kalmak* için ricada bulunuyorum, hâlâ, artık inanmadığım halde, isteğim için bir açıklama yapabilme gücüne sahibim, bu Höller için tamamen doğrudan söylenmiş bir şey oluyor, senin evine bakarak, gözlemleyerek, araştırarak, aynı zamanda da seni ve seninle ilgili her şeyi ve evinle ilişkili her şeyi diyorum, bu şekilde koni inşa etme planıma en iyi şekilde hazırlanırım. Höller benim önerimi kabul etti, ertesi gün çatı odasına taşınabilirmişim dedi, en gerekli olanları getireceğim dedim, çatı odasında istediğim kadar kalabilirmi-

şim, benim gerekli göreceğim süre kadar, onun için bir süre benimle birlikte olmak hoş bir şeymiş, bunu düşünmek bile, diye yazmış Roithamer. Sadece kısa bir süreliğine holde kaldık, Höller sonra atölyeye gitmek zorundaydı, kuş doldurma yerine ve bana veda etti, kısa süre için de olsa, şimdi *bu koşullarda*, bu koşullardanın altı çizilmiş, Altensam'da kalıp aslında huzura kavuşmak dinlenmek istemiştım korkunç *koşullar* altında sanıyordum uzun bir zaman, bu korkum boşuna çıktı ve ben dolambaçlı bir yoldan, çocukluğumdan beri bildiğim, sevdiğim Hasel-hag'dan geçerek yukarıya Altensam'a gitmiş ve kısaca kardeşlerime göründükten sonra odama geri çekilmişim, kız kardeşim kentte bir arkadaşındaydı. Tıpkı İngiltere'de son zamanlarda olduğu gibi geceyi uykusuz geçirdikten sonra sabahın köründe, sanırım sabah saat beşte, ama Höller'in kalkıp atölyede çalışmaya başladığı saatte Höller evine, onu daha ilk andan itibaren bilimsel gözlem altına almak üzere gittim, kendimi zaten Höller evinin gözlemlenmesine ve tetkik edilmesine hazırlamışım ve başlangıçtan beri bundan büyük zevk almaktaydım. Her şeyden önce hemen Höller'e ve onun evine bakarken ve Höller'i tetkik ederken ve evini tetkik ederken ve Höller'in karakteristiği aynı zamanda Höller evinin karakteristiği idi, tıpkı Höller'in içinin Höller evinin içi olduğu gibi, bunları karşılaştırma olanağına kavuştum, Höller evini tetkik ederek birden Höller'i görebildim, tersine de Höller'i tetkik ederken Höller evini görebildim, bu aynı zamanda bir diğerinin açıklanmasıydı. Hiç düşünmeden, diye yazmış Roithamer, Höller'in içi Höller evinin içidir diyebiliyordum. Aynı zamanda da Höller'in karakter gücü (ya da zayıflığı) onun evinin içinde (ve yanında) iyice anlamını bulur. Ve bayan Höller'in Höller'e nasıl itaat ettiği ve çocukların babalarına nasıl itaat ettikleri, bir an bile kendilerinden vazgeçmeden diye düşündüm, Höller evine de aynı biçimde uyum sağlıyorlar, kendilerinden vazgeçmeden. Höller evi Höller'e uygun ve o ve Höller evinin öbür sakinleri orada, onun evine uygun davranıyorlar. Ve Höller evinin bu fikrini nereden edindi, çünkü ben kız kardeşim için koni inşa etme fikrini Höller'den ve onun Aurach'ın en dar olduğu yerdeki evinden aldığımı tamamen bilincindeydim. Ama ona bugüne kadar kendine ev yapma fikrini nereden edin-

diğini sormadım, ama doğal olarak fikri bir başkasının kendisi için (ya da bir başkası için) ondan önce inşa ettiği bir evden almış olmalı ve bu ev de herhalde yakınlarda bir yerde, çünkü Höller uzaklarda dolaşmadı. Ama belki de Höller, evini inşa etme ve hem de sonunda inşa ettiği gibi inşa etme, hem de, ona uyan biçimde ve görünür biçimde bu derece ona uyan, benim daha önce hiç görmediğim biçimde ona uyan inşa etme fikrini hiçbir yerden almamıştı. Ona fikrini nereden aldığını soracağım diye düşündüm ve Höller'e fikrini nereden aldığını sordum, çünkü onun evine bakarken ve gözlemlerken ve tetkik ederken bunun kaçınılmaz olduğunu bilmek zorundaydım. Ama Höller Höller evini yapma fikrinin nereden geldiğini anımsamıyordu. Belki de bu evi, onu, Höller evini, Höller kendisi için inşa etmiştir diye düşündüm, Höller evinin en yakınında olmalı. Öte yandan hiçbir ev görünmüyor diye düşündüm, diye yazmış Roithamer. Höller evine örnek olacak evi gerçekten görmemiş de olabilir, çünkü yakınlarda Höller evine örnek olacak bir ev gerçekten yok diye düşündüm, diye yazmış Roithamer, düşünde görmüş olmalı. Ama sonra kolayca olanaklı ki diye düşündüm, Höller önce düşünde evinin örneğini görmemiş, ama doğrudan Höller evini görmüş olabilir. Bir tek düşünde gördüğünü terk edip ve tıpkı düşünde gördüğünü ardından inşa etmiştir, diye yazmış Roithamer. El işlerine hâkim olduğu için ve bildiğim üzere akla gelebilecek her türlü kitaptan yararlanarak, tıpkı benim de kendi fikrim için edindiğim kitaplardan yararlanarak henüz açık olan gerekli yapı bilgilerini edinmiştir, bundan sonrası bir tek Höller evini inşa etmek için Höller'in içindeki irade ve sabır sorunu olmalı. Evi hem de Aurach'ın en dar olduğu yere inşa etmiş oluşu, masrafın az olması değil, tersine temel masraflar özellikle Aurach'm en dar yerinde bildiğim üzere özellikle yüksektir, burası bir tek Höller için karakteristikti. Tıpkı benim için kız kardeşime Kobernausserwald'ın ortasına koni inşa etmemin karakteristik olması gibi. Planımı uygulama dehşetinin bilincindeydim dedim kendi kendime, Höller'in Höller evini inşa etmesindeki dehşetli durumun bilincine vardıktan sonra, ama asıl dehşet sonradan, sonradan benim hiç düşünmediğim kadar dehşetli olan. Ama benim için de dehşetli olan koniyi inşa etmek ve gerçekleş-

tirmek ve tamamlamak, tıpkı Höller için Höller evini inşa etmenin ve gerçekleştirmenin ve tamamlamanın olduğu gibiydi, diye yazmış Roithamer, evinin her şeyi, Höller eviyle ilgili her şey diye düşündüm, diye yazmış Roithamer, tıpatıp ona uygun, tıpkı bana koninin kız kardeşimle ilgili her şeye uygun olduğu gibi. Höller'i her zaman iyi tanıdığımdan ötürü şimdi onun (kendisi ve ailesi için) inşa ettiği ev de tanıdıktı diye düşündüm ve ben bir yandan yukarıdan aşağıya, öte yandan aşağıdan yukarıya giderek evde, kendi bilimsel anlayışımla her şeyi inceleyerek ve kontrol ederek dolaştım ve Aurach'ın en dar olduğu yerdeki evin içinin ve dışının, yani Aurach'ın en dar olduğu yerdeki Höller evinin tamamını artık bildiğimi, yüzde yüz bildiğimi gördüm dedim kendi kendime. Böylece ben inşa edeceğim ve gerçekleştireceğim koni hakkında artık her şeyi bildiğimi düşündüm, ya yüzde yüz ya da hiç değilse yüzde yüze yakın, çünkü ben uğruna koni inşa etmek istediğim kız kardeşimi, bunu önce *istemiştim*, ama sonra büyük bir azimle ve kararlılıkla inşa etmek *zorundaydım*, zorundaydımın altı çizilmiş, yüzde yüz tanıyordum. Kız kardeşimin doğasını bir yandan akılla, öte yandan tüm duygu bilinciyle bütünüyle içimde özümsemiştim, artık koninin inşasına başlayabilirdim, diye yazmış Roithamer. Bense kendi kendime Höller'in beni neden şimdi gördüğüm üzere tamamen Roithamer'e ait olan Höller'lerin çatı odasına yerleştirdiğini soruyorum, herhalde Roithamer'in en yakın arkadaşı olduğum için değil ve benim Höller'e şimdi Roithamer'in geride bıraktıklarıyla bir tek Höller'lerin çatı odasında uğraşmak istediğimi söylemem yüzünden değildi, Roithamer'in geride bıraktıklarını gözden geçirip düzenlemem için Höller'lerin çatı odasını orada kalışım süresince kullanmam olasılıkla ona son derece doğal görünmüştü. Höller'lerin çatı odasının Roithamer'in ruhu ile dolu olduğunu söylemiştim Höller'e, yani Höller'lerin çatı odası dışında Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşacağım daha uygun bir yer düşünemiyorum, orası Roithamer'in geride bıraktıkları için yüzde yüz uygundu, aynı zamanda da benim için Höller'lerin çatı odasında Roithamer'in geride bıraktıklarıyla uğraşırken Roithamer'in özellikle de koninin inşası amacıyla Höller'lerin çatı odasında topladığı kitap ve yazılara da bakabilirdim ve bun-

lar Roithamer'in geride bıraktıklarıyla ilişkilendirilmeliydi, ne okuduğu sonunda ne yazdığı ile ilişkiliydi, biri öbürü ile ilişki-
liydi ve hepsini Roithamer'le ilişkilendirmesi gereken kişi ben-
dim. Benim şimdi Höller'lerin çatı odasında Roithamer'e ait ve
Roithamer tarafından benim Roithamer'in geride bıraktıklarıyla
ilgili olarak çalışmam için olanak sağlayan her şey Roithamer'in
intiharından kısa süre önce bıraktığı gibi dedi Höller, Roitha-
mer'in ölümünden sonra Höller'lerin çatı odasında hiçbir şey
bir başkası tarafından dokunulmamış, bir tek o Höller'lerin çatı
odasına girmekteymiş, kimseyi içeriye sokmuyormuş, hatta ba-
yan Höller'i bile ve çocuklarını da, sürekli meraktan Höller'lerin
çatı odasına girme isteklerini dile getiriyorlarmış, oysa orası ar-
tık Roithamer çatı odası olmuşmuş, ama babaları, Höller, onların
oraya girmelerine izin vermemiş. Oraya vardığımda Höller'e ko-
ninin Avrupa'da tek olduğunu söylemiştim, tüm dünyada tek,
daha önce hiç kimse böyle bir koni inşa etmedi, yüzyıllar boyun-
ca, yapı tarihinde sıkça denendi koni yapımı, ev olarak salt koni
demiştin Höller'e, ama bunda başarılı olunamadı, *ne Fransa'da ne
Rusya'da*, diye yazmış Roithamer, *ne Fransa'da ne Rusya'dan*ın
altı çizilmiş. O, Roithamer Höller'lerin çatı odasına koni inşa
etme olanağını bulmak için gelmek zorunda kalmış, Höller'lerin
çatı odasını kendisi için *koninin inşasının yapı odası* yapmış, koni-
nin inşasının yapı odasının altı çizilmiş, çünkü ihtişam ancak
başka bir ihtişamdan doğar, dolayısıyla onun konusunda koni
Höller'lerin evinden doğar. *Temelde*, temeldenin altı çizilmiş, asla
onunla, Roithamer ve Höller arasında anlaşma güçlükleri olma-
mış. Anne betimi denemesi, Eferdingli kadının, diye yazmış
Roithamer, kız kardeşimle olan ilişkisi çerçevesinde: doğaya
özgü özellikler. Aslında birçok kere annemle birlikte olmayı de-
nedim, annemle birlikte Altensam'da, tıpkı onun da benimle bir-
likte olabilmeyi denemiş olması gibi, ama bu denemeler daha
başlangıcında hep başarısız oldu ve boşunalık dışında, hem biri-
nin hem öbürünün aklını huzursuz eden ve sonunda onların
içindeki her şeye saldıran ve parçalayan ve ardından onların
içindeki her şeyi mahveden denemelere dönüştü. Doğrusu onun
için benimle birlikte olmak korkunçtu ve tersine benim için de,
bana gelince, isim ve isimle ilgili tutkuma deli gibi düşkündüm

ve başkaca hiçbir şeye değil, çünkü doğrusu hep *her şey*, her şeyin altı çizilmiş, her zaman benim işimdi, anne, sırf annem olduğu için, her zaman, benimle ilgili olarak değil ama, hep gayret içindeydi, oysa benim onun için değil ama, gene de gayret içinde olmam gibi, ama bu gayretlerin hepsi her zaman *laf yerini bulsun* diye yapılan kepaze gayretlerdi, laf yerini bulsunun altı çizilmiş, çünkü onun doğasının nefret ettiği şeylerden, ben asla nefret etmiyordum, onun hoşlandığı şeylerden hoşlanmıyordum, onun ilgisini çeken şeyler asla benim ilgimi çekmiyordu, onun duyarlı olduğu şeylere ben asla duyarlı değildim vesaire, diye yazmış Roithamer, Eferdingli tam da benim itici bulduğum bir doğaya sahipti ve Altensam'ı mahvetmek zorundaydı ya da hiç değilse onun doğası öyle bir doğaydı ki, Altensam'ın mahvedilmesi ve yok edilmesi sürecini hızlandırmak zorundaydı, karakter olarak böyle insanlar ya da doğa olarak böyle karakterler birdenbire tıpkı annem gibi, Eferdingli gibi Eferding'den gelirler, kendi kökenlerinden bir diğerine onu mahvetmek için gelirler, bunu kavrasalar ya da kavramasalar bile, Eferdingli bunu kavramıştı. Anlatım olarak bu deneme ya da deneme olarak bu anlatım, benim tüm bu denemelerimi ya da anlatımlarımı ya da anlatım denemelerimi belirleyen güvensizlik, her zaman, Altensam'ı iyice anlamak için yaptığım Altensam'daki kaçışlarımla ilgili parça parça olan önerilerim, anneler günü diye anılan günü duyduğum için bir deneme sadece, bu bir parola, anneler günü, bu notlar için bir gerekçe. Onun bence her zaman en ufak ayrıntılarda bile başarısız olmak zorunda oluşu, ayrıntı diye anılanlarda, disiplinlerde ve düzende, ki bunlar Altensam'da her zaman disiplin ve düzen olmuştu, asla zihinsel denilen şeyle ilgisi olmaması, ayrıca küçük görmek zorunda kaldığı, nefret etmek zorunda kaldığı bir şeyi kavrama girişiminde bile bulunmaması, hele ne olursa olsun, beni meşgul eden ve ömür boyu varolmaya çalıştığım şeylerle ve aslında yaşamımın ve varoluşumun asıl anlamının olması gereken şeyleri anlamayı bile denemiyordu, anlattığı yalanı uyduruyordu, ama hiçbir şey anlamıyordu, tabii ben de (ona karşı) onun ilişkilerini anladığım numarası yapıyordum, oysa böylesi bir anlayışa ya da hiç değilse kabullenmeye karşı en ufak bir anlayışım olamazdı, çünkü böylesi bir anlayışı hiç de istemiyordum, anla-

dığını söylüyordu sıkça, ama anlamıyordu, ama bunu söylüyordu, bu yüzden sahtekârlıktı bu, tıpkı benim de onunla ilgili her şeye karşı hep sahtekârlık yapmam gibi, bunu Altensam'ı onun orada oluşuyla geniş çapta olanaklı kılabilmek için, çünkü benim için en zor olan durum Eferdingli'nin yanında olmaktı, ki onu görmem bile gerekmiyordu, sırf orada oluşunu bilmem yeterliydi, varolmaktı, hele kendi doğama uygun biçimde varolmak, bu deneylerin hepsi, Altensam'ı hâlâ evim olarak görmem yüzündendi, hem de İngiltere'de geçirdiğim bütün zaman boyunca, ama ev kavramı *her koşulda* bir yanılgıdır, diye yazmış Roithamer, her zamanın altı çizilmiş. Eferdingli anladığını söylediğinde bu sahtekârlıktı ve hemen de sahtekârlık olduğu anlaşılıyordu, o sırf duyguydu ve ben sırf duygularıyla var olan insanlarla en ufak bir ilişkim olmasını istemediğim için, duygu dünyası denen dünya bana her zaman kuşkulu görünmüş ve her zaman ondan nefret etmişimdir, Eferdingli gibi insanlar, annem gibiler, her zaman anladıklarını ve kabullendiklerini ileri sürerler, ama akıl olmaksızın yalnızca belirli bir hisleri vardır, bu başkaları için iticidir ve bu akılsız duygu bile sadece uydurulmuştur, gerçek değildir, bu cins kadın yaratıklar duygu hakkında sadece bir tasavvura sahiptirler, akıl için ise hiçbir tasavvurları yoktur, yani aslında ne duygu ne de akılları vardır, yalnızca duygu ve akıl için uydurdukları duyguları vardır, bu *cinsiyet sahtekârlığından* başka bir şey değildir, cinsiyet sahtekârlığının altı çizilmiş. O bütün başlangıç zamanlarında beni kendi duygu dünyasına çekeceğine inandığı halde, beni kendi dünyamın dışına, bu zıt duygu dünyasına itmek istedi, benim dünyamın dışına kendi dünyasının içine itmeyi denedi, ama sonrasında bunu denemeyi bıraktı, çünkü ona bunun için hiçbir fırsat vermedim, ama onun bu denemesi uzun sürdü, beni kendi dünyamdan kendi dünyasına itme, onu kendi ilgilerimle tanıştırma girişimim de, inandırmak demiyorum, başlı başına umutsuz bir çaba olurdu, onun beni kendime ve dolayısıyla da babama karşı yabancılaştırma araçları, en çeşitli, en kurnazca, akla gelebilecek en mümkün ve mümkün olmayan inceliklerle, sürekli beni kendi iffetli, aynı zamanda basit, kaba ve her durumda her zaman kabalığa açık Eferding ev anlayışıyla, ki akılla hiçbir ilişkisi yoktu,

uğraşır, bunları amaçları için kullanırdı, benim için onu izlemek daha akıllıca olurmuş, tersi değil, babamı izlemek değil, zaten görecekmışım vesaire, ama kendisi de sürekli çabalarının başarısız olduğunu kabul etmek zorunda kaldı, diye yazmış Roithamer. Onun kendi hemcinslerinin hainliğinden ayırt edilemeyen hainliği daha sonraki yıllarda benimle ilgili her şeye karşı açıkça iğrenmeye dönüştü, diye yazmış Roithamer. Yaşamı boyunca kendini değiştirme olanağına sahip olamadı, onun böyle bir değişim için isteği ve içgüdüğü ve zevki eksikti aslında ve ona yardımcı olmak, onanın altı çizilmiş, beni yapan her şey anlamındaydı, diye yazmış Roithamer. Her zaman İngiltere'den geldiğimde, Altensam'da varoluşumun ilk saatlerinde, ki bu garip ve temelde yararlı olmayan iklim koşullarının egemen olduğu ve sırf hayatta kalabilmek için en iyi uçta, dışsal irade gerektiren yerde, uzun İngiltere yorgunluğundan sonra benim huzurlu olmama ve dinlenmeme hizmet etmesi gereken ilk saatler ve ilk günlerde ona karşı en ufak bir şekilde karşı koymamıştım, Altensam'ı önce olduğu gibi içime çekmiş, beni etkilemesine izin vermiştim, karşı koyuşum sonra, sürekli beni sinirlendirdiği için, en büyük karşı koyuş oluyordu, daha iki ya da üç gün sonra Altensam'da huzura kavuşamayacağımı ve dinlenemeyeceğimi görmek zorunda kalıyordum, Altensam'da huzur bulacağım ve dinlenebileceğim yanılgısına kurban oluyordum, oysa yüzlerce ve binlerce kez buna kurban olmuş olduğum halde, bu sefer de kurban olmuşum, bu yanılgıyla İngiltere'de yaşayarak, Cambridge'de kolayca zihinsel çalışmamda en uç yorgunluğa kadar gidebilirdim, çünkü sonra Altensam'da bu zihinsel çalışmalarımın huzur bulacak ve dinlenecektim, hep bu düşünceyle Altensam'a gelmiştim, belki de sırf alışkanlık yüzünden, en ufak bir akıl gereksiniminden değil, alışkanlıktan, orada, Altensam'da arzu ettiğim ve benim için gerekli olan şeyin, yani huzur bulma ve dinlenmenin kesinlikle yerine geleceğini bilerek değil, tersine benim Altensam ziyaretlerim, bu korkunç alışkanlık ziyaretleri her zaman daha başında benim Altensam'da huzur bulamayacağımı ve dinlenemeyeceğimin doğruluğunu gösteriyordu, ama sadece sinirleneceğimi ve hastalanacağımı ve beni delirteceğini gösteriyordu, hepsi de annemin, Eferdingli'nin

neden oldukları yüzünden ve her zaman bu koşullardan dolayı geldiğim anda ortaya çıkan tartışmalar ve Altensam'daki güç savaşları denilen, aslında hiçbir ilişkimin olmadığı savaşlara katılımım yüzünden, gerçekten de ben gelir gelmez ortaya çıkan karmaşa atmosferinin nedeni hep Eferdingli, annem oluyordu, hemen ardından da felaket atmosferi başlıyordu, çoğunlukla onun yüzünden oluyordu bu, ama benim yüzümden olduğu da görü-lüyordu, örneğin işletme binasının boyanması olayının ortaya koyduğu gibi, bu kavgaları yaratan ve yapan kişi olabiliyordum, felaket atmosferleri her zaman ve her durumda tamamen anlam-sızdı. Biz ilk dakikalarda birbirimize karşı azami dikkatle dav-ranırken, ki bunu söylemek zorundayım, o ilk dakikalar geçtik-ten sonra hiçbir şeye dikkat etmeden birbirimize giriyorduk ve artık ayrılmamız an meselesiydi, benim Altensam'dan gitmem, daha biraz önce geldiğim yerden, karşılıklı dikkat sadece ilk da-kikalarda oluyordu hep, ardından asıl duygular, ki asıl iğrenme ve hatta nefretten başka bir şey değildi, gene ortaya yayılıyordu. Ama bu ilk dakikalardaki denemeler ilginçti, çünkü sürekli ve sık sık her ikimiz de deniyorduk, her seferinde de kısa süre son-ra, ben daha mantomu bile asmadan, çantamı odama götürme-den, henüz Altensam'da çevreme bile bakmadan, daha hole adı-mımı atar atmaz başarısız olacağını bilince üstelik, çünkü ikimi-zin de açıkça bildiği şey aynı olduğumuz ve aynı kaldığımız, ara-da geçen zamanda değişmediğimizdi, o Eferdingli Altensam'da, ben İngiltere'de değişmemişti ve sırf bu düşünce ve bu düşünce nedeniyle böyle bir denemeye girişme, kendimizi kendimiz için değiştirme, delilikten başka bir şey değildi, uyum sağlama, bü-yüklük kompleksi, değiştirilecek bir şeyin olmadığı yerde de-ğiştirecek bir şeyimiz yoktu, bunun için araçlarımız da yoktu, ikimizde de doğuştan eksik değildi, tersine biz kendimizi de-ğiştirme deneyimi yapmıştık, tam bilinçli olarak, ardından kendi-mizi değiştiremeyeceğimiz sonucu çıkmıştı, bu tasavvurları ger-çekleştirmek başarısız olunca, ki biz bunu daha ilk dakikaların ardından hissetmiştik, ilk selamlaşmadan sonra, ama bunlar bile bize öyle bir tonda söylenmişti ki, gene kaybedeceğimiz or-taya çıkıyordu, çünkü biz daha birbirimizin karşısında durdu-ğumuz anda daha da beter olarak kaybetmiştik. Önce birbiri-

mizle değişmişiz gibi karşılaşıyorduk, unk aradaki zamanın bizi değiştirdiğini sanıyorduk, ama tek başına aradaki zaman bizi asla değiştirmemişti, ben ben olarak, o o olarak kaldık, aradaki zamanı ne sürmüştük, bizi aradaki zaman önce olduğumuzdan başkası yapmıştı, (onun) dayanamadığı biri, (ben) onun dayanamadığı biri olduğuma kendimi inandırmıştım, tıpkı onun arada geçen zamanda (benim için) dayanılmaz oluşu gibi, oysa o (benim için) daha öncesinden de dayanılmazdı, karşılıklı olarak birbirimizi abaladığımıza inandırdık, biz sadece düşüncelerimizde çabaları düşündüğümüzü anımsıyorduk, ama aslında hiç de çaba gstermediğimizi, çabalar üzerine olan düşüncelerimizi çabaların kendisine dnştrmemiştik, dnştrememiştik, ya da hiç değilse kendimizi (diğeri için) kabul edilebilir bir insana dnştrebilirdik aradaki zamanda, ki bu ara zaman olaylarla dolu bir zamandı, dehşetli değişimlerle dolu bir zamandı Altensam'da (onun yüzünden), İngiltere'de de (benim yüzünden), ama bu değişimler bizim dışımızda olmuştu sadece, içimizde olmamıştı, biz neyse ve nasılsak öyle kalmıştık bu her ikimiz için geçen ara zamanda, tersine de daha ilk temasımızda saptayabildiğimiz üzere karakterlerimiz sadece değişmemekle kalmamış, aynı zamanda daha da sertleşmişti ve karşılıklı anlayış sahtekrlığı o zaman daha da glnleşmişti. Artık beni kazanamayacaktı, çünkü o hep benimle ilgili her şeye karşıydı, o durumdaydı ve bu durum yüzünden hastalıklı biçimde karakteri kendi eğilimleri içinde iyiden iyiye katılaşmıştı, istesek de istemesek de artık önemli değildi, artık biz ömür boyu birbirimize karşıydık, o bana karşı, ben ona karşı, ben doğuştan bütünüyle iednktm, o doğasından ötürü bütünüyle iednkt, kendi ilgilerimize yönelmiş ve bu ilgilerin bütünüyle egemenliği altına girmiş ve hep kendimizi aldatıyorduk, bizi her zaman, saatlerce, günlerce, haftalarca, bütün reddedilenler, ayırıştırırlar yeniden apaçık ortaya çıkıncaya kadar, en ufak bir saygı göstermeden, Eferdingli yüzünden Altensam, karşılıklı tikslenme, reddetme, bu karşılıklı nefret yüzünden yine içimizdeki bizi tedirgin etmekle kalmayıp her zaman *mahveden* biçimde yürürlüğe girmişti, içinde onunla ilgili her şeyin beni ittiği bu mahvetme mekanizması, diye yazmış Roithamer, benimli ilgili her şey de onu iti-

yordu. Ve yine de ikimiz de asla birbirimizi hiç görmemeyi başaramıyorduk, o İngiltere'ye yazıp beni davet ediyordu ve ben de İngiltere'den Altensam'a sanki hiçbir şey değişmemiş gibi geliyordum, biz her seferinde, hiçbir şey bizi bağlamadığı için birbirimizi bir daha görmeme bilinci içinde ayrılıyorduk, hiçbir ortak yanımız yoktu iğrenme ve tikslenme dışında, bir tek bile, ama birbirimizi artık görmeme kararımızı gerçekleştiremediğimiz gibi, benim İngiltere'den Avusturya'ya, Altensam'a gelme aralıklarım son yıllarda gittikçe daha kısalıyordu. Ve yeniden Altensam'a geldiğimde, karşılıklı ortaya çıkardığımız eziyetler hep daha da büyüyordu, hatta dehşetli eziyetlere dönüşüyordu, çünkü biz birbirimize eziyet etme sanatında yüksek bir doğallık seviyesine erişmiştik, karşılıklı nefret daha da derinleşmişti ve her şey hep bu nefretin mümkün olduğunca derinleşmesini işaret ediyordu, araçlarımız benim Altensam'a yaptığım her ziyarette daha da hassaslaşıyordu. Eferdingli gibi insanların, diye yazmış Roithamer, nasıl bir akılsızlıkla varlıklarını sürdürdükleri inanılır gibi değil, bir yandan nasıl bir duygusuzluk içinde oldukları, oysa duygu dışında hiçbir şeyin tüm yapıları her şeye karşı kullanmayı ve en büyük ölçüde her şeyin aleyhine kullanma yetenekleri olduğu halde. İlk başlarda benim için, zihnin yaşamına saygıyla birlikte belirli bir çekingenliğin, eninde sonunda erkek kafa yapısı olarak görülen şeyin, onda zihinle ve kafayla ilintili her şeye karşı duyulan doğrudan bir tiksintiye dönüşmüş olduğunu düşünmek mümkündü, diye yazmış Roithamer, ama zaman geçtikçe, ve gerçekten de Altensam'da kesin olarak üstünlüğü ele geçirir geçirmez zaman süreci hızlandırmıştı, sadece benim yazdıklarımınla dolu kâğıtlardan değil her bir parça kâğıttan, her türlü kâğıttan nefret etmesi gereken noktaya kadar büyümüştü nefreti, kâğıdı zihinsel faaliyetin bir kuruluşu olarak görüyor, hemen nefretini harekete geçiriyordu, sanki sadece kâğıttan nefret edişi onu her gün bütünüyle bitkin düşürmeye yeterliydi, diye düşündüm sık sık, kurşunkalemler, dolmakalemler onda inanılmaz bir nefret uyandırıyor, kitaplardan, zımbalanmış matbu yazılardan, dergilerden söz etmeye bile gerek yok, gazetelerden bile nefret ediyordu, çünkü gazeteler de matbu ve dolayısıyla en büyük ölçüde tehlikeli ve en çok da, onun inandığı üzere, ona karşı

olan kâğıtlar söz konusuydu, ömür boyu kâğıtlardan nefret etti ve bu kâğıtlardan nefret etme, dünyanın tüm kâğıtlarına duyduğu nefret yüzünden, gerçekten de, dehşetli biçimde kendi çevresini de kâğıtlarla ilişkili her şeyden nefret etmeye dönüştürdü ve nefretle ömür boyu tıpkı bir hastalıktan ya da *kendi* hastalığından, kendinin altı çizilmiş, ölümcül hastalığı tarafından izlendi, öte yandan bende her zaman onu izlediğim duygusu vardı, ona kapan kurma, her zaman ona yeniden bu nefretinin ölümcül hastalık olduğunu hatırlatmak için fırsat verdiğimi ve bu nefreti açıkça gösterdiğimi, ona kendi nefreti içinde kâğıt kapanı diye anılan kapan hazırlayacağımı, sırf onu kâğıda karşı olan nefreti içinde yakalamak için, sonra yine onun açıkça ortaya çıkan nefreti içinde, kâğıt nefreti içinde haz duyabilmek için, çünkü bu konuda kuşku yok, diye yazmış Roithamer, onun nefreti o derece abartılmış bir nefretti ki, başlıbaşına davranış biçimi o derece abartılıydı ki onun bu nefreti ve abartılmış davranış biçiminden haz alıyordum, Altensam'da ortaya çıktığım anda, ki bu her zaman birdenbire bir ortaya çıktı, doğrusu henüz birkaç dakika bile geçmeden onu azarlamaya başlamış ya da en azından azarlamayı göze almış olurdum, kapanı kurmuş olurdum ve onu bu kapandayken azarlarlardım bu kapana düşmüş olması yüzünden, onu hep gözlemler ve onu bana göre iğrenç olan herhangi bir kadınsı davranış biçiminde yakalardım ve onu sorguya çekerdim, Altensam'a gelişimin üzerinden henüz birkaç dakika bile geçmeden onu ufacık bir şey yüzünden azarlardım, çünkü temelde ondaki hiçbir şey hoşuma gitmiyordu ya da daha doğrusu ondaki her şey benim için iğrenç olmasının dışında bir şey değildi, temelde o ne yaparsa yapsın, benim için iğrençti, ne giyerse giysin örneğin, benim için iğrençti, ne söylerse söylesin, ne düşünürse düşünsün iğrençti benim için, doğrusu bu, diye yazmış Roithamer, bu gibi şeylerin üstünü örtmenin anlamı yoktu, bu yüzden bu gerçeklerin üstünü örtmüyordum, çünkü bunlar *Eferdingli ve benim için mutlaka* belirleyici gerçeklerdi, *Eferdingli* ve benim için mutlak olanın altı çizilmiş. Doğal olarak kendime, durmaksızın, nasıl oluyor da iki insan, üstelik de ana oğul, ama hanım evladı değil, baba evladı oluşu bir yana, nasıl oluyor da bu iki insan birbirlerine bu derece sürekli eziyet ediyor, karşılıklı

örneği olmayan bir umursamazlıkla eziyet ediyorlar ve karşılıklı eziyetlerini her zaman delilik sınırına vardırarak zorunda kalıyorlar, sürekli eziyet ediyorlar ve sürekli ve sürekli ve sürekli daha derinden ve hep daha büyük bir kayıtsızlıkla nefret ediyorlar, ama yine de biraraya geliyorlar, diye soruyorum. Ama belki de özellikle de bu karşılıklı eziyet olanakları, bu karşılıklı nefret, bu karşılıklı eziyet etmeye hazır olmaydı sürekli beni İngiltere'den Altensam'a getiren, diye yazmış Roithamer. Belki de, diye yazmış Roithamer, son yıllarda annemin, Eferdingli'nin Altensam'ı korkunç bir yere çevirmiş olmasını kullanmıştım. Ve her zaman, elime geçen ilk fırsatta Altensam'dan hemen ayrılıyor ve Höller'lerin çatı odasına gidiyordum, orası ilk önce kitap sığınağı, kitap ve yazı sığınağı denilen yer olmuştu, çünkü Höller'lerin çatı odasında benim elde edebileceğim ve kafam için faydalı olan ve de benim için kaçınılmaz olan bütün kitap ve yazıları Höller'lerin çatı odasına taşımıştım ve bu en önemli kitap ve yazıların en önemli sayfalarını koparmış ve Höller'lerin çatı odasının duvarlarına ilıstirmıştım, böylece sürekli Pascal sayfaları, Montaigne'den birçok sayfa, Puşkin ve Schopenhauer'den çok sayıda sayfa, Novalis ve Dostoyevski'den, Valéry'den nerdeyse onun *Teste*'sinin tüm sayfalarını, Höller'lerin çatı odası duvarlarını koninin inşasının planları ve çizimleriyle kaplamadan önce duvara asmıştım, daha iyi görebilmek amacıyla benim için önemli olan kâğıtları her zaman duvarlara yapıştırır ya da ilıstiririm, daha çocukluğumda Altensam'daki odamın duvarlarına da her zaman benim için önemli olan başkalarının düşüncelerini yapıştırır ya da ilıstirirdim, Höller'lerin çatı odası duvarlarını böylece önce benim için önemli olan Pascal ve Novalis ve Montaigne'in cümlelerini, koninin inşasıyla ilgili çizimleri ve her türlü düşüncüyü ilıstirmeden önce ilıstirmış ve yapıştırmıştım, böylece her zaman hemen Altensam'dan Höller'lerin çatı odasına giderek Höller'lerin çatı odası duvarlarındaki bu düşünceler içinde sığınak bulabiliyordum, benim Höller'lerin çatı odasına gitme imkânının olması ve orada düşünmem ve *yeniden* düşünmem için gerekli olan her şeyi bulmam, hazır bulmam, tüm yabancı ve tüm yabancı olanlardan kendime ait düşünceleri hep bulmam olanaklıydı, kusmadan, Altensam'dan çıkarak, diye

yazmış Roithamer, daha Altensam'a gelir gelmez hep sadece Altensam'dan çıkıp gitmeyi düşündüm, çünkü ilk andan itibaren Eferdingli'yle beraber olmak benim için dayanılmazdı ve Höller'lerin çatı odasına, çoğunlukla da Stocket üzerinden yolu uzatarak Höller'lerin çatı odasına gidiyordum, diye yazmış Roithamer. Sırayla, Altensam'da sahip olduğum bütün kitap ve yazıları Höller'lerin çatı odasına getirdim ve doğrusu orada garanti altına aldım, çünkü Altensam'da benim için inanılmaz biçimde gerekli olan, belki de yaşamsal önemi olan kitap ve yazılar artık garanti altında değillerdi, annemin, Eferdingli'nin bu kitapları günün birinde yakacağından sürekli korkuyordum, bir seferinde herkesin gözü önünde ve bu babamın ve erkek kardeşlerimin ve kız kardeşimin gözü önünde demektir, benim bütün yazılarım için büyük yakma düzenledi, hâlâ ürküyordum, ama o bu korkuyu, ki haklı bir korkuydu, gerçekleştirmedi ya da artık gerçekleştiremedi ben tüm kitap ve yazıları Höller'lerin çatı odasına taşıyıp garanti altına almamdan önce, ben İngiltere'de hep bu kitaplar ve yazılar garanti altındalarsa bir anda annem tarafından, Eferdingli tarafından yok edileceklerinden korkacak bir durumum yoktu, benim bütün bu kitaplarım ve yazılarım onlara düşman gözüyle bakan Altensam'a değil Höller'lerin çatı odasına aitti. Böylece benim bu çok sayıda olmayan, ama gene de önemli olan kitap ve yazılarımın Altensam'daki odamdan çıkıp Höller'lerin çatı odasına gelip garanti altına alınmalarını bilmek İngiltere'de ve nerede olursa olsun düşüncesi, huzur verici bir düşünceydi. Çünkü annemin bir anda bitip tükenmek bilmeden okuduğum ve üzerlerinde çalıştığım ve yeniden işlediğim kitaplarımı ve yazılarımı yakabileceği ya da başka bir yolla yok edeceği, onları benden ayıracağı düşüncesi, hem de benim yokluğumda, ben İngiltere'deyken ya başka bir yerdeyken, hep aklımdaydı. Annem ve ben, Altensam'a geldiğim zaman hep birbirimizle anlaşma denemesi yapmamıza karşın ve her şey kendi doğamıza aykırı olduğu halde gene de bu deneye girişmemizin ardından kısa süre içinde her şeyi birbirimizle anlaşılamayacağımızı kanıtlamak için yapıyorduk ve kaotik ve her durumda insan için beklenmedik bir durum çıkıyordu ortaya, varoluşumuzu karşılıklı olarak artık sadece eziyet etmeye dönüştürdüğümüz

durum, belki alışkanlıktan ötürü, çünkü biz çoğu zaman isteği-miz dışında yan yana geliyorduk ve karşılıklı eziyet etme birlik-te olduğumuz zamanlarda başrolü oynamak zorunda kalıyordu, ama hep, bu eziyet etme dürtüsünün ilk önce *onda* baş verdiğine inanıyordum, oysa bendim başlatan, çünkü belirli bir süre sonra İngiltere'deki gerilime dayanamayıp yine Altensam'a geliyordum ve sanki artık annemle, Eferdingli'yle asla biraraya geleme-yecekmişim gibi hissediyordum, ne uzun, ne de kısa bir süre için, hiçbir zaman için. Zihinsel ilgileri her zaman sahteleştirile-biliyordu ve bunu yaparken de bütün o cinsiyet yoldaşlarından ay-rışmıyordu, tıpkı, sanırım ondaki her şey her zaman bir sah-tekârlıktı, ama, bizim bugün içinde bulunduğumuz tüm bu za-manların aslında düşünceye karşı ve sadece sahtekârlık oluşu gibi, bugünkü eğilim düşünceye karşı ve sahtekârlık, tıpkı özel-likle içinde var olduğumuz tüm zamanın aldatmaca oluşu gibi, her şey aldatmaca, gerçek değil, her şey aldatmaca. Kız kardeşim ondan nefret ediyordu, dünyadaki her şeyden daha çok sevdi-ğim kız kardeşim hakkında her zaman tamamen doğamdan kaynaklanan, sevgi dolu denen biçimde konuştuğumda, beni nerdeyse her zaman ilgilendiren kız kardeşimin yapısını araştır-mam, aynı zamanda da bu yapıyı sürekli sevmem ve bu oluşu-mu açıkça göstermek istemem ve her zaman göstermem ve belki de annemden, Eferdingli'den nefret etmem nedeniyle, Eferding-li'nin önünde açıkça göstermeye mecbur olmam, kız kardeşime olan sevgim ve onu korumam, ona göğüs germem, bütün bun-larla düşüncemde hep onunla ilgilenmiş olmam, böylesi bir gö-ğüs germe ve yumuşaklıkla ona yaklaşmam ve hep buna çabala-mam, ki aslında bu çeşit bir göğüs germeye ve sıkılganlığa ken-dimi zorlamak durumunda kalmadan hem de, çünkü son derece doğaldı bu kız kardeşime karşı, yaşam boyu kız kardeşimde dik-katimi çeken ve gittikçe artan biçimde onu benim için her zaman başka türlü sevilesi bir insana dönüştüren, gittikçe daha çok se-vip, sonunda kendisinden ikinci, daha yüksek bir varlığa çeviren görünümüne ve duyguya ulaştıran durum Eferdingli için dehşet verici olmuştu, başlangıçta hep sahte bir sempati denilen sempa-tiyle kız kardeşime yanaşmıştı, onun da benim gibi onun tarafın-da olduğunu sanıyordu, ki o doğal olarak ömür boyu babamızın

tarafındaydı, ki ben bu durumdan, çoğu zaman gizli de olsa mutluluk duyuyordum, kız kardeşime karşı duyduğu sahte sempatiyle beni kendi tarafına çekmeye çalışıyordu, böylece beni kazanacağını sanıyordu, ama özellikle de bu yüzden, çünkü onun sempati motifi, sonradan hep sahte olarak ortaya çıkıyordu, iğrenç bir motifti, benim üzerimdeki etkisi de bu yüzden iğrençti. Kız kardeşimin doğuştan, babamdan ona geçen bir zevki vardı, oysa annemin, yani onun da annesinin hiç zevki yoktu, hiçbir zaman güleryüzlülükle ve doğallıkla hoşla giden biçimde güler-yüzlü ve doğal olamadı, oysa kız kardeşim böyle olmayı hep başarıyordu, diye yazmış Roithamer, ama bu durumun altında acı çekiyordu ve uzun ve bununla ilgili acı çekmeden sonra sonunda hep Eferding'e babasının evine, kasabın evine kaçıyor, ama sırf sonradan, günler ve haftalar sonra Altensam'a geri gelip Altensam'a ve bize karşı daha da büyük aymazlıkla ve daha da büyük aymazlıkla üzerimize geliyordu. Ama bütün bunları erkek kardeşlerim hissetmedi, çünkü onlar da Eferdingli'nin düşüncesindeydiler ve o da Altensam'a sonradan hep sırf kendi çocukları, bizim erkek kardeşlerimiz yüzünden dayanabildi, oysa biz kendimizi onun çocukları gibi görmüyorduk, tersine babamızın çocukları gibi gördüğümüzü rahatlıkla söyleyebilirim, erkek kardeşlerimiz onun tarafındaydı, çünkü tamamen onun soyundan geliyorlardı, erkek kardeşlerim de çok sıklıkla Eferding'e gidiyorlardı ve kendilerini hiçbir yerde olmadığı kadar Eferding'de iyi hissediyorlardı, oysa bu benim için her zaman bir zihin ve duygu talebi demekti ve ben sadece birkaç kez Eferding'e gitmiştim, zorla ve tamamen basit nedenlerle, annemin akrabalarının düğünleri, bu gibi akrabaların cenazeleri ya da annemizin babası Eferdingli'nin, annemizin babasının, anne tarafından büyükbabamın, kasap dükkânından bizim için et almaya Altensam'dan aşağıya Eferding'e inmeleri, ama bu hep hayvanların kesilmeye ve hazırlanmaya gittiklerinde oluyordu ve biz sonra Eferding'de hazırlanan eti yine yukarıya Altensam'a getiriyorduk. O, Altensam'a uyum sağlamak isteyen annemiz değildi, ki en doğal şeydi bu, tersine o *bizim* Eferding'e uymamızı deniyordu, bizim altı çizilmiş, doğal olarak bunda başarılı olamadı ve Altensam'da egemen olan koşullarda, babamın her zaman bütü-

nüyle ve mutlak biçimde kendi doğası olması gibi Altensam'ın da kendi doğası olduğundan bunda başarılı olamadı, doğal olarak bu süreç, bütün bu süreç olağandışı kabul edilmeli. Şunu söyleyebirim ki kendisinden nefret ettiği biçimde her şeyden nefret ediyordu, çünkü öncelikle Altensam'daki her şeyden nefret etmek zorundaydı, bu yüzden de kendinden. Ama onu sırf mutsuz bir insan olarak tanımlamak *acelecilik* olur, aceleciliğin altı çizilmiş. Her şeyden ve herkesten nefret ediyordu ve bu hastalık süreci içinde her şey her şeye karşı iyileşmez bir kasılmaya dönüşmüştü, doğaldır ki mutsuz bir insandı, bu mutsuzluğu içinde bütün insan topluluğunda yalnız değildi, bu insanlar yaşamlarının bir tek anında bile mutsuzluklarının nedenlerini anlamayı denememişlerdir, sürekli ve de özellikle en yakınlarındaki insanları kendi mutsuzlukları yüzünden suçlamışlardır ve asla mutsuzluklarının bir tek nedenini bile sormamışlardır, her zaman kendisi hakkında kuşku duyduğu halde asla kendisine eğilmemişti, ama bunu, nedenleri araştırmayı zorlayan biçimde yapmamasıydı, kendisini gittikçe artan, çoğalan ve sonunda Altensam'a karşı umutsuz bir yaşama gömmüştü, tıpkı erkek kardeşlerimin kendilerini Altensam'a karşı umutsuz bir yaşama gömdükleri gibi, yalıtıkları gibi, kuşkusuz benim Eferdingli'yle ortak davranan erkek kardeşlerim de kendilerini yalıtmışlardı, gerçekten de kendileri bunu yapmıştı, çünkü anneleriyle birlikte Altensam'a karşı çalışmışlardı, Altensam'dan zamanla bütünüyle ayırtmışlardı kendilerini. Altensam'da gittikçe derinleşen kendini yalıtmaya Altensam'da, *aynı zamanda da Altensam'dan dışarıya*, diye yazmış Roithamer, aynı zamanda Altensam'dan dışarıyanın altı çizilmiş. Her zaman Altensam'a karşı çalıştıkları için, annelerinin ölümünden sonra, Eferdingli'nin ölümünden sonra, benim Altensam'ı satmamla Altensam'ı terk etmeleri bunun mantıksal sonucudur, bu süreç kapanmıştır, diye yazmış Roithamer. Erkek kardeşlerim de Eferdingli'ydi, diye yazmış Roithamer, her zaman birbirlerine karşı yaşayan ve birbirlerine karşı gittikçe daha yoğun biçimde varolan düşmanlar oldu, bir yanda Eferdingli, yani annem ve erkek kardeşlerim, öte yanda Altensamlılar, yani babam, kız kardeşim ve ben. Onların sonuçta insan düşmanı doğaları ve çevre ve kendini yıpratran ruh halleri ki

Eferdinglilik ruh haliydi, yüzleri zamanla insan düşmanı ve kendi kendini yokeden yüzlere dönüştü ve o her gün, daha uyanırken nerdeyse panikler gibi bu insan düşmanlığının ve kendi kendini yoketmenin içine giriyordu, tıpkı iyileşmez, kötü huylu bir hastalığın içine girer gibi, bütün bu kötü niyetli, hastalıklı-kötü niyetli yüz ifadesiyle sabahın köründe, kahvaltıda karşımıza çıkıyordu. Altensam'a ait olduklarına inandığı, Altensam'a gelmiş olan ve kendisi tarafından hemen Altensam'a ait olarak tanımlanmış kişilerin tümüne ve her birine güvensizce ya da hiç değilse yaralayıcı biçimde çekinceyle bakıyordu, insanlardan nefret etmeye hakkı olduğuna inanıyordu, çünkü herkesin ondan nefret ettiğini düşünüyordu, diye yazmış Roithamer. Annemle baş başa yaşamımın bir tek saatini bile *uyum içinde*, uyum içindenin altı çizilmiş, geçirmedim, diye yazmış Roithamer. Bu yüzden onunla birlikte insanların arasına karışmak da kolay değildi, çünkü bu insanların hepsine güvensizlik ve reddedişle bakabiliyordu, çünkü bu insanların hepsi her zaman Altensam'a aitti ve Eferding çok uzaklardaydı, diye yazmış Roithamer. Çocukluğumda onunla insanların arasına girer girmez, ister Stocket'te olsun ister Altensam'ın aşağısındaki herhangi başka bir yörede olsun, oradaki insanlar hangi doğaya sahip olurlarsa olsunlar onun varlığından huylanıyorlardı, onların aleyhine bir şeyler olduğunu hemen anlıyorlardı, bu tuhaf durumun bilincinde ya da değil, hemen veda edip ayrılıyorlardı yanından. Benim kıymetli gördüğüm insanları benden ayırma sanatına egemendi, kısa süre sonra Altensam'a benim yanıma çok az kişi gelir olmuştu, çocukken çok az arkadaş vardı, Stocket'ten gelen oyun arkadaşlarında örneğin Altensam'la düşünce akrabalığı gördüğünü anda onlara karşı oluyordu, diye yazmış Roithamer. Çünkü Altensam'ı kendi amaçları için kullanmayı kafasına koymuştu, örneğin bana sahip olmayı da, doğrudan doğruya Altensam'a sahip olmayı, bu yüzden de doğal olarak Altensam'da hep reddedilmeyle karşılaşılıyordu, tıpkı erkek kardeşlerim gibi, Eferdingli'ler hep reddedilmeyle karşılaşılıyorlardı. Kız kardeşime onu kuşkusuz ilgilendirecek bir yazı gösterdiğimde, diye yazmış Roithamer, kız kardeşim hemen *büyük bir hoşnutluk* içinde oluyordu, büyük bir hoşnutluğun altı çizilmiş, benimle yazının içe-

riğini konuşmak istiyordu, benimle yazının içeriğini, sonra da böyle bir yazının nedenlerini anlamak istiyordu, beni böyle bir yazıda ilgilendiren de buydu zaten, o da bununla ilgileniyordu, yazıda beni en çok ilgilendiren şeyi söylüyordum, örneğin yazıda neyin doğru neyin yanlış olduğunu ve ikimizin de hangicinsten olursa olsun çeşitli eşyalara bakışımızda aynı derin uyumda olduğumuzu saptıyorduk, kız kardeşim her zaman benim fikrimi duymakla ilgiliydi, çünkü annemizin tersine her zaman dinlemeyi bilmişti, annemiz dinlemeyi asla bilemedi, ben de kız kardeşimin düşüncesini (şu ya da bu konuda) duymakla her zaman ilgilendim. Ama benim (ve de kız kardeşimin) annesi bizi ilgilendiren ve düşündüren, bunlar ne olursa olsun, her şeye ilgisizce yaklaşıyordu. Ömür boyu bize en çok da *bütünüyle ilgisizlikle* davrandı, diye yazmış Roithamer, bütünüyle ilgisizliklerin altı çizilmiş. Tıpkı kız kardeşimin benim asıl bilimsel, genel olarak da zihinsel çalışmama katılması ve düşündüğüm ve yazdığım, buluşlarım ve fantezilerime de sadece ilgi göstermekle kalmaması gibi ben de kız kardeşimin sanatsal buluşlarına ve onun düşündüğü her şeye, ama en çok da kısa zamanda edindiği büyük ustalıklı minyatür ressamlığına, akla gelebilecek en güzel minyatürlerini emaye ve porselene yapmasına ilgi duymakla kalmadım, benimle kız kardeşim arasında her zaman en büyük ve en içten katılım vardı, kız kardeşim benimle ilgili her şeyle bütünüyle ilgileniyordu. Ardı ardına okuduğumuz kitaplar hakkında günlerce sohbet ederdik ve bu kitap hakkında düşünce alışverişi yapardık ve bu düşünceleri bu kitabı tam olarak yorumlayan düşüncelerde birbirleriyle bağdaştırabilirdik ya da bir sanat yapıtını, resimle ilgili olanları, okuduklarımız hakkında günlerce süren tartışma ve yorumlama formülünü bulabiliyorduk, çünkü ikimiz için de okumak her zaman en önemli konu olmuştu, okumadan ne kız kardeşim ne ben uzun süre dayanamırdık, biz okumaya eğitildiğimizden değil, bilindiği gibi tersi söz konusuydu, biz kendi kendimize okuma tutkusunu, okumaktan zevk almayı, okuyarak deneme sevincine kavuşmayı, zaman içinde okumakla ilişkili olan düşünce disiplinine kendimizi eğitmeyi benim ya da onun odasında bir aşağıya bir yukarıya giderek elde etmiştik, okuduğumuz bütün kitaplar hakkın-

da ya da duyduklarımız ya da kavradıklarımız ya da her birimizin kendi başına edindiği bütün buluşlar hakkında konuşabiliyorduk, annemizin, Eferdingli'nin tersine içimizi döküyorduk, onunla bunların hiçbirini yapmak mümkün değildi. Hiç tedirgin edilmeden biz geceler boyunca ortalık aydınlanana, gündoğumuna dek yukarıdaki çatı odasında o sırada okuduğumuz kitapları düşünerek, onlara çalışarak düşüncelerimizle baş başa kaldık, çünkü böyle konuşmaları her zaman en büyük yoğunlukla, aynı zamanda en büyük huzurla tamamlıyorduk. Bu konuşmalar, kavramalar, öngörüler vesaire için en sevdiğimiz yer ikimiz için de, kız kardeşim ve benim için de her zaman çatı odası olmuştu, yazları ise çoğu zaman işletme binasının arkasındaki alandı, oradan aşağıdaki Stocket'e bakabiliyorduk. Çoğu zaman parktan geçerdik, hiçbir şeye aldırmadan ve özellikle de Altensam'daki parkın bakımsızlığından her seferinde daha çok etkilenerek, çünkü park bakımsızlığı içinde özellikle güzeldi ve böylece bizim bir aşağıya bir yukarıya gidişlerimiz için faydalıydı. Belirli, ama artık tam olarak belirlenemeyen bir zamandan sonra benim için kendimi okumaya vermem, bilimsel, doğabilimsel okumalara vermemin özellikle annem için dehşet verici olması gibi, onun için, Eferdingli için kız kardeşimin minyatür resimleri de, bunu açıkça dile getirmese de dehşet vericiydi, çünkü kız kardeşimin ne resmettiği ve nasıl resmettiği annemin de hoşuna gitmek zorundaydı ve onun yaptıkları benim yazı yazmam gibi tehlikeli bir iş değildi, ama o Altensam olan her şeye karşı ilgisizdi, bu bağlamda da hiçbir şeyi saklayamıyordu. Gerçekten de ben annemle olan ilişkiyi neden sonlandırmadığımı sürekli soruyordum kendime, artık onu aramamayı, ama o zaman Altensam'a da hiç gitmemem gerekecekti, Altensam'a hâlâ bağlıydım, tıpkı çocukluğuma bağlı olduğum gibi, nasıl olursa olsun, her zaman Altensam çocukluktu ve çocukluk her durumda *bütünüyle kopmayı* engelliyordu, bütünüyle kopmanın altı çizilmiş. Bu kişi, diye yazmış Roithamer, ben onu sevdiğim, o da beni sevdiği için kız kardeşimden nefret eden ve temelde de babamız bizden nefret edemediği için babamızdan da nefret eden kişi, diye yazmış Roithamer. İkisi birbiriyle hep nasıl yaşadı diye soruyorum kendime, babam ve annem, bilmiyorum, sadece ikisinin *en*

zor durumda yaşadıklarını tahmin ediyorum. Sorulacak şey ikisinin aralarında hiçbir ortak yan olmadığı, hiçbir zaman olmadığı halde nasıl biraraya gelebildikleri, nasıl evlenebildikleri, babamın annemin de evi olan Eferding'deki handa gece geçirdiği mutsuz duruma bağlı sadece, diye yazmış Roithamer. Bütün bunların babamın *bütünüyle kafasızlığına* bağlı oluşu, bütünüyle kafasızlığın altı çizilmiş. Hiçbir şey bir birleşmeyi haklı çıkarmaz. Böylece biz birlikte olan, hele de evlenmiş iki insan gördüğümüzde, bu iki insanın nasıl olup da böylesi bir karar verdiklerini ve bu yönde davrandıklarını sorarız, doğalarının söz konusu olduğunu söyleriz kendimize, çoğunlukla bunların zaman içinde birbirlerini öldürecek iki insan haline geldiklerini, bu yüzden yan yana geldiklerini, er geç birbirlerini öldüreceklerini söyleriz, sonunda *gene de* birbirlerini öldürmek için yıllarca ve onyıllarca birbirlerine karşılıklı işkence edeceklerini, işkence çekekleri ortak geleceklerini belki de açıklıkla gördüklerini, *gene de* biraraya geldiklerini, yine de akılsızlıkla birleştiklerini, evlendiklerini, sonradan akla gelebilecek en mutsuz çocukları dünyaya getirdiklerini, ne yana bakarsak bakalım bunun kanıtını görüyoruz, diye yazmış Roithamer. Ortak geleceklerini sadece ortak, ömür boyu süren işkence olarak kavradıkları halde yine de biraraya gelen ve evlenenler olarak, birden bütün bu insanlar, hain kişiler olarak, diye yazmış Roithamer, birleşiyor, evliliğe kalkışıyor, kendi mahvoluşlarına dalıyor, adım adım akla gelebilecek en dehşetli duruma, evlilik mahvoluşuna, ki bu düşünce ve duyguların ve gövdenin mahvoluşu demektir, her yerde görebiliyoruz, bütün dünya bu gerçeği onaylayan örneklerle dolu, diye yazmış Roithamer, neden bu saçma mühürlenme diye soruyoruz kendimize, çünkü örneğimiz var, nasıl oldu da bu örnek oluştu?, bu son derece akıllı, sıradışı ve olağanüstü insan şu bütünüyle basit ve hain, hatta iyice pespaye insanı kendine çekip evlenebildi ve üstelik de ondan çocuklar yapabildi, doğa bu diyoruz, sürekli doğa diyoruz, bize ömür boyu inanılmaz ve anlaşılmaz, içindeki her şeyde akıl olan ama aynı zamanda içinde akla yer olmayan doğa, diye yazmış Roithamer. Önce insanlardan hiçbir olağanüstü şey duymayız, onlar hakkında bir şey duyduğumuzda bu daha çok sadece itici bir şeydir, *sadece itici bir şey*, diye yaz-

muş Roithamer, sadece itici bir şeyin altı çizilmiş, biz kendimiz, anne babamızla ilgili, diye yazmış Roithamer, önce sıradışı bir şey görmeyiz, ama sonra sadece itici şeyler görürüz. Doğa insanları yan yana getiren, onları şiddetle çarpıştıran en anlaşılmasız şeydir, bu insanlar bütün araçlarla birbirlerini mahvetsin, öldürsün, dibe çökertsin, yok etsin, dibe çökertsin, yok etsin diye, diye yazmış Roithamer. Sonra kendilerini bir uçuruma atarlar ya da bir köprünün korkuluklarından aşağıya ya da kendilerini vururlar, amcam gibi, ya da kendilerini asarlar, öbür amcam gibi, ya da kendilerini trenden aşağıya atarlar, üçüncü amcam gibi, diye yazmış Roithamer. Kendimiz de intihara *eğilimliyiz*, diye yazmış Roithamer, eğiliminin altı çizilmiş. Hele yeğenimiz, üçüncü amcamızın tek oğlu da Krems kıyısındaki Kirchdorf'lu bir doktorun kızıyla, hiç de iyi gitmeyecek bir evlilik yaptıktan sonra intihar etmemiş miydi, diye yazmış Roithamer, o *güzelim insan*, diye yazmış Roithamer, güzelim insanın altı çizilmiş, Tenen dağından kaya yarığına attı kendini, bin metreden yüksek bir yerden karanlık kaya yarığına. Bu kaya boşluğunun derinliğini görmek istediğim için bir seferinde İngiltere'den Altensam'a evime gelirken bu Tennen dağındaki kaya yarığına tırmandım, yüksek yaylaya çıktım, yüksek yayla için uygun olmayan doğama dayanarak, sürekli ve gittikçe artan bir bulantıyla yukarıya çıktım, ve gerçekten de kaya yarığına kadar geldim ve kaya yarığından aşağıya baktım, çünkü bu derece derin bir kaya boşluğu olduğuna inanamıyordum, ama kaya boşluğu çok daha derindi, işte yeğenim kendini o kaya boşluğuna atmıştı diye düşündüm kaya yarığının kenarında durup aşağıya kaya yarığına bakarken ve bir an kendimi de bu kaya yarığına atsam mı diye düşündüm, ama birden, bu düşüncenin doruk noktasındayken bu düşünce bana gülünç göründü ve oradan uzaklaştım. Yüksek yayladan nasıl nefret ettiğimi biliyorum, ama o zamana kadar sadece işittiğim ve derinliğine inanmadığım kaya yarığını görme merakı beni kaya yarığına çıkmaya götürmüştü. Ama böylesine derin bir kaya yarığının yanında durup da kaya yarığına atlamamak için büyük, en büyük bir yaşam bilinci, en büyük bir yaşam ve varolma isteği gereklidir. Ama ben kendimi kaya yarığına atmadım. O, yeğenim kendini kaya yarığına attı, neden *bu* kaya yarığına

bilmiyorum, *bilmiyorum*, diye yazmış Roithamer, bilmiyorumun altı çizilmiş. Ayakkabıları kaya yarığının dibinde bulmuşlar, ceketini de, ortadan kayboluşunun dikkat çekmesinden yarım yıl geçtikten sonra, ki genç karısını iki hafta bile yalnız bırakmamıştı, kaya yarığının kıyısında ayakkabıları ve ceketinin bulunması gerçeğiyle onun kaya yarığına atladığına karar verilmişti, ama bunun hiçbir kanıtı yok, evet bu emareler var, ama hiçbir kanıtı yok, çünkü hiç kimse kaya yarığından aşağıya inemez. Birçok kişi onun yurtdışına gittiğini sandı, ama dağcılar kaya yarığının yanında onun ayakkabılarını ve ceketini bulmuşlardı, yani o, diye düşünüyorum, kaya yarığına kendini atmadan önce, ayakkabılarını ve ceketini çıkarmıştı, o kendini *ceketsiz ve ayakkabısız halde kaya yarığına atmak istemişti*, diye yazmış Roithamer. Böylesi bir *yalnız adam* da, en mutsuz olduğu bir anda onu kaya yarığına atmaya kadar sürükleyen bir kadına rastlamıştı. Sonunda kendini kaya yarığına atan yeğenimin karakterinde olduğu gibi böyle bir karakterin nitelik olarak intihara eğilimi, kendini kaya yarığına atmak için önce yüksek yaylaya çıkması, diye yazmış Roithamer. Hem de öylesine bir içtenlikle ve aynı zamanda öylesine bir bilimsellikle sıkça bundan söz etmesi yüzünden onlar artık gerçekten intihar edeceğine inanmamışlardı, ama bizim yeğenimiz gibi bu kadar çok bundan söz eden biri, tıpkı ötekiler gibi, örneğin babası gibi sürekli hem de açık kafayla intihar etmekten söz eden biri, sonunda intihar etmez, tersine, böyle biri intiharı kafasında sürekli açıklığa kavuşturur ve bu yüzden intihar etmez, *kafasındaki bu açıklığa kavuşturma ile artık intihar edemez olur*, çünkü intiharı sürekli açıklığa kavuşturur, diye yazmış Roithamer, sürekli söz ettiği şeyi gerçekleştirmek, onu temelde itmiş olmalıdır, artık böyle biri asla bunu yapamaz, akla gelen tüm geçerli nedenler, tüm sebebler, akla gelen her inkâr etmeler çoğunlukla ölümcül bir hastalığa götürürdü, ama intihara değil, diye yazmış Roithamer, çünkü böylesi bir kafadaki her şey sonuçta gene kendini yok etmeye karşıdır, gene de böyle birinin nasıl bir uyumla intihar ve kendini yok etmeden söz etmesi dikkat çekicidir, konu ona rahat vermemektedir, usunu kemirmekte, ama ardından gene açıklığa kavuşturmaktadır, ama yeğenimizde dikkat çeken şey, diye yazmış Roithamer, Kirchdorf'lu doktor

kızıyla evlendikten sonra sürekli intihardan söz etmesidir, ama bu ciddiye alınmamıştı, diye yazmış Roithamer, kimse onun intihar edeceğinden ürkmüyordu, çünkü sürekli intihar etmekten söz ediyordu, sanki son derece açık, aynı zamanda hayranlık duyduğu bir nesneden söz eder gibi, sanki bir sanat yapıtından söz eder gibi ve de hep bilimsel bir biçimde. Ve kim ki böylesine bilimsel biçimde, tıpkı bir sanat yapıtından söz eder gibi intihardan söz ederse, herkesi kendi içinde utandıracak biçimde söz ederse, o kişi intihar edemez. Ama o yine de intihar etti, kendini kaya yarığına atıncaya kadar bundan söz etti, diye yazmış Roithamer. Ama insanların birleşmelerinden söz ettim, birlikte oluşlarından ve evlilikten, diye yazmış Roithamer. Kanıtlanan şeyin doğru olmadığı söyleniyor, diye yazmış Roithamer, bugün kimsenin açıklamaya cesaret edemediği, kadın cinsinin, sırf kadın olduğu için, düşünceye karşı olmasından ve duygusallığı içinde duyguya ve de bütün olanaklarıyla düşünceye karşı, bütün olanaklarıyla duygusallığı içindeki duygusuyla bütün olanaklarının doğasında karşı olmasıdır diyorlar, diye yazmış Roithamer. Bugünün eğilimi başka, doğa başkadır. Ama zamanımız saçmalık zamanı ve gülünçleştirme ve tüm kavram ve gerçeklerin tersine çevrilmesidir. Deneyimlerimden biliyorum ki, *kadın insan*, diye yazmış Roithamer, kadın insanın altı çizilmiş, kadın cinsi ilk iyi niyetten düşüncesinde geçemez. Bizim durumumuzda annemin ve benimle ilgili olarak, beni mahvetme, kişiliğimi, karakterimi, kafamı oluşturan her şeyi mahvetme pahasına beni kazanmak istemesi ve bunu yaparken sürekli bu yönde yinelemesinin sapıkça yönü, günün birinde, benimki gibi kendi kafasına ve kafasındaki buluşlara tutkun inatçı birini kendimden ayırmayı ve kaba (Eferding'lilik) aile yaşamının içine çekeceğini düşünmesinden başka bir şey değildir, diye yazmış Roithamer. Beni, Eferding'e has bir varoluş sınırına çekmek, annemin bende bunu başarabilmek zorunda oluşu, ki babamda belli bir yere kadar başarılı oldu, onu kendinden büyük ölçüde uzaklaştırması, çünkü babamı *akla gelebilecek büyük ölçüde* kendinden uzaklaştırdı, biliyor bunu ve bu ona ömür boyu belirli bir (Eferding'lilik) tatmin sağladı. Bir yanda ondan başka türlü olan, onun gözlemcisi, inceleyeni, düşmanı olan bir insana duyulan

hayranlık, öbür yanda bu insanın hayranlık yaratan her şeyinden onu yoksun bırakmak, karşı olmak. Eferdingli aslında benim yaptığım ya da yapmadığım ve de her şeyden nefret ediyordu, kız kardeşimin yaptıklarından ve yapmadıklarından ve her şeyden, babamın yaptıklarından ya da yapmadıklarından, nefreti çoğunlukla düşünsel ilişkim olan herkese karşıydı, yani en çok bütün doğabilimi bilginlerine, yazarlara, ozanlara bile, kitabımda adı geçen filozoflara, bunlarla beni tanıdığını sanıyordu ve de odamdaki bütün kitaplarımdan, çeşitli, bana ait ve sürekli faydalandığım kitaplardan beni tanıdığını sanıyordu. Bu kitapların her birinden beni tanıması *gerektiğini* sanıyordu ve benden nefret ettiği gibi bu kitaplardan da nefret ediyordu, ama bu kitapları yok etmeye cesaret edemiyordu, atmaya cesaret edemiyordu, içindeki her şeyin bu yönde düşünmesine ve bu yöne eğilimli olmasına rağmen gene de buna cesaret edemiyordu. Gezintilerimiz diye anılan gezintilerimizde her zaman olağan ve geçici bir düşkünlükle nelerin kavgaya dönüştüğünü düşündüğümde bile sırf kavga etmek için doğaya çıktığımızı, ormanlardan geçtiğimizi sanıyorum, kavga ediyorduk, tarlalardan geçerken kavga ediyorduk, bahçelerimizden geçerken kavga ediyorduk, Auen'de bile ki orası her zaman en büyük huzur yöreni olmuştur, kavga ediyorduk ve Auen'i kısa zamanda gürültülü, kötü niyetli bir araziye dönüştürüyorduk, orada birbirimize saldıran seslerimiz, nehrin yanında bir aşağıya bir yukarıya giderken küfürler dışında bir şey duyulmaz oluyordu, diye yazmış Roithamer. Kavgaların nedeni her zaman önemsiz şeyler oluyordu, ama bütün bu önemsiz şeyler kısa sürede birlikte yaşadığımız insana, her şeye karşı dehşete dönüşüyordu. Topluluk içinde bile Eferdingli kendine hâkim olamıyor, geri çekilemiyordu, bu yüzden babamız onunla asla topluluk içine girmedi, çünkü bu yöndeki ilk deneyimler acınacak biçimde başarısız olmuştur. Her zaman Altensam'ın *bütün* şöhreti tehlikede olduğu için o karısını, annemizi, Eferdingli'yi hiçbir topluluğa yanında götürmemiştir, öte yandan o topluluklara girmekten başka bir şey arzu etmiyordu, ama babamın kararlı duruşu karşısında onun sadece *kendi* topluluklarına girmesi mümkün olmuştur, Eferding toplulukları denilen yerlere ve artık Altensam topluluklarına değil, zaten orası da onu il-

gilendirmiyordu, çünkü o zaten Altensam çevresine girmek istemiş, ama babam buna izin vermemişti, ona sürgü taktım derdi babam çoğu zaman, diye yazmış Roithamer, onun zamanında, yani Eferdingli'nin zamanında, zaten şöhretinin büyük bölümünü yitirmiş olan Altensam, şöhretinin geriye kalan *son parçasını* derdi babam, diye yazmış Roithamer, son parçasını da kaybederdi, ama bu gerçeğin sonucu, babamın ilk başarısız deneylerinden sonra onu topluluklara yanında götürmemesi, evde bırakması, annemizin, Eferdingli'nin Altensam'dan *hiçbir şeyden* nefret etmediği gibi nefret etmesine yol açtı, hiçbir şeydenin altı çizilmiş. Babam Eferdingli gibi bir insandan, yani Eferdingli'den, bir Altensamlı yaratabileceği yanılgısına düşmüştü, diye yazmış Roithamer, bir insandan başka bir insan *asla* yaratılamaz, diye yazmış Roithamer, aslanın altı çizilmiş, kaldı ki bir Eferdingli'den bir Altensamlı yaratmak mümkün olsun, belki de bu yanılgı yüzünden onu yanma almış ve evlenmişti, çünkü bir Eferdingli'den asla bir Altensamlı yaratılamayacağı noktasını çok geç anlamıştı, bir yaradılıştan başka bir yaradılış çıkarılamayacağını. Arada bir kitap okumayı denerdi, *sahtekârlık*, sahtekârlığın altı çizilmiş, hem de benim çok değer verdiğim bir kitabı, ama onun bu girişimlerinin sahtekârlık olduğu kısa sürede görüldü, doğal olarak Eferdingli'nin Altensam'da ağırlıklı bir *görüşü* vardı, asla Altensam'a gelmemeliydi, çünkü böyle Altensamlı olmayan bir insanın, Altensam'a gelmesiyle, diye yazmış Roithamer, orada mahvedilir, onu mahvetmek için her şey yapılır, onu Altensam'dan uzaklaştırmak için, çünkü o Altensam'da işi olmaması gereken bir insandır, çünkü *yaradılışı başka bir yaradılıştır*, başka bir yaradılışın altı çizilmiş, Eferdingli Altensam'a gelme suçunu işlememeliydi, babamız onu yukarıya, Altensam'a getirmemeliydi, *Eferdingli'yi aydınlatmalıydı*, ama onu yanlışlıkla ve akıl noksanlığı ile yukarıya Altensam'a getirmişti ve onu ilk andan itibaren öyle bir duruma sokmuştu ki, hiçbir zaman bilincine varmasa da o buna alışık değildi, Eferdingli asla Altensam'a uygun değildi ve herhalde hep Altensam'a uygun olduğuna inanmıştı, evet Altensam'a egemen olacağına inanmıştı, çoğu zaman, ama Altensam'a uygun değildi, Altensam'a gerçekten de hükmetmişti, diye yazmış Roithamer, biliyorum bunu, gerçekten hükmetmiş-

ti, ama asla oraya uygun değildi, diye yazmış Roithamer, babamız Eferdingli'yle evlenerek işlediği suçu pahalıya ödemek zorunda kaldı, diye yazmış Roithamer, Eferdingli yukarıya Altensam'a çıkma suçunu ömür boyu süren bir mutsuzlukla, çünkü yukarıya Altensam'a çıkma gerçeği asıl Eferdingli'yi mutsuz bir insana dönüştürmüştü, o daha önce Eferding'de, babasının evinde, bir kasabın ve otelcinin kızı olarak hiçbir zaman mutsuz değildi ya da o zaman içinde mutsuz bir insan olarak adlandırılmazdı, ama Altensam'da hep mutsuz olmuştu. Benim bildiğim, onu Eferdingli kasabın, otelcinin kızı olarak gösteren fotoğraflar mutlu, genç ama gene de yaşlı, ama asla mutsuz olmayan bir insanı gösteriyor, onun Altensam'la ilgili, benim bildiğim resimler ve gerçek, onu mutsuz ve her zaman yaşlı bir insan olarak, hep hastalıklı gösteriyor. Biz çocuklar annemize doğal olarak *hiç* saygı göstermemiştik, hiçin altı çizilmiş, kız kardeşim ve ben, diye yazmış Roithamer, biz Altensamlılar Eferdingli'lerin tersine, erkek kardeşlerimizin tersine. Örneğin başlangıçta İngiltere'den döndüğümde Eferdingli benimle her zaman seve seve aşağıya Stocket'e gidebileceğini söylemişti, ama sonra benimle aşağıya Stocket'e gittiğinde, kısa süre sonra bunu hiç de istemediğini görmek zorunda kalmıştım, çünkü bu aşağıya Stocket'e benimle birlikte gitmelerden nefret ediyordu ve aşağıda Stocket'teki insanlardan da nefret ediyordu. Ya da bilimsel bir makaleyle ilgilendiğini uyduruyordu, çünkü benim bu makaleyle ilgilendiğimi biliyordu, hepsi *sahtekârlık*, sahtekârlığın altı çizilmiş, diye yazmış Roithamer. Bu gibi durumlarda ona karşı kötü niyetli, onun bütün utanmazlığını ortaya koyan sözlerle karşı çıkıyordum ve aramızda yeniden bir nefret oluşuyordu. Ama aramızda bir uyum olmasını *istemediğimiz* doğru değil. Ama diyordum, şu ya da bu insanı şu ya da bu nedenden ötürü küçük görüyorum dediğimde hiç düşünmeden bu hükmüme ve sözlerime hemen katılıyordu, bu da beni yine tiksindiriyordu. Belirli bir oyunu beğeniyor olsam ve bu oyunu övsem, bu oyunu bilmeden, ama sırf benim hatırım için değil, sırf kendini sevdiği için övmek zorunda hissediyordu kendini, bu da beni tiksindiriyordu. Örneğin her zaman *Gönül Yakınlıkları*'nı sevdiğimi söylerdim, ama onun *Gönül Yakınlıkları*'ndan nefret ettiğini biliyordum, aslında başka

hiçbir kitaptan *Gönül Yakınlıkları*’ndan nefret ettiği kadar nefret etmiyordu, o kadar çok nefret ediyordu ki, gene de *Gönül Yakınlıkları*’nı sevdiği yalanını söylüyordu, bu beni tiksindiriyordu, diye yazmış Roithamer. Ayrıca *Novalis*’i okuduğunu savlıyordu, ama hiçbir zaman Novalis’ten tek bir satır bile okumamıştı, ama bu her zaman bana yaklaşma çabası değildi, onunla benim aramda kurulan bir uyum değildi, daha çok bana kapan kurma denemeleriydi, ama bu kapana asla düşmedim, hiç değilse daha sonraki zamanlarda, çünkü önceleri, çocuklukta ve ilkençlikte mutlaka sıkça kapana düşüyordum, Eferdingli Altensam’da hep kapanlar kurardı ve herkes her zaman bu kapanlara düşerdi. Kapan olarak *benim içine düşmem istenen Gönül Yakınlıkları*, diye yazmış Roithamer. Çoğu zaman bana aynı zaman içinde benimle aynı düşünce ürünüyle ilgilendiğini anlatmaya çalıştı, ama bunun ardındaki şeyi hemen anladım, söz konusu olan sahtekârlıktan başka bir şey değildi, yine içine düşmem istenen kapandan başka bir şey değildi. Bütün bu notları ilerde annemin anlatımı için ele almalıyım ve bu anlatımı babam ve erkek kardeşlerimin karşıtlığı olarak kız kardeşimle ilişkilendirmeliyim, diye yazmış Roithamer. Her şeyi ele almalı ve çalışmalıyız. Biz düşünsel bir nesne denilenle uğraşmaktaysak şayet ve bu düşünsel nesne bizim hayranlığımızı kazanacak kadar büyükse, bütünüyle yalnız olmalıyız, odamızda (Höller’lerin çatı odasında) ya da o sırada neredeysek orada ve biz (aslında) Höller’lerin çatı odasında değilsek bile, o sırada böylesi bir düşünsel nesne üzerindeyse Höller’lerin çatı odasında, bulunduğumuz yeri de Höller’lerin çatı odasına dönüştürmek zorundayız, en ufak bir tedirgin edilmeye dayanmamalıyız, bu en yakınımız olan insandan (kız kardeş) bile gelse, bu düşünsel nesneyle olan çalışmamızı engelleyecek ya da engellemesi söz konusu olan, yani bizi büyüleyen düşünsel nesneyi yıkabilecek, mahvedebilecek, yok edebilecek her şeyi engellemeliyiz, çünkü böylesi bir düşünsel nesne hemen yıkılır ve mahvolur ve yok olur ve her zaman yalnız o *tek* düşünsel nesnedir bu, tekin altı çizilmiş. Bu düşünsel nesneyi ona *egemen* oluncaya kadar tutmak, diye yazmış Roithamer, *egemen* olmanın altı çizilmiş. Altensam’ı kavramayı denemek, Altensam’la ilgili *her şeyi* birbiri ardından anlamak, kavramak ve anlamak,

özellikle de babamla ilgili olanları, sürekli denemek, nedenleri bulmak ve nedenlerden bu nedenlerin etkilerini bulmak, bir yandan düşünsel ve duygusal keskinliğini, diğer yandan düşünsel ve duygusal sahtekârlığını, hiçbir şeyin tam olarak anlaşıl-maması ve açıklanamaması, kendime hep söylemek durumunda olduğum bunların hepsi *benden kaynaklanıyor, diğerlerinden* değil demek zorunda oluşum, hep benden, diğerlerinden bütünüyle başka bir şey, belki de tam tersi. Ama tersi olan *benim* görevim değil. Altensam'a yaklaşıyorum, ama Altensam'a onu açıklamak için yaklaşıyorum, onu *kendime* açıklamak için yaklaşıyorum, Altensam'a yaklaşıyorum, *kendi* Altensam'ıma, *benim* gördüğüm Altensam'a. Yaşadığı zaman içinde anneme bütün bu yanıtlan-mamış soruları sormadım, hiçbir zaman belirleyici bir tek soru yöneltmedim, çünkü böyle bir soruyu asla yöneltmedim, çünkü bu soruların yanlışlığından, sahteliğinden korkuyordum, bu yüzden hiçbirini sormadım ve dolayısıyla da yanıt almadım. Eferdingli artık ölü, artık ona soru soramam, cevap veremez. Ama bugün her şey başka türlü olsaydı, bugün sorabilseydim yanıt verir miydi? Biz sevdiklerimize soru sormuyoruz, tıpkı nefret ettiklerimize de sormadığımız gibi, diye yazmış Roithamer. Aslında şimdi yazdıklarımın dehşete kapıldım, her şey başka türlü olabilirdi diye düşünüyorum, ama yazdıklarımı dü-zelteceğim, *şimdi* değil, böylesi bir düzeltinin zamanı geldiğinde, o zaman düzeltiyi düzeltereğim ve düzeltilmiş olanı düzeltere-ğim, sonra yeniden, vesaire, diye yazmış Roithamer. Biz sürekli düzeltiriz ve kendimizi düzeltiriz ve de en büyük acımasızlıkla, çünkü her an her şeyi (yazdığımız, düşündüğümüz, yaptığımız) yanlış yaptığımızı kavrarız, yanlış davrandığımızı, nasıl da yan-lış davrandığımızı, o zamana kadar her şeyin bir yanlışlık oldu-ğunu, bu yüzden bu yanlışlığı düzeltiriz ve bu yanlışlığın düzel-tisini de düzeltiriz ve bu düzeltinin düzeltisinin sonucunu dü-zeltiriz vesaire, diye yazmış Roithamer. Ama *asıl düzeltiyi* ertele-riz, başkalarının ise hiç çekinmeden hemen anında yaptıkları gibi *yapamamışızdır* diye düşünüyorum, diye yazmış Roithamer, onların kendileri bunu düşünmekten bile korktukları için artık düşünmezler, ama sonra kendilerini düzeltirler, tıpkı yeğenim gibi, onun babası gibi, amcam, onlar iyice kavramışlardır, inanı-

yoruz buna, ama biz karakterler olarak bu insanları kavramamışızdır, çünkü onların düzeltileri bizi *şaşırtmıştır*, yoksa biz onların *asıl önemli düzeltilerine, intiharlarına* şaşırmazdık. Bu her zaman bizim düşüncemiz ama biz kendimizi düzeltmiyoruz. Saatlerce koltukta oturuyor ve bu konuyu düşünüyoruz, günlerce aynı koltukta oturduğumuz da oluyor, pencerenin yanında durarak (örneğin Höller'lerin çatı odasında olduğu gibi), odamızda oradan oraya gidip geliyoruz, yatağa yatıyoruz, Höller'lerin çatı odasına ya da Altensam'daki odamıza kapanarak, ki orası bana hep asıl *düzeltili hücrem* gibi görünmüştür, düzelti hücresinin altı çizilmiş, ama gene de düzeltiyi hep erteledim, duraksattım, ama kendimi düzeltme düşüncesinden asla vazgeçmedim, biz birden yaparız bunu, birden dışarı çıkarız, dışarı, her şeyden koparız, yoldan bir adım dışarı, dışarı, yanından geçeriz, diye yazmış Roithamer, çünkü aklımızı yitirmişsizdir, diye yazmış Roithamer ya da biz birden her şeyin dışındayızdır, diye yazmış Roithamer. En büyük yoğunlaşma içindeyiz, bir giysiyi değiştirme iznini bile vermeyiz kendimize, kendimize bu yoğunlaşma dışında bir şeye izin vermeyiz, gene de yapmayız. Her zaman düzeltmeye çok yaklaşıyoruz, her şeyi düzeltmeye, kendimizi öldürerek, gene de bunu yapmayız. Zeminsiz bir yanılgı olarak tüm varoluşumuzu ve yaradılışımızın sahteliğini düzeltmek, diye yazmış Roithamer, ama yapmayız bunu. Bu düşünce derinlere indikçe biz onun eline düşeriz ve her bakımdan ondan vazgeçeriz, çünkü biz sadece bu yoğunlaşmanın düşüncesiyizdir, ama yapmayız. Sonra konuyu unuturuz, düzeltmeyiz, yeniden bu düşünceye varana, bu düşünceye yıkılıncaya kadar varolmayı sürdürürüz, diye yazmış Roithamer. Ama günün birinde, bir andan ötekine yapmak zorunda olduğumuz şeyi yaparız ve o zaman kendi düzeltilerini çoktan yapmış olanlardan, kendini öldürmüş olanlardan ayırmayız kendimizi. Artık yalnızlığa dayanamadığımız zaman, tek başına olmaya en uç noktasına kadar dayandığımızda, ama artık dayanamadığımızda, artık yalnız değil iki kişi olduğumuzda, bir insana yazarız, kız kardeşe örneğin, İngiltere'ye gelmesine sevineceğimi, *hemen, o anda, diye yazarız, sevdiğimiz insana, en iyi tanıdığımız kişiye*, hem yazar hem de telgraf çekerim, artık içimde bu düşünce dışında hiçbir düşünce

daha yoğun değildir, kız kardeşimin en kısa zamanda Alten-sam'dan İngiltere'ye gelmesi, bana gelmesi, benim kendi kendimi içine *soktuğum* yalnızlık durumuma, diye yazmış Roithamer, son vermesi için, gelmeli o, benim kurtuluşum için diye düşünüyorum, ama yazmıyorum, ama gelmek *zorunda* olduğunu düşünüyorum kurtulmam için, çünkü tüm oyalanma olanakları son buldu, tüm oyalanma hileleri boşa çıktı, çünkü ben sadece odamda son bulma zorunda olduğum düşüncesindeyim, bu güvendiğimiz, sevdiğimiz insan gelmezse artık *başka bir olanağımın* kalmadığını düşünüyorum. Günlerce yanıt bekledim, sonra kız kardeş birden telgraf çekti, gelemiyor, şimdi biz gene devam ediyoruz, yapmıyoruz. Yine hemen işime dalıyorum. Şimdi birden artık kendimi öldürmek, düzeltiyi yapmak için bir nedenim yok. Kız kardeşin gelemeyeceğini bildirdiği haber bunu *yapmamam* için yeterli. Ama ya yapsaydım?, diye soruyorum kendime, diye yazmış Roithamer. İnsanlar intihar etmek yerine işe dalıyorlar. Bütün yaşam, varoluşları sürekli yinelenen bu olaya izin verirse, diye yazmış Roithamer. Amcamın ölümü, diye yazmış Roithamer, Höller için de sürpriz oldu, çünkü Höller tıpkı benim düşündüğüm gibi, amcam gibi her zaman intihar etmekten söz eden bir insanın, nerdeyse sürekli bunu konuşan bir insanın kendini öldürmeyeceğini düşünüyordu, ama o kendini öldürdü, Höller'lerin evindeki atmosfer, kendini Stocket'teki Kaserei yarığına atan amcamın bu intihar sürprizi yüzünden, tamamen amcamın intiharının etkisinde kalmıştı, Höller'ler evinin tamamı, bana ait olan Höller'lerin çatı odası da, diye yazmış Roithamer, bütün o çelişkili durumlarıyla yalın olan barınma yeri, ya da tersi, yalın olan çelişkili barınma yeri, diye yazmış Roithamer. Höller evine girdiğim anda, yani öndeki evin duvarında asılı olan, doldurulmuş siyah, devasa kuşları gördüğümde Höller evinin bütünüyle amcamın intiharının etkisinde olduğunu anladım. O zaman Stocket'li amcamla olan son karşılaşmam aklıma geldi, diye yazmış Roithamer ve kendime, bu son karşılaşma sırasında bu insanın daha sonra intihar edeceğine dair dikkatimi çeken bir şey oldu mu diye soruyorum, onu önce ormanın kıyısında gördüğümde, lastik çizmeli, kısa, eski, yıpranmış ceketinin içinde, diye yazmış Roithamer, kendi kestiği fındık ağacı değneğiyle, ba-

şındaki siyah şapkasıyla ve belki de hareketsizliğini seyrederken, yıllardır tahta bacaklıydı, ve o felsefi nesne denilen şeyle uğraştığı sırada orada birdenbire belirmem durumunda, dedim kendi kendime, ona doğru yürüyerek, zaman onu yavaş yavaş, onun içindeki ve ondaki her şey onu *doğa insanı* denen insana dönüştürdüğü için, gülünç görünmeyen biri yapmıştı, ki çoğu zaman böylelerini görürüz, ondaki her şey, artık doğadan dışarıya çıkamam demektedir, ona doğru yürürken, belki de ona doğru yöneldiğimi fark etmemişti, çünkü her şey benim farkıma varmadığını gösteriyordu, çünkü kendi felsefi nesnesinin içine dalmıştı, bir doğa nesnesi olan felsefi nesnesine. Konuştuğunda, bu hep ima etmeyle ilgili olurdu, o benim *filozofumdu*, onun yüzünden hep Altensam'dan aşağıya Stocket'e giderdim, fikir sahibi olmaya, düşünmeye, önceleri ürkekçe de olsa, ama sonra bu insanla mutlak olarak birlikte olmakla ulaşmıştım, o her zaman benim için en yüce kurum olmuştu, benim filozofum bana hiç dikkat çekmeyen, aynı zamanda da kesinlikle süreklilik gösteren düşünmeyi öğretmişti. Ben filozof değilim derdi hep. Sevdiği şeyler eskimiş giysiler giymekti, erken kalkmak ve soğuk suyla yıkanmaktı. Novalis'i her şeyin üzerinde tutardı. İnsanların henüz kirletmedikleri doğa, erkenden. Kıt bir kahvaltı, kalın, kız kardeşinin ördüğü, yağı alınmamış yünden örülmüş çoraplar ve Novalis'in bir düşüncesi. Zaman, onun için zamanla sürekli uğraşmanın aracı olmuştu. Bir insanla birlikte olmak zorunda mıyım? sorusuna her zaman: hayır, hiçbir insanla birlikte olmak zorunda değilim diye yanıt verirdi, onun bu sorusu ve bu yanıtı benimkilerden daha iyi anlatıyor onu, diye yazmış Roithamer. Biz amcam gibi kendini öldürmüş bir insana hayranlık duyuyoruz, çünkü o *insanların mutsuzluğuna daha fazla dayanamıyordu*, ceketinin cebinde bulunan ve onun Kaserei yarığına kendini attığı günün tarihini taşıyan kâğıda yazmıştı bunları, çünkü o sadece intihar etmekten söz etmemek, ama intihar etme yeteneğini gösterebilme konusunda bizden daha önde olduğu için, diye yazmış Roithamer. Her gün umutlarımızı bağladığımız kişilerdir kendilerini öldürenler, diye yazmış Roithamer, yetenek ve duruşlarını sevdiklerimizdir ve yakınlıklarının en çok hoşumuza giden oluşu ve en güvendiğimiz kişilerdir, diye yazmış Roithamer. Sonra:

her gece uyanıp inşaat masraflarının gerçekten ne tutacağını sordum kendi kendime, inşaat masraflarının benim servetimi aşıp aşmamasını, bir yandan, inşaat masraflarının servetimi aşıp aşmayacağını, öte yandan benim düşünsel servetimi aşıp aşmayacağını. Ne kadar sıklıkla tanınmadan Avusturya'ya ve Altensam'a gelmiş ve Kobernausserwald'da kalmıştım, kendi yaptığım tahta kulübede, tam benim koni için saptadığım alanda, Kobernausserwald'ın tam ortasında, diye yazmış Roithamer. Ve çoğu zaman İngiltere'den tanınmadan Altensam'a ve Kobernausserwald'a ve orada ortasında günlerce, ama bir kezinde haftalarca koniye yoğunlaşarak kalmıştım ve aynı biçimde tanınmadan gene İngiltere'ye Cambridge'e dönmüştüm. *Birçok kez*, birçok kez altı çizilmiş, kız kardeşime mektup yazmaya başladım, ama bu mektupları asla sonuna kadar yazamadım, çünkü kız kardeşime koniyle ilgili hiçbir şeyi ele vermemem gerekiyordu, ona bir şey belirtecek olursam, ki ona bu yönde birçok kez imada bulunmuştum, o benim deli olduğuma hükmetmişti, sevgili kız kardeşim tarafından bile deli olarak görülmüştüm, diye yazmış Roithamer, bu yüzden koni hakkında sürekli susmam, kız kardeşime karşı da. Bana doyum sağlayacak, ama kız kardeşime de büyük, en büyük mutluluğu getirecek olan yapı, diye yazmış Roithamer. Çünkü koni hakkındaki böyle bir mektup onu ürkütme zorundaydı. Hepsi birlikte koni fikrini oluşturan hangi fikirlerden oluşuyordu koni. Onun, Roithamer'in, Kobernausserwald'ın derinliğinde, tam da kendisinin belirlediği Kobernausserwald'ın geometrik ortasındaki noktada delirmekten korktuğunu görüyorum, çünkü buna *eğilimliyd*i, eğilimliydinin altı çizilmiş. Tıpkı kız kardeşi gibi o da birden delirmeye eğilimliyd, her şeyin birden aşırı stresiyle, kafasındaki stresle birden delirmişti. İlk anda koninin büyüklüğünü ve içini saptamıştı, ama kesin zamanı anımsamıyordu, bu zamanı saptamak, *bunca yıl geçtikten sonra*, bunca yıl geçtikten sonranın altı çizilmiş, onun için mümkün olmamıştı. Biz, zayıflık anını, düşünsel zayıflık anını seyredenleri düşünmeliyiz, böylesi devasa bir stresi saptamalı ve kullanmalı ve kendimizi öldürmeliyiz, diye yazmış Roithamer. Böylesi bir yeğinlikten vazgeçmemeliyiz. Zaman gerçekleştirme, fikir, umutsuzluk ve tersi, diye yazmış Roithamer. Ama

sırf planıma ve ölü bir geometriye göre davranmam, diye yazmış Roithamer. Duraksamak evet, ama hiçbir zayıflık olmadan. Bir fikir çevresinde (bütün olarak) ya da bu fikrin aynı değerdeki en ufak ayrıntısıyla mı davranmak. Gerçekten her zaman fikrin görüşünün eşzamanlılığı, benim her şeyi eşzamanlı görüşüm ve bu görüşün eşzamanlılığında her şeyi daha belirgin, hiçbir şeyi daha az bir kesinlikle görmeme tarzım, yapının varoluşu (kafamda) ve (kendi) kafamda onu geometrik noktaya oturtmak zorunda oluşum. Sorun benim araçlarımın suskunluğuyla amacıma erişip erişemeyeceğim ya da sonunda sadece teslim olmanın mı gerçekleşeceği, diye yazmış Roithamer. Teslimiyet, zayıflık, boşluk, gerçekleştirememe. Hepsi okul ve ben bu okulda hem öğretmen hem öğrenciyim ve arasındaki yoğunlukta sonuç olarak koni. Gece en büyük açıklık, kafanın kuraldışı durumu, diye yazmış Roithamer, sabah koni kafamda ayrışıyor. Koninin konseptinin kız kardeşimin gereksinimine, karakterine, doğasına tam olarak uyduğunu kabul etmek. Novalis: koni şimdi olduğu şey değildir, onunla ilgili her şeydir. Onun gözlerine ve kulaklarına uygun olarak, işitme, duygu, idrak, uyanıklık, dikkattir. Uygun olarak. Gerçektir şaşırtan ve öldüren, başka bir şey değil, diye yazmış Roithamer. Böylece tek bir insanla bile Altensam'da (babamla bile) koni hakkında konuşmadım, oysa herkes benim koniyi inşa ettiğimi biliyordu, duymuşlardı. Böyle bir yapı onu inşa edeni değiştirir, onu inşa eden insanın inşaatı nasıl ilerlettiği, nasıl tamamladığı yönünde. Ben her şey için özgürdüm (koninin inşası) öncelikle fikirlerimde, şimdi koniyi inşa edenin kurbanıyım. Kafa *bilebilseydi*, diye yazmış Roithamer. Kafanın tekrar tekrar en zor olana kendini bırakması, bırakmak zorunda oluşu, göstermek zorunda oluşu, diye yazmış Roithamer. Tekrar tekrar en zor olana girmezsek teslim olmuş oluruz, başka bir şey değil, diye yazmış Roithamer. O zaman bir fikrin böyle bir nesnesinin yarım kalması faciası gelir, biz uykuda yaptığımız şeyden uyandırılırsak, diye yazmış Roithamer. Gidişatı kavradığımızda o çoktan yarıda kalmıştır, mahvedilmiş, öldürülmüş bir şey kalır geriye. Kendimizi tek, olasılıkla hiçbir şey bilmediğimiz tek fikre doğru geriye çekeriz, diye yazmış Roithamer. Kendi deneylerimize dayanarak eşyalalarla olan ilişkimizi bu fikir

yoluyla ararız. Eğer az stresliysem yıkarım, çok stresliysem yıkarım, diye yazmış Roithamer. Sorun doğru zaman olup olmadığındadır. Her şeyi gülünç bir ilişki içinde görürüz, diye yazmış Roithamer, İngiltere'den bakıldığında, Altensam'dan bakıldığında, Kobernausserwald'ın ortasından. Bir fikrimiz vardır, sonunda hiçbir şey, diye yazmış Roithamer. Bir seferinde gerçekten kız kardeşinin odasının kapısına kadar ona koniyi itiraf etmek için gitmiş, saat sabahın üçünde, diye yazmış Roithamer, açıklamam için onu uyandıracaktım. Ama saat dörtte yüksek sesle güldüm ve kendi odama geri döndüm. Şayet bir diğer kişi benim notlarıma, planlarıma, koniyle ilgili kafamdan geçen her şeye dikkatle bakacak olursa, burada aynı koni söz konusu olmaz, diye yazmış Roithamer. Ve bütün bu yüzlerce ve binlerce plan da aynı koniyi göstermez, diye yazmış Roithamer. Ama doğabilimsel işimi, miras değişikliklerini ihmal etseydim, koninin inşasını ihmal etmiş olurdum, böylece doğabilimsel öğretme ve öğrenme işimi ihmal etmedim, koninin inşasını da ihmal etmedim. Çünkü gerçekten de Cambridge'de miras değişiklikleriyle en zorlayıcı biçimde uğraşırken Kobernausserwald'daki koninin inşasıyla (en yoğun biçimde) ilgileniyordum ve tersi (3 Mart). Bir şeyle uğraşma ve ona yoğunlaşmanın nedeni bir diğeriyle uğraşmanın ve ona yoğunlaşmanın nedenidir, diye yazmış Roithamer, koninin inşasını ilerletmem doğabilimimi ihmal etmem anlamına mı geliyor sorusu yoktu benim için, tersine bu soruyu benim sormamam gerekiyordu, diye yazmış Roithamer. Zaman koninin inşası için çok elverişliydi, tıpkı doğabilimlerim için olduğu gibi, *mümkün olan her şeye sahip oldum*, diye yazmış Roithamer. Ve doğabilimini ve koniyi doğaya bırakmak, diye yazmış Roithamer. Tıpkı koninin içine artık kimsenin girmeyeceği gibi, benim doğabilimlerimin içine de kimse girmeyecek artık. (Görünüşte) iki zıtlığın aynı anda düşünülmesi ve bunlarla uğraşılmasının mümkün olması, diye yazmış Roithamer. Her durumda düşünsel durumu kullanmak ve her an ve bu yönde asla ipin ucunu bırakmamak, diye yazmış Roithamer. Nasıl davrandığımızı sormamalıyız, diye yazmış Roithamer. Annemin anlayışsızlığını, anne babamın, erkek kardeşleriminkini, benim anlayışsızlığım ile karşılaştırmak, diye yazmış Roithamer. Koni tıp-

kı Avusturya'daki bütün yapılar gibi pahalı, duydum bunu, hesaplattım, diye yazmış Roithamer. Cambridge'deki inziva Kobernausserwald'daki inziva ile yer değiştiriyordu, orada kendime sırf kendim için tahta bir kulübede bir oda düzenlemiştim, Höller'lerin çatı odasında kalmam olanaksız olduğunda, inşaat alanında olmak zorunda olduğumda (7 Mart), diye yazmış Roithamer. Cambridge'de koninin inşasını yürüttüğüm gizlilik, Altensam'daki aynı gizlilik, Höller evindeki aynı gizlilik, diye yazmış Roithamer. Ama gece tıpkı Höller'lerin çatı odasında olduğu gibi tahta kulübede de, bütünüyle koniyle uğraştığım sırada, miras değişimine çalıştım, diye yazmış Roithamer, dışardaki birinin anlayacağı bir iş değildi benim Kobernausserwald'daki inşaatın sürmesini denetlemem, miras değişimine çalışıyor olmam, Cambridge'de öğretim işinde, çalışmalarım, koninin inşasıyla ilgilenmem, diye yazmış Roithamer. Her gün ya koninin inşası ya da doğa bilimleriyle ilgili bir düşünce, diye yazmış Roithamer. Birine yöneltilen en büyük dikkat, aynı biçimde öbür disipline de yöneltiliyor, diye yazmış Roithamer. Böylesi bir yapıyı inşa etmek ve gerçekleştirmek ve tamamlamak, *her şeyi* duymak ve görmek anlamı taşır ve duyma ve görme deneyimiyle davranmak anlamını, diye yazmış Roithamer. Kız kardeşimi birden koninin inşası hakkında *aydınlatsaydım* ne olurdu?, ki bunu yapmadım ve kendimi ve amacımı kurtardım. Bildiklerimizi saklarız ve iyi ilerleriz, diye yazmış Roithamer. Geceleyin her zaman tahtakurdunu duymuş Altensam'da, tahtakurtlarının kemirishi onu uyutmamış, her yanda ve geceleyin doğal olarak ve kafasının dinginliği ve aşırı hassasiyeti en kolay tahtakurdunun çalışmasını duyurmuş ona ve de taban tahtalarının altında, sandık ve komodinlerde, asıl her bir çekmecedeki, böyle yazmış Roithamer, kapılarda ve pencere pervazlarında, hatta saatlerde ve sandalyelerde ve koltuklarda, o her zaman bir tahtakurdunun nerede ve hangi nesnede, hangi mobilyada çalıştığını kesin olarak ayırt edebiliyormuş, gerçekten de tahtakurdu onun yatağını da kemirmiş, o yatakta bütün gece uykusuz yatarken, böyle yazmış Roithamer tahtakurtlarının çalışmasını izlemiş, izlemek zorunda kalmış, pürdikkat, taze tahta ununun tatlı kokusunu içine çekmiş ve yıllar içinde binlerce, belki de on binlerce ve yüz bin-

lerce tahtakurdunun Altensam'da nasıl işe başladıklarını ve tıpkı onun geceleyin hep düşünmek zorunda kaldığı gibi, Altensam'ı nasıl kemirdiklerini, Altensam'a Altensam'ı kemirmek için nasıl yaklaştıklarını, artık pek de uzakta olmayan bir anda onun kendi içinde çökmesini beklemek için kemirdiklerini düşünmüş. Altensam'da bir tek eşya yok ki, diye yazmış Roithamer, içinde tahtakurdu olmasın, bu yeni alınmış bir eşya bile olsa içinde kısa sürede bir tahtakurdu olurdu, diye yazmış Roithamer. Çekmece-den bir çamaşır çıkaracak olsam, diye yazmış Roithamer, çamaşırı silkelemek zorundayım, çünkü bir yığın tahta unu dolu içinde, bir gecede çamaşırlarım içinde yığınla tahta unu, diye yazmış Roithamer, çekmecedен mendil çıkaracak olsam onu üfle-mek zorundayım, her gün kullanılan tabak çanak bile üflenmek ve silinmek zorunda, diye yazmış Roithamer, çünkü tahta unu dolu ve gerçekten de Altensam'daki her şey tahta unu dolu, yüzleri, kafaları ve gövdeleri tahta unu dolu, diye yazmış Roithamer. Herkes sürekli olarak taban tahtaları düşündürücü biçimde bozuldukları için taban tahtalarına saplanacaklarından korkuyordu, çünkü Altensam tahtakurtlarının çalışması yüzünden (ve de doğal olarak süngerler yüzünden!) sürekli değişiyordu, sürekli korkuyorlardı, çünkü doğrusu Altensam'da en dikkat çeken ve en ürküten şey tahtakurtlarının çalışmalarıydı, diye yazmış Roithamer. Önce tahtakurtlarına karşı her türlü önlem alındı, ama sonunda tahtakurtlarma karşı bir şey yapılamayacağını saptamak zorunda kaldık ve tahtakurtlarına karşı hiçbir önlem almadık. Ömür boyu Altensam'da milyonlarca tahtakurduyla karşı karşıya kaldık, kendimizi bu milyonlarca tahtakurduna karşı savunamadan. Tahtakurtlarına karşı baygınlık geçirerek diyor annem, diye yazmış Roithamer, ömür boyu tahtakurtlarıyla mücadele ettik, ama sonunda savaşa son verdik diyor annem, diye yazmış Roithamer. Her kuşak Altensam'da tahtakurduyla başa çıkacağını sandı, diye yazmış Roithamer, o diye korktu herkes, Altensam'ın birdenbire üzerine çullananın, çünkü tahtakurdu tarafından bütünüyle delik deşik edilmişti, diye yazmış Roithamer. Bir kezinde babam Linz'den haşere savaşçısı denilen bir adamı yukarıya Altensam'a çağırdı, ama bu Linz'li haşere savaşçısının haftalarca kalışı tamamen saçmaydı, diye yazmış

Roithamer, böylece Altensam'daki herkes tahtakurtları yüzünden ve onların yüzyıllarca süren ve artık nerdeyse tüm Altensam'ı kemirdikleri çalışmalarından ötürü garip bir yürüyüş tarzı edinmişlerdi, tam olarak tabana ve taban tahtalarına uygun bir yürüyüş, mobilyalara da dikkat kesilen bir yürüyüş, öylesine garip biçimde dikkatli bir yürüyüş ki, doğrudan doğruya Altensam'ı kaale alan bir yürüyüştü bu ve biz, diye yazmış Roithamer, birlikte bir konu üzerine konuştuğumuzda, ki bu yıllar içinde en fazla bir kez olurdu, tahtakurtlarını konuşurduk. Ve Altensam'ın iyice sessiz olduğu zamanda ve insan bir şey duymadığını sandığında gene de Altensam'm tahtakurdunu duyar, diye yazmış Roithamer. Çekmeceler, masalar eğri duruyor, komodinler, sandalyeler, diye yazmış Roithamer ve taban çökük, pencere pervazları artık pencerelerin içine oturmuyor, diye yazmış Roithamer, tahtakurduna karşı verilen savaştan bütünüyle vazgeçildi (9 Mart), diye yazmış Roithamer. Birden, haftalarca süren zihinsel çalışmadan sonra kendime bir kazak almak için Marks & Spencer'a gittim, çünkü bütün yıl boyunca giydiğim eskisi birden bana havı dökülmüş gözükmüştü. Oxford Caddesi'nden aşağıya Marks & Spencer'a gitmek en büyük mutluluk, diye yazmış Roithamer, ve de yeni kazakla odama geri dönüş (11 Mart). Kendini odasına kilitliyor ve allopoliploidi üzerine çalışmayı deniyor, etraflica, şimdiden iyice ilerlemiş, diye yazmış Roithamer, kafasındaki bu çalışmadan kurtaramıyor kendini, ama bu çalışmayla ilgili bütün hazırlıkları yaptıktan sonra, pencere kontrolü, kapı kontrolü, diye yazmış Roithamer, kapı kontrolü gibi sandalyesinin kontrolü, çalışılmasına başlanacaklarla ilgili tüm önemli şeylerin gözden geçirilmiş olması, ki bunun için kesin olarak geometrinin gözden geçirilmesi, kendisinin masaya ve masanın çevresine, çalışma masasına koyduğu nesneler gerekliymiş, her şey yerli yerine konmuş ve en ufak bir değişiklik çalışmaya başlamasını olanaksız kılmış, diye yazmış Roithamer, çalışmaya başlamadan önce hiç de az olmayan bir zamanı tüm nesnelerin onun çalışmaya başlayacağı zamandaki gibi uygun pozisyona getirilmeleri, kendisinin de bu düzen istencine ve bu kesin düzen içine girmesi, gövdesinin, giysisinin, her şeyin, örneğin gömleğinin üst düğmelerinin açık olması, kolları-

nın *yukarıya doğru kıvrılmış olması* vesaire gibi, diye yazmış Roithamer, yukarıya doğru kıvrılmış olmasının altı çizilmiş, ama en çok da çalışma odasının kapısının kilitlenmiş olması, anahtarın iki kez kilitte çevrilmiş olması, ki bu iki kez çevrilmeye en büyük önemi veriyormuş, çünkü kapının birdenbire açılması ve birinin içeriye girmesi ve her durumda rahatsızlık verecek birinin içeriye girmesi onu çalışamaz duruma getirirmiş, bu yüzden sıkça, çalışmaya başladığı zaman, yani çalışma sürecine kendini hazırladığı ve masanın başına oturduğu zaman, kapıyı kilitlemeyi unuttuğunda yine fırlayıp kapıyı kilitlemek zorunda kaldığı, ama o zaman da bu kısa ara verme yüzünden bile, çünkü daha önce masasına oturmuşmuş, kapıyı kilitlemek için fırlaması gerektiğinden, bütün bunlar çalışmayı sürdürmesini olanaksız kılmış, ya da perdelerde bir şey düzgün değilse ve o fırlayıp perdelerdeki düzensizliği düzenlemek zorunda kaldığında ya da bir gürültü onu yerinden fırlattığında ve pencerin yanma gitmeye zorladığında ya da tabandaki bir şey, bir kâğıt parçası ya da bir yemek artığı ya da bir iplik ya da onun gözden kaçırdığı ve şimdi birdenbire gördüğü ölü bir sinek onu sinir edermiş, Höller'lerin çatı odasının tersine, diye yazmış Roithamer, ki *ideal* olarak gördüğü bu yerde her şey onun beklediği gibiymiş, başka bir yerde çalıştığında, örneğin İngiliz odasında her zaman şu anda çizdiğimiz koşullarda, her durumda her zaman dehşet verici, zaman yiyen ve sinir bozucu koşullarda çalışmak zorunda kalıyormuş, bu yüzden o hep içinde bulunmadığı zamanlarda Höller'lerin çatı odasında olma isteğine sahipmiş, diye yazmış Roithamer ya da bu birdenbire ortaya çıkan, böyle bir nesnenin kendisi değil ama, düzensizliğin görece nesnesinin düzensizliği düşüncesi bile olsa, diye yazmış Roithamer, böyle bir düşünce içinde hemen yazı masasından kalkması ve bu düşünce ve öngörü hakkında açıklık getirmesi vesaire gerekiyormuş, diye yazmış Roithamer, büyük bir olasılıkla çalışmasına derinlemesine dalmış oluyor ve çalışması ilerliyormuş ve birden çalışma çevresinde, bu düzenli bir nesneden yansıyan sinir bozucu bir gölge bile olsa ve bu nesneyi düzensiz duruma sokuyorsa, öylesine bir düzensizlik keşfediyormuş ki, böylesi bir nesne pencere tablasından döşemeye ya da hele çalışma masası olan yazı masasına dü-

şen bir gölgeyse, diyor Roithamer, her şeyi birden tedirgin eder ve her şeyi berbat eder, o zaman o yazı masasından kalkmak ve bu nesneyi önce gene düzene sokmak zorunda kalırmış, çünkü düzensizliğe dayanamazmış, hiç değilse rahatsız edici faktör hakkında açıklık kazanması gerekirmiş, doğrusu birçok zaman (Cambridge'de) çalışması olanaklı olmamış, ancak üçüncü ya da dördüncü gün, çünkü hep engeller varmış ya da o çalışmasına başladığında ve belki de çoktan çalışmasına iyice daldığında, iyice içine girdiğinde belki de, birdenbire sinir bozucu bir şey çıkmış ortaya, onu sinir eden bir gürültü ya da onu sinir eden, belki de çalışmaya başlamadan önce görmediği ve işitmediği bir nesne, çoğu zaman sırf yazı masasının üzerindeki bir kitabın dik durmaması yüzünden yerinden kalkmak ve fırlamak zorunda kalışı ya da bir kitaptaki ya da bir yazıdaki okuma işareti denilen şeyin tedirgin etmesi, onun okuma işareti olarak kullandığı, etrafa iyice yayılmış kitapları ve yazılarının sayfalarını işaretlediği yüzlerce gazete parçacıkları yüzünden, eğer böyle işaret olan gazete parçacıkları kitaplardan dışarıya taşarsa buna dayanamıyormuş, dayanılır olanı bunların altı ya da yedi ya da sekiz santim dışarı çıkmalarıymış, gözüne birden fazlası batarsa ya da o zamana kadar fark etmediği sadece bir parmak izi söz konusuysa, böylesi parmak izlerinin kitaplarda ve yazılarda, çalışma masasının üzerinde ya da oda kapısında, pencere tablalarında vesaire, diye yazmış Roithamer, ki doğal olarak başkaları bunların farkına bile varmaz, farkına bile varamaz ya da *bütün bir el lekesi* söz konusuysa, diye yazmış Roithamer, bütün bir el lekesinin altı çizilmiş, kapıda böyle bir parmak lekesinin ya da el lekesinin olduğunu varsayıyor olsa bile, fırlamak zorunda kalır kapı ya da pencere tablasını kontrol etmek durumunda olurmuş ve bir kezinde çalışmasına ne derinlikle dalmış olursa olsun sinirleri bozulmuş, önce bu çalışmaya zarar verecek biçimde değil, ama sonra birdenbire büyük bir saygısızlıkla çalışmasına epey zarar verecek biçimde, hatta birdenbire çalışmasını sekteye uğratabileceği biçimde çalışmasına son vermek zorunda kalıyor ve tahmin ettiği, kapıda ya da pencere denizliğinde vesaire bir parmak izi bulunabileceği (ya kendi parmak izi ya da başka bir kişinin) kuşkusuyla yerinden kalkmak ve kapıya doğru *fırlamak* zorunda kalı-

yor, fırlamanın altı çizilmiş ve bakıyor ve gerçekten de her zaman kuşkulandığı şeyi buluyor, bu kuşkular saçma da olsa, kuşku onaylanıyor, kuşku duyduğu her şey gerçek çıkıyor her zaman, örneğin çalışma masasının altında hemen göremediği bir şeyin düzensiz olduğundan kuşkulaniyorsa ve masanın tablası onun açıklayıcı bakışının tabana yönelmesini engellemekteyse ve o böyle bir kuşku yüzünden çoktan ele aldığı çalışma sürecine aldırmadan, bu kuşkusunun doğru çıkması durumunda çalışmasını yarıda kesiyor, masanın altına giriyor, düzensizliği ya da tedirgin edici şeyi buluyor vesaire, diye yazmış Roithamer, *her zaman* tedirgin edici bir bahane, düzensiz bir şey buluyor masanın altına girdiğinde, böylesi bir kuşkunun doğru çıkmadığı asla görülmedi, diye yazmış Roithamer, gerçek olarak böylesi bir düzensizlik ve o düzensizliği düzene sokuyor, hem de başlamış olduğu zihinsel çalışmasını düzensizlik yüzünden yarıda kesmek zorunda oluşu hürmetine, riske atıyor, masanın altındaki ya da penceredeki ya da çalışma odasının neresinde olursa olsun düzensizliği düzene sokmaya *meceburmuş* ve ben, diye yazmış Roithamer odamda gerçekten kilitli olup olmadığımdan emin olarak, anahtarın kilitte iki kez çevrilmesiyle, diye yazmış Roithamer, kontrolü ele geçirmiş ve bu kontrol ve odamda gerçekten kilitli oluşum sayesinde sakinleşmiştim ve alloploiploidi hakkındaki çalışmamı ilerletmeyi *denedim* (17 Mart), diye yazmış Roithamer, denedimin altı çizilmiş. *Datura stramonium* diye anılan şeytan elması hakkındaki küçük bir çalışmayı anımsıyorum, kız kardeşin ölümünden sonra Altensam'dan Cambridge'e geldiğinde onu sakinleştiren bir çalışma olmuş, Tategallery'ye giderken, diye yazmış Roithamer, tek başıma, çünkü bu en sevdiğim müze, dayanmakla kalmayıp gerçekten sevebildiğim dünyadaki tek müze, çünkü bu müzeyi her zaman tek başıma gezmeyi başardım, bu müze ziyareti sırasında, diye yazmış Roithamer *datura stramonium* diye bilinen deve elması çalışması sayesinde rahata kavuştum, Tategallery'de oyalanırken çok yoğun olarak bu küçük, başarılı olduğunu düşündüğüm yazıyla uğraşmıştım, bir yandan da William Blake'e çalışmıştım, diğer yandan şeytan elmasıyla uğraşmıştım, kız kardeşimin ölümüyle içine girdiğim o boğucu, zihni tedirgin eden ve kafayı mahveden du-

rumda sakinleşiyordum, diye yazmış Roithamer, deve elması hakkında bir şey yazmak kendi oyalanmam, kız kardeşimin ölümünden ötürü kafamın oyalanması işini, diye yazmış Roithamer. Deve elması çalışması bütünöyle kız kardeşimin ölüm nedeninden etkilenmişti: koninin tamamlanması, diye yazmış Roithamer. Bir bilimden ötekine kaçış, diye yazmış Roithamer, yapay müdahale, bir (acı veren) konuyu keserek başka bir konunun (eski, çok eski bir konunun) yeniden ele alınması, diye yazmış Roithamer (19 Mart). Koniyle uğraşıyı sonlanmış olarak gördüğüm için deve elması, diye yazmış Roithamer. Ama sürekli gene koniyle uğraşmak zorunda oluşumun düşünölmesi, diye yazmış Roithamer, koni sonlandırılmış bir maddeyken, koni doğaya terk edildi ve doğaya bırakıldı, diye yazmış Roithamer. Daha ilk anda koninin duracağı yeri tasarlamış oluşum: Kobernausserwald'ın ortası, koninin şimdi durduğu yerle aynı yer. Büyük mutluluk, diye yazmış Roithamer, ani ölüm nedeni olarak (kız kardeşimin), diye yazmış Roithamer. *Hesaplanmış* bir orta noktayı bulma düşünçesi (Mattighofen'den kırk iki kilometre) ve onu *gerçek* orta yapmak, sürekli kuşkulanmak (21 Mart). Önce doğa tarihi, sonra statik ya da önce statik sonra doğa tarihi, doğa tarihi olarak statik vesaire, diye yazmış Roithamer. Doğa/insan/statik, diye yazmış Roithamer. İnsanları tıpkı kendi beynimiz gibi çalıştırmak ve bu çalışan insanlarla bizim amacımıza yönelik çalışan beynimize davrandığımız gibi çalışmak, onları başarı yeteneklerinin sınırına varana dek meşgul etmek (23 Mart), diye yazmış Roithamer. Her an bütün olanakların bütünöyle işe koşulması. Hafiflik, utanmazlık, kendi planlamamızdan ortaya çıkan yapıyı görüyoruz, gerçekleşen yapı planını, *oluşu, oluşunun tamamlanışı*. İngiltere'de olmak, Kobernausserwald'da koniyi ortaya çıkarmak, ama bütün gelecek için İngiltere'de olmak. Gizli yaptığımız şey başarılı oluyor, diye yazmış Roithamer. Yayımladığımız şey yayımlanması anında mahvolur. Yaptığımız şeyi söylersek mahvolur. Zorlanma o kadar ileriye gider ki, (kafanın) mahvolması olmak zorundadır (gövdenin), kafanın ve gövdenin doğasının, diye yazmış Roithamer. Taşrada (İngiltere) alışıyoruz merkezde (Kobernausserwald). Toplum içinde suskun, sonra birdenbire, bu suskunluktan çıkarak konuşmak, sürekli konuşmak,

inandırmak, kuşkulanmak, konuşmak ve sürekli korkmak ve yapmak, sürüp giden her şeyi kapsayan aydınlatma süreci, onlardan da bundan bizim korktuğumuz gibi korkuyor olmak, diye yazmış Roithamer. Algılama yeteneği tükeninceye kadar. Statikle uğraşan biri, doğayı gittikçe daha iyi kavrar, diye yazmış Roithamer. Önce bu yüzlerce kitabı kafama sokmam, sonra tüm bu kitaplardan, yazılardan tiksинmem, sonra birden onlardan vazgeçmem (2 Nisan). Önce kafama bağlıyorum (zincirliyorum), sonra gövdeme, *her şeyi* gövdeme ve kafama aynı anda, her şeyin altı çizilmiş. Koni benim (kız kardeşimin) doğamın sonucu. Koniyi doğabilimci olarak inşa ediyorum, diye yazmış Roithamer, İngiltere'den, Avusturya'da Avusturya'dan, buna gücüm olmasaydı, diye yazmış Roithamer. Önce (kız kardeşimin ölümünden sonra) koniyi yoketme düşüncem oldu, ama onu doğaya bırakacağım, *bütünüyle*. Ama sanat yapıtı olarak yapının bitmesi ancak kendisi için yapılan ve tamamlanan kişinin ölümünün ortaya çıkmasıyla tamamlandı, diye yazmış Roithamer. Biz bir yapı, bir sanat yapısı inşa ettiğimizi düşünürüz, ama inşa ettiğimizden başka bir şeydir bu. Koninin bütün kapıları *içeriye* doğru açılıyor, diye yazmış Roithamer, *içeriye*nin altı çizilmiş. On sekiz ya da on dokuz yaşındayken böyle bir fikrim *olamazdı*, kırk bir yaşındayken *artık* olamazdı, diye yazmış Roithamer. Mimar denilenler, diye yazmış Roithamer, benim deli olduğumu sandılar, böyle bir yapı inşa edilemezmiş, ama bu bir fırsat meselesi, keskin zekâ meselesi (3 Nisan). Mesele koniyi nasıl inşa ederim meselesi değildi sadece, ayrıca koniyi, koninin inşasını nasıl gizlerimdi, diye yazmış Roithamer. Güçlerin yarısı koninin inşasına, yarısı koninin inşasının gizlenmesine yoğunlaşmıştı, diye yazmış Roithamer. İnsan böylesi dehşetli bir işe kalkıştığında her şeye hâkim olmalı ve her şeyi gizlemeli, diye yazmış Roithamer. Önce okunanlara göre, sonra göz önüne alınmayan okunanlara göre, diye yazmış Roithamer. Kendi düşüncelerim sonuç olarak koninin gerçekleşmesine ve tamamlanmasına götürdü, tıpkı kız kardeşimin koni bittiğinde ölümüne dehşete kapılması gibi, diye yazmış Roithamer, onu Kobernausserwald'ın içine *ölümciil an dışında hiçbir zaman* sokamazdım, o bu andan ürküyordu, en derin korkuyu duyduğunda götürdüm onu oraya ve öldürdüm, aynı anda

da koniyi tamamlamıştım (7 Nisan), diye yazmış Roithamer. Çünkü en büyük mutluluk ölümdedir, diye yazmış Roithamer. Bilimlerden dolanarak en büyük mutluluğa ulaşmak, ölüme, diye yazmış Roithamer. Uzmanlar, karar vericiler, yıkıcılar, mahvediciler, diye yazmış Roithamer. Biz hep uçurumun kıyısında yürürüz ve fazla ağırlıklarımızdan korkarız, diye yazmış Roithamer. Eğer gövde dengenin kısa süreli bir arızasından hemen sonra asıl dengesine kavuşursa, o zaman sağlam bir dengeye ulaşılır, diye yazmış Roithamer. Gövde buna karşılık her akla gelen *yeni durumda*, yeni durumun altı çizilmiş, eski dengesine geri dönmeden denge gösterirse, o zaman onun dengesi belirsiz demektir. Koninin gövde ağırlık noktası dingilinde, diye yazmış Roithamer, taban alanının ağırlık noktasından ve gövdenin ucundan geçerek $\frac{1}{4}$ yüksekliğe ulaşmakta, gövdenin sabit desteği için en az üç, yatay duran istinat noktası gerekli, diye yazmış Roithamer. Uyandığımızda, her zaman korkutan bir varoluş sınırına uyandığımız için utanırız, diye yazmış Roithamer (9 Nisan). Durum hep aynı, anlaşılır biçimde: uyanmak, yıkanmak, giyinmek, çalışmak, çevreye girmek, umutsuz olmamak, umutsuz olmayı denemek (11 Nisan). Kabul ederiz (11 Nisan). Aldığımız mektuplara yanıt veririz, kimden ve nereden geliyor olursa olsun, bu mektupların hepsinde bize bir kapan kurulmadığı için (13 Nisan). Yapı sanatıyla ilişkiye girmemiş olsaydım, *başka deşetli bir şey* olurdu bu. İnsanların basitliği her zaman birdenbire usandırıcı olur, alçaklıkları, zevksizlikleri, kabalıkları, hainlikleri. Kendimi kavradığım gibi doğayı kavramak, hiçbir şey. Onlar (arkadaşlar) içeriye girerler ve otururlar ve hep her zaman olduğu gibidir her şey: felsefe, inşa etme, doğa tarihi, yolculuklar, doğa felaketleri, kitaplar, geçmiş, gelecek, tiyatro vesaire, sanki şimdi, her zaman olduğu gibi görünür, ama şimdi birdenbire öldürücüdür (17 Nisan). *Her şey* sonunda konidir. Dinlediğim zaman dikkatimi çeker, düşünen bir konuşan olarak her şeyi düşünmeyi sürdürürüm, diye yazmış Roithamer. Herhalde koninin inşası onun ölümcül hastalığının başgöstermesini tetikledi, kız kardeşin ölümcül hastalığı hep vardı, tıpkı herkesin ölümcül hastalığı olduğu gibi. Önce ölümcül hastalığın, ölümün ertelenmesi, birdenbire ölüm ortaya çıkıyor, diye yazmış Roithamer. Kı-

zıl çam gövdeleri: ölümün devasa kuşkonmazları, diye yazmış Roithamer. Kobernausserwald onun (kız kardeşim) için, benim için son (19 Nisan). Mozart, Webern, başka hiçbir şey (21 Nisan). Bir insana, en çok sevdiğin insana, delice bir fikir olarak bir yapı inşa etmek ve bu insanı bu yapının, koninin tamamlanmasıyla mahvetmek, öldürmek. Önce: birçok oda, sonra: daha az oda, sonra uygun, ona uygun mekânlar, diye yazmış Roithamer. Bir gövdeye etki yapan güçlerin hepsinin devrilmesi gerekmez, diye yazmış Roithamer, devrilme köşesiyle ilgili olarak daha çok farklı döndürme anları etki yapar, yani kısmen devrilmeye *karşı* etki yaparlar (23 Nisan). Bir gövde standart andan, devrilme anından daha büyük olduğunda devrilmez, diye yazmış Roithamer. Malzeme doğruluğu. Artık amaçtan geri dönemeyiz, diye yazmış Roithamer. Benim inşa etmeyle ilgili olan bilgilerim, kız kardeşim için koni inşa etme kararını verdiğim zaman, koninin inşasına rahatlıkla başlayacak ölçüde gelişmemişti henüz, yani son derece sınırlı bir gerilim içinde inşaata başlamıştım, aynı zamanda da inşaatla ilgili geniş kapsamlı eğitime başlamıştım, önce *bir yıllık* bir eğitimi düşünmüştüm, sonra *iki yıllık*, sonunda *üç yıllık* statik ve sağlamlaştırma ve inşaat eğitimi almak zorunda kalmıştım. Söz konusu olabilecek insanlarla sohbetlerim beni bir yere vardırmamıştı, kitapları okumam da sonunda bir yere götürmemişti, ancak Höller'le yaptığım konuşmalar ve sonrasında tamamen özgür olarak inşaat düşüncemi geliştirmem bana planımı uygulama olanağı vermişti, diye yazmış Roithamer. Uzmanlar beni sadece oyalamış, aldatmış ve duraksatmıştı, sürekli Höller evine bakarak ve öğrenerek kendi koni düşüncemi ilerletebilmiştim. Kitaplar, yazılar, uzmanlar benim konumda asla kompetan değillerdi, diye yazmış Roithamer. Bu uzmanların hepsi bir deliyle karşılaştıklarını sanıyorlardı, bu yüzden onlarla konuşmalarımın hepsi amaçladığım şey için ters tepmişti, diye yazmış Roithamer. Kız kardeşim için ona uygun, yaklaşık olarak yüzde yüz bir yapı inşa ediyorsam, her şeyden önce kız kardeşimi incelemem ve buna göre statik ve sağlamlaştırma öğretisinin temellerini bilmem gerekir diye düşünmüştüm, diye yazmış Roithamer. Öngördüğüm şey hakkında daha fazla konuştukça beni dinleyenler daha da deli olduğumu düşünüyordu, ama sonuç

olarak bu insanların ne düşündüğü beni ilgilendirmiyordu, onlar kendilerinin uzman olduğunu sanıyordu, benimse bir tek amacım, planımın yürütülmesi, fikrimin gerçekleşmesi vardı, ki bunların içine iyice işledikçe bana gittikçe daha delice gözük-mekteydi, ama her fikir deli bir fikirdir, diye yazmış Roithamer. Herkes gibi bir fikri, deli bir fikri izlemek zorundaydım ve hiçbir şey yüzünden kendimi bu fikirden alıkoyamazdım, özellikle de kendim yüzünden, çünkü büyük kuşkularım vardı, kuşkularım büyüdükçe daha da inatla fikrimin peşinden gider olmuştum ve sonunda hiçbir şey beni bu fikrimden caydıramadı, ben de hiçbir şeyin beni caydırmasına izin vermedim, uzunca bir zaman sını-rimin bozulmasına izin vermiştim, ama fikrimden caymamış-tım, fikrimin sürekli aşındırılmasıyla sonunda amacıma ulaşın-caya kadar fikrimin peşinden gitmek ve onu gerçekleştirmek ist-edim ve koniyi tamamlamanın en büyük kesinliğine kavuş-muştum, diye yazmış Roithamer. Hiç şaşmadan bütün rahatsız-lık veren şeyler her zaman olabilecek en büyük inatçılığı ve ola-bilecek en büyük hayranlığı yaratmıştı bende, diye yazmış Roithamer. Gittikçe artan bir rahatsızlıkla hep daha kesin dü-şünmek ve davranmak zorunda kaldım, diye yazmış Roithamer. Kim ki ilerde kız kardeşinin *ilerde içinde oturacağı* bir koni inşa edeceğini söyler, ona deli gözüyle bakılır, diye yazmış Roitha-mer. Kim ki kız kardeşi için Kobernausserwald'ın ortasında, uz-manların hesaplanmasını olanaksız gördükleri, ama benim so-nunda kanıtlayabildiğim *en kesin geometrik orta noktasında* koni inşa ettiğini söylerse, ona daha da deli gözüyle bakılır, kim ki kız kardeşi için Kobernausserwald'ın ortasında, *kız kardeşin ilerde oturacağı ve mutlu olacağı, en büyük mutluluk içinde olması gerektiği* bir koni inşa ettiğini söyler, çılgın olarak görülür, diye yazmış Roithamer. Ama biz bu biçimde rahatsız edilerek yapmak istedi-ğimiz şeyi yarım bırakmamalıyız, diye yazmış Roithamer, ama-cımızda gittikçe daha fazla rahatsız edilmeliyiz ki bu yapmak is-tediğimiz şey için faydalı olsun, öte yandan rahatsız edilme han-gi amaç için olursa olsun faydalıdır ve bu amaç deli bir amaç olsa da, diye yazmış Roithamer. Biz her zaman, hangi niyet olursa ol-sun, bu amacımıza giden yolda böylesi bir biçimde rahatsız ol-muşsak o niyeti yarıda kesmemiz gerekir sanırız, çünkü çevre-

miz böyle bir niyetimizin olmasına (koni inşası gibi) tahammül edemez, ama biz niyetimizi gerçekleştirmemizi sekteye uğratabilecek şekilde rahatsız edilmemize izin vermeliyiz. Ne yana bakersak bakalım yarıda kesilmiş niyetler görürüz, çünkü dünyanın her yanındaki gerçekleşmiş ve tamamlanmış yapılar yarıda kesilmiş niyetlerden başka bir şey değildir, diye yazmış Roithamer. Ama ben, yeryüzünün her bir yanında olan yüz binlerce ve milyonlarca gerçekleşmiş ve tamamlanmış diye anılan, ama aslında yarım kalmış (yapı) niyetlerinin tersine kendi niyetimi tamamladım, onu olası en büyük rahatsızlığı duyarak gerçekleştirep tamamlayabildim, çünkü her şey rahatsızlık duymaya gelip dayanır, diye yazmış Roithamer. Her fikir olabilecek en büyük rahatsızlığı taşır, diye yazmış Roithamer. Planlamacının ve yapımının kafası, diye yazmış Roithamer, en büyük rahatsızlık içinde amacına ulaşmalı ve onu tamamlamalıdır, diye yazmış Roithamer. Öncesinde işin içine katmam gerektiğini düşündüğüm jeologlardan en büyük rahatsızlığı duydum ve horgörü ile karşılaştım, sonra işçilerden en büyük rahatsızlığı duydum ve horlanmayı gördüm, ama bu en büyük rahatsızlık ve en büyük horlanma koninin gerçekleştirilebilmesi ve tamamlanabilmesi için gerekiyordu, diye yazmış Roithamer, bu rahatsızlık ve horlanma olmadan amacıma asla ulaşamazdım, o zaman bu amaca karşı son derece zayıf kalmış olurdum. Niyetimi gerçekleştirmek, hele tamamlamak için gerekli bütün koşulların bende bulunmadığını herkes söylemişti, ama şimdi *bütün bu koşulların bende bulunduğunu* söyleyebilirim, çünkü koni tamamlandı. Koninin tamamlanmasının yarattığı etki beklenenden hep bambaşka, hep tersi ve çoğu kez de ölümcül olsa da, diye yazmış Roithamer. Benim yeteneğim olduğu ama sabrım olmadığı söylenmişti bana, ama benim sabrım vardı ve bütün koninin inşası süresince hiç kesilmeyen vazgeçmeme ısrarıyla *her şeye* karşı olma şansım vardı, her şeyin altı çizilmiş. Birden, en büyük deneyime sahip olarak yetkili olduğumu sandığım çevrenin hiçbir yetkisi olmadığını anlamıştım, bu yetkinin asla yetki olmadığını ve her zaman kendi kafamın ve bu kafanın içinde bu amaca yönelik bölümün yetkili olması gerektiğini anlamıştım, diye yazmış Roithamer, ama buraya gelene kadarki süreç uzun ve acılı. Kim ki kız kardeşi için ona uy-

gun bir yapı yapacağını, onun içinde onun için en ideal hava ve ışık koşullarının egemen olacağını söyler ve ayrıca yerini de bildirir ve bu planının ve planının gerçekleştirilmesinden hiçbir şeyin onu alıkoyamayacağını söylerse, planını anlattığı herkes tarafından deli sanılır, ben de böylece, diye yazmış Roithamer, bir yandan bilim adamı olarak, diğer yandan da tamamen deli olarak görülmek zorunda kaldım. Çevre saygı sahtekârlığı gösterir ve dünyadaki fikirleri mahvetmek için her şeyi yapar, diye yazmış Roithamer. Böylece biz ne tarafa bakarsak bakalım dünyada mahvedilmiş fikirler görürüz, her şeyin mahvedilmiş fikirler olduğunu salim kafayla söylemek zorundayız, sırf mahvedilmiş fikirler, tıpkı her şeyin hep parçalar ve vazgeçilmiş niyetler oluşu gibi, diye yazmış Roithamer. Ama dünya bunu kanıksadı ve kendi içinde düzenledi, diye yazmış Roithamer. Onlar (mimar denilen kişiler) kendilerini yetkili, yeryüzünü yenileyici, cesur, aydın, özgür planlamacılar olarak görürken, sürekli olarak fikirlerden vazgeçen, gerçekleştiremeyenler, yapı inşa edemeyenler, tamamlayamayanlar, her zaman sadece parça uygulamacıları oldular, diye yazmış Roithamer, tüm yeryüzü parçalarla dolup taşıyor. Onlar ne fikrimi anlamaya yetkindiler ne de buna istekleri vardı, asla benim fikrimi kabul etmemişlerdi, cesaret, ilerleme sahtekârlığı yapmaktalar, diye yazmış Roithamer. Onlar ne benim düşüncelerimi, ne de benim düşünce zincirimi bir parça bile izlemişlerdi, çünkü olasılıkla beni neyin içine kadar izleyecekleri onlara dehşet verici görünmüştü, bu yüzden daha ilk öneriyi yaptığımda hemen benim düşüncelerimi ve düşünce zincirimi izlemekten vazgeçmişler, geri kalmışlar ve benim düşünce zincirime henüz girmeden geri kalmışlar ve beni deli yerine koymuşlardı, onlara ima ettiğim şeyi *ilginç* diye tanımlamışlar, benim deli olduğumu açıklamışlardı, diye yazmış Roithamer. Benim düşünce zincirimde boğulacaklarından korkmuşlardı, diye yazmış Roithamer. Böylece gerçekten ve doğrusu bir tek Höller'e sahiptim ve o daha başlangıçtan beri benim düşünce zincirimi izlemişti, benim düşünce zincirimi izlemeye cesaret etmişti, çünkü benimkiler onun kendisinin benden önce izledikleriyle uyumluydu ve sadece öyle korkulacak, karanlık, sözümona mimarların korktukları düşünce zincirleri değildi, Höller için benim daha da

uzun olan düşünce zincirlerime girmek hiç de ürkütücü olmamış olmalı, diye yazmış Roithamer, çünkü Höller, bu gibi düşünce zincirleri konusunda deneyimliydi ve bu gibi düşünce zincirlerinden *korkmaya* niyeti yoktu, korkmayanın altı çizilmiş. İnsan işe yaramayan her topluluktan ayağa kalkıp gidebilmeli, diye yazmış Roithamer ve hiçbir şey ve geriye açıkçası sınırsız budala kafalar bırakan yüzlerden uzaklaşmalı ve temiz havaya çıkabilmeli ve bu yeteneksiz toplulukla ilgili her şeyi geride bırakmalı, diye yazmış Roithamer, kendine karşı da güce ve cesarete ve dikkatsizliğe sahip olmalı, tüm bu gülünç, işe yaramaz, budala kafalı insanları ve kafaları gerisinde bırakmalı ve nefes almalı, geride bıraktığı her şeyi nefesiyle dışarı itmeli ve yeni bir nefes almalı, insan bu işe yaramaz, budalalardan başka bir şey olmayanlarla kümelenmiş toplulukları en kısa yoldan terk etmeli bu kümelenmiş budala toplulukların bir parçası olmadan, bu gibi topluluklardan kopup kendine dönmeli ve kendi içinde huzur ve haklılık bulmalı, diye yazmış Roithamer. Böyle bir topluluğu kırmak için insanın cesareti ve gücü olmalı, insanın kendi isteği dışında karıştığı sohbetler, sözlü şiddetler vesaire ve her durumda, diye yazmış Roithamer, her tarif edilemez budala sohbeti yarıda kesebilmeli, bütün bu saçma ve gereksiz ve kamusal tehlikeli konuları yarıda kesmeli ve uzaklaşmalı, insan kendini kurtarmak için, kendi kafasını kaçışa yöneltebilmeli her an, nerede olursa olsun temiz havaya kaçmalı, diye yazmış Roithamer. Doğrusu bilmeden ve hangi nedenle olursa olsun içine düştüğümüz bütün sohbetlerin nerdeyse tamamını her zaman faydasız, her zaman bizim için amaçsız, bizi sadece zayıf düşüren sohbetler olarak görüyoruz. Doğru anda bu gibi toplulukları, durumları, olayları terk edip gitmeliyiz, doğal olarak uzunca, uzun, hep sonsuz yalnızlığın içine doğru, diye yazmış Roithamer. Her gün böylesi bir kalıp gitme, her zaman bizi iğrendiren topluluğu terk etme, diye yazmış Roithamer. Ama biz bu terkedişlerimiz sonucunda gittikçe daha da deli sayılmaktayız ve bizden nefret edilmekte ve bu durum kafamıza ve karakterimize ve tüm varlığımıza karşı her gün daha da güçlenmekte, diye yazmış Roithamer. *Altensam ve Altensam'la ilgili her şey hakkında koninin özel olarak göz önünde tutulmasıyla* anlattığım insanların anlatılanlardan başka insanlar ol-

duklarını anladım, tıpkı Londra'da, tam olarak da Victoria istasyonunda trene ve trenin ikinci mevki kompartımanına binışim gibi. Tren henüz kalkmadı, diye yazmış Roithamer ve her şeyin, taslakta yazdığım her şeyin başka türlü olduğunu kavramak zorunda kaldım, her şeyin her zaman yazılardan başka türlü olduğunu, gerçek olanın yazılardan başka türlü olduğunu, Altensam ve Altensam'la ilgili her şeyin başka türlü olduğunu... Dover, Brüksel, Köln'ün, böylece taslakta her şeyi yanlış yaptığımı, karakterlerin başka karakterler olduğunu, karakterin başka karakter olduğunu görmek zorunda kaldım, diye yazmış Roithamer. Stocket'te erkek kardeşlerimin beni nasıl karşıladıklarını gördüğümde, yazdığım her şeyin yanlış olduğunun kanıtlandığını anladım. Ve ben daha Dover'den önce düzeltmeye başladım ve sonunda hiçbir şeyin gerçekte olmadığı gibi olduğunu anladım, yazılan doğru olanın tersiydi, ama bunun sonuçlarını çıkarttım, diye yazmış Roithamer, her şeyi yeniden düzeltmekten çekinmedim ve her şeyi yeniden düzelttiğimde, diye yazmış Roithamer her şeyi mahvetmiş oldum. Hiçbirinin olduğu gibi olmadığı, her şeyin olduğu dışında hiç olduğu, diye yazmış Roithamer, daha Victoria istasyonunda ortaya çıktı. Bir yanda kız kardeşimin cenazesi gerçeği, her şeyin yanlış oluşu gerçeği, öte yanda bu gerçeklerin egemenliği altında kanaldan kıtaya geçiş gerçeği ve yağmur altındaki düzlükten Altensam'a, erkek kardeşlerimle ilk yeniden temasın korktuğum her şeyin kanıtlanışı, diye yazmış Roithamer. Taslağı yolculuk çantamdan çıkartmıştım ve hemen taslağımdaki her şeyin yanlış olduğunu görmüştüm, sadece bazı bölümleri yanlış yazmadığımı, ama hepsini yanlış yazdığımı görmüştüm, çünkü tam tersiydi, diye yazmış Roithamer. Ama birden gene yıllardır süren bir stresle her şeyi başka türlü yapma arzusu duydum, trende birden, her zaman olduğum aynı durumda olduğumu gördüm, bir şeyin sonunda olduğumda ardından her şeyin başka türlü olduğunu bildiğimi ve başka türlü yapmaya hevesli olduğumu gördüm. Gittikçe hep başka türlü bir taslak çıktı ortaya, tıpkı şimdi gene olduğu gibi, eskisinin yok edilmesiyle tamamen başka bir şey, yeni bir taslak çıkıyordu ortaya, ama bunun en yüksek olan olduğu, bir yenisinin yazılmasına izin vermeyeceğim, artık hiçbir şeyi düzeltmeyeceğim, yok etmeyece-

ğim, diye yazmış Roithamer. Düzelttiğimde mahvediyorum, mahvettiğimde yok ediyorum, diye yazmış Roithamer. Eskiden düzelti diye adlandırdığı kötüleştirmek, mahvetmek, yok etmek-ten başka bir şey değilmiş. Her düzelti mahvetmek, yok etmekmiş, diye yazmış Roithamer. Bu taslak da delilikten başka bir şey değil, tıpkı belki de *kesinlikle*, kesinliklenin altı çizilmiş, koninin yapılmasının da delilikten başka bir şey olmadığı gibi, koni yapımına delilik gözüyle bakanların her zaman temelinde haklı oldukları, tıpkı onun gibi taslağın da delilikten başka bir şey olmadığı, ama kendisinin bu deliliği kabul etmesi gerektiği ve bunu tutarlılıkla yapması, en büyük deliliğin, diye yazmış Roithamer, koniyi inşa etmek olduğu ve Altensam hakkında bu taslağı yazması ve bu iki deliliğin biri bir diğerinden çıkarak ve her ikisi de en büyük kırıkcılıkla *beni öldürdü*, beni öldürdünün altı çizilmiş. Kız kardeşime *koni senin, sana ait, onu senin için inşa ettim, hem de tam Kobernausserwald'ın ortasına dediğimde*, koninin etkisinin kız kardeşim üzerinde mahvedici etkisi olduğunu saptadım. Ardından gelen dehşet sonucu oldu, başka bir şey değil, diye yazmış Roithamer, ölüm, ölümcül hastalığa kapanış, başka bir şey değil, o andan sonra her şey onun kesin ölümüne götürmüştü (3 Mayıs). Herkes odasına çekilmiş her türlü suçlamalara her zaman olanak sağlayan akşam yemeğini beklemekteydi, sanki yirmi iki saattir biriktirilmiş nefret, tikslenme, çifte nefret, çifte tikslenme bu akşam yemeklerine davet eder gibiydi, diye yazmış Roithamer. Önce suskunluk (ama Höller evindekinden başka türlü), sonra suçlamalar, saygı, sonra iftiralar, her şeye karşı açık nefret, diye yazmış Roithamer. Birçok suçlamaya karar vermiş olan Eferdingli, özellikle de bana ve kız kardeşime, son zamanlarda yemeğe hiç katılmayan, sadece masanın üzerine yoğunlaşan, tüm öğlen söz pisliğine artık katılmayan babama karşı kuşkuları, diye yazmış Roithamer. Sonra hepsi kafalarının içindekileri saygısızca ortaya atardı, haince, alçakça. Aperitif, suçlamalara ön hazırlıktı sanki, ana yemek de söz düellosunun boca edilmesi, diye yazmış Roithamer. Duygusal ve zihinsel tahribat, diye yazmış Roithamer. Ruhu sakatlama, beyin tahribatı, diye yazmış Roithamer. Bütün bunlar katılmayan birinin tasavvur gücünü çoktan aşabilecek biçimde her gün düzenli olarak yineleniyordu, diye yazmış Roithamer. Zi-

yarete gelen konuklar varsa, kendine hâkim olma bir saatten fazla sürmezdi, o zaman bu konuklar önünde de sıkılmayı bir yana bıraktık, zaten gittikçe daha az konuk olurdu Altensam'da, diye yazmış Roithamer. Daha ilk çocukluktan itibaren yalnızlığı seçtim, kendi içime kapanmış olarak çocukluk benim için hep başkalarının yanında oldu. Onlarla, ama anne baba ve kardeşlerin yanında, yalnız, onlarla, ama başkalarının yanında okula, onlarla, ama başkalarının yanında eğitim, bilim, gerçekleştirme, tamamlama, mahvetme, yıkma. Her durumda ve her şeyde bu biçimde, diye yazmış Roithamer. Yalnız çok kısa süre insanlar arasında (ve onlarla), yakınlaşma anında kendimi yine uzaklaştırma huyu, daha yaklaşma anında insanlardan ayrılarak (onlardan), diye yazmış Roithamer. İnsanların her zaman sadece yaklaşımları ve tedirgin etmek, yıkmak için yaklaşımları, deneylere dayanarak ömrün sonuna kadar uzaklık koymak, derdi amcam, diye yazmış Roithamer. Bir insan bir diğerine onu mahvetmek dışında hiçbir şey yüzünden yaklaşmaz, diye yazmış Roithamer. Bizim bir faydamız olduğu için insanlarla birleşiriz, onların topluluğundan bir faydamız olduğunu sanırız, yaklaşımımızın asıl nedenini saklarız, topluluk, gönül tokluğu numarası yaparız sadece, diye yazmış Roithamer. Uzun zaman kendini iyi geliştirmiş bir insana rastlamayız, sonra ona gider ve başarabilirsek onu tedirgin ederiz ve onu mahvederiz. Kendi araçlarımızla, diye yazmış Roithamer. Çocuklarını önce bozanlar olarak anne baba, çocuklarını mahvedenler ve tersi. Daha çok sakınarak sonunda en uzun zaman tümünden ilişkisiz, acılarla kendimizle yalnızızdır, diye yazmış Roithamer. İlişki kurduğumuzda eğer *hâlâ kalmış* karakterimiz varsa, ilişkiyi hemen kesmek zorundayızdır gene, diye yazmış Roithamer. Hep daha fazla, yalnız en kısa süreli topluluk, diye yazmış Roithamer. Koninin inşası sırasında akla gelebilecek bir yığın insanla tanıştım ve bu insanların hepsiyle birlikte çalıştım, ama asla bu insanların hepsiyle bir arada ve onların arasında olduğum zamanki gibi yalnız hissetmedim kendimi, diye yazmış Roithamer. Kendi fikrimle tamamen yalnız, diye yazmış Roithamer. Biz hakkında hüküm verilen kişiden farklıyız, sözkonusu, hakkında hüküm verilen kendi kişiliğimiz, kendi karakterimiz olduğunda, diye yazmış Roithamer. Tıpkı manzara gibi, içimiz-

deki (çevremizdeki) doğa gibi, gerçekleştirdiğimiz şey gibi, diye yazmış Roithamer. Bir manzara görürüz ve bu manzara içinde bir insanı görürüz ve bu manzara ve bu insan her zaman başkadır, her an, üstelik bizim her şeyin daima aynı kaldığını varsaymamıza karşın, bu yanlış varsayım sayesinde varoluşumuzu sürdürmeye cesaret ederiz, diye yazmış Roithamer. Böylece biz asla o erkek (ya da dişi) o sırada olduğumuz erkek ya da dişi değil, her zaman başkasıyızdır, şansımız varsa ve de hâlâ, diye yazmış Roithamer. Gittiğimiz okullar üzerimizde yalnızca mahvedici bir etki yaptı, beni *bunalıma* soktular, gittiğim, gitmek zorunda olduğum her okul beni *aşağıladı*. Önce her bir yönü dinledim ve her bir yöne girdim, sonra hiçbirine, hiçbirine, diye yazmış Roithamer. Bir şu sistemi, bir diğer sistemi ele aldım, bir birine bir diğerine inandım, diye yazmış Roithamer. Okullarda hep eski kokuşmuş konulara çalışılır ve öğrenen, eğitim alan kişinin düşüncesini ve ruhunu ısrarla mahveder, biz okullarda artık umutsuzluklarından kurtulamayan umutsuz insanlara dönüştürülürüz, diye yazmış Roithamer, okula, bu okulda tarihte mahvedilmek, yok edilmek için gireriz, diye yazmış Roithamer, matematik bizi mahveder, okulun çirkinliği bizi mahveder, diye yazmış Roithamer. Okuldan çıkıp sıyrılarak rahata kavuşamayız, hangi okul olursa olsun onu terk ettiğimizde, biz okulla özdeşleştirilmişizdir, yani biz mahvedilmişizdir, diye yazmış Roithamer. Biz bir okula sadece mahvedilmek için gireriz, okullar devasa mahvetme kurumlardır, orada yardım arayanlar mahvedilir, ama devlet iyi nedenlerden ötürü okullara destek verir, diye yazmış Roithamer, okulu terk ettiğimizde ölüm sürecimiz daha da ilerlemiştir, başka bir şey değil. Yardıma muhtaç olanlar çılgınlar gibi okula girerler ve oradan mahvolmuşlar olarak gene dışarı çıkarlar, buna kimse karşı gelmez, diye yazmış Roithamer. Genç insanlar, sağlıklı karakterler yardım arayışıyla okullara girerler, mahvolarak çıkarlar, sakat kalmış halde, yaşam boyu zayıf düşmüş halde, diye yazmış Roithamer. Daha ilkokullarda genç insan mahvedilir, diye yazmış Roithamer, hele daha yüksek ve yüksek ve en yüksek okullarda da. İnsanı bozma kurumları, diye yazmış Roithamer. *Altensam ve Altensam*'la ilgili her şey, koninin özel olarak ele alınmasıyla ilgili adlı çalışmamı, her şeyin başka olduğunu kavramak için, her

şeyin altı çizilmiş, sonlandırmak durumundayım. Düzeltinin düzeltisinin düzeltisinin düzeltisi, diye yazmış Roithamer. Delilik belirtileri, uykusuzluk, yaşamdan sıkılma. Gittikçe artan kendi kendine konuşma, çünkü artık hiçbir insanımız kalmadı, Höller dışında hiçbir insanımız, Höller'lerin çatı odasında kendimle yalnız bırakıldım, hiçbir olanağım yok Höller'lerin çatı odasından dışarıya çıkmak için (7 Mayıs). Zindan, kendi kendimle konuşma zindanı (9 Mayıs), diye yazmış Roithamer. Bir kitap okuruz, kendimizi okuruz orada, bundan ötürü okuduğumuzdan tiksindiriz, diye yazmış Roithamer, artık onu okumaya yanaşmayız, kendimize artık onu okuma iznini vermeyiz. İşitmek ve görmek (11 Mayıs), diye yazmış Roithamer. Sürekli en büyük yoğunlukta varolamayız, bu yüzden düşünmemizi ve davranışımızı (hissedişimizi) birden yavaşlatırız ki bir süre sonra daha büyük bir yoğunlukla düşünüp, davranabilelim, hissedebilelim; bu yolla zamanla hep daha büyük bir yoğunluğa kavuşuruz, sınırı, en uç sınırı delinceye kadar çıldırmış değilizdir, diye yazmış Roithamer. Sarı kâğıt gülü seyretmek, başka hiçbir şey (3 Haziran). Her zaman daha ileriye gideriz geride kalmamak için, her şeye karşı saygısızlık ve özellikle de kendimize karşı en uç sınıra kadar, en uç sınırı delmeden, diye yazmış Roithamer. Her şeyi her zaman en uç sınıra kadar, korkmayız bundan, tıpkı ölümden korkmadığımız gibi. Günün birinde tek bir anda en uç sınırı deleriz, ama bu an henüz gelmemiştir... Yöntemi biliriz ama anı bilmeyiz. Avusturya'dan İngiltere'ye dönüp dönmemem aynı şey, ya da İngiltere'den Avusturya'ya, diye yazmış Roithamer. Hâlâ en uç sınırı delmek için bir nedenimiz vardır. Onu yapmayı deneriz, yapmayız, diye yazmış Roithamer, sürekli onu yapmayı düşünürüz, yapmayız, sonuç, sonuçsuzluk, en uç sınırı delmemize kadar. Bir yanda bilim, niyetim, koni, diğer yanda en büyük mutluluk/en büyük mutsuzluk, başkalarının da elde ettiğinden başka hiçbir şey elde edemedik olağanüstü bir şeyi gerçekleştirip tamamlayıncaya kadar, yalnızlık dışında, diye yazmış Roithamer. Bir gövdeye dış güçlerin kendi yükünün yardımıyla etki yapıyoruz, böylece o dayanak noktasının bir yanma yıkılıyor, eğer bütün aktif güçlerin bileşkesi denilen etki çizgisi dayanak alanı dışındaki duruş düzlüğünü keserse, stabil dengede bileşke denilen dayanak alanı

içinde saldırıya geçer, stabil dengede tam olarak dayanak alanının bir yanına isabet eder, *tam devrilme noktasına*, tam devrilme noktasının altı çizilmiş... Hep çok ileriye gidildi, diye yazmış Roithamer, böylece en uç sınıra kadar gittik hep. Ama onu delmedik. Bir kez onu delmiş olursam, *her şey* son bulacak, diye yazmış Roithamer, her şeyin altı çizilmiş. Biz hep *belirli bir ana* bağlıyız, belirli bir anın altı çizilmiş. O an geldiğinde o anın geldiğini bilmeyiz, ama doğru andır. Varolduğumuz kadar en yüksek yoğunlukta yaşarız, diye yazmış Roithamer (7 Haziran). Son niyet değildir. Ağaçsız alan.

Roithamer hayatının son altı yılını, gönülden bağlı olduğu kız kardeşi için, ailesinden kalan araziye, ormanın tam orta noktasına matematiksel olarak kusursuzlaştırılmış Koninin inşasına vakfetmiştir. Koninin inşasının tamamlanmasının ardından kısa bir süre sonra kendi hayatına da son verir.

Roithamer'den geriye kalan binlerce sayfalık, kâğıt parçalarına tutulmuş notlar, yazılar ve içinden çıkılmaz bir ana taslak Roithamer'in içine düştüğü ruhsal bunalımı anlama, anlamlandırma yolunda bulmacanın parçalarını oluşturur. Roithamer'in miras bıraktığı bulmacayı devralan isimsiz ben-anlatıcı, bu karmaşayı çözmeye uğraşırken, kendi algılamalarını damıtmakla ve taslakta yazılı metni düzeltmekle boğuşurken son adımda kendi ruhunu yadsımanın tek mantıklı çözüm olduğu sonucuna varır.

"Biz hakkında hüküm verilen kişiden farklıyız, söz konusu, hakkında hüküm verilen kendi kişiliğimiz, kendi karakterimiz olduğunda, diye yazmış Roithamer. Tıpkı manzara gibi, içimizdeki (çevremizdeki) doğa gibi, gerçekleştirdiğimiz şey gibi, diye yazmış Roithamer. Bir manzara görürüz ve bu manzara içinde bir insanı görürüz ve bu manzara ve bu insan her zaman başkadır, her an, üstelik bizim her şeyin daima aynı kaldığını varsaymamıza karşın, bu yanlış varsayım sayesinde varoluşumuzu sürdürmeye cesaret ederiz, diye yazmış Roithamer. Böylece biz asla o erkek (ya da dişi) o sırada olduğumuz erkek ya da dişi değil, her zaman başkasıyızdır, şansımız varsa ve de hâlâ, diye yazmış Roithamer."

Kapak fotoğrafı: Thomas Bernhard, Münih, 1978
© Oliver Boeck

ISBN 978-975-08-2103-5

16 TL